

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

DISERTAČNÍ PRÁCE

2013

Mgr. Tomáš Jablonický

Dějiny trestního práva
v českých zemích v letech 1848 až 1989

Tomáš Jablonický

Prohlašuji, že jsem disertační práci *Dějiny trestního práva v českých zemích v letech 1848 až 1989* vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literaturu jsem řádně citoval a tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 30. září 2013

.....
Mgr. Tomáš Jablonický

Název: Dějiny trestního práva v českých zemích v letech 1848 až 1989

Autor: Mgr. Tomáš Jablonický

Katedra: Katedra právních dějin PF UK v Praze

Školitel: Prof. JUDr. Karel Malý, DrSc., dr. h. c.

Studijní program: Teoretické právní vědy

Studijní obor: Právní dějiny a římské právo

Datum odevzdání: 30. září 2013

Obsah

Úvod	7
1. Trestní právo v letech 1848–1914	9
1.1. Revoluce roku 1848	9
1.2. Trestní řád z roku 1850	11
1.3. Trestní zákon z roku 1852	13
1.4. František Josef Řezáč	19
1.5. Trestní řád z roku 1853	19
1.6. Prügelpatent	20
1.7. Profesor Josef Slavíček	21
1.8. První pokusy o reformu rakouského trestního práva	22
1.9. Rakouské vězeňství v 60. a 70. letech 19. století	23
1.10. Trestní řád z roku 1873	25
1.11. Glaserova osnova trestního zákona z roku 1874	26
1.12. Prof. Alois Zucker a prof. František Storch	27
1.13. Další osud Glaserovy osnovy trestního zákona	28
1.14. Výkon trestní justice v Rakousku v 70.–90. letech 19. století	30
1.15. Komise k formulování opravných návrhů zákonů o policejním dohledu a donucovacích pracovnách	31
1.16. K reformě vojenského trestního řízení	33
1.17. Další osud osnovy trestního zákona	35
1.18. Formy trestné viny doc. Augusta Miřičky	40
1.19. Prof. Franz von Liszt, prof. Hans Gross a úpravy trestního řízení	42
1.20. Soudní lékařství na české universitě Karlo-Ferdinandovy v Praze a daktyloskopie	43
1.21. Další změny trestního práva	44
1.22. Prušákova učebnice <i>Rakouské právo trestní</i> z roku 1912 a povaha trestního práva podle dr. Bohuslava Tomsy	45
2. Trestní právo v letech I. světové války	46
2.1. Reforma vojenského trestního řízení v roce 1912 a I. světová válka	46

2.2. Nový zákon o lichvě z roku 1914	48
2.3. Vliv I. světové války na zločinnost v českých zemích	49
3. Trestní právo v Československé republice (1918–1938)	50
3.1. Dědictví Rakousko-Uherska a vznik Československé republiky v roce 1918	50
3.2. Osnova trestního zákona z roku 1921	53
3.3. Opětovné diskuse o trestu smrti	66
3.4. Úřadovna pro péči o mládež u okresního soudu pro přestupky v Praze a „Purkyňova společnost pro studium duše a nervstva“	68
3.5. Zákon na ochranu republiky z roku 1923	70
3.6. Mezinárodní společnost pro právo trestní a Československá společnost pro právo trestní	73
3.7. Kriminologický ústav právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze	74
3.8. Osnova trestního zákona o zločinech a přečinech z roku 1926	75
3.9. Zákon o zahlazení odsouzení z roku 1928	77
3.10. Statistika zločinnosti v Československé republice v letech 1926–1937	78
3.11. X. mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství v Praze v roce 1930	80
3.12. Doc. Jarmila Veselá a kriminální biologie	82
3.13. Zákon o trestním soudnictví nad mládeží a Zákon o státním vězení z roku 1931	83
3.14. Změny trestního práva v letech 1934–1935	85
3.15. Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně (1928–1942)	86
3.16. Osnova trestního zákona z roku 1937	87
3.17. Vojenské trestní právo na Univerzitě Karlově v Praze	89
4. Trestní právo v letech II. světové války	90
4.1. Trestní právo v Protektorátu Čechy a Morava	90
5. Trestní právo v letech 1945–1948	98
5.1. Trestní právo v letech 1945–1948	98
6. Trestní právo v letech 1948–1968	101
6.1. Trestní právo po politickém převratu roku 1948	101
6.2. Trestní kodexy z roku 1950	105
6.3. Trestněprávní věda v první polovině 50. let	115
6.4. Změny trestního práva v roce 1956	119
6.5. 7 univerzitních obhajob s trestněprávní tematikou v letech 1958–1961	124
6.6. Trestní kodexy z roku 1961	126

6.7. K problematice zkoumání příčin a podmínek kriminality v letech 1961–1965	130
6.8. Doc. Boris Vybíral	132
6.9. Vědecké diskuse o trestněprávní problematice (1962–1965)	133
6.10. Změny trestního práva v roce 1965	135
6.11. Trestní právo a kriminologie v letech 1965–1968	137
7. Trestní právo v období normalizace (1968–1989)	144
7.1. Trestní právo v letech 1968–1969	144
7.2. Novela zákona o soudní rehabilitaci	148
7.3. Změny trestního práva v roce 1973	150
7.4. Prof. Vladimír Solnař	155
7.5. Trestní právo v letech 1979–1989	156
Závěr	159
Abstrakt	160
Abstract	162
Seznam použité literatury	164

Úvod

Úkol zpracovat tak významné téma, jako jsou dějiny trestního práva, je vždy obrovskou výzvou. Výzvou o to větší, pokud jsou tyto dějiny spojeny s univerzitou tak slavné minulosti, jakou je Univerzita Karlova v Praze.

I odborně právně nevzdělaný člověk intuitivně tuší, že trestní právo je velmi důležitým nástrojem regulace společenských vztahů. O významu spravedlivého trestu nemůže být, navzdory různým trestním teoriím, pochyb – nepotrestané zlo má tendenci se vracet a opakovat – a to dokonce posilněné. Právě dějiny jsou toho nejlepším příkladem. Dějiny trestního práva jsou nejen velmi významným a poučným zdrojem informací umožňujících pochopit minulost či současnost naší společnosti, ale mohou být i zdrojem osobní inspirace.

V dějinách českého trestního práva bylo několik postav, které nám dnes nesporně mohou být pozitivním vzorem a zdrojem takové inspirace. Reflexe trestního práva, obohacená o poznání jeho minulosti, může samozřejmě vést k různým interpretacím. Vše je věcí uhlu pohledu a nastavení kritérií – od nezodpovědné benevolence až k zdrcující kritice. Český národ měl to štěstí, že se v jeho dějinách vyskytlo hned několik výraznějších postav, které své životní působení spojily s odvětvím trestního práva a následně dokázaly, že trestní právo může mít – i přes všechny zkušenosti – spravedlivou tvář.

Novější a moderní dějiny českého a československého trestního práva byly a bohužel i zůstávají systematicky nezpracovány. Důvodem je mnoho faktorů. Doufám však, že se časem podaří uskutečnit výraznější posun. Takový posun by totiž mohl ovlivnit i samotné trestní právo. Když totiž představitelé tohoto odvětví neznají jeho minulost, mohou dělat – a podle všeho i dělají – stejné chyby a pohubují se v nevyjasněné problematice stále dokola.

V předkládané práci jsem se pokusil stručnou, přehlednou a výzkumem podloženou faktografií nastínit vývoj českého a československého trestního práva v stanoveném období let 1848–1989. Materií jsem rozčlenil do 7 částí, podle všeobecně akceptovaných etap vývoje naší společnosti. Při uvedeném výzkumu jsem dospěl k jednoznačnému názoru, že za vrcholné období československé právní vědy je možné pokládat období první Československé republiky. Zde vědecky dozrálo to, čím se

můžeme pochlubit. Díla prof. Františka Storcha, prof. Josefa Prušáka, prof. Augusta Miříčky, prof. Jaroslava Kallaba či doc. Josefa Keperta představují nesporně to nejhodnotnější, co v naší trestněprávní vědě vzniklo. To, že zapadla prachem, bylo způsobeno nastavením společenských hodnot. Důležité je, že byly a ukázaly, že se k problémům trestního práva dá přistoupit i jinak – hlouběji a citlivěji. V předložené práci se jim a jejich hlavním dílům věnuji samozřejmě jen v umožněném rozsahu celkové koncepce.

Moje práce přináší původní a podrobný přehled vývoje trestního práva v období rakousko-uherské monarchie. Právě zde totiž došlo ke vzniku prvních českých trestněprávních studií a monografií, které patří ke klenotům naší historie trestního práva.

Při analýze dalších období vývoje československého práva nebylo více méně možné uplatnit jiný postup zpracování než postup pozitivistický. Zejména trestní právo období Protektorátu Čechy a Morava je značně nepřehledné a i po hlubším studiu ve značné míře srozumitelně nezpracovatelné.

O politicko-společenské atmosféře a povaze československého trestního práva v 50. letech toho už dnes víme dost k objektivnímu kritickému zhodnocení. Tady se interpretace už nerozcházejí. Trestní právo, které se zvrhlo na mocenský nástroj likvidace politických odpůrců, je dnes již obecně odsouzeno.

Období trestního práva druhé poloviny 60. let, kdy ve společnosti docházelo k odpoutání od stalinské minulosti označuji za druhé inspirující období v dějinách československého trestního práva. I tento vývoj byl však po roce 1968 zmrazen obdobím tzv. normalizace. Trestní právo z období normalizace je dnes poměrně těžké objektivně zpracovat, mimo jiné i pro výraznou personální kontinuitu postav z tohoto období.

Ve svém výzkumu a zpracování problematiky dějin novodobého českého a československého trestního práva jsem se snažil všemi vědeckými metodami dospět k poznatkům, které mi umožnily podat komplexní zpracování uvedené právní problematiky. V seznamu použité literatury je zachycena základna mých pramenů. Doufám, že moje práce rozšíří poznání o vývoji českého a československého trestního práva, a tím i splní svůj cíl.

Závěrem si dovoluji poděkovat svému školiteli prof. JUDr. Karlu Malému, DrSc., dr. h. c., za jeho cenné rady, trpělivost a pochopení.

Tomáš Jablonický

Dějiny trestního práva v českých zemích v letech 1848 až 1989

1. Trestní právo v letech 1848–1914

1.1. Revoluce roku 1848

Revoluce roku 1848 byla následkem mnoha faktorů různé povahy a její kořeny je nutné hledat hluboko v předchozích dějinách Rakouska – a pokud se dotkla vlastních dějin českých, také v předchozích dějinách národa českého.¹ Kořeny revolučního vření spočívaly hluboko v minulosti. Nespokojenost s rakouským politicko-společenským a právním systémem před rokem 1848 byla všeobecná, ale jeho odpůrci „nebyli zorganizováni a nemohli se také při dohlídce policejní tehdejší spojití“.²

Jedním z důležitých požadavků revoluce roku 1848 byla reforma trestního řízení. První pražská petice z 11. března 1848 obsahovala mezi 11 požadavky i požadavek na reformu soudního řízení: „Aby bylo uvedeno veřejné i ústné jednání konečné v řízení civilním i trestním jakožto přechod k řízení soudnímu docela veřejnému.“³

V březnu 1848 padl feudální absolutismus a v průběhu roku 1848 se na území českých zemí uskutečnily i další důležité revoluční společenské změny – likvidace či transformace struktur pozdně feudální společnosti (např. zrušení poddanských svazků venkovského obyvatelstva). Otázka institutu poddanství, která představovala na cestě k uskutečnění formální občanské rovnosti v novodobé společnosti základní politický a právní problém, byla jednotně vyřešena 7. září 1848, kdy Ústavodárný rakouský říšský sněm ve Vídni schválil – a rakouský císař Ferdinand I. (*19. IV. 1793 – †29. VI. 1875) vydal – Patent o zrušení poddanství.⁴

---

¹ KALISTA, Z.: *Stručné dějiny československé*. Praha: Vyšehrad, 1992, s. 260.

² *Dějiny práva v zemích českých. Přehled dle přednášek soukr. doc. Dra Kaprasa*. Praha: Vydání „Všehrdu“, 1908, s. 113.

³ První pražská petice – požadavek č. 4. In: VESELÝ, Z. (ed.): *Dějiny českého státu v dokumentech*. Praha: Nakladatelství Epoque, 2003, s. 200.

⁴ Viz Patent o zrušení poddanství. In: VESELÝ, Z. (ed.): *Dějiny českého státu v dokumentech*. Praha: Nakladatelství Epoque, 2003, s. 207.

Dne 14. září 1848 udělil císař Ferdinand I. amnestii pro všechny vyšetřované (uvězněné) i uprchlé účastníky ozbrojeného pražského povstání z června 1848, čímž vláda vlastně odměnila „loajalitu českých liberálních politiků“.⁵

Po roce 1848 nastává proces vytváření nových „moderně pojatých“ právních předpisů, které představují završení změn právního řádu započatých ještě v osvícenském období. Rakouský právní systém byl – oproti právu feudálnímu – „moderním právem“ v tom smyslu, že představoval odstraňování zastaralých forem a „likvidaci přežitků, které zejména v oblasti trestněprávní činily ještě v 18. století z práva hrůzný monument feudalismu“.⁶

Období tzv. bachovského (neo)absolutismu⁷ v 50. letech 19. století představuje etapu vývoje rakouského trestního práva, ve které vznikla řada trestněprávních předpisů umožňujících rozsáhlou trestní represi: „V podobě těchto předpisů si absolutistický režim vytvořil bič, který používal nejen k postihu kriminálních živelů, ale také na nepohodlné liberály a představitele národních hnutí.“⁸ Vývoj trestního zákonodárství počas bachovského absolutismu byl výsledkem zájmu vládnoucí vrstvy o zachování a upevnění absolutistických poměrů. Bachovský absolutismus byl charakteristický represivními opatřeními a politickým využíváním státního mocenského aparátu pro eliminaci některých vymožeností revoluce roku 1848. Všechny vymoženosti a výsledky revoluce roku 1848 se však neodvážil likvidovat, jeho hlavním posláním bylo „zachovat rakouský centralizovaný stát, jeho velmocenské postavení v Evropě a především v zemích německého Bundu. Cestou k tomu byla samozřejmě tvrdá

---

⁵ KOUDELKOVÁ, J.: *Naše dějiny v datech*. Praha: Albatros, 1987, s. 216.

⁶ MALÝ, K.: *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 180.

⁷ Alexander Bach (*4. I. 1813 Loosdorf – †12. XI. 1893 Schöngrabern) byl rakouský politik, po smrti svého otce Michaela Bacha (*11. VI. 1784 – †20. XII. 1843) převzal jeho vídeňskou advokátní kancelář, 18. VII. 1848 a 7. XI. 1848 – 1849 byl ministrem spravedlnosti a 28. VII. 1849 – 26. VIII. 1859 ministrem vnitra.

⁸ SCHELLE, K. – VOJÁČEK, L.: *Vývoj státu a práva v letech 1848 – 1918 (určující trendy)*. In: SCHELLE, K. – VOJÁČEK, L. (eds.): *Stát a právo v letech 1848 – 1918 ve střeoevropském kontextu*. Bratislava – Brno: Bratislavská vysoká škola práva, 2007, s. 35.

persekuce všeho revolučního, potlačení revolučních složek mladé buržoazie.“⁹ Trestněprávní pravomoc správních a policejních orgánů v rakouské monarchii po roce 1852 představovala ohrožení některých občanských práv: „Absolutismus policejní podával si takto ruku s absolutismem let padesátých.“¹⁰ Mimochodem, prof. Otto Urban (*9. XII. 1938 – †7. V. 1996) považoval užívání pojmu „Bachův absolutismus“, který se v historické literatuře vžil pro politický systém habsburské monarchie 50. let 19. století za „svým způsobem nelogický, neboť předpokládá v rozporu se skutečností dominantní postavení Bacha v celé soustavě politické moci. Bach však nebyl ani formálně, ani fakticky samovládcem. Byl pouze jedním z nejvýznamnějších spolutvůrců systému a jeho navenek nejpatrnějším a také nejzranitelnějším představitelem.“¹¹

1.2. Trestní řád z roku 1850

Trestní zákoník z roku 1803¹² platil v rakouských zemích téměř půl století, avšak žádný zákonodárny pokus o změnu inkvizičního trestního řízení nenastal. Teprve politický převrat revoluce roku 1848 odstranil s absolutismem i inkviziční trestní řízení a položil základ trestnímu řízení novému. Zastaralý trestní zákoník z roku 1803 byl nahrazen relativně liberálním a pokrokovým trestním řádem z roku 1850¹³ vycházejícím z duryšského trestního řádu, který čerpal ze svobodomyšlnějších zásad francouzského Code d'Instruction criminelle z roku 1808.¹⁴ Nové rakouské trestní řízení tak mělo své kořeny ve francouzském trestním řízení z roku 1808 (nepřímá recepce). Osnovu

---

⁹ MALÝ, K.: *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 180–181.

¹⁰ VANĚČEK, V.: *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. Třetí, doplněné a přepracované vydání. Praha: Orbis, 1976, s. 383.

¹¹ URBAN, O.: *Česká společnost 1848 – 1918*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1982, s. 105.

¹² Zákoník trestní o zločinech a těžkých policejních přestupcích ze dne 3. září 1803.

¹³ Císařský patent č. 25/1850 ř. z., ode dne 17. ledna 1850 – Řád trestní.

¹⁴ WOREL, J.: *Přednáška p. dvor. rady prof. dr. Zuckra: „O reformě trestního řízení přípravného či přípravného vyšetřování“*. Zprávy o týdenních schůzích Právnícké Jednoty v Praze. Schůze Právnícké Jednoty v Českých Budějovicích ve dnech 16. a 17. června 1900. In: Právník, roč. XXXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1900, s. 711.

trestního řádu z roku 1850 vypracoval – podle duryňské osnovy¹⁵ – rada vrchního soudu a referent na ministerstvu spravedlnosti dr. Josef Edler von Würth (*1817 – †17. I. 1855).¹⁶

Trestní řád z roku 1850 ve svých 24 hlavách a 514 paragrafech systematicky rozvedl některé instituty z let 1848–1849 a zavedl trestní řízení podstatně odlišné od řízení do té doby platného, vycházející „v duchu reformovaných řádů trestních německých té doby“¹⁷ z moderních zásad: soudní řízení mělo být veřejné a ústní, soudcové měli rozhodovat nezávisle na základě předložených důkazů (zásada volného hodnocení důkazů), zásada materiální pravdy, porotní soudy (§§ 21–22). Obžalovací zásadu reprezentovala instituce státního zastupitelstva (§§ 51–60), které mělo zastupovat obžalobu.

Jedna z nejdůležitějších změn oproti trestnímu zákoníku z roku 1803 spočívala v tom, že konečně (i když jenom dočasně) došlo k odstranění inkvizičního trestního řízení – obžalovací funkce a funkce trestního stíhání byly od soudcovské působnosti odloučené a svěřené zvláštnímu orgánu (obžalovací zásada). Při iniciativě trestního stíhání byla zásada oficiálnosti zachována v platnosti, v souladu se zásadou obžalovací v tom smyslu, že zmíněné funkce byly svěřeny zvláštnímu, od soudu odlišnému, státnímu orgánu – státnímu zastupitelstvu, jemuž byla iniciativa trestního stíhání trestných činů uložena za úřední povinnost.¹⁸

Trestní řád z roku 1850 zaměřil svou pozornost na význam tzv. objektivní povahy zločinu. Negativní teorie důkazu, která vyžadovala od soudce objektivní stanovisko, se zaměřila na objektivní stránky zločinu a utvořila z nich zločin *in objecto*.¹⁹

---

¹⁵ ZUCKER: *O přípravném vyhledávání*. In: Právník, roč. XLI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1902, s. 119.

¹⁶ ČADEK, J.: *Některé otázky z řízení trestního*. In: Právník, roč. XXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1892, s. 796.

¹⁷ STORCH, F.: *Řízení trestní rakouské*. Díl I. Praha: Tiskem a nákladem J. Otty, 1887, s. 95.

¹⁸ STORCH, F.: *Delikty návrhové a soukromožalobné v právu rakouském*. In: Právník, roč. XXXIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1895, s. 345.

¹⁹ ZUCKER, A.: *Některé úvahy o objektivní povaze zločinu podvodu*. In: Právník, roč. V., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1866, s. 223–224; viz také ZUCKER, A.: *Úvahy o zločinu podvodu*. In: Právník, roč. V., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr,

1.3. Trestní zákon z roku 1852

Když se v roce 1850 jednalo o zosnování nového trestního zákona, vyjádřil se ministr spravedlnosti Anton von Schmerling (*23. VIII. 1805 – †23. V. 1893) o nutnosti vypracovat „docela nový zákon trestní, který vyhově požadavkům vědy i zadost by učinil jednak novému obratu politických poměrů, jednak nynější vzdělanosti a ušlechtilosti rozličných národův císařství“.²⁰

Završení kodifikačních prací rakouského trestního práva hmotného po revoluci roku 1848 představoval *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř. z., daný dne 27. května 1852*, který ale nebyl originální kodifikací v pravém slova smyslu, protože vznikl z velké části jenom novelizací, přepracováním či pouhou revizí původních hmotněprávních ustanovení předcházejícího trestního zákoníku z roku 1803. Tento aspekt je výstižně zachycen i v samotném názvu nového zákona: „*Patent císařský, daný dne 27. května 1852, jímžto se vyhlašuje, a počínajíc od 1. září 1852, ve skutek uvádí nové, pozdějšími zákony doplněné, více novými ustanoveními rozmnožené vydání zákonníka trestního o zločinech a těžkých policejních přestupcích od 3. září 1803, jakožto jediný zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro celou říši, vyjímajíc Hranici vojenskou.*“

Předkladatel textu nového trestního zákona, profesor Vídeňské university Anton Hye von Glunek (*26. V. 1807 – †8. XII. 1894) nevytvořil koncepčně nové dílo, ale pouze revidoval hmotněprávní ustanovení starého trestního zákoníku z roku 1803. Trestní zákon z roku 1852, představující základ rakouského trestního práva hmotného, na rozdíl od svého předchůdce z roku 1803 (upravujícího trestní právo hmotné i procesní) upravoval už pouze trestní právo hmotné a právo procesní ponechal zvláštní úpravě. Dosavadní dělení trestných činů podle závažnosti na dvě kategorie (bipartice: zločiny a těžké policejní přestupky) nahradil rozdělením na kategorie tři (tripartice: zločiny, přečiny a přestupky). V této souvislosti je zajímavý skeptický názor prof. Josefa Prušáka (*3. XII. 1873 – †22. II. 1921) na „pokrok“ mezi trestním zákonem z roku 1803 a 1852:

1866, s. 325–328.

²⁰ JIČINSKÝ, K.: *O reformě trestního zákona*. In: Právník, roč. III., Praha: Nakladatel a vydavatel JUDr. Ant. Fink, 1864, s. 258.

„Jen název se změnil, z těžkých policejních přečinů staly se přečiny a přestupky, a vyloučeno trestní právo formální. Na podstatě zákona nezměněno však ničeho.“²¹

Zákon sestával ze dvou dílů: první díl pojednával „O zločinech“ a měl 27 hlav (§§ 1–232), druhý díl pojednával „O přečinech a přestupcích“ a měl 14 hlav (§§ 233–532). Trestněprávní látka v zákoně nebyla členěna příliš logicky ani systematicky, např. v prvním díle se nacházelo 27 hlav různého obsahu a délky (např. 9. hlava obsahovala pětadvacet paragrafů a 25. hlava – obsahující pouze jeden trestný čin – paragrafy jenom dva).

Článek IV. Uvozovacího zákona zakotvil zásadu zákazu retroaktivity a zásadu zákonnosti *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* (samotný zákon obsahoval zásadu zákonnosti v §§ 32–33). Každý díl trestního zákona obsahoval obecná ustanovení, jednotlivé skutkové podstaty trestních činů a tresty za jejich naplnění. V § 56 obsahoval trestní zákon dobovou definici zločinu (zločinců): „Zločinnové sahají buď na společnou bezpečnost přímo ve svazku státním, ve veřejných opatřeních, nebo ve veřejné důvěře, anebo porušují bezpečnost lidí jednotlivých, co se týče osoby, jmění, svobody, nebo jiných práv.“

Za spáchané zločiny stanovoval trestní zákon z roku 1852 dva hlavní druhy trestů:

- a) Trest smrti (§ 13), který se vykonával provazem, příp. v době stanného práva zastřelením;
- b) Přidržení zločince v žaláři. Trest žaláře (§ 14) se dělil podle rozdílné tuhosti na dva stupně:
  - 1) První stupeň: žalář (§ 15). Trestanec se choval bez želez, a však úzce, a stravován tak, jak to připouštělo zřízení trestnic ustanovených pro takové trestance;
  - 2) Druhý stupeň: těžký žalář (§ 16). Odsouzený se přidržel se železy na nohou a rozmlouvat s lidmi, jež neměli přímo s jeho žalařováním co činit, dovolilo se mu jen v obzvláštních a důležitých případech.

Trest žaláře (§ 17) se dále dělil podle trvání na dva stupně:

- 1) Doživotní žalář: zločinec se odsuzoval k trestu žaláře na celý život.

---

²¹ PRUŠÁK, J.: *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný*. Praha: Všeherd, 1912, s. 13.

- 2) Dočasný žalář: zločinec se odsuzoval k trestu žaláře na jistý čas. Nejkratší trvání dočasného žaláře bylo šest měsíců, nejdelší dvacet let.

Oproti trestnímu zákoníku z roku 1803 představoval v některých věcech nepochybně pokrok (jistou povolnost)²² a mezi jeho nesporné přednosti patřily především „přesné a stručné formulace odstupňování deliktů podle společenské nebezpečnosti a přesné vymezení trestu“.²³ Byl ovšem pokrokem jenom relativním a v některých ohledech pro praxi znamenal návrat k starým předbřeznovým poměrům – jeho zevrubnější přezkoumání odhaluje, že v něm stále „strašilo staré haraburdí“ tehdy už zastaralých trestněprávních náhledů.

Trestní zákon z roku 1852 sice zlikvidoval některé feudální přežitky, ale i nadále obsahoval formulace některých skutkových podstat v té době už přežitých institutů. Výrazný přežitek feudálního trestního práva představovala například 7. hlava „O zločinech velezrady, uražení Veličenstva a údiv domu císařského, a rušení veřejného pokoje“, která chránila osobu císaře i členů císařské rodiny. Útok na osobu (tělo, zdraví, svobodu nebo vykonávání vladařských práv) císaře (i kdyby zločin zůstal bezvýsledným) byl trestán jako zločin velezrady (§§ 58–59) trestem smrti. Zločin uražení Veličenstva (§ 63) představoval porušení úcty k císaři (urážkou, haněním, rouháním nebo posmíváním atd.) a byl trestán těžkým žalářem od jednoho do pěti let. Stejně bylo trestáno uražení údiv domu císařského (§ 64), představující uražení členů císařské rodiny, a to bez ohledu na to, zda se jednalo o osoby živé či již dávno mrtvé.

V zločinu o rušení náboženství (§§ 122–124) přežil feudální delikt rouhání, za který bylo možné, v případě velké zlomyslnosti nebo nebezpečnosti, vyměřit trestní sazbu až do deseti let těžkého žaláře (§ 123). Za typický feudální přežitek je možné považovat i trest bití (§ 24), a to v počtu nanejvýš třicet ran buď holí pro muže, či metlou pro mladíky do 18 let a ženy.

Trestní zákoník z roku 1803 byl založen na Feuerbachově²⁴ trestní teorii odstrašování

---

²² LHOTA, J. N.: *O kvalifikaci trestných činů dle sumy peněžitě*. In: Právník, roč. I., č. 2, Praha: Tiskem a nákladem Antonína Renna, 1861, s. 68.

²³ MALÝ, K.: *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 202.

²⁴ Paul Johann Anselm von Feuerbach (*14. XI. 1775 Hainichen – †29. V. 1833 Frankfurt

(výstrahy),²⁵ neboť byl vypracován v „době největšího jejího lesku“.²⁶ Podle této trestní teorie mělo být účelem trestního zákona pachatele náchylného k páčání trestních činů odstrašit, proto muselo být trestní právo založeno na psychologickém odstrašování potenciálních pachatelů. Trestní zákon z roku 1852 představoval přechod od Feuerbachovy relativní trestní teorie odstrašování²⁷ ke Köstlinově²⁸ absolutní trestní teorii spravedlnosti (účelem trestu je spravedlnost).²⁹

Za vady trestního zákona z roku 1852 pokládal později Karel Jičinský například uvedené rozdělení trestných činů (tripartice) na zločiny, přečiny a přestupky, které bylo příčinou mnohých nesvárů.³⁰ V druhé části trestního zákona byly podle něj zločiny společně s policejními přestupky promíchány „v strašném zmatku“.³¹ Další neodstraněnou vadou

---

nad Mohanem) byl německý kriminalista a trestněprávní teoretik, profesor na univerzitě v Jeně, autor bavorského trestního zákona z roku 1813. Filozof a antropolog Ludwig Feuerbach (*28. VII. 1804 – †13. IX. 1872) byl jeho synem.

²⁵ KALLAB, J.: *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, s. 34.

²⁶ JIČINSKÝ, K.: *O reformě trestního zákona*. In: *Právník*, roč. III., Praha: Nakladatel a vydavatel JUDr. Ant. Fink, 1864, s. 183.

²⁷ K dobové interpretaci tzv. „staré theorie odstrašení“ viz SLAVÍČEK, J.: *Úvod ve studium trestního hmotného práva vůbec a ve studium rakouského obecného zákonníka trestního ze dne 27. května 1852 zvláště, čili soubor vědomostí, kterýchž každé studium pozitivního práva trestního vůbec a nadzminěného zákonníka rakouského zvláště pro jich potřebu aneb užitečnost vyhledává. Oddělení prvé: Část dogmatická*. Praha: Tiskem Dra. Ed. Grégra. – Nákladem spisovatelovým, 1866, s. 41.

²⁸ Christian Reinhold Köstlin (*29. I. 1813 Tübingen – †14. IX. 1856 Tübingen) byl německý trestněprávní vědec a umělec, od roku 1851 byl řádným profesorem trestního práva Tübingenské univerzity.

²⁹ JIČINSKÝ, K.: *O reformě trestního zákona*. In: *Právník*, roč. III., Praha: Nakladatel a vydavatel JUDr. Ant. Fink, 1864, s. 184.

³⁰ *Ibidem*, s. 184.

³¹ *Ibidem*, s. 186.

trestního zákona byla veřejnost poprav.³² Trest smrti se v Rakousku vykonával provazem (oběšením) (§ 13), v době stanného práva zastřelením.

Otázka trestu smrti a jeho zavedení, či odstranění z řádného trestního řízení patřila v novodobém trestním právu mezi intenzivně debatované. Při zkoumání trestních zákonů, které následovaly po hrdelním řádu Marie Terezie (*13. V. 1717 – †29. XI. 1780) *Constitutio criminalis Theresiana* z roku 1768, je možné pozorovat uplatňování zásady nepřipouštění zstřování trestu smrti: zákonodárce připouštěl trest smrti u stále menšího počtu trestních činů a omezoval ho i kvalitativně. Podle trestní statistiky se rozsudků trestu smrti vykonávalo stále méně.³³ Od 1. ledna 1804 do konce roku 1852, tedy za 49 let, bylo v Rakousku rozsudků trestu smrti celkem: 1462 vyneseno, 457 vykonáno (tj. méně než třetina) a v 1005 případech byla udělena milost.³⁴

Na novou politicko-společenskou situaci bachovského absolutismu reagoval trestní zákon z roku 1852 i tak, že zpřísnil některé tresty a do trestního práva zakotvil „zejména na prastarých základech římského deliktu *vis publica*“³⁵ široký rámec deliktu veřejného násilí, který se stal absolutistickým nástrojem kriminalizace a do něhož se vměšťovalo stále víc různorodých skutkových podstat trestných činů (od roku 1852 to bylo 13 případů „veřejného násilí“).³⁶

Zločin veřejného násilí stanovený v § 87 trestního zákona z roku 1852 se v rakouském právu objevil poprvé v tomto trestním zákoně a snad za žádný jiný trestný čin nebylo v tak krátké době a následkem nesprávného výkladu zákona odsouzeno tolik lidí jako za tento.³⁷

Trestní zákon z roku 1852 poskytoval státu, státním orgánům a některým

---

³² Ibidem, s. 289.

³³ PŠENIČKA, B.: *Trest smrti v Rakousku*. In: Právník, roč. XXXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1900, s. 530.

³⁴ Ibidem, s. 543.

³⁵ VANĚČEK, V.: *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. Třetí, doplněné a přepracované vydání. Praha: Orbis, 1976, s. 384.

³⁶ Ibidem, s. 384.

³⁷ BOUČEK, V.: *Pokus o výklad na §. 87. trest. zák.* In: Právník, roč. XXXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1898, s. 717.

veřejným osobám zvýšenou (privilegovanou) trestněprávní ochranu, např. při zločinech: pozdvižení (§§ 68–72), vzbouření (§§ 73–75, zde během stanného práva hrozil trest smrti), veřejného násilí – násilným vztažením ruky na vrchnostenské osoby nebo nebezpečným jim hrozením ve věcech úředních (§§ 81–82), veřejného násilí – nebezpečným hrozením (§§ 99–100) nebo při přestupku: uražení veřejných úředníků, služebníků, stráží, zřízcenců železničných atd. (§§ 312–313).

Trestní zákon z roku 1852 později doplnila řada trestněprávních předpisů:

- *Patent císařský, jímžto se činí ustanovení o tom, kdo má právo, zbraň a municí dělati, v ní obchod vésti, ji míti, a zbraň nositi č. 223/1852 ř. z., ode dne 24. října 1852 (tzv. Zbrojní patent);*
- *Nařízení císařské, jímžto se vydává předpis, jak mají zeměknížecí úřadové političtí a policejní vykonávati nařízení a nálezy od nich vydané č. 96/1854 ř. z., dané dne 20. dubna 1854 (tzv. Prügelpatent);*
- *Patent císařský, jímžto se vyhlašuje a od 1. července 1855 ve skutek uvádí nový vojenský zákonník trestní o zločinech a přečinech č. 19/1855 ř. z., daný dne 15. ledna 1855;*
- *Zákon o tisku č. 3/1863 ř. z., daný dne 17. prosince 1862;*
- *Zákon o řízení trestním u věcech tiskových č. 4/1863 ř. z., daný dne 17. prosince 1862;*
- *Zákon, ježto se týče některých doplnění zákona trestního obecného i vojenského č. 5/1863 ř. z., daný dne 17. prosince 1862;*
- *Zákon, jenž se týče vykonávání trestů na svobodě ve vazbě o samotě a zřizování komisí pro vykonávání trestů č. 43/1872 ř. z., daný dne 1. dubna 1872;*
- *Zákon, jímžto se vydávají nařízení dle policejního práva trestního proti zahálečům a tulákům č. 108/1873 ř. z., daný dne 10. května 1873;*
- *Zákon o trestech na zmaření exekuce č. 78/1883 ř. z., daný dne 25. května 1883;*
- *Zákon o tom, kdo v donucovacích pracovních nebo polepšovacích ústavech držen býti může č. 89/1885 ř. z., daný dne 24. května 1885 (O toulání a žebrotě);*
- *Zákon o donucovacích pracovních a ústavech polepšovacích č. 90/1885 ř. z., daný dne 24. května 1885;*
- *Zákon, jímž vydávají se ustanovení o soudnictví ve věcech trestních, které zakládají se na snahách anarchistických č. 98/1886 ř. z., daný dne 25. června 1886.*

Posledně zmíněný zákon z června 1886 stanovoval soudní pravomoc v trestních věcech „anarchistické povahy“, avšak směřoval i proti sociálně-demokratickému hnutí.

1.4. František Josef Řezáč

V roce 1852 vyšel spis českého kněze, pedagoga a penologa Františka Josefa Řezáče (*6. I. 1819 – †25. XII. 1879) *Vězenství v posavadních způsobech svých. S návrhem o zdárnějším trestání a polepšování zločinců*.³⁸ Tento originální spis je obsahově členěn na čtyři díly: I. Žalářnictví a káznictví; II. O povinnosti ujímati se vězňů; III. Dobré uspořádání trestnic čili káznic ve všech stránkách jejich; IV. Mravní pokaženost. Závěrem, v poslední větě spisu, doporučuje Řezáč zavedení pensylvánského vězeňského systému: „Počet vězňů by se velmi ztenčil, a tudíž i snadnější polepšování jich; přísný pensylvánský systém by tvrdošíjnost jejich oblomil.“³⁹

František Josef Řezáč, který se zabýval problematikou vězeňství a v roce 1853 podnikl studijní cestu po hlavních rakouských věznicích,⁴⁰ viděl klíč k prevenci před kriminalitou ve vzdělávání.

O krutosti rakouského vězeňského systému a výkonu trestu žaláře platilo ještě i na počátku druhé poloviny 19. století staré vězeňské pravidlo, že „ten, kdo je odsouzen na kratší dobu, odejde na svobodu (někteří ovšem nenapravitelně tělesně postiženi), ostatní umírají. Zdravotní poměry byly zcela neudržitelné, lékařská péče nedostatečná. V dlouhodobých statistikách nalézáme mezi chorobami běžně tyfus, neštovice, cholera a jiné.“⁴¹

1.5. Trestní řád z roku 1853

---

³⁸ ŘEZÁČ, F. J.: *Vězenství v posavadních způsobech svých. S návrhem o zdárnějším trestání a polepšování zločinců*. Praha: Tisk Bedřicha Rohlíčka, 1852, 54 s.

³⁹ Ibidem, s. 54.

⁴⁰ Viz ŘEZÁČ, F. J.: *Über die Seelsorgerliche Wirksamkeit in den österreichischen Detentions- und Straf-anstalten*. Prag: Friedrich Rohlíček, 1854, 33 s.

⁴¹ MALÝ, K.: *České právo v minulosti*. Praha: Orac, 1995, s. 200.

Po faktické porážce kompromisní a nedotáhnuté revoluce roku 1848 legalizovaly – po formální stránce – absolutistickou formu vlády už tzv. Silvestrovské patenty z 31. prosince 1851. Nástup absolutismu v roce 1851 byl důsledkem úpadku a nedosažení ideálů revoluce roku 1848.

Liberální a pokrokové zásady trestního řádu z roku 1850 už nebyly slučitelné s realitou vzrůstajícího a upevňujícího se bachovského absolutismu, a protože tento trestní řád v podstatě splňoval revoluční požadavky kladené na soudní řízení, neměl dlouhého trvání.⁴² Porevoluční trestní řád z roku 1850 se tak netěšil dlouhotrvající platnosti a už v roce 1853 byl nahrazen novým Řádem trestním č. 151/1853 ř. z., ze dne 29. července 1853, který se svými zásadami trestního řízení částečně vrátil k předbřeznové situaci (rehabitoval staré inkviziční trestní řízení s tajným a písemným vyšetřovacím řízením, veřejné a ústní řízení zůstalo pouze při závěrečném přelíčení). Trestní řád z roku 1853 sice upravoval trestní řízení odlišným způsobem, ale i přesto v něm byly některé moderní procesní zásady a instituty trestního řízení zachovány (např. obžalovací zásada či státní zastupitelství).⁴³

1.6. Prügelpatent

Tzv. Prügelpatent⁴⁴ představoval základní právní předpis trestného práva správního a byl pro období bachovského absolutismu velmi charakteristický. Prügelpatent zesílil policejní dozor absolutistického režimu nad občany a dával jeho byrokratickému aparátu širokou možnost stíhat každé demonstrativní jednání, kterým se vyjadřoval odpor proti vládě nebo snižovalo vládní nařízení.

Prügelpatent upravoval trestní řízení před správními (politickými) a policejními orgány, kterým vymezil rozsáhlou trestněprávní pravomoc, umožňující administrativní cestou trestat porušení (nerespektování) úředních nařízení – konání proti jejich příkazu.

---

⁴² Ibidem, s. 190.

⁴³ STORCH, F.: *Delikty návrhové a soukromožalobné v právu rakouském*. In: Právník, roč. XXXIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1895, s. 347.

⁴⁴ *Nařízení císařské, jímžto se vydává předpis, jak mají zeměknížecí úřadové političtí a policejní vykonávat nařízení a nálezy od nich vydané č. 96/1854 ř. z., dané dne 20. dubna 1854.*

„Výpraskovým patentem“ se nazýval proto, že v § 11 obsahoval formulace na ochranu veřejného pořádku na veřejných místech a až do roku 1867 umožňoval – v případech, kdy někdo „jednal protipolicejně“, s odkazem na § 248 trestního zákona – používání tělesných trestů (bytí holí nebo metlou).

Na základě trestního zákona z roku 1852 vznikl vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech z roku 1855,⁴⁵ který platil pro osoby podléhající vojenským soudům. Vedle vojenských trestů obsahoval i skutkové podstaty deliktů nevojenských (mírových).⁴⁶ Vnitřně se členil na pět dílů a obsahoval 799 §§.

1.7. Profesor Josef Slavíček

Dne 25. října 1861 byl na Karlo-Ferdinandově universitě v Praze jmenován mimořádným profesorem trestního práva a řádu s právem přednášet v českém jazyce dr. Josef Slavíček (*10. III. 1818 – †27. IX. 1867). Josef Slavíček zaujal v českém kulturním a národním životě významné místo nejen tím, že byl prvním profesorem trestního práva pražské university s právem přednášet česky, ale také proto, že byl vůbec prvním, kdo vydal česky psané systematické pojednání určitého právního odvětví. Prof. Josef Slavíček tak v roce 1866 svým dílem *Úvod ve studium trestního hmotného práva vůbec a ve studium rakouského obecného zákonníka trestního ze dne 27. května 1852 zvláště, čili soubor vědomostí, kterýchž každé studium pozitivního práva trestního vůbec a nadzmníněného zákonníka rakouského zvláště pro jich potřebu aneb užitečnost vyhledává*⁴⁷ předstihl ostatní české reprezentanty právních odvětví.⁴⁸

---

⁴⁵ *Patent císařský, jímžto se vyhlašuje a od 1. července 1855 ve skutek uvádí nový vojenský zákonník trestní o zločinech a přečinech č. 19/1855 ř. z., daný dne 15. ledna 1855.*

⁴⁶ Viz LEPŠÍK, J.: *O vojenském polním trestním řízení*. In: Právník, roč. LXXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1938, s. 147.

⁴⁷ SLAVÍČEK, J.: *Úvod ve studium trestního hmotného práva vůbec a ve studium rakouského obecného zákonníka trestního ze dne 27. května 1852 zvláště, čili soubor vědomostí, kterýchž každé studium pozitivního práva trestního vůbec a nadzmníněného zákonníka rakouského zvláště pro jich potřebu aneb užitečnost vyhledává. Oddělení první: Část dogmatická*. Praha: Tiskem Dra. Ed. Grégra. – Nákladem spisovatelovým, 1866, 132

1.8. První pokusy o reformu rakouského trestního práva

Pokusy o reformu rakouského trestního práva je možné v podstatě sledovat už od počátku 60. let 19. století, kdy státoprávní poměry v letech 1860–1861 (počátek období politické liberalizace v Rakousku) podnítily ministra spravedlnosti Adolfa von Pratobevera (*12. VI. 1806 – †16. II. 1875) k tomu, aby počátkem roku 1861 vyzval profesora Vídeňské university Julia Antona Glasera (*19. III. 1831 – †26. XII. 1885) k předložení návrhu reformy trestního řádu.⁴⁹

Na počátku 60. let byl také odborový přednosta na ministerstvu spravedlnosti prof. Anton Hye von Glunek pověřen prvními pracemi na osnově nového trestního zákona, přičemž vypracovanou osnovu odevzdal v roce 1863.⁵⁰ První období pokusů o reformu trestního zákona z roku 1852 je tedy spojeno s Hyeho osnovou trestního zákona, vyznačující se snahou zachovat z platného trestního práva to, co její tvůrcové pokládali za schopné života. Snažili se zdokonalit to, co zdokonalení potřebovalo a co zdokonalit šlo, a ostatní – potřebám doby a novým názorům už nevyhovující – ustanovení trestního zákona nahradit ustanoveními vhodnějšími. Po několika poradách na ministerstvu spravedlnosti předložil ministr spravedlnosti prof. Anton Hye von Glunek v roce 1867 částečně přepracovanou osnovu nového trestního zákona⁵¹ poslanecké sněmovně Říšské rady, které o ní podal výbor v roce 1870 zprávu. K jednání o této osnově ve sněmovně však nedošlo a osnova byla odložena.⁵²

---

s.; *Oddělení druhé: Část historická*. Praha: 1866, 324 s.

⁴⁸ MORÁVEK, J.: *In memoriam Josefa Slavíčka*. In: *Právník*, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 685.

⁴⁹ ČADEK, J.: *Některé otázky z řízení trestního*. In: *Právník*, roč. XXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1892, s. 796.

⁵⁰ STORCH, F.: *Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909*. In: *Právník*, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 313.

⁵¹ Viz *Osnova nového zákona trestního*. In: *Právník*, roč. VI., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1867, s. 549–554, 585–596, 621–634, 657–668, 706–714, 748–756, 788–795, 830–835, 860–868.

⁵² STORCH, F.: *Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909*. In: *Právník*, roč.

Při osnově trestního zákona byla předmětem úvah i otázka používání stínacího stroje (gilotiny) k výkonu trestu smrti a vládní osnova z roku 1867, jakož i osnova výborová stanovily, že se výkon trestu smrti měl vykonávat gilotinou (§ 32) a intra muros. Pozdější Glaserova osnova trestního zákona z roku 1874 ale návrh na tuto změnu zamítla.⁵³ Důvod, pro který v Rakousku zvítězil u trestu smrti provaz (oběšení) nad gilotinou, originálně osvětluje dr. Bohumil Pšenička (*4. I. 1871): „Meč jest znakem rytířství, provaz znakem zbabělosti a pohany. Smrt provazem byla vždy pokládána za zneuct'ující, zahanbující a pokořující, ať už jde o samovraždu, nebo o výkon trestu, který ukládá spravedlnost.“⁵⁴

V roce 1867 podala Hornorakouská advokátní komora poslanecké sněmovně petici za zrušení trestu smrti, ve které s ohledem na připravovaný nový trestní řád žádala: „Necht' Rakousko snaží se, aby bylo mezi prvními velmocemi, které trest smrti zrušily.“⁵⁵

Od veřejných poprav se upustilo až koncem 19. století, kdy se výkon trestu smrti uzavřel za zdi věznic, čímž se také vyloučila participace veřejnosti na jeho aplikaci.

1.9. Rakouské vězeňství v 60. a 70. letech 19. století

Místem výkonu trestu odnětí svobody na území českých zemí byly trestnice, například Svatováclavská trestnice v Praze (1809–1894),⁵⁶ Kartouzy ve Valdicích u Jičína (1857),⁵⁷

XLIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1910, s. 313–314.

⁵³ PŠENIČKA, B.: *Trest smrti v Rakousku*. In: Právník, roč. XXXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1900, s. 546.

⁵⁴ Ibidem, s. 545.

⁵⁵ *Petice za zrušení trestu smrti v Rakousku*. In: Právník, roč. VI., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1867, s. 440.

⁵⁶ UHLÍK, J.: *Minulost českého vězeňství. Svatováclavská trestnice*. In: České vězeňství, roč. I., č. 1, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1993, s. 16–19; UHLÍK, J.: *Minulost českého vězeňství. Svatováclavská trestnice – pokračování*. In: České vězeňství, roč. I., č. 2, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1993, s. 17–20.

⁵⁷ UHLÍK, J.: *Od Kartouz k Valdicům*. In: České vězeňství, roč. IV., č. 1, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1996, s. 41–44.

Mírov na Moravě (1858),⁵⁸ Řepy u Prahy (1865)⁵⁹ či Bory u Plzně (1878).

Dne 1. prosince 1865 byl zřízen úřad generálního inspektora pro vězeňství ministerstva spravedlnosti, do jehož čela byl zvolen prof. Anton Hye von Glunek vykonávající tuto funkci do konce června 1867, kdy se stal ministrem spravedlnosti.⁶⁰

Rakouské trestnice v 70. letech nebyly vůbec vhodně zařízeny k tomu, aby odsouzené zločince polepšovaly. Odsouzený byl zavřen do vězení, kde nečinně seděl celý den a bavil se tím, že se svými – často i zkušenějšími – soudruhy vedl oplzlé řeči: „Takový zajisté z vězení polepšen nevychází, měl-li jaký ještě stud, vyhladilo mu ho vězení, kdež pak neleká se skutků, trestem vězení stíhaných, jakmile výhoda mu z nich kyne.“⁶¹ Reforma vězeňství byla nutná, společná vazba nevyhovovala účelu trestu a polepšování odsouzených nejen nepodporovala, ale naopak je ještě víc kazila. Tím se společné vězení stalo skutečně pravou vysokou školou zločinu: „Společné síně k spaní, jídlu a práci podporují a dávají příležitost k všelikým nestoudným řečem, ku konání špatných skutků, ano i v dokonání se v nich.“⁶² Vzhledem k tomu, že ve vězeňském systému společné vazby působili zkažení zločinci na zločince méně zkažené nutně neblaze, začalo se postupně uvažovat o přechodu na vězeňský systém provádějící oddělení pokročilých a nenapravitelných zločinců od odsouzenců zkažených méně (tzv. samovazba).⁶³

Více než sto let po prvním vydání filozofického díla Cesare Beccaria (*15. III.

---

⁵⁸ UHLÍK, J.: *Mírov*. In: *České vězeňství*, roč. II., č. 3, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1994, s. 76–83.

⁵⁹ TUČEK, J.: *Řepy*. In: *České vězeňství*, roč. II., č. 3, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1994, s. 83–89.

⁶⁰ KAFKOVÁ, A.: *Cesta ke vzniku generálního ředitelství VS ČR 1865 – 1965*. In: *Historická penologie*, č. 1/2010, Praha: Kabinet dokumentace a historie Vězeňské služby ČR, 2010, s. 10.

⁶¹ *Několik slov o trestných činech ze zjištěnosti a jich trestání. Ze zápisek praktického právníka*. In: *Právník*, roč. IV., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1865, s. 253.

⁶² PACÁK, B.: *O výkonu trestu*. In: *Právník*, roč. XI., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1872, s. 556.

⁶³ *Ibidem*, s. 590.

1738 – †28. XI. 1794) *O zločinech a trestech*⁶⁴ se v roce 1869 ozval i v českém prostředí na jeho adresu kritický hlas Viléma Skřivana (*1834 – †2. IV. 1875), kterému se zdála být nevyplněnou mezerou tohoto díla jistá neurčitost „k praktickému upotřebení“.⁶⁵

Podle statistik stoupal v Rakousku v 70. letech počet delikventů z roku na rok mnohem rychlejší progresí než počet obyvatelstva, zvláště se značně vzráhal počet recidivistů. Roku 1871 bylo v Rakousku odsouzeno pro zločiny 24 420 osob, roku 1880 již 32 507 osob. Počet odsouzených tedy za 10 let vzrostl o 33,1%, přičemž počet obyvatelstva ve stejném období stoupl pouze o 7,5%.⁶⁶

V roce 1872 byl přijat Zákon, jenž se týče vykonávání trestů na svobodě ve vazbě o samotě a zřizování komisí pro vykonávání trestů č. 43/1872 ř. z., daný dne 1. dubna 1872.

V druhé polovině 19. století se v souvislosti s potřebou zajistit optimálnější a efektivnější způsob fungování věznic začaly i v Rakousku uplatňovat požadavky na adekvátnější vězeňskou architekturu. Ze Spojených států amerických převzatý pensylvánský systém se začal adaptovat i v Evropě a začaly se budovat skutečně původní vězeňské komplexy pensylvánského systému, čehož důkazem je i architektura věznice Bory u Plzně, která byla postavena v letech 1873–1878.

1.10. Trestní řád z roku 1873

Od počátku 60. let 19. století, tedy do počátku prací na reformě trestního řádu se uvažovalo i o znovupřijetí trestního řádu z roku 1850, od tohoto záměru se však upustilo a zvítězila myšlenka prof. Julia Glasera, aby „na základě řádu trestního z r. 1850. zdělán byl zákon nový, ve kterém by však zároveň náležitě bylo hleděno ke změněným zatím poměrům, ke zkušenostem v praxi nabytým, jakož i k pokrokům, jež za ten čas

---

⁶⁴ ANONYMUS: *Dei delitti e delle pene*. Livorno: Marco Coltellini, 1764; první české vydání – BECCARIA, C.: *O zločinech a trestech*. Praha: Bursík & Kohout, 1893, 125 s.

⁶⁵ SKŘIVAN, V.: *Dílo Beccariovo: „O zločinech a trestech.“* In: *Právník*, roč. VIII., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1869, s. 345.

⁶⁶ ČUHEL, F. X.: *Příspěvky k theorii trestního práva*. In: *Právník*, roč. XXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1888, s. 181.

vědecké badání bylo učinilo“.⁶⁷ Ministr spravedlnosti prof. Julius Glaser předložil 16. února 1872 osnovu trestního řádu Říšské radě. Tato osnova trestního řádu byla založena na vládní předloze z roku 1867 a na změnách navržených výborem poslanecké sněmovny v osnově z roku 1869. Přijata byla 4. června 1872 poslaneckou sněmovnou ve třetím čtení a 20. února 1873 s některými změnami ve sněmovně panské.⁶⁸

Rakouský trestní řád⁶⁹ z roku 1873 se vrátil k zásadám trestního řízení zakotvených v trestním řádu z roku 1850 (obžalovací zásada, zásada volného hodnocení důkazů, veřejnost a ústnost soudního řízení, porotní soudy). Obsahoval 27 kapitol a 494 §§, přičemž mnohá jeho ustanovení měla po formální stránce dokonalejší provedení.

Trestní řád z roku 1873 byl z velké části dílem obratnosti a zákonodárné činnosti ministra spravedlnosti prof. Julia Glasera, kterému zároveň zabezpečil „čestnou památku v rakouském zákonodárství“.⁷⁰ Ministr Julius Glaser, jako tvůrce trestního řádu, k němu vydal pro veškeré úřady činné v trestním řízení (hlavně státní zastupitelstva) i svůj známý výnos ze dne 25. listopadu 1873 č. 14.956, který podle dr. Karla Fliedera (*22. XI. 1853 – †27. I. 1933) svědčil i po více než 30 letech od svého vydání jako „neocenitelné vademecum“ o Glaserově „prozíravosti přímo obdivuhodné“.⁷¹

Trestní řád z roku 1873 zůstal u nás v novelizované podobě v platnosti až do roku 1950.

1.11. Glaserova osnova trestního zákona z roku 1874

Druhé období pokusů o reformu trestního zákona bylo v podstatě zahájeno v roce 1874. Rok poté, co byl trestní řád uveden do života, vystoupil ministr spravedlnosti prof. Julius Glaser před Říšskou radu s novou osnovou trestního zákona. Prof. Julius Glaser byl tedy

---

⁶⁷ STORCH, F.: *Řízení trestní rakouské. Díl I.* Praha: Tiskem a nákladem J. Otty, 1887, s. 99.

⁶⁸ Ibidem, s. 98–99.

⁶⁹ Zákon, jímž se zavádí nový řád soudu trestního č. 119/1873 ř. z., daný dne 23. května 1873.

⁷⁰ *Dr. Julius Glaser †.* In: Právník, roč. XXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1886, s. 34.

⁷¹ FLIEDER, K.: *O pravomoci vyšetřujícího soudce a poradní komory vůči návrhům státního zástupitelství na zavedení přípravného vyšetřování.* In: Právník, roč. XLIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1905, s. 603–604.

tvůrcem jak trestního řádu z roku 1873, tak i osnovy trestního zákona z roku 1874. Glaserova osnova trestního zákona, která byla v roce 1874 předložena zákonodárnému sboru, vycházela z říšského německého trestního zákoníku z roku 1871,⁷² čímž přetrhla domácí historický vývoj trestního práva a přiklonila se k vývoji německému „nejen vnějším uspořádáním, přijetím různých právních pojmův a institucí, úpravou systému trestního atd., nýbrž i četnými podrobnostmi, zejména terminologií, ba namnoze i doslovným zněním četných ustanovení“.⁷³ Osnova úvodního zákona měla pouze 23 článků a neuváděla nic o věcné soudní kompetenci, byla ovšem následkem komisních porad vzata vládou zpět s tím, aby prof. Julius Glaser předložil osnovu novou, změněnou a doplněnou.⁷⁴ Všechny následující rakouské osnovy trestního zákona (Pražákova z roku 1881, Schönbornovy z let 1889, 1891 a 1893) byly v podstatě jenom dalším zpracováním Graserovy osnovy z roku 1874. Glaserova osnova trestního zákona tak zůstala základem reformních prací po dalších dvacet let, protože všechny další změny a různá vylepšení dalších vládních osnov se od ní podstatně neodchýlily.

1.12. Prof. Alois Zucker a prof. František Storch

Když v roce 1878 nastoupil 28letý dr. František Storch (*13. IX. 1850 – †21. XII. 1924) jako nově habilitovaný docent trestního práva a řádu na tehdy ještě nerozdělenou universitu Karlo-Ferdinandovu v Praze, mělo trestní právo na této universitě dobrou pověst. Až do roku 1868 tady působil prof. Eduard Herbst (*1. XII. 1820 – †25. VI. 1892), který zde byl pokládán za „nejdůkladnějšího znalce platného hmotného práva trestního“.⁷⁵ Nástupce prof. Herbsty, od roku 1868 profesor rakouského trestního práva Adolf Merkel (*11. I. 1836 – †30. III. 1896) začínal k sobě právě tehdy obracet pozornost jako „teoretik jemných postřehů, jevící odvahu přezkoumávati i ony základy teorie, jež

---

⁷² Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871.

⁷³ STORCH, F.: *Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909*. In: Právník, roč. XLIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1910, s. 314.

⁷⁴ VYŠÍN, R.: *O rozšířené působnosti radní komory vedle osnovy trestního zákona*. In: Právník, roč. XXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1890, s. 80.

⁷⁵ KALLAB, J.: *Prof. dr. František Storch*. In: Právník, roč. LX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1921, s. 33.

doposud pokládány za aksiomata“.⁷⁶

Studijním rokem 1882/1883, po rozdělení university Karlo-Ferdinandovy v Praze,⁷⁷ začala v rámci university samostatná činnost i právnické fakulty české university Karlo-Ferdinandovy v Praze. Nejvýznamnějšími představiteli české akademické trestněprávní nauky tehdy byli prof. Alois Zucker (*4. VII. 1842 – †1. X. 1906) a doc. František Storch.⁷⁸

Prof. Aloise Zuckera, přednášejícího na právnické fakultě vedle trestního práva i mezinárodní právo a právní filozofii, ovlivnilo tehdy módní sociologizování, které ho sblížilo i s Tomášem Garrigue Masarykem (*7. III. 1850 – †14. IX. 1937), a jako kriminalista se těšil mezinárodní pověsti, čemuž přispěly i jeho francouzsky a německy psané práce.⁷⁹

Doc. František Storch, který byl v roce 1884 jmenován mimořádným a v roce 1890 řádným profesorem trestního práva a řízení, jako druhý tehdejší představitel českého trestního práva na universitě byl už více objektivistickým čistým odborníkem, schopným úspěšně zacházet i do historie svého odvětví, jak o tom svědčí první díl jeho velkého díla o rakouském trestním řízení.⁸⁰

1.13. Další osud Glaserovy osnovy trestního zákona

V roce 1881 předložil ministr spravedlnosti dr. Alois Pražák (*21. II. 1820 – †30. I. 1901) Říšské radě další osnovu trestního zákona.⁸¹

V roce 1889 byla osnova trestního zákona předložena vládou poslanecké sněmovně. Tato osnova měla dvě části, první představovala úvodní zákon a druhá

---

⁷⁶ Ibidem, s. 33.

⁷⁷ Podle § 1 Zákona jenž se týče c. k. university Karlo-Ferdinandské v Praze č. 24/1882 ř. z., daného dne 28. února 1882.

⁷⁸ VANĚČEK, V.: *Představitelé české právní vědy v letech 1882–1900*. In: Právník, roč. XCII., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1953, s. 30.

⁷⁹ Ibidem, s. 37.

⁸⁰ Ibidem, s. 38.

⁸¹ VYŠÍN, R.: *O rozšířené působnosti radní komory vedle osnovy trestního zákona*. In: Právník, roč. XXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1890, s. 80.

trestní zákon samotný. Osnova úvodního zákona byla výsledkem práce jak legislativního oddělení ministerstva spravedlnosti, tak i komise poslanecké sněmovny, které byla osnova přidělena a která ji celou přepracovala.⁸² Tato osnova trestního zákona chtěla změnit dosavadní pojem zločinu, přečinu a přestupku, a zaváděla zcela nové, rakouské kriminalistice dosud neznámé, způsoby trestů.⁸³

Dne 30. června 1891 předložil ministr spravedlnosti dr. Friedrich Schönborn (*11. IX. 1841 – †21. XII. 1907) poslanecké sněmovně návrh novely trestního řádu obsahující 8 článků. Kromě něj byla poslanecké sněmovně předložena i nová (pozměněná) osnova trestního zákona.⁸⁴

Osnova trestního zákona z roku 1891 opustila v XV. hlavě (obsahující zločiny a přečiny proti životu), v §§ 226–230 o zločinech, které se posud trestaly jako zločin vraždy, půdu dosavadního trestního práva a postavila se za stanovisko moderních trestních zákonů, zejména trestního zákona německého, přičemž zásadám rakouského trestního práva zůstala věrnou jen tam, kde byly mírnější.⁸⁵

K projednání ve sněmovně, a to jen částečnému, se osnova trestního zákona dostala až v roce 1895 (jako vládní osnova z roku 1891 a na ní založená výborová osnova z roku 1893).⁸⁶

* * *

Přestože mnohá ustanovení platného trestního zákona byla v mnoha směrech zastaralá, vydatnější změny trestního zákona se neuskutečnily, i když je četné osnovy trestního zákona stále a stále slibovaly. Dr. J. R. Kliment (*6. IX. 1857 – †14. XII. 1922) k tomu dal takový komentář: „Že dosud žádné nebylo popřáno státi se zákonem, tím trapněji se nás dotýká, čím méně o tom lze pochybovati, že sotva asi je na rozsáhlém poli platného

---

⁸² Ibidem, s. 73.

⁸³ Ibidem, s. 73.

⁸⁴ *Denník*. In: *Právník*, roč. XXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1891, s. 547–548.

⁸⁵ ŠTOLLA, J.: *O zločinech proti životu v §§. 226.–230. osnovy trest. zákona z r. 1891 uvedeníh.* In: *Právník*, roč. XXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1891, s. 765.

⁸⁶ STORCH, F.: *Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909.* In: *Právník*, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 314.

práva nějakého oboru, v němž by vliv času byl tak citelným, jako v oboru práva trestního, v němž vlastně spočívá těžiště veškerého právního řádu.“⁸⁷

Naléhavost potřeby reformy trestního práva cítila trestněprávní věda i každodenní praxe. Všechny kroky podnikané v tomto směru během uplynulých desetiletí byly marné i proto, že se osnovy trestního zákona, pokaždé novým ministrem spravedlnosti předkládané, podobaly nejen sobě navzájem, ale zároveň i trestnímu zákonu německému. A i když měl německý jazyk na utváření jazyka českého – a pokud šlo o jazyk právní zvláště – vliv nepopíratelný,⁸⁸ dr. František Joklík (*26. XII. 1865 – †31. XII. 1942) navrhoval uskutečnit reformu trestního práva ne prostou recepcí německého trestního práva, ale budováním na historických domácích základech. V souvislosti s předloženou osnovou trestního zákona si v roce 1894 stěžoval, že je v nejdůležitějších částech (v části všeobecné i v části o zločinech a přečinech) šmahem opsána z německého trestního zákona: „Z 395 paragrafů nynější osnovy jest neméně než 120 doslovně neb skoro doslovně opsáno z německého zákona; i systematika otrocky je sledována a zachována. Jako by v Rakousku naprosto nemohlo býti nic originelního nebo aspoň na základech již jsoucích cizí ideje se nemohly spracovati, hledíc k posavadnímu právu.“⁸⁹

1.14. Výkon trestní justice v Rakousku v 70.–90. letech 19. století

V roce 1888 bylo v Rakousku v 15 trestnicích pro muže a 6 trestnicích pro ženy vězněno celkem 13837 trestanců mužského a 2083 trestanců ženského pohlaví.⁹⁰ V roce 1891 bylo pro zločin odsouzeno 28 000 osob, pro přečin 6 000 osob, pro přestupky 555 000 osob.⁹¹ Statistická zpráva o výsledcích trestní justice za rok 1896 obsahující počet

---

⁸⁷ KLIMENT, J. R.: *O významu svolení v trestním právu vůbec a rakouském zvláště*. In: Právník, roč. XXV., Praha: Právníká Jednota v Praze, 1886, s. 469.

⁸⁸ MIŘIČKA, A.: *Ještě slovo o češtině zvláště právníké*. In: Právník, roč. XXXIII., Praha: Právníká Jednota v Praze, 1894, s. 589.

⁸⁹ JOKLÍK, F.: *K reformě trestního práva v Rakousku*. In: Právník, roč. XXXIII., Praha: Právníká Jednota v Praze, 1894, s. 517.

⁹⁰ *Denník*. In: Právník, roč. XXXI., Praha: Právníká Jednota v Praze, 1892, s. 683.

⁹¹ KLIER, Č.: *Přednáška pana univ. prof. dra. Aloise Zuckera: „O některých nutných*

odsouzených osob za různé zločiny za poslední tři desetiletí (1867–1876, 1877–1886 a 1887–1896) konstatovala, že za poslední desetiletí (oproti desetiletí prvnímu) počet odsouzených u mnoha zločinů úžasným způsobem stoupl, přičemž tento vzrůst nebyl nijak úměrný vzrůstu počtu obyvatelstva.⁹² V roce 1896 bylo v trestním řízení odsouzeno 575 681 osob (5 % pro zločin, 1 % pro přečin a 94 % pro přestupek).⁹³ Podle statistického přehledu o poměrech rakouských trestnic a soudních věznic bylo v roce 1897 ve všech rakouských trestnicích 12 996 vězňů mužského a 1 707 vězňů ženského pohlaví.⁹⁴

Nařízení ministerstva spravedlnosti z 8. prosince 1897 č. 27.904 zavedlo trestní rejstřík a trestní lístky.⁹⁵

1.15. Komise k formulování opravných návrhů zákonů o policejním dohledu a donucovacích pracovnách

Dne 27. dubna 1893 byla na schůzi Právnické Jednoty v Praze na podnět přednášky i návrhu prof. Aloise Zuckera zřízena komise k formulování opravných návrhů zákonů o policejním dohledu a donucovacích pracovnách.⁹⁶ Tato komise všemi hlasy doporučila zpracovat *Zákon, jímžto se vydávají nařízení dle policejního práva trestního proti*

---

opravách trestního zákona“. *Zprávy o týdenních schůzích Právnické Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 31. října 1895*. In: Právník, roč. XXXIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1895, s. 876.

⁹² *O některých zvláštnostech kriminální statistiky*. In: Právník, roč. XLI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1902, s. 626.

⁹³ *Výsledky výkonu pravomoci trestní v Rakousku v roce 1896*. In: Právník, roč. XL., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1901, s. 259.

⁹⁴ *Statistika vězeňská r. 1897*. In: Právník, roč. XL., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1901, s. 366.

⁹⁵ *Rejstřík trestní a lístky trestní*. In: Právník, roč. XLIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1904, s. 186.

⁹⁶ *Zpráva komise zvolené Právnickou Jednotou v Praze ku formulování opravných návrhů o policejním dohledu a donucovacích pracovnách*. In: Právník, roč. XXXII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1893, s. 745.

*zahálečům a tulákům č. 108/1873 ř. z., daný dne 10. května 1873, a další dva zákony – Zákon o tom, kdo v donucovacích pracovních nebo polepšovacích ústavech držen býti může č. 89/1885 ř. z., daný dne 24. května 1885, a Zákon o donucovacích pracovních a ústavech polepšovacích č. 90/1885 ř. z., daný dne 24. května 1885 – v jeden soustavný celek.*⁹⁷

Zákon proti zahálečům a tulákům č. 108/1873 ř. z. souvisel s vypuknutím celosvětové hospodářské krize, která následovala po krachu na vídeňské burze (9. května 1873) a umožňoval postihovat i nezaměstnané. Hospodářská krize, která vypukla v roce 1873, s sebou přinesla rostoucí nezaměstnanost, zhoršování sociálního postavení obyvatelstva a vzestup majetkové kriminality. Majetková kriminalita, zejména růst počtu spáchaných krádeží, souvisela s nepříznivým hospodářským a společenským vývojem, protože převážnou většinu z celkového počtu krádeží spáchali lidé nemajetní. Krádež byla podle rakouských soudních statistik po celé období druhé poloviny 19. století nejčastěji páchaným majetkovým deliktem.

Krádež se podle tehdejší praxe trestala bez výjimky vězením a v trestním rejstříku politického úřadu se zaznamenala poznámka, že pachatel byl potrestán za krádež.⁹⁸ Dr. František Kropsbauer (*13. XII. 1860 – †12. II. 1917) proto navrhol, zda by v zájmu výchovy a veřejné mravnosti, ke které trestní spravedlnost musí směřovat, nebylo pro praxi lepší, kdyby soudce v nepatrných případech, které se buď „vymykají z přesné definice zákona trestního anebo se dle povahy věci do něho nehodí“,⁹⁹ nebyl spoután přesným předpisem a mohl si počínat „volněji, maje právo, čin pachatelův oceniti samostatněji než dle receptu určitého paragrafu“.¹⁰⁰ Prof. Alois Zucker dal tomuto stěžování dr. Františka Kropsbauera za pravdu a souhlasně poukázal na to, že tehdejší zákonná ustanovení o nejlehčích trestných činech (přestupcích) nebyla vhodná k tomu, aby „vystihla život v jeho rozmanitosti“.¹⁰¹

---

⁹⁷ Ibidem, s. 745.

⁹⁸ KROPSBAUER, F.: *Několik slov o trestání nepatrných činů trestních*. In: Právník, roč. XXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1896, s. 753.

⁹⁹ Ibidem, s. 754.

¹⁰⁰ Ibidem, s. 755.

¹⁰¹ ZUCKER, A.: *Ještě několik slov o trestání nepatrných činů trestních*. In: Právník, roč. XXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1896, s. 833.

Až do roku 1885 nebyla u nás „žebrota“ vůbec trestána, ale zákonem č. 89/1885 ř. z. byla prohlášena za trestnou.

Na schůzi Právnické Jednoty v Praze konané 31. října 1895 označil prof. Alois Zucker ve své přednášce „O některých nutných opravách trestního zákona“ tento krok za neuvážený a přimluvil se, aby byl přestupek „žebroty“ z trestního zákona vyškrtnut: „Proč má býti trestán člověk, jenž, jsa v nouzi, prosí svého bližního o malý dárek? Právní cit příčí se tomu, aby byl trestným tento skutek chudoby.“¹⁰² Návrh trestního zákona ještě i v roce 1898 přikazoval tuláctví a žebrání trestním soudům a tím i proceduře, která se na tyto trestné činy hodila nejméně, protože „proletariat nuzácký jenom vychovává“.¹⁰³

Trestní předpisy však musí co nejvíce zachytávat a odrážet mravnost a spravedlnost, protože nic tak „neotrásá vážností trestající spravedlnosti, než vědomí, že pro obsah zákona není v lidu porozumění anebo že životní poměry přerostly předpisy trestních paragrafů“.¹⁰⁴ Neznalostí trestního práva byla nevědomost toho, že „v právu trestním jakési konání neb opomenutí za trestuhodné se pokládá“.¹⁰⁵

1.16. K reformě vojenského trestního řízení

Dne 30. dubna 1896 měl na schůzi Právnické Jednoty v Praze přednášku dr. August Miříčka (*2. XII. 1863 – †I. II. 1946)¹⁰⁶ na téma „O reformě trestního řízení vojenského“.

---

¹⁰² KLIER, Č.: *Přednáška pana univ. prof. dra. Aloise Zuckera: „O některých nutných opravách trestního zákona“*. Zprávy o týdenních schůzích Právnické Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 31. října 1895. In: Právník, roč. XXXIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1895, s. 879.

¹⁰³ KROPSBAUER, F.: *Některé myšlenky o návrhu zákona trestního, pokud se týká přestupků*. In: Právník, roč. XXXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1898, s. 612.

¹⁰⁴ KROPSBAUER, F.: *Několik slov o trestání nepatrných činů trestních*. In: Právník, roč. XXXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1896, s. 753.

¹⁰⁵ HELLER, J.: *Neznalost zákona, omyl pak aberratio v právu trestním*. In: Právník, roč. X., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1871, s. 195.

¹⁰⁶ JABLONICKÝ, T.: *Profesor August Miříčka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze –

V přednášce poukázal na nutnost reformy zastaralého vojenského trestního řízení, které v podstatě stále spočívalo na hrdelním řádu Marie Terezie *Constitutio criminalis Theresiana* z roku 1768, i když bylo měněno a doplňováno četnými císařskými patenty a rozhodnutími: „Nejhrubší výstřelky inkvisičního řízení, na němž se zakládal hrdelní řád Marie Terezie, zejména tortura, trest mimořádný, byly sice pozdějšími normami odstraněny, avšak trestnímu řízení vojenskému zůstal i v nynější jeho formě úplně ráz řízení inkvisičního.“¹⁰⁷ August Miřička proto považoval za nutné změnit základní zásady celého vojenského trestního řízení a nahradit je zásadami moderními, zejména celému vojenskému trestnímu řízení vzít inkviziční ráz a založit je na zásadě obžalovací.¹⁰⁸

* * *

Na schůzi Právnícké Jednoty v Praze konané 3. listopadu 1896 se prof. Alois Zucker kriticky zamyslel nad tím, že přestože byl nový uherský trestní řád z roku 1896¹⁰⁹ až na některé výjimky skoro doslovně opsán z rakouského trestního řádu z roku 1873, nebylo to v žádném uherském spisu přiznáno.¹¹⁰

V roce 1897 vyšel druhý díl – na svou dobu a prostředí – monumentálního díla prof. Františka Storchy *Řízení trestní rakouské*,¹¹¹ představující nejen první systematické

Právnícká fakulta, 2013, 124 s.

¹⁰⁷ KLIER, Č.: *Přednáška p. JUDra Augusta Miřičky, c. k. soudního adjunkta v Strakonících: „O reformě trestního řízení vojenského“*. Zprávy o týdenních schůzích Právnícké Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 30. dubna 1896. In: Právník, roč. XXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1896, s. 434.

¹⁰⁸ Ibidem, s. 435.

¹⁰⁹ Zákonný článek XXXIII/1896.

¹¹⁰ KLIER, Č.: *Přednáška p. dv. rady prof. dra Aloise Zuckra: „O novém uherském trestním řízení“*. Zprávy o týdenních schůzích Právnícké Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 3. listopadu 1896. In: Právník, roč. XXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1896, s. 864.

¹¹¹ STORCH, F.: *Řízení trestní rakouské. Díl I*. Praha: Tiskem a nákladem J. Otty, 1887, 396 s.; STORCH, F.: *Řízení trestní rakouské. Díl II*. Praha: Nákladem Právnícké jednoty v Praze, 1897, 691 s.; viz STIEBER, M.: *Řízení trestní rakouské v pořádku systematickém. JUDr. František Storch. Díl I. V Praze 1887. Díl II. V Praze 1897*. In: Právník, roč. XXXVII., Praha:

vylíčení celého oboru trestněprávního odvětví v českém jazyce, ale i svého druhu první systematické vylíčení dějinného vývoje trestního řízení v českých zemích.¹¹² Prof. František Storch, který byl přívržencem klasické kriminalistické školy, se tak významně a nesmazatelně zasloužil o rozvoj české trestněprávní vědy.

1.17. Další osud osnovy trestního zákona

Počátek třetího období pokusů o reformu trestního zákona je možné situovat do roku 1895, kdy ministr spravedlnosti Johann Nepomuk Gleispach (*29. IX. 1840 – †21. II. 1906) stáhl vládní osnovu trestního zákona z roku 1891 a zřídil komisi k vypracování osnovy trestního zákona na nových základech, čímž odklidil hlavní překážku a uvolnil cestu pro nové reformní práce, ve kterých pak v dalších letech pokračovali i jeho ministerští nástupci: Ignaz von Ruber (1897–1899), Ernest von Koerber (1902–1904), Franz Klein (1905–1908, 1916) a Viktor von Hochenburger (1909–1916).¹¹³

Komise, které byly svěřeny práce na nové osnově trestního zákona, byla původně složena z profesorů Vídeňské university Heinricha Lammasche (*21. V. 1853 – †6. I. 1920), Carla Stoosse (*13. X. 1849 – †24. II. 1934) a sekčního rady (pozdějšího vídeňského vrchního státního zástupce) dr. Huga von Högela (*21. X. 1854 – †9. II. 1921).¹¹⁴ Prof. Carl Stooss, autor osnovy švýcarského trestního zákona, která se ve vědeckém světě setkala s velmi pozitivním ohlasem, působil od roku 1896 na Vídeňské universitě¹¹⁵ a spolupracoval i na nové osnově rakouského trestního zákona, avšak později z prací odstoupil.

Prof. Heinrich Lammasch, prof. Carl Stooss a dr. Hugo von Högel se o osnově

Právnická Jednota v Praze, 1898, s. 850–854, 882–884.

¹¹² Viz STORCH, F.: *Řízení trestní rakouské. Díl I.* Praha: Tiskem a nákladem J. Otty, 1887, s. 64–82, 95–99.

¹¹³ STORCH, F.: *Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909.* In: *Právník*, roč. XLIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1910, s. 316.

¹¹⁴ *Ibidem*, s. 316.

¹¹⁵ WOREL, J.: *Zprávy o týdenních schůzích Právnické Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 4. května 1899.* In: *Právník*, roč. XXXVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1899, s. 495–496.

trestního zákona radili i v prosinci 1897. Tyto práce byly ukončeny v roce 1902 a osnova trestního zákona byla spolu s osnovami zákona uvozovacího, zákona o změnách v trestním řádě a několika zákonů speciálních předložena ministerstvu spravedlnosti. Po opětovných poradách a vypracování odůvodnění bylo v roce 1904 nové znění osnovy trestního zákona předloženo ministru Ernestu von Koerberovi (*6. XI. 1850 – †5. III. 1919). Mezitím byla – z těchto porad vzniklá – kompromisní osnova trestního zákona poskytnuta ministerstvem několika praktickým i teoretickým kriminalistům k posouzení.¹¹⁶

Za ministra spravedlnosti prof. Franze Kleina (*24. IV. 1854 – †6. IV. 1926), který se řízení reformních prací ujal velmi energicky a do jednání porad komise i osobně zasahoval, dospěly věci do rozhodného stadia, jímž byla tištěná (avšak neuveřejněná) Högel-Lammaschova osnova trestního zákona z roku 1906, k níž oba připojili každý své – rovněž tištěné – odůvodnění.¹¹⁷ V tomto kontextu byly 7. května 1907 na ministerstvu spravedlnosti za předsednictví ministra spravedlnosti prof. Franze Kleina obnoveny porady o Högel-Lammaschově osnově trestního zákona. První otázkou jednání porad, kterých se kromě jiných účastnil i prof. František Storch, bylo to, zda mají být trestné činy rozděleny na dva či tři druhy. Po ní se rokovalo o systému trestů vězením.¹¹⁸

Osnova trestního zákona měla být založena na moderních zásadách, měla více přihlížet k osobě pachatele a značné změny měla obsahovat ustanovení o mladistvých.¹¹⁹

Další práce byly ministrem spravedlnosti prof. Franzem Kleinem svěřeny zvláštní komisi a užšímu komitétu. Za předsednictví ministra se komise radila a usnášela o referátech, které podávali jednotliví členové komise o jim přidělených oddílech osnovy z roku 1906. Komitét se pak o těchto usneseních komise znovu radil a formuloval podle

---

¹¹⁶ *O reformě trestního zákonníka rakouského*. In: Právník, roč. XLVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1907, s. 444.

¹¹⁷ STORCH, F.: *Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909*. In: Právník, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 316.

¹¹⁸ *O přípravách k novému trestnímu zákonu*. In: Právník, roč. XLVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1907, s. 327.

¹¹⁹ *Osnova trestního zákonníka*. In: Právník, roč. XLVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1907, s. 295.

nich ustanovení osnovy. Z těchto porad a jednání pak vzešla prozatímní osnova trestního zákona ze září 1909, uveřejněná v říjnu 1909.¹²⁰ Je třeba připomenout, že tato osnova měla své hlubší kořeny v pracích komise z roku 1895.

Prozatímní osnova trestního zákona ze září 1909, kterou vláda uveřejnila a rozeslala odborníkům k posouzení, se setkala s velice různými ohlasy zaujímavými „dosti obsáhlou stupnicí od pochvaly k zamítání“.¹²¹ Návrhů a přání *de lege ferenda*, často neslučitelných, se nakupilo tolik, že osnova musela být kompromisem. A právě pod vlivem kompromisu utrpěla jednotnost systému osnovy trestního zákona, což odborné kritice, například doc. Jaroslavu Kallabovi, působilo velké obtíže.¹²² Z hlediska systematiky uspořádání trestněprávní látky měla osnova trestního zákona z roku 1909 přirozené rozdělení na část všeobecnou (§§ 1–108) a zvláštní (§§ 109–478). Ve zvláštní části byly všechny trestné činy seřazeny do 30 skupin, a to tak, aby se v každé skupině nacházely trestné činy co možná nejpříbuznější, vyznačující se stejnou právní povahou.¹²³

Augustu Černému (*24. XII. 1865 – †24. VI. 1915) se osnova jevila na některých místech zbytečně mnohomluvná,¹²⁴ na jiných místech zase příliš stručná.¹²⁵ Některé nejasnosti byly podle něj zaviněny i nesprávně nebo nepřípadně voleným textem.¹²⁶ Podle prof. Františka Storchy byla prozatímní osnova trestního zákona z roku 1909 oproti dosavadnímu trestnímu právu jak po stránce formální, tak i věcné velkým pokrokem.¹²⁷

---

¹²⁰ STORCH, F.: *Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909*. In: *Právník*, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 317.

¹²¹ KALLAB, J.: *Trestní system osnovy trestního zákonníku*. In: *Právník*, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 81.

¹²² *Ibidem*, s. 81.

¹²³ STORCH, F.: *Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909*. In: *Právník*, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 318.

¹²⁴ ČERNÝ, A.: *Několik kritických poznámek ku textové úpravě osnovy nového trestního zákona*. In: *Právník*, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 35.

¹²⁵ *Ibidem*, s. 37.

¹²⁶ *Ibidem*, s. 115.

¹²⁷ STORCH, F.: *Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909*. In: *Právník*, roč.

Prof. August Miřička přiznal, že prozatímní osnova trestního zákona z roku 1909 ve srovnání s platným právem urazila – pokud se týče otázky trestního zavinění pachatele – slušný kus cesty vedoucí od odpovědnosti za výsledek k odpovědnosti za vinu,¹²⁸ velmi však litoval, že se osnova zastavila na poloviční cestě,¹²⁹ protože: „Vývoj trestního práva směřuje – o tom nemůže být pochybnosti – od odpovědnosti za výsledek k odpovědnosti za vinu. Vývoj ten může pochybnými kompromisy být držen, ale zabráněno jemu být nemůže.“¹³⁰

Prozatímní osnova měla být podkladem přechodného zákona umožňujícího povolnou přeměnu trestního systému ze systému „vybudovaného na myšlence odplaty v system, odpovídající myšlence účelného boje proti zločinnosti“.¹³¹

Osnova trestního zákona z roku 1909 (pod. č. 640. příloh sten. protokolu) měla změnit některé – pro praxi povahou ne celkem bezvýznamné – ustanovení trestního řádu.¹³² Měla být doprovázená reorganizací trestních soudů, a to zavedením přísězných soudů, při nichž mělo být soudní kolegium složené jak ze soudců úředních a učených, tak i z laiků.¹³³

* * *

Na konci 19. a začátku 20. století už rakouské zákonodárství nemělo tak volnou ruku, jakou mělo zákonodárství v minulosti, kdy absolutní vůle panovníka většinou určovala stručné předpisy, kterým se poddaní museli podrobit. Odporující si zájmy různých stran

---

XLIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1910, s. 372.

¹²⁸ MIŘIČKA, A.: *Odpovědnost za výsledek v přípravné osnově trestního zákona*. In: Právník, roč. L., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1911, s. 391.

¹²⁹ Ibidem, s. 391–392.

¹³⁰ Ibidem, s. 392.

¹³¹ KALLAB, J.: *Trestní system osnovy trestního zákonníku*. In: Právník, roč. XLIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1910, s. 174.

¹³² *Změny trestního řádu*. In: Právník, roč. XLVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1909, s. 479.

¹³³ *Nový trestní zákon, jehož osnova vládou byla předložena*. In: Právník, roč. XLVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1909, s. 849.

ve státě tvořily takové nové zákony, jež byly zabarveny podle toho, která ze stran měla na jejich vytvoření největší vliv.¹³⁴

Na druhé straně trestní zákon z roku 1852 už neodpovídal společensko-politickým poměrům a stále intenzivněji byla pocíťována naléhavá potřeba nového trestního zákona.¹³⁵ Bylo navrhováno, aby se zákonodárce a priori už nepřikláněl k žádné výhradní teorii o účelu trestu, ale aby při každém jednotlivém zločinu zohledňoval viníky, kteří jsou ještě schopni polepšení.¹³⁶

Podle trestní statistiky trestních činů čím dál tím víc přibývalo. Příčin, proč se tolik lidí dopouštělo trestních činů bylo několik, patřily mezi ně například: 1) zastaralost trestního zákona, jeho nmodernost a přílišná přísnost, 2) neznalost zákona – lidé si v mnoha případech ani nebyli vědomi, že ten nebo onen čin byl trestný, 3) přílišné požívání lihovin.¹³⁷ Dr. Josef Prušák už v roce 1898 rozlišoval příčiny vzrůstu kriminality mládeže na společenské a individuální (mravní).¹³⁸

Základem reformy trestního práva měla být nová obecná část trestního zákona. Nestálost politických poměrů bohužel nadále bránila pracím na reformě trestního práva a je ji možné obecně uvést za hlavní příčinu nezdaru pokusů reformovat trestní právo. Jisté naděje k docílení nápravy byly spatřovány v situaci, kdy by se komise k vypracování nového trestního zákona učinila „stálou – a nezávislou na změnách parlamentu a vlád parlamentárních, aby svoje dílo mohla ukončiti i přes takové změny“.¹³⁹

---

¹³⁴ KROPSBAUER, F.: *Některé myšlenky o návrhu zákona trestního, pokud se týká přestupků*. In: Právník, roč. XXXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1898, s. 601.

¹³⁵ *Reforma nového trestního zákona*. In: Právník, roč. XLI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1902, s. 589.

¹³⁶ *Ibidem*, s. 590.

¹³⁷ *O příčinách přibývání trestných činů*. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1908, s. 836–837.

¹³⁸ WOREL, J.: *Přednáška p. dra. Josefa Prušáka: „O příčinách vzrůstu zločinné mládeže“*. Zprávy o týdenních schůzích Právnícké Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 3. března 1898. In: Právník, roč. XXXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1898, s. 241.

¹³⁹ *Nový názor o reformě trestního práva*. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1908, s. 913.

1.18. Formy trestné viny doc. Augusta Miříčky

Dne 9. dubna 1902 předložil doc. August Miříčka svou monografii *O formách trestné viny a jich úpravě zákonné*,¹⁴⁰ ve které se průkopnickky pustil do problematiky, na kterou tehdy obracela pozornost zejména německy psaná trestněprávní literatura. August Miříčka, nespokojený s dosavadní konstrukcí forem trestné viny, dospěl k názoru, že rozdělení trestné viny na dvě formy (úmysl a nedbalost) není dostačující a vede k mnoha kontroverzím, proto navrhl tuto bipartici nahradit svojí triparticí (úmysl, vina vědomá a nedbalost):

- I. Úmysl: Způsobení nebezpečné situace (ohrožení/porucha právního statku) je účelem činu pachatele.¹⁴¹
- II. Vina vědomá: „Pachatel ví, že jeho činem způsobuje se nebezpečí.“¹⁴²
- III. Vina nevědomá (nedbalost): „pachatel opominuv náležitě opatrnosti neví, že činem způsobuje nebezpečí (možnost poruchy).“¹⁴³

V roce 1903 vyšlo i německé, částečně přepracované a doplněné vydání monografie *O formách trestné viny a jich úpravě zákonné*,¹⁴⁴ které vzbudilo oprávněnou pozornost německé i rakouské odborné kritiky.¹⁴⁵ Miříčkova monografie byla vlastně první českou

---

¹⁴⁰ MIŘIČKA, A.: *O formách trestné viny a jich úpravě zákonné*. Praha: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902, 171 s.

¹⁴¹ Ibidem, s. 142–143.

¹⁴² Ibidem, s. 143.

¹⁴³ Ibidem, s. 144.

¹⁴⁴ MIŘIČKA, A.: *Die Formen der Strafschuld und ihre gesetzliche Regelung*. Leipzig: Verlag von C. L. Hirschfeld, 1903, 223 s.

¹⁴⁵ KLEE: *August Miříčka, Dr. iur., k. k. Oberstaatsanwaltsstellvertreter und Privatdozent in Prag. Die Formen der Strafschuld und ihre gesetzliche Regelung*. Leipzig, C. L. Hirschfeld, 1903. In: *Archiv für Strafrecht und Strafprozess*, 51. Jahrgang, Berlin, R. v. Decker's Verlag, 1904, s. 91–93; LOHSING, E.: *Dr. August Miříčka, k. k. Oberstaatsanwaltsstellvertreter und Privatdozent in Prag, Die Formen der Strafschuld und ihre gesetzliche Regelung*. In: GROSS, H. (Hrsg.): *Archiv für Kriminal-Anthropologie und*

trestněprávní monografií, která svým významem přesáhla hranice vlasti a měla vliv na vývoj zahraniční trestněprávní vědy. Žádná jiná teoretická práce českého právníka té generace nezbudila takovou mezinárodní pozornost. Prof. Vladimír Solnař (*21. VIII. 1899 – †8. III. 1976) označil ke konci svého života toto Miříčkovu dílo – po 70 letech od jeho vzniku – za „patrně nejvýznamnější dílo české nauky trestního práva vůbec“.¹⁴⁶

* * *

V letech 1900–1901 přibyli k profesorům trestního práva Aloisovi Zuckerovi a Františkovi Storchovi docenti August Miříčka a Josef Prušák, čímž mělo trestní právo na právnické fakultě české university Karlo-Ferdinandovy v Praze do roku 1906 čtyři reprezentanty. Když 1. října 1906 prof. Alois Zucker zemřel,¹⁴⁷ byli v roce 1907 vedle prof. Františka Storcha oba dosavadní docenti Miříčka i Prušák jmenováni mimořádnými profesory rakouského trestního práva a řízení.¹⁴⁸

Prof. Josef Prušák a prof. August Miříčka navázali na generaci zakladatelů české trestněprávní vědy, kriminalisty prof. Aloise Zuckera a prof. Františka Storcha, kteří však převážnou část své vědecké tvorby věnovali trestnímu procesu, přičemž prof. Zucker ještě k tomu značnou část své vědecké tvorby publikoval v němčině. Prof. Miříčka a prof. Prušák, jako jejich nástupci, byli proto časově první představitelé moderní české trestněprávní vědy, kteří trestní právo hmotné vědecky zpracovali formou monografií. Generační dvojice profesorů Zucker-Storch byla vystřídána

---

Kriminalistik. Band XVII., Leipzig: Verlag von F. C. W. Vogel, 1904, s. 378–379.

¹⁴⁶ SOLNAŘ, V.: *Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Academia, 1972, s. 211.

¹⁴⁷ A. M.: *Dvorní rada prof. dr. Alois Zucker*. In: *Právník*, roč. XLV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1906, s. 685–691; MIŘIČKA, A.: *Hofrat Professor Dr. Alois Zucker †*. In: *Allgemeine österreichische Gerichts-Zeitung*, Jahrgang 57, Nr. 48, 24. November 1906, Wien: Manz, 1906, s. 379–380; MIŘIČKA, A.: *Alois Zucker*. In: *Čechische revue*, Jahrgang I., Prag, Verlagsbuchhandlung Grosman & Svoboda, 1907, s. 226–234.

¹⁴⁸ Viz KALLAB, J.: *Trestní právo a právní filosofie na universitě pražské v posledních padesáti letech*. In: »Všehrd« 1868 – 1918. Památník spolku českých právníků Všehrd. Praha: vydáno péčí redakčního sboru – nákladem spolku / knihovny »Všehrd«, 1918, s. 115, 117.

generační dvojicí profesorů Prušák-Miříčka.

1.19. Prof. Franz von Liszt, prof. Hans Gross a úpravy trestního řízení

Urychlení trestního vyšetřování měl docílit výnos ministerstva spravedlnosti ze dne 7. prosince 1902.¹⁴⁹

Když 31. října 1903 uspořádal rakouský rodák a přední kriminalista z berlínské univerzity prof. Franz von Liszt (*2. III. 1851 – †21. VI. 1919)¹⁵⁰ v Praze na vyzvání zdejšího německého právnického spolku přednášku „O podmíněném odsouzení a podmíněném prominutí trestu“,¹⁵¹ vzbudila tato přednáška „tehdy v našem prostředí nejvlivnějšího zástupce nových směrů“¹⁵² pozornost širších právnických kruhů a byla s napjatou pozorností sledována početným shromážděním právníků české i německé národnosti. Z reprezentantů české trestněprávní vědy byli na přednášce přítomni i prof. Alois Zucker, prof. František Storch a doc. August Miříčka.¹⁵³

Ve studijním roce 1904/1905 byl prof. František Storch rektorem české university Karlo-Ferdinandovy v Praze.¹⁵⁴

Dne 18. února 1905 byl z podnětu prof. Hanse Grosse (*12. XII. 1847 – †9. XII. 1915), profesora trestního práva na německé právnické fakultě v Praze, proveden v posluchárně téže fakulty před kruhem přizvaných odborníků, mezi nimiž byli i odborníci z české právnické fakulty, pokus z kriminalistického oboru. Šlo o použití tzv.

---

¹⁴⁹ *Urychlení trestního vyšetřování*. In: Právník, roč. XLII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1903, s. 71.

¹⁵⁰ Viz *František Liszt*. In: Právník, roč. LVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1919, s. 298.

¹⁵¹ *Tajný justiční rada dr. František šl. Liszt*. In: Právník, roč. XLII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1903, s. 758.

¹⁵² SOLNAR: *August Miříčka*. In: Sborník věd právních a státních, roč. XLIV.–XLVI., Praha: Bursík & Kohout, 1946, s. 192.

¹⁵³ *Tajný justiční rada dr. František šl. Liszt*. In: Právník, roč. XLII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1903, s. 759.

¹⁵⁴ Viz *Šedesáté narozeniny dv. r. prof. dr. Storch*. In: Právník, roč. XLIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1910, s. 614–615.

asociační metody k účelům trestního práva.¹⁵⁵

Předmětem výnosu ministerstva spravedlnosti ze dne 25. dubna 1906 byl protokol o hlavním trestním líčení. Vyslovila se jím zásada, že protokol měl obsahovat „obraz všech událostí hlavního líčení, dle zákona ku řádnému řízení podstatně náležejících, a sice obraz bezpodmínečně věrný, úplný, přesný a srozumitelný“.¹⁵⁶

Nařízením ministerstva spravedlnosti ze dne 21. října 1908 č. 13 věst. se u nás učinil první pokus o zavedení zvláštních soudů pro mladistvé. Od 1. ledna 1909 bylo tímto nařízením o trestním řízení proti mladistvým (do 18 let) u sborových soudů hlavní přelíčení i odvolací řízení přestupkové proti mladistvým přikázáno jedinému senátu I. instance a jedinému senátu odvolacímu.¹⁵⁷

1.20. Soudní lékařství na české universitě Karlo-Ferdinandovy v Praze a daktyloskopie

Dne 23. října 1908 zahájil prof. Vladimír Slavík (*3. VIII. 1866 – †4. IX. 1933; v letech 1928/1929 rektor Univerzity Karlovy v Praze) přednáškou „O cílech a problémech soudního lékařství“ činnost řádného profesora soudního lékařství na české universitě Karlo-Ferdinandově v Praze poté, co prof. Josef Reinsberg (*18. VIII. 1844 – †29. I. 1930; v letech 1898/1899 rektor české university Karlo-Ferdinandovy v Praze) počátkem studijního roku odešel do výslužby.¹⁵⁸

Dne 19. října 1909 zemřel v Turíně ve věku 73 let zakladatel kriminální antropologie Cesare Lombroso. Tento italský soudní lékař, psychiatr a kriminolog, jehož

---

¹⁵⁵ MIŘIČKA: *Zajímavý pokus z oboru kriminalistického*. In: Právník, roč. XLIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1905, s. 140–141.

¹⁵⁶ *Protokol o hlavním líčení trestním*. In: Právník, roč. XLV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1906, s. 575.

¹⁵⁷ KALLAB, J.: *Zvláštní soudy pro mladistvé v Rakousku a podmínky jejich úspěchu*. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1908, s. 769; *O trestním řízení proti mladistvým*. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1908, s. 803–804.)

¹⁵⁸ *O cílech a problémech soudního lékařství*. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1908, s. 802.

základní myšlenkou bylo, že „způsob cítění a jím podmíněný způsob života člověka zločinného je v těsném vztahu s jeho tělesnou konstitucí, jež v různých formách těla se projevuje“,¹⁵⁹ ovlivnil i českou trestněprávní vědu.¹⁶⁰

Daktyloskopie, jako nauka o papilárních liniích na prstech a dlaních, kterou v podstatě založil¹⁶¹ slavný český anatom a fyziolog Jan Evangelista Purkyně (*17. – 18. XII. 1787 – †28. VII. 1869), především využívaná k identifikaci osob, vzhledem k tomu, že se ukázala pro zjištění jejich totožnosti mnohem spolehlivější než fotografie obličejů zločinců, se dočkala časem stále většího rozšíření a ocenění – začaly se zavádět úřední daktyloskopické stanice.¹⁶²

1.21. Další změny trestního práva

Změnu trestního zákona přinesl *Zákon, které obnosy jsou rozhodné pro trestní posuzování činu č. 73/1910 ř. z., daný dne 9. dubna 1910*, avšak podstatnější změny trestního zákona a trestního řádu přinesl v roce 1912 až *Zákon, jímž se mění trestní zákon ze dne 27. května 1852, Z. R. č. 117 č. 141/1912 ř. z., daný dne 20. července 1912*, a *Zákon, jímž se mění některá ustanovení trestního řádu č. 142/1912 ř. z., daný dne 20. července 1912*.

Zákon č. 141/1912 ř. z. doplnil trestní zákon novým § 55 písm a).¹⁶³ Změna trestního zákona se týkala započtení vyšetřovací vazby do trestu a spočívala v tom, že prozatímní a vyšetřovací vazba, kterou odsouzený vytrpěl před vyhlášením rozsudku

---

¹⁵⁹ *Cesare Lombroso*. In: Právník, roč. XLVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1909, s. 805–806.

¹⁶⁰ Viz KALLAB, J.: *O trestu smrti*. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. VI., č. 4–5, Brno: Právnícká Jednota Moravská v Brně – Česká Akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1923, s. 120–121; KEPERT: *Cesare Lombroso*. In: Všehrd, roč. XVIII., č. 3, Praha, 1936, s. 128.

¹⁶¹ PURKYNĚ, J. E.: *Commentatio de examine physiologico organi visus et systematis cutanei*. Vratislaviae, 1823.

¹⁶² *Daktyloskopie*. In: Právník, roč. L., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1911, s. 879–880.

¹⁶³ Viz KALLAB, J.: *Opravné prostředky proti výroku o započtení vyšetřovací vazby do trestu*. In: Právník, roč. LI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1912, s. 881.

první stolice, měla být započtena do trestu na svobodě a do peněžních trestů, pokud ji odsouzený sám nezavinil. Naopak za zaviněnou měla být vyšetřovací vazba pokládána například tehdy, když se obviněný pokusil na svědky činit nátlak, a musel být proto zatčen.¹⁶⁴ Nová úprava trestního zákona byla pro obžalovaného příznivější než dosavadní.

Nejpodstatnější změna trestního řádu zákonem č. 142/1912 ř. z. spočívala v tom, že podle změny § 401 trestního řádu počátek výkonu trestu na svobodě, který nepřesahoval jeden rok, mohl být odložen na krátký čas, když by jeho neprodleným vykonáním byl ohrožen výdělek odsouzeného nebo výživa jeho nevinné rodiny nebo bylo-li třeba naléhavého odkladu, aby byly uspořádány rodinné záležitosti. Toto odročení trestu na svobodě bylo doposud přípustné jen při trestu na svobodě nepřesahujícím šest měsíců.¹⁶⁵

1.22. Prušákova učebnice *Rakouské právo trestní* z roku 1912 a povaha trestního práva podle dr. Bohuslava Tomsy

V roce 1912 vyšla učebnice prof. Josefa Prušáka *Rakouské právo trestní*,¹⁶⁶ představující – po zastaralém pokusu prof. Josefa Slavíčka a vedle právě vydaných učebnic prof. Augusta Miříčky¹⁶⁷ – nejen první českou učebnici trestního práva hmotného, ale i první českou učebnici soustavně shrnující, v rámci výkladu platného trestního práva, poznatky kriminologie.¹⁶⁸

Z tohoto období se nám zachovala i – sto let stará, ale velmi výstižná – definice dr. Bohuslava Tomsy (*2. VIII. 1888 – †10. V. 1977), pozdějšího rektora Univerzity

---

¹⁶⁴ *O včítání nezaviněné vazby vyšetřovací.* In: Právník, roč. LI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1912, s. 799.

¹⁶⁵ *Závažné změny trestního zákona a trestního řádu.* In: Právník, roč. LI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1912, s. 649.

¹⁶⁶ PRUŠÁK, J.: *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný.* Praha: Všeherd, 1912, 249 s.

¹⁶⁷ MIŘIČKA, A.: *Rakouské trestní právo hmotné. Část všeobecná.* Všeherd, 1911, 255 s.; MIŘIČKA, A.: *Rakouské trestní právo hmotné. Část zvláštní.* Všeherd, 1912, 288 s.

¹⁶⁸ Viz KALLAB, J.: *Rakouské právo trestní. Díl všeobecný. Napsal professor Dr. Josef Prušák.* In: Právník, roč. LI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1912, s. 38.

Komenského v Bratislavě (1933/1934), o povaze trestního práva: „trestní právo nemůže se opíratí tou měrou o reální basi pozitivních předpisů, jako právo ostatních oborů; příčina toho spočívá však v povaze trestního práva sama, která nachází se v úzkém vztahu s immateriálními statky individua a společnosti – pro něž těžko nalézti měřítko, čímž celá kriminální filosofie ocitá se na nejisté půdě relativné. Toto relativno poskytuje pak najširší pole spekulaci, před níž je chráněno právo soukromé spočívající na reálných základech pozitivního práva, vytvořeného materiálními tedy evidentními poměry.“¹⁶⁹

2. Trestní právo v letech I. světové války

2.1. Reforma vojenského trestního řízení v roce 1912 a I. světová válka

Vojenské trestní řízení až do roku 1912 vycházelo z hrdelního řádu Marie Terezie *Constitutio criminalis Theresiana* z roku 1768, k jeho reformě došlo až vydáním nového vojenského trestního řádu z roku 1912.

Dne 5. července 1912 se dostalo – post tot discrimina rerum – sankce současně třem zákonům dotýkajícím se příslušnosti vojenských soudů. Těmito zákony se v otázce příslušnosti vojenských soudů, řešené dosud různými, v mnohém směru kusými a pochybnými předpisy, dosáhlo jednotné zákonné úpravy – při podstatných změnách dosavadního právního stavu.¹⁷⁰ Reformu vojenského trestního řízení představovaly:

- *Zákon jímž zavádí se nový zákon branný č. 128/1912 ř. z., daný dne 5. července 1912;*
- *Zákon o vojenském trestním soudním řádě pro společnou brannou moc č. 130/1912 ř. z., daný dne 5. července 1912;*
- *Zákon o vojenském trestním soudním řádě pro zeměbranu č. 131/1912 ř. z., daný dne 5. července 1912.*

---

¹⁶⁹ TOMSA, B.: *Právní filosofie a psychologie*. In: *Právník*, roč. LIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1914, s. 71.

¹⁷⁰ MIŘIČKA, A.: *O příslušnosti soudů vojenských a jich kolisích se soudy obecnými podle nových vojenských řádů trestních*. In: *Právník*, roč. LII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1913, s. 1.

Vojenské trestní řády (č. 130/1912 ř. z. a č. 131/1912 ř. z.) nabyly účinnosti 1. července 1914, avšak na evropském kontinentě, nebezpečně nabitým politickými vášněmi, se pomalu ale jistě schylovalo k událostem katastrofálních následků. O pár dní později vypukla I. světová válka, ve které šlo státům o základní existenční otázky.

Rakousko vyvinulo nesporně nemalé úsilí, aby jeho trestní právo bylo postaveno na nové základy. Osnova trestního zákona – naposledy jako Hochenburgerova – se v létě 1912 ocitla v panské sněmovně,¹⁷¹ avšak písemná zpráva zpravodaje pro justiční věci Lammasche, podaná sněmovně i s jeho řečí při projednávání osnovy, byla „labutí písni reformních snah trestně právních v rakouském císařství“.¹⁷² Rakouská osnova trestního zákona byla vzhledem k vypuknutí I. světové války pohřbena.

Mimořádné poměry válečné doby vyžadovaly mimořádných právních předpisů,¹⁷³ kterých byla v říšském zákoníku 26. července 1914 vydána celá řada.¹⁷⁴

Politický, právní a morální status I. světové války, a s ní spojených válečných zločinů, velmi výstižně definoval prof. Otto Urban: „Mystérium války dovršovala její »normálnost« jako osudového přírodního úkazu. Pro právní vědomí dnešního člověka běžné pojmy »válečný zločin« a »válečný zločinec« tehdejší svět neznal. Přes všechna případná morální rozhořčení a odsuzování byla válka ve smyslu známých doktrín 19. století pokládána za sice krajní, ale přece jen naprosto legální prostředek řešení

---

¹⁷¹ Viz MIŘIČKA, A.: *České názvosloví v budoucím zákoně trestním*. In: Právník, roč. LV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1916, s. 152.

¹⁷² HAVLÍČEK, J.: *Vědomé jednání podle obojího trestního práva platného v čsl. republice a vědomá vina podle Přípravných osnov trestního zákona a zákona přestupkového*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 602.

¹⁷³ *Porušení smluvní povinnosti činem trestným*. In: Právník, roč. LIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1914, s. 634.

¹⁷⁴ Viz např. Císařské nařízení o spolupůsobení obcí a veřejných úředníků při úkolech obrany země a o potrestání, poruší-li se úřední povinnost č. 154/1914 ř. z., dané dne 25. července 1914; Císařské nařízení, kterak se trestá rušení veřejné služby nebo veřejného podniku nebo porušení dodávací povinnosti č. 155/1914 ř. z., dané dne 25. července 1914.

politických konfliktů.“¹⁷⁵

2.2. Nový zákon o lichvě z roku 1914

V roce 1914 nový zákon o lichvě¹⁷⁶ zrušil dosavadní zákon proti lichvě z roku 1881¹⁷⁷ a nahradil ho podstatně změněnými ustanoveními. Nový zákon o lichvě například oproti dosavadní právní úpravě podstatně zvýšil trestní sazby.

Válkou se zhoršovalo postavení hospodářsky slabších kruhů, a tím se zvyšovalo i nebezpečí jejich vykořisťování v tísní. Odstranění vad a zostření dosavadního zákona z roku 1881 (nesoucího zřejmé stigma trestního zákona z roku 1852) bylo proto naléhavé a vážnými hospodářskými důvody, vyplývajícími z mimořádných poměrů doby, byla vysvětlena i neobvykle krátká legisvakanční doba nového zákona (sedm dnů).¹⁷⁸ Nejdůležitější změny dosavadní právní úpravy trestněprávním obsahem nového zákona charakterizoval prof. August Miříčka takto: I. pojem lichvy úvěrní se rozšířil; II. za trestnou se prohlásila také lichva při smlouvách plněných z ruky do ruky a lichva při obchodech mezi obchodníky; III. zrušil se zánik trestnosti pro účinnou lítost; IV. tresty se podstatně zostřily.¹⁷⁹ Nová právní úprava sjednotila pojmové určení lichvy pro právo trestní i občanské.¹⁸⁰

* * *

Císařské nařízení o soudních poplatcích č. 279/1915 ř. z., dané dne 15. září 1915, podstatně zdražilo soudní ochranu právních statků, přičemž jeho „Zvláštní ustanovení

---

¹⁷⁵ URBAN, O.: *Česká společnost 1848 – 1918*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1982, s. 589.

¹⁷⁶ Císařské nařízení o lichvě č. 275/1914 ř. z., dané dne 12. října 1914.

¹⁷⁷ Zákon v příčině toho, aby se učinila přítrž obmyslnému jednání u věcech úvěrních č. 47/1881 ř. z., daný dne 28. května 1881.

¹⁷⁸ MIŘIČKA, A.: *Lichva dle císařského nařízení ze dne 12. října 1914 ř. z. 275*. In: Právník, roč. LIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1915, s. 2.

¹⁷⁹ Ibidem, s. 4–5.

¹⁸⁰ Ibidem, s. 51.

o poplatcích v trestním řízení na základě soukromých obžalob“ (§§ 41–45), zpoplatňující trestní justici, vzbudilo pozornost zvláštní.¹⁸¹ Tímto nařízením došlo také ke změně trestního řádu (§§ 51–52).

Rok 1918 přinesl *Zákon o odčinění odsouzení č. 108/1918 ř. z., daný dne 21. března 1918.*

Po čtyřech letech válečného běsnění 11. listopadu 1918 skončila I. světová válka.

Vojenský trestní řád byl po mnoha stránkách podstatně novelizován *Zákonem, jímž se prozatímně mění některá ustanovení vojenského trestního řádu č. 89/1918 Sb. z. a n., ze dne 19. prosince 1918*, který například zrušil instituci „příslušného velitele“, a dosáhlo se jím podstatnější shody s ustanoveními obecného trestního řádu.¹⁸²

2.3. Vliv I. světové války na zločinnost v českých zemích

V roce 1931 vyšla kriminologicko-statistická monografie doc. Vladimíra Solnaře *Zločinnost v zemích českých v létech 1914–1922 s hlediska kriminální etiologie a reformy trestního práva*¹⁸³ zkoumající zločinnost v českých zemích v letech 1914–1922 statistickou metodou. Při zkoumání vlivu I. světové války na zločinnost dospěl doc. Solnař k závěrům, že za I. světové války byl na nepochybném vzestupu zločin krádeže,¹⁸⁴ na němž se nejvíc odrazila změna hospodářských poměrů a znehodnocení měny za války.¹⁸⁵ Trestné činy proti majetku byly v českých zemích během I. světové války daleko nejpočetněji zastoupenou skupinou trestních činů, přičemž zločin krádeže z nich početně vynikal a počet odsouzení pro zločin krádeže dosáhl netušené výše.¹⁸⁶

---

¹⁸¹ TLAMICH, Z.: *Kolkování soukromých žalob trestních i následujících protokolův a rozsudků*. In: *Právník*, roč. LIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1915, s. 777.

¹⁸² *Vojenský trestní řád*. In: *Právník*, roč. LVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1919, s. 233.

¹⁸³ SOLNAŘ, V.: *Zločinnost v zemích českých v létech 1914–1922 s hlediska kriminální etiologie a reformy trestního práva*. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních, 1931, 138 s.

¹⁸⁴ *Ibidem*, s. 38.

¹⁸⁵ *Ibidem*, s. 40.

¹⁸⁶ *Ibidem*, s. 48.

Válka obecně „vytváří pro zločinnost podmínky neobyčejně příznivé a působí vždy vzrůst zločinnosti“,¹⁸⁷ proto i v českých zemích během I. světové války zločinnost stoupala (zejména trestné činy proti životu a tělu).¹⁸⁸

3. Trestní právo v Československé republice (1918–1938)

3.1. Dědictví Rakousko-Uherska a vznik Československé republiky v roce 1918

Na území českých zemí, které dříve bylo součástí Rakousko-Uherska, platilo po roce 1918 v podstatě stejné trestní právo jako na počátku 19. století, protože z velké části vycházelo z rakouského trestního zákoníku z roku 1803, jenž vznikl jako produkt absolutismu za vlády císaře Františka I. (*12. II. 1768 – †2. III. 1835). Tento trestní zákoník, který v mnohých ohledech předurčil další vývoj trestního práva, se po celou dobu rakouského konstitučního života nepodařilo odstranit, i když byl v roce 1852 novelizován. Trestní zákon z roku 1852 nebyl během celého následujícího období trvání Rakousko-Uherska nahrazen modernějším zákonem, byl jenom postupně měněn a doplňován pozdějšími zvláštními zákony, pak byl převzat československým právním řádem, a v Československé republice platil až do poloviny 20. století, kdy v roce 1950 došlo k vydání nového trestního zákona.

Na území Slovenska, které bylo do roku 1918 součástí Uherska, platil uherský Trestní zákoník o zločinech a přečinech z roku 1878,¹⁸⁹ který jako produkt uherského liberálního období sedmdesátých let 19. století představoval – oproti rakouskému trestnímu právu – ve své době značný pokrok. Uherský trestní zákoník z roku 1878 byl v mnoha směrech modernější i proto, že ho Károly Csemegi (*3. V. 1826 – †18. III. 1899) vypracoval převážně podle vzoru říšského německého trestního zákoníku z roku 1871.

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byla československá duální trestní soustava v historických českých zemích v podstatě starší než 110 let, v zemích dříve uherských starší než 40 let. Na území Československé republiky tak platily dva

---

¹⁸⁷ *O vlivu světové války na zločinnost*. In: Právník, roč. LXVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1927, s. 200.

¹⁸⁸ Ibidem, s. 200.

¹⁸⁹ Zákonný článek V/1878.

odlišné trestní systémy, jménem téže republiky se mnohdy trestalo různě přísně a lišily se i mnohé trestní prostředky. Tento stav už sám o sobě stačil k tomu, aby „důvěra ve spravedlnost rozsudků byla podryta“.¹⁹⁰ Těžko se hájila trestní spravedlnost s duálním právním řádem.

Trestní praxe si byla vědoma neudržitelnosti takového stavu ale nepřikláněla se k zásadní reformě s tím, že zákonodárná činnost se podle ní měla omezit jenom na technickou stránku unifikace obou trestních zákonů. Takový přístup byl však po technické stránce těžko řešitelný, protože šlo o dvě rozdílné koncepce, které nebylo možné překlenout jen tak nějakou stylistickou úpravou. Prof. Jaroslav Kallab viděl ve fatalismu skrytém v takovém praktickém přístupu závažný problém a etiologicky konstatoval, že „naše doba má mnoho nerozřešených otázek v oboru sociálním a mravním. Plyne však z toho, že máme složití ruce v klín a čekati, až ‚se rozřeší‘? Kdo je má rozřešiti? V tomto fatalismu, v tomto útěku od odpovědnosti tkví jedna z nejosudnějších chorob naší doby, jíž jmenovitě inteligence je zasažena.“¹⁹¹ Charakterní trestněprávní odborníci se podle prof. Jaroslava Kallaba neměli právě v kritické době zbaběle skrývat a čekat, co jim kdo nadiktuje, a jejich povinností mělo být vést odbornou diskusi a kompetentně nabídnout řešení.¹⁹²

Odložení reformy trestního práva při zachování tehdejšího právního stavu by bylo spíše možné, kdyby Československá republika měla jen jeden – třeba i zastaralý – trestní zákon. Jeden – zákonodárně a technicky dobře udělaný – trestní zákon by bylo možné novelami udržovat na alespoň snesitelné úrovni, avšak tento postup možný nebyl, protože republika měla trestní zákony dva.¹⁹³ I když se po roce 1918 rozšířilo uvědomění, že jednota nově vzniklé Československé republiky vyžaduje odstranění duality trestního práva, a objevilo se i úsilí o právní unifikaci, neblahé důsledky této

---

¹⁹⁰ KALLAB, J.: *Reforma trestního zákona*. In: Lidové noviny, roč. 28, č. 367, Brno, 27. července 1920 ráno, s. 1.

¹⁹¹ KALLAB, J.: *Československý trestní zákoník*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 257, Brno, 25. května 1921 ráno, s. 1.

¹⁹² Ibidem, s. 1.

¹⁹³ KALLAB, J.: *Budoucí trestní zákoník československý*. In: Lidové noviny, roč. 36, č. 394, Brno, 5. srpna 1928 ráno, s. 1.

duality trestněprávního odvětví přetrvávaly i během následujících let.¹⁹⁴

Doba po čtyřech letech válečného běsnění a následného vzniku Československé republiky byla v mnoha směrech dobou proměn, ve které mnohé z toho, co se před I. světovou válkou pokládalo za neměnné, mělo ustoupit novým myšlenkám. Avšak, čím více přibývaly republikové zákony, tím zřetelnější se pro československé trestní zákonodárství stávala nemožnost dále vystačit s nedostatečným rámcem zastaralého trestního práva a čím dál méně bylo dostačující pouhé vsouvání trestněprávních novot do textů starých trestních zákonů. Trestním praktikům, kteří celý život prožili za platnosti starých trestních zákonů, se ale tyto předpisy nechtělo měnit a jejich odpor proti novým trestněprávním koncepcím stoupal tím více, čím méně sledovali změny, jež nastaly v posledních desetiletích ve vývoji zahraniční trestněprávní vědy a kriminologie ohledně vnímání problematiky zločinu a trestu. Proti důraznější reformě trestního práva namítali sociální nejistotou doby, ve které podle nich „každá práce, vynaložená na nový trestní zákon, jest mrhání času a energie“,¹⁹⁵ a navrhovali proto jen odstranit nejkřiklavější nesrovnalosti a jinak dále čekat na ustálení sociálních poměrů. Podle prof. Jaroslava Kallaba však takové čekání na nový trestní zákon podle představy, že si nový společenský řád, který tehdy ještě neznali, vytvoří i své nové trestní právo, vyplývalo z jejich úplné „neznalosti podmínek sociálního vývoje“, protože jen fantastové se mohli domnívat, že nějaký nový společenský řád „spadne hotový do klína“ nějakým vyšším zjevením a ihned bude po obtížích a překážkách zdravého společenského života: „Víra pak, že nový stav sociální se vytvoří pak sám sebou, je pověra, jež v ničem se neliší od víry v zázraky. Dějiny již mohly dostatečně poučiti, že nejradikálnější revoluce, jež bez promyšleného programu o tom, co se bude dít, až rozptýlí se okamžité nadšení z vítězství, jen šly za zničením toho, co tu bylo, byly vždy jen předehranou krajní reakce.“¹⁹⁶ Komu šlo o skutečný pokrok a reformu trestního práva, neměl se oddávat víře v zázraky a měl vlastní prací připravovat půdu pro nové československé trestní právo.

---

¹⁹⁴ Viz *Kolem reformy trestního práva*. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1926, s. 463.

¹⁹⁵ KALLAB, J.: *Reforma trestního zákona*. In: Lidové noviny, roč. 28, č. 367, Brno, 27. července 1920 ráno, s. 1.

¹⁹⁶ Ibidem, s. 1.

3.2. Osnova trestního zákona z roku 1921

V nové Československé republice, která vznikla na troskách Rakousko-Uherska tak ožily reformní snahy a byla uznána potřeba vlastního moderního trestního zákona.¹⁹⁷ Vzhledem ke skutečnosti, že trestní právo každého národa je jedním z nejspolehlivějších měřítek jeho kulturní vyspělosti – protože ukazuje s „jakou energií je národ ochoten bojovat proti těm, kdo ohrožují jeho morální vývoj útoky proti důležitým statkům“¹⁹⁸ – nebyl úkol vypracovat první československý trestní zákon vůbec jednoduchý. Vzhledem k tomu, že trestní zákoník dříve rakouský (1803) i trestní zákoník dříve uherský (1878) už nevyhovovaly nově vzniklým požadavkům trestněprávní teorie i praxe, reforma trestního práva se už nemohla omezit na pouhou unifikaci obou platných zákoníků a bylo nutné přikročit k vypracování trestního zákona úplně nového.

Klíčovou postavou nového československého trestního zákonodárství se po roce 1918 stal prof. August Miřička, který byl povolán do čela zákonodárných prací trestněprávní oblasti. Za jeho vedení a významného vlivu byla vypracována osnova obecné části československého trestního zákona, která vnášela do československého práva moderní trestněprávní teorie, čímž se měla odpoutat od tradic právního řádu, který měla nahradit. Mělo jít o pokus unifikovat v Československé republice trestní právo a nahradit oba zastaralé trestní zákoníky trestním zákonem, v kterém se jeho autoři snažili zákonodárně využít nejnovější poznatky ze zahraničních zákonodárných prací, trestněprávní vědy a kriminologie, které v době, kdy vznikly oba dosud platné trestní zákoníky, ještě známy nebyly.¹⁹⁹

Práce směřující k reformě československého trestního práva a unifikaci obou trestních zákonů platných na území Československé republiky byly zahájeny 14. června 1920 poradou, které předsedal ministr spravedlnosti dr. Alfréd Meissner (*10. IV. 1871

---

¹⁹⁷ HAVLÍČEK, J.: *Vědomé jednání podle obojího trestního práva platného v čsl. republice a vědomá vina podle Přípravných osnov trestního zákona a zákona přestupkového*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1930, s. 602–603.

¹⁹⁸ KALLAB, J.: *Československý trestní zákoník*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 257, Brno, 25. května 1921 ráno, s. 1.

¹⁹⁹ KALLAB, J.: *Budoucí trestní zákoník československý*. In: Lidové noviny, roč. 36, č. 394, Brno, 5. srpna 1928 ráno, s. 1.

– †29. IX. 1950).²⁰⁰ Na této poradě byla přičiněním prof. Augusta Miříčky zřízena při ministerstvu spravedlnosti komise pro reformu československého trestního zákona a jejími členy se stali například prof. Jaroslav Kallab, dr. Albert Milota (*8. IV. 1877 – †22. XII. 1940),²⁰¹ prof. August Miříčka a prof. Josef Prušák.²⁰² Prof. Josefu Prušákovi však brzy další práci znemožnila těžká choroba končící 22. února 1921 předčasnou smrtí.²⁰³ Předsedou komise se stal prof. Miříčka, který byl jednomyslnou volbou členů této komise postaven do jejího čela.²⁰⁴ Ve dnech 25. června 1920 a 6. července 1920 byly na poradách komise vyřešeny některé zásadní otázky reformy a byly rozděleny referáty pro obecnou část trestního zákona.²⁰⁵

Prvním výsledkem práce této komise bylo vypracování osnovy obecné části nového trestního zákona o zločinech a přečinech, který ministerstvo spravedlnosti předložilo k posouzení zveřejněním v tisku v září 1921.²⁰⁶ Tato osnova, i když byla

---

²⁰⁰ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy.* Vydala komise pro reformu československého trestního zákona. Praha: Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1926, s. 5.

²⁰¹ Dr. Albert Milota byl v letech 1919–1922 předsedou oddělení pro trestněprávní legislativu při ministerstvu spravedlnosti v Praze, v letech 1925/1926 a 1929/1930 byl děkanem právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě a v letech 1930/1931 rektorem Univerzity Komenského v Bratislavě.

²⁰² *Zatímný návrh obecné části trestního zákona.* Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921, s. 3.

²⁰³ Viz *Prof. Dr. Josef Prušák.* In: *Právník*, roč. LX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1921, s. 65–66; *Za † Josefem Prušákem.* In: *Právník*, roč. LX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1921, s. 91–94; *KALLAB: Prof. Dr. Josef Prušák.* In: *Právník*, roč. LX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1921, s. 97–100.

²⁰⁴ MILOTA, A.: *Prof. Dr. August Miříčka. (K jeho 70tým narozeninám.) III.* In: *Věstník Československé společnosti pro právo trestní*, roč. IX., č. 3., Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1933, s. 72.

²⁰⁵ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy.* Vydala komise pro reformu československého trestního zákona. Praha: Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1926, s. 5.

²⁰⁶ MIŘIČKA, A.: *Osnova československého zákona trestního.* In: *Právník*, roč. LXI., Praha:

vypracována pod patronací ministerstva spravedlnosti, nebyla vládním návrhem ve vlastním slova smyslu, ale dílem komise trestněprávních odborníků (teoretiků) a úředníků ministerstva spravedlnosti. V této komisi pro reformu československého trestního zákona pracovali všichni její členové na návrhu trestního zákona společně, avšak pokyny a rady prof. Augusta Miříčky byly od samého začátku pokládány za rozhodné. Prof. Jaroslav Kallab měl na legislativních poradách komise příležitost pozorovat práci prof. Miříčky zblízka a o významu, který pro úspěch těchto prací mělo Miříčkovo vedení, napsal: „Prost jakéhokoli dogmatického zaujetí – vyjímaje snad otázku tripartice forem viny a subjektivní teorie pokusu – jež někdy účast profesorů-teoretiků při pracích legislativních činí méně žádoucí, vypraven nekonečnou trpělivostí a konciliantností, a výjimečným darem rychle postřehnouti praktické důsledky navrhované formulace, a nade vše s docela mimořádnou schopností myšlenky vyjadřovati přesně, stručně a koncisně krásnou a správnou češtinou, byl přímo ideálním předsedou legislativních komisí, pod jehož vedením pracovati nikdy neunavovalo, vždy podněcovalo k hlubšímu pojetí úkolu, ano poskytovalo jakési uspokojení estetické.“²⁰⁷

Ve dvou schůzích Právnické Jednoty v Praze konaných 21. a 27. října 1921²⁰⁸ prof. August Miříčka promluvil o osnově obecné části nového trestního zákona²⁰⁹ a zdůraznil, že autoři osnovy měli při své práci stále na mysli heslo: „Ú č i n n ý b o j p r o t i i z l o č i n n o s t i.“²¹⁰ Reforma boje proti zločinnosti byla nepochybně nutná v mnoha směrech, otázkou kriminální politiky bylo nalezení účinnějších trestních prostředků a opatření k provedení tohoto boje.

Nový československý trestní zákon měl intenzivně zasáhnout do společenských poměrů a dát budoucímu sociálnímu vývoji národa pevné a jasné směrnice – otázka o

---

Právnická Jednota v Praze, 1922, s. 1.

²⁰⁷ KALLAB, J.: *Profesor dr. August Miříčka sedmdesátníkem*. In: *Časopis pro právní a státní vědu*, roč. XVII., Brno: Právnická Jednota Moravská v Brně, 1934, s. 132.

²⁰⁸ Joachim uvádí 20. a 27. října 1921 – viz JOACHIM: *Zpráva o valné hromadě Právnické Jednoty konané dne 4. května 1922*. In: *Právník*, roč. LXI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1922, s. 399.

²⁰⁹ MIŘIČKA, A.: *Osnova československého zákona trestního*. In: *Právník*, roč. LXI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1922, s. 1–11, 33–48, 65–71.

²¹⁰ Ibidem, s. 1.

něm proto představovala otázku, pro kterou bylo třeba vzbudit „zájem nejširší, aby právě věcnou a klidnou diskusí sporné otázky byly vyjasněny“.²¹¹ Proto když komise pro reformu československého trestního zákona dokončila první část své úlohy, navrhla ministerstvu spravedlnosti, aby její osnovu obecné části trestního zákona i s odůvodněním uveřejnilo tiskem,²¹² a otevřelo tím prostor pro veřejnou a věcnou diskusi.²¹³

V osnově nového trestního zákona bylo rozdělení trestných činů na „zločiny“ a „přečiny“ uskutečněné podle nového kritéria, kterým byla nízká pohnutka trestného činu. Osnova dala dosavadnímu rozdílu zločinů od přečinů jiný obsah tím, že za zločiny prohlásila trestné činy, které byly spáchány z nízké pohnutky pachatele, a přečiny za trestné činy ostatní. Rozdělení trestných činů na zločiny a přečiny bylo, na rozdíl od některých jiných trestních zákonů a osnov (především švýcarské osnovy), ponecháno proto, aby „skuteční zločinci mohli býti přesně rozeznáni a přísně odděleni od jiných osob prohřešivších se příležitostně proti trestnímu zákonu“,²¹⁴ a tento zásadní rozdíl mezi zločiny a přečiny se táhne „jako červená nit celou osnovou, tvoře takřka její páteř“.²¹⁵ Pro skupinu trestných činů spáchaných z nízkých pohnutek podržela osnova dosavadní pojmenování „zločin“, kterým také lid označoval „trestný čin větší intensity, přičící se jeho ethickému i sociálnímu cítění“.²¹⁶ Ne způsob a stupeň poruchy nebo ohrožení právního statku, ale to, co vedlo pachatele k jeho protisociálnímu chování, tedy

---

²¹¹ KALLAB, J.: *Československý trestní zákoník*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 257, Brno, 25. května 1921 ráno, s. 1.

²¹² *Zatímný návrh obecné části trestního zákona. + Odůvodnění k „Zatímnému návrhu obecné části trestního zákona“ z roku 1921*. Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921, 27 + 46 s.

²¹³ Viz *Zatímný návrh obecné části trestního zákona*. In: Právník, roč. LX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1921, s. 320.

²¹⁴ MIŘIČKA, A.: *Osnova československého zákona trestního*. In: Právník, roč. LXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1922, s. 2.

²¹⁵ Ibidem, s. 3.

²¹⁶ *Odůvodnění k „Zatímnému návrhu obecné části trestního zákona“ z roku 1921*. In: *Zatímný návrh obecné části trestního zákona*. Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921, s. 2.

pohnutka činu a smyšlení jím projevené, mělo být kritériem hodnocení, zda trestný čin pachatele byl zločinem nebo přečinem. Původní osnova trestního zákona z roku 1921 tedy rozeznávala zločiny od přečinů pomocí kritéria nízké pohnutky, avšak revidovaná osnova z roku 1926 nahradila v zájmu účelnější represe kritérium nízké pohnutky kritériem nízkého smyšlení pachatele. Při posuzování trestného činu už neměla být pohnutka pachatele posuzována samostatně (izolovaně), ale mělo se zkoumat, zda pohnutka činu odpovídá celkové povaze pachatele.²¹⁷ Tímto osnova získala vhodnou základnu k rozdělení pachatelů na dvě skupiny: pachatele povahové a pachatele příležitostné.²¹⁸

Myšlenka třídit trestné činy podle pohnutky nebyla nijak nová, pozornost ale budil rozsah, v jakém jí v osnově trestního zákona z roku 1921 bylo užito.²¹⁹ Nízká pohnutka měla charakterizovat trestné činy mravně nehodnotné a byla též symptomem nebezpečnosti pachatele, protože manifestovala jeho povahový sklon, který se mohl opět projevit v dalších trestných činech.²²⁰ Úlohu rozhodovat o nízkosti pohnutky pachatele, která vedla ke spáchání trestného činu, ukládala osnova trestního zákona soudcům, kteří podle ní měli určovat výměr a způsob trestu.²²¹ Povinnost soudců zkoumat pohnutky trestných činu měla přispět i k prohloubení soudcovské činnosti.²²²

---

²¹⁷ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. II. Odůvodnění osnov.* Praha: nákladem ministerstva spravedlnosti, 1926, s. 17.

²¹⁸ MIŘIČKA, A.: *Jaký vliv měla myšlenka sociální obrany hlásaná Mezinárodním kriminalistickým sdružením na platné i připravované trestní zákony Československé republiky. (Referáty podané mezinárodnímu sjezdu M. S. T. v Bruselu.)* In: *Věstník Československé společnosti pro právo trestní*, roč. I., č. 4., Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1925, s. 90.

²¹⁹ SOLNAR, V.: *Osnova trestního zákona.* In: *Právník*, roč. LXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1926, s. 242.

²²⁰ *Ibidem*, 242–243.

²²¹ KALLAB, J.: *Budoucí československý trestní zákoník.* In: *Lidové noviny*, roč. 35, č. 130, Brno, 13. března 1927, s. 2.

²²² *Odůvodnění k „Zatímnému návrhu obecné části trestního zákona“ z roku 1921.* In: *Zatímný návrh obecné části trestního zákona.* Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921, s. 2.

Osnova trestního zákona chtěla rozdílnými pojmy, které dosud rozlišovaly trestné činy podle objektivní tíže (zločin – těžší trestní čin, přečin – mírnější trestní čin), vyjádřit jiný důležitější rozdíl, totiž rozdíl mezi trestnými činy zohledňující smýšlení a povahu pachatele. Autoři osnovy dali těmto starým a vžitým trestněprávním pojmům nový smysl, protože nedokázali nalézt jiné lepší pojmy k vyjádření předmětného rozdílu. V osnově spojili a domysleli některé myšlenky švýcarské osnovy – československá osnova neměla znát (mimo přestupky) rozdíl mezi přísnějšími a mírnějšími trestnými činy. Pokud dosud mohl být určitý trestný čin vždy buď jen zločinem, nebo přečinem, podle osnovy nového trestního zákona mohl být tentýž trestný čin – vzhledem k různé nízkosti smýšlení pachatelů a jejich povah – jednou označen jako zločin, podruhé jako přečin. Nejlehčí trestné činy mohly být zločiny a i nejtěžší trestné činy mohly být přečiny. Rozdíl mezi pojmy „zločin“ a „přečin“ osnova nepoužila k vyznačení rozdílu mezi jednotlivými skupinami trestných činů, ale k vyznačení rozdílu mezi dvěma způsoby trestání – například i stejného trestného činu.²²³ Nové rozlišení trestných činů na zločiny a přečiny mělo značný praktický význam, mělo být rozhodující pro způsob trestání – tj. umožnit rozlišení základních typů pachatelů, kteří se dopustili trestných činů, pachatelů skutečně zlých, v jejichž trestném činu se projevila mravní nízkost smýšlení, od lidí, kteří se svým trestným činem stali spíše obětí nešťastného sběhu okolností. Prof. Jaroslav Kallab však toto dělení zpochybňoval a považoval ve shodě s některými novějšími zahraničními trestněprávními koncepcemi rozdělení trestných činů na „zločiny“ a „přečiny“ – jako činy přísněji a mírněji soudně trestné – za nepraktické a zbytečné, a navrhoval je proto označit jednotným názvem.²²⁴

Osnova chtěla rezervovat pojem „zločin“ trestným činům po mravní stránce zavržitelným a pojem „přečin“ stavěla proti zločinům jako trestný čin neprojevující se mravní zavržitelností pachatele. Autoři osnovy tak chtěli vybudovat takovou trestní soustavu, jež by společnost od pachatele nejen náležitě ochránila, ale aby i navenek

---

²²³ KALLAB, J.: *Budoucí československý trestní zákoník*. In: Lidové noviny, roč. 35, č. 130, Brno, 13. března 1927, s. 2.

²²⁴ Kb., J.: *Některé novoty v osnově československého trestního zákona*. In: Lidové noviny, roč. 34, č. 370, Brno, 25. července 1926 ráno, s. 2; KALLAB, J.: *Budoucí československý trestní zákoník*. In: Lidové noviny, roč. 35, č. 130, Brno, 13. března 1927, s. 2.

dostatečně dokumentovala druhem trestu mravní zavržitelnost jeho trestného činu.²²⁵ Základní rozdíl mezi druhy trestů na svobodě byl stanoven tak, že trestem za zločin, tedy za čin spáchaný z nízkého smýšlení (původně z nízkých pohnutek), byl žalář (trest zneuctívající), trestem za ostatní činy (mimo přestupky), tedy za přečiny, bylo zpravidla vězení (trest nezneuctívající), představující vyloučení pachatele ze společnosti. Dva možné způsoby trestání za trestný čin měly umožnit hlavní podmínku účelného výkonu trestu a výkon trestu na svobodě měl být přizpůsoben účelu trestu. Uznal-li soud za trestný čin trest žaláře, byl trestný čin označen jako zločin. Trest žaláře byl za trestný čin, který byl spáchán z „hrubé zjištěnosti, surovosti, zahálčivosti, nestoudnosti, zlomyslnosti nebo jiné nízké pohnutky“.²²⁶ V žaláři měl být trestanec polepšen tuhou kázní. Ve vězení mělo jít pouze o trest omezení svobody trestance a jeho předním účelem mělo být vyloučení trestance z přímého styku s vnějším světem a přizpůsobit jej životu, který ho čekal po propuštění na svobodu. Osoby odsouzené k trestu žaláře si měly odpykávat trest tak, aby nepřišly do styku s těmi, kteří byli odsouzeni k vězení, čímž se mělo zabránit známé vězeňské nákaze, které „často i individua doposud zcela bezvadná po několikadenním styku s vyškolenými zločinci podléhají“.²²⁷ Osnova trestního zákona se snažila uchránit od nákazy zločinnosti ty, kteří, i když se trestného činu dopustili, nebyli ještě úplně mravně zkaženi. Z nejednoho člověka totiž tehdejší trest na svobodě učinil skutečného zločince.

Pokud měly tresty na svobodě dosáhnout svého cíle, bylo je nutné omezit na případy, kdy to bylo nezbytné, protože hlavní příčina neúspěchů ukládání a výkonu tehdejších trestů na svobodě byla i v tom, že se v trestnicích shromažďovali pachatelé nejrůznějších povah, na které působil stejný trest velmi různě. Následkem rozdílů v povahách pachatelů mohl trest na svobodě znamenat pro skutečné zločince svou přílišnou a směšnou mírností bezvýznamnou epizodu v životě, nebo dokonce v zimní

---

²²⁵ Kb., J.: *Některé novoty v osnově československého trestního zákona*. In: Lidové noviny, roč. 34, č. 370, Brno, 25. července 1926 ráno, s. 2.

²²⁶ § 1 Trestního zákona o zločinech a přečinech. In: *Zatímný návrh obecné části trestního zákona*. Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921.

²²⁷ KALLAB, J.: *Boj proti zločinnosti*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 291, Brno: 13. června 1921 ráno, s. 1.

době i vítané dočasné zaopatření, ale pro lidi mravně ještě zachovalé mohl znamenat nepřiměřenou krutost, „vysokou školu zločinu“, či dokonce úplné zničení. Dosavadní trestní zákony přihlížely k rozdílům jen ve výměře trestu, rozdíly v povahách pachatelů se ale nedaly vystihnout jen trváním trestu na svobodě, a proto se tyto tresty neměly lišit jen svým trváním, ale i způsobem výkonu. Vznikla potřeba psychologicky odlišovat různé povahy pachatelů trestných činů, proti jednomu vystupovat s potřebnou rázností a druhé ušetřit zbytečného utrpení. Podíl na zločinnosti měl i neúčelný výkon trestu na svobodě, při kterém přicházeli do styku skutečně mravně vadní zločinci, pro které byl trest jenom jakýmsi „rizikem podnikání“ (s nímž bylo nutno při akcích počítat), s osobami v celku ještě mravně zachovalými. Před trestem na svobodě měly být uchráněny především osoby, u kterých trestný čin nebyl „důkazem trvalé vady povahy, nýbrž jen následkem nešťastného sběhu okolností“.²²⁸

Všechny nedostatky obou tehdejších trestních zákonůk umocňovaly nedostatky ve výkonu trestů, které byly ještě vybudovány na myšlence odplaty, myšlence, podle které pro naplnění trestní spravedlnosti postačovalo naplnění požadavku, aby trest bez ohledu na povahové vlastnosti pachatele odpovídal objektivní stránce spáchaného trestného činu (povaze činu). V názoru na smysl a účel trestání se proto osnova nového československého trestního zákona – pod vlivem novějších trestních teorií – podstatně odlišovala od dosavadního rakouského i uherského trestního práva vybudovaného na starších trestních teoriích, a při trestání kladla větší důraz na subjektivní stránku trestného činu (povahu pachatele) než na jeho objektivní stránku (povahu činu). Osnova trestního zákona z roku 1921 i tzv. profesorská osnova trestního zákona z roku 1926 stály na subjektivním stanovisku a navrhovaly trestat například i nezpůsobilý pokus trestného činu.²²⁹

Trestní zákoník z roku 1803 byl založen – jak jsme již vyložili – na Feuerbachově trestné teorii odstrašování, protože v době jeho vzniku se na zločince hledělo jako na nepřítel společnosti a nejpodstatnějším smyslem trestání bylo odstrašování. Za poslední století se však pohled na smysl trestu podstatně změnil a modernímu

---

²²⁸ KALLAB, J.: *Tresty v novém trestním zákoně*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 334, Brno: 7. července 1921 ráno, s. 1.

²²⁹ Viz EYSSELT, E.: *Nezpůsobilý pokus o trestný čin*. In: Právník, roč. LXXXIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1944, s. 327.

trestnímu právu už odporovala myšlenka, že „zločinec, měl trpěti proto, aby jiní z jeho utrpení čerpali poučení“. ²³⁰ Nová československá trestní soustava měla svými prostředky společnost ozdravit, bezpečněji chránit před zločinem a neměla trest snižovat na pouhý nástroj odstrašování či slepé pomsty. Podle nových trestněprávních koncepcí pomsta sama o sobě nikdy nezabraňovala a ani nezabrání dalším zločinům. Stát už nevystačil s pouze odplatnou funkcí trestání, už se nemohlo nehledět na to, jakých účinků se trestáním dosahovalo. Trestní právo už nebylo možné dále představovat jen jako „meč křivdu kárající, nýbrž na jedné straně jako stupnici sociálních hodnot, jež za nového řádu mají být chráněny, na druhé jako soubor sociálních opatření, jimiž individua, neschopná přizpůsobiti se novému řádu, mají být učiněna k tomu schopnými nebo vyloučena“. ²³¹

Oba tehdejší trestní zákoníky vznikly v dobách, kdy byla na různém filosofickém základu zdůrazňována rovnost lidí. Rakouský trestní zákoník (1803) vycházel z filosofie osvícenského absolutismu, uherský trestní zákoník (1878) zase nesl stopy uherského liberalismu let sedmdesátých. Československé trestní právo tak stále neslo stopy dědictví myšlenkových proudů osvícenské filozofie, která vycházejíc z učení o rovnosti všech lidí přenesla tento svůj požadavek i na trestní právo: vzhledem k tomu, že „lidé (pachatelé) jsou v podstatě stejní“, zákonem předem stanovený trest jim měl být vyměřován podle objektivní (vnější) stránky spáchaného trestného činu. Tento požadavek uplatnění myšlenky rovnosti znamenal při svém vzniku pro vývoj trestního práva obrovský pokrok (např. odstranění odstupňování různých trestů podle různého společenského statusu pachatele), avšak podrobnější kriminologické zkoumání psychologických a sociálních podmínek jednání pachatelů v posledních desetiletích 19. století ukázalo, že trestní právo vybudované na těchto základech nepředstavovalo dostatečnou ochranu společnosti proti zločincům. Kriminologie dospěla hlubším studiem zločinu jako společenského jevu k poznání, že pachatelé trestných činů jsou svou povahou velmi různí a osvícenská teorie vlastně směřovala zásadu rovnosti před

---

²³⁰ KALLAB, J.: *Ochrana společnosti trestním právem*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 553, Brno, 5. listopadu 1921 ráno, s. 1.

²³¹ KALLAB, J.: *Reforma trestního zákona*. In: Lidové noviny, roč. 28, č. 367, Brno, 27. července 1920 ráno, s. 1.

zákonem s nesprávnou domněnkou, že lidé (pachatelé) jsou stejní.²³² Důsledné provedení myšlenky stejného trestání pachatelů jenom proto, že vnější stránka jejich trestných činů je stejná, bylo nespravedlivé a vedlo k nesrovnalostem, které otřásaly důvěrou v trestní spravedlnost, neboť „není nespravedlivé jenom, nakládáme-li se stejnými lidmi nestejně, nýbrž rovněž je nespravedlivé, nakládáme-li s nestejnými lidmi stejně“.²³³

Mezi vydáními trestních zákoníků v letech 1803 (1852), 1878 a rokem 1921 prožilo trestní právo podstatné změny, celý jeho dějinný vývoj byl charakteristický kladením čím dál tím větší pozornosti na subjektivní stránku trestného činu a směřováním od pouhé reakce na trestný čin k stále vědomějšímu zohledňování povahy pachatele. Platný trestní zákon z roku 1852 ztělesňoval zásady klasické kriminalistické školy, která kladla hlavní důraz na trestný čin, naproti tomu osnova československého trestního zákona, zřejmě i pod vlivem moderní školy pozitivistické, přihlížela víc k individuální povaze (charakteru) pachatele.²³⁴ Názor, že pachatelé, kteří se dopouštějí trestných činů jsou různí, přijali i autoři osnovy československého trestního zákona a vedení snahou vypracovat trestní zákon, jenž by účinně chránil společnost před zločinem, vybudovali soustavu trestních opatření tak, aby na jedné straně důrazně postihovala kriminální osoby obecně nebezpečné, které jsou svou vadnou povahou pro společnost skutečným zdrojem nebezpečí (a to i v případě, že byly natolik opatrné, že se nedopustily těžkého zločinu), a na straně druhé zohledňovala osoby, které se dopustily trestných činů jen pod vlivem (tlakem) nešťastného sběhu vnějších okolností, a proto – jako náhodní pachatelé trestných činů – nebyly pro společnost nebezpečné: „Člověk práce se štítící, jenž znepokojuje celou obec násilnickými svými kousky a který pro několik haléřů chladnokrevně vraždí, zasluhuje jistě jiného trestu než zamítnutý milenec, který v návalu vášně zabije svého soka; stejně zloděj z řemesla musí býti jinak potrestán, než nerozvážné děvče, které si přisvojí šperk v bytě se povalující, aby se

---

²³² KALLAB, J.: *Boj proti zločinnosti*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 291, Brno: 13. června 1921 ráno, s. 1.

²³³ KALLAB, J.: *Budoucí trestní zákoník československý*. In: Lidové noviny, roč. 36, č. 394, Brno, 5. srpna 1928 ráno, s. 1.

²³⁴ KRONBERGER, F.: *Sjednocení přípravného vyhledávání a vyšetřování*. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1926, s. 433.

zalíbilo na nedělní procházce.“²³⁵

Dokladem nedostatečné účinnosti tehdejší trestní soustavy a výsměchem trestní spravedlnosti bylo například to, že v praxi umožňovala, aby trestní soudy měly své „stálé klienty“, kteří se opakovaně dostavovali před soudy, vždy se znovu vraceli do trestnic, odkud byli zase propouštěni, a při nejbližší příležitosti se opět něčeho dopustili. Šlo například o osoby, které „protloukají se životem ve stálém drobném boji s právním řádem, osoby, jimž na konec vězení je milým domovem, do něhož se s jakousi pravidelností vrací zvláště v době zimní“.²³⁶ Pokud soudy měly své tuláky a drobné zloděje, jejichž trestní lístek vykazoval například třicet, čtyřicet i více trestů, byla taková chronická individuální zločinnost důkazem špatného trestního práva – a o zachycení právě takové zločinnosti šlo autorům osnovy nového trestního zákona.²³⁷ Osnova trestního zákona věnovala zvláštní pozornost boji proti pachatelům, kteří se opětovně dopouštěli trestných činů. Podle navrhovaného rozdílu mezi „zločiny“ a „přečiny“ posuzovala případy recidivy (tzv. zpětnosti) různě, například pokud šlo o zločin, za tzv. zpětného pokládala pachatele, který se dopustil nového zločinu ze stejné nízké pohnutky, což bylo důkazem, že dřívější trest k nápravě jeho nízké povahy nestačil. Recidiva (zpětnost) vždy zvyšovala trestní sazbu o stupeň.²³⁸

Osnova trestního zákona chtěla společnost chránit před osobami obecně nebezpečnými kromě soustavy trestů i zavedením zabezpečovacích opatření, která se měla v boji proti zločinnosti použít v míře přiměřené nebezpečnosti těchto osob. Autoři osnovy považovali potřebné počáteční finanční náklady vynaložené na zavedení zabezpečovacích ústavů (donucovací pracovny – robotárny, ústavy pro choré vězně a přechovatelné), v kterých měla být obecně nebezpečná individua držena až do polepšení nebo vyléčení, za dobrou investici: „Možno očekávati, že již za několik let značně

---

²³⁵ KALLAB, J.: *Osnova trestního zákoníku*. In: Lidové noviny, roč. 34, č. 167, Brno, 1. dubna 1926 ráno, s. 1.

²³⁶ KALLAB, J.: *Boj proti zločinnosti*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 291, Brno: 13. června 1921 ráno, s. 1.

²³⁷ KALLAB, J.: *Ochrana společnosti trestním právem*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 553, Brno, 5. listopadu 1921 ráno, s. 1.

²³⁸ KALLAB, J.: *Boj proti zločinnosti*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 291, Brno: 13. června 1921 ráno, s. 1.

poklesnou náklady policie, trestních soudů i trestnic, jež nyní přicházejí nazmar tím, že individua práce se štítící neb individua obecně nebezpečná nebo notorické pijáky musí soud po poměrně krátkém trestu vždy zase znovu propustiti, ač ví, že za několik měsíců je policie bude znovu musiti hledati, soud odsuzovati a trestnice přechovávat. Při tom ani nehledíme ke škodám, jež taková individua, jsou-li ponechána na svobodě, vždy znovu působí nejen na hmotných statcích, nýbrž i na mravní úrovni národa.“²³⁹

Osnova trestního zákona jasně ukázala záměr autorů, co nejvíce zdůraznit myšlenku účelného nakládání s pachateli. Z řad praktiků i nepřipravené veřejnosti se však proti osnově ozývaly kritické hlasy, že se nehodí k parlamentnímu projednávání, protože je to práce teoretiků, která není dost přísná. Byly vysloveny obavy, že se pro ohledy na pachatele zapomnělo na zájmy osob zasažených trestnými činy, a bylo zdůrazňováno, že v době, kdy „veřejná kázeň dlouhou válkou velmi poklesla, ochrana společnosti proti trestným činům vyžaduje spíše ztřešení, než zmírnění trestních opatření“.²⁴⁰ Takové hodnocení osnovy nového trestního zákona bylo založeno na nedorozumění, které bylo způsobeno nemožností porovnávat tresty osnovy nového trestního zákona s trestními sazbami starého rakouského trestního zákoníku, pocházejícího z dob absolutismu. Proměna pohledu na funkci trestního práva v moderní společnosti kladla na autory osnovy nového trestního zákona nesrovnatelně větší nároky, než se od autorů trestních zákonů očekávalo v době, kdy oba tehdy platné trestní zákoníky vznikly.

* * *

Pojem „zločin“ se v historickém vývoji trestního práva vyvíjel a nakonec se dospělo k jeho vymezení jako činu protiprávního, zaviněného a trestního.²⁴¹ V osnově československého trestního zákona bylo pojetí vymezení trestního zavinění nové a

---

²³⁹ KALLAB, J.: *Zabezpečovací opatření v budoucím trestním zákoníku*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 423, Brno, 25. srpna 1921 ráno, s. 1.

²⁴⁰ KALLAB, J.: *Ochrana společnosti trestním právem*. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 553, Brno, 5. listopadu 1921 ráno, s. 1.

²⁴¹ PRUŠÁK, J.: *Studie o účastenství*. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních – Bursík & Kohout v Praze, 1909, s. 9.

velmi zajímavé. Po I. světové válce došlo k prvním pokusům o zákonné vymezení vědomé viny v německé osnově trestního zákona z roku 1919. Osnova nového československého trestního zákona však byla daleko odvážnější a již skutečnost, že se předsedou komise pro reformu československého trestního zákona stal prof. August Miřička, byla zárukou, že s tradiční biparticí forem trestné viny bude pohnuto.²⁴² Prof. Miřičkovi bylo dopřáno to, co se povedlo jen málokterým novátorským trestněprávním teoretikům, aby svou trestněprávní teorii implementoval tam, kde se může uplatnit nejlépe, ale kde se také důkaz o její správnosti stává nejchoulostivější, totiž v samém trestním zákoně.

Prof. August Miřička v otázce problematiky trestné viny usiloval o odstranění zbytků zásady odpovědnosti za výsledek z trestního práva a uplatnění zásady odpovědnosti za vinu. Miřičkou důsledně prosazovaná zásada odpovědnosti za vinu byla stejně důsledně převzata i osnovou nového trestního zákona. Komise při stanovení vnitřní (subjektivní) stránky trestných činů upustila od tradičních definic a řešila tento problém zcela novým a originálním způsobem tak,²⁴³ že převzala Miřičkův (určitou měrou – podle jeho vlastního návrhu – modifikovaný) návrh tripartice forem trestné viny z jeho průkopnické monografie o formách trestné viny z let 1902/1903. Osnova nového trestního zákona nahradila dosavadní dvě formy trestné viny (úmysl a nedbalost) novým dělením na tři formy trestné viny (tripartice), rozlišující úmysl, vinu vědomou a nedbalost: „Úmyslně jedná, kdo jedná za tím účelem, aby způsobil výsledek v zákoně uvedený. Vědomě jedná, kdo zná všechny skutečnosti, zakládající trestnost jeho činu. Nedbale jedná, kdo nezachová opatrnosti, k níž je povinen nebo které je podle okolností potřebí, ať mu je známo, že z činu může vzejíti výsledek v zákoně uvedený (hrubá nedbalost) nebo ať mu to známo není.“²⁴⁴ Osnova trestního zákona tak postavila

---

²⁴² HAVLÍČEK, J.: *Vědomé jednání podle obojího trestního práva platného v čsl. republice a vědomá vina podle Přípravných osnov trestního zákona a zákona přestupkového*. In: *Právník*, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 682.

²⁴³ Viz DRBOHLAV: *Jaké jsou formy trestné viny dle osnovy nového zákona trestního?* In: *Právník*, roč. LXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1922, s. 97–107, 140–148.

²⁴⁴ § 14 Trestního zákona o zločinech a přečinech. In: *Zatímný návrh obecné části trestního zákona*. Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921, s. 8.

místo dvou forem trestné viny (bipartice), v platném právu i praxi užívaných, ostře vyhraněnou tripartici,²⁴⁵ tedy „počet proti fiktivní bipartici rozmnožený, ale proti skutečnému počtu forem rozhodně omezený“.²⁴⁶ Podle členů komise tripartice, zavádějící zásadně novou úpravu způsobů zavinění, stanovila hranice mezi jednotlivými formami trestné viny přesněji.

Vzhledem k tomu, že platné trestní právo ještě znalo případy, kdy subjekt odpovídal i za nezaviněný výsledek,²⁴⁷ osnova tuto odpovědnost odstranila, vycházela z vědomé viny jako základní formy zavinění a byla důsledně vybudována na zásadě odpovědnosti za vinu – a ne na zásadě odpovědnosti za výsledek.²⁴⁸ Zásadou nové osnovy bylo, že pro trest byl rozhodný jen ten výsledek, který pachatel zavinil (aspoň z nedbalosti). Tripartice forem trestné viny se však v dalším vývoji neujala, s odstupem času byla podrobena kritice²⁴⁹ a upadla do zapomnění.

3.3. Opětné diskuse o trestu smrti

Platné československé trestní právo umožňovalo státní moci v boji proti zločinnosti ukládat kromě jiných trestů i trest smrti. Otázka přípustnosti, vhodnosti a odstranění

---

²⁴⁵ MIŘIČKA, A.: *Formy trestné viny v osnovách*. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. IV., Brno: Právnická Jednota Moravská v Brně, 1921, s. 336.

²⁴⁶ *Odůvodnění k „Zatímnému návrhu obecné části trestního zákona“ z roku 1921*. In: Zatímný návrh obecné části trestního zákona. Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921, s. 6.

²⁴⁷ KALLAB, J.: *Budoucí československý trestní zákoník*. In: Lidové noviny, roč. 35, č. 130, Brno, 13. března 1927, s. 2.

²⁴⁸ MIŘIČKA, A.: *Pokus nezpůsobilý a formy viny v osnově trestního zákona z r. 1937*. In: Právník, roč. LXXVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1937, s. 389.

²⁴⁹ Viz např. HAVLÍČEK, J.: *Vědomé jednání podle obojího trestního práva platného v čl. republice a vědomá vina podle Přípravných osnov trestního zákona a zákona přestupkového*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1930, s. 601–609, 633–638, 665–692, 697–711; LORENZ, M.: *Die Dreiteilung der Schuldformen und ihre Auswertung in den tschechoslowakischen Strafgesetzentwürfen von 1926. Eine dogmatisch-kritische Untersuchung*. Prag: Heinr. Mercy Sohn, 1930, 174 s.

trestu smrti proto byla předmětem i právních úvah kolem vzniku osnovy nového trestního zákona. Trest smrti byl v celkové trestní soustavě článkem, který nebylo možné odstranit bez ohrožení účinnosti ostatních článků této soustavy. Vypuštění trestu smrti z tehdejší trestní soustavy by znamenalo vzdát se trestního prostředku, který vždy silně působil na fantazii člověka – obava z trestu smrti zastrašuje od páchání nejhorších trestných činů. Otázkou tedy nebylo, zda je vůbec přípustné a vhodné trestat smrtí, ale zda se stát za tehdejších poměrů mohl tohoto prostředku vůbec vzdát.²⁵⁰ Jednání o odstranění trestu smrti a jeho vypuštění z osnovy trestního zákona bylo podmíněno splněním následujících dvou podmínek: 1) pominutím sociálně-psychických účinků způsobených I. světovou válkou a poválečnými poměry (pominutím zesurování mravů); 2) vybudováním nové soustavy trestního práva, která poskytne záruky, že povede boj proti zločinnosti účinněji než soustava tehdejší.²⁵¹

Autoři osnovy trestního zákona z roku 1921 – vzhledem k svému zásadnímu odporu proti absolutnímu trestu – vypustili tento trest z pořadí řádných trestů (ponechali jej v stanném právu), ale uvědomovali si složitost politicko-společenských procesů, a proto počítali s tím, že platný trestní zákon a s ním i trest smrti zůstane ještě řadu let v platnosti.²⁵² Navzdory temným stránkám trestu smrti (např. nenapravitelnost v případě soudního omylu, nehumánnost vůči lidskému individuu) neměly jejich podněty k zákonodárnému odstranění trestu smrti úspěch.

Do diskusí o trestu smrti se zapojil i prof. František Storch svým článkem o trestu smrti,²⁵³ ve kterém vyslovil obavu, aby zrušení trestu smrti jako žádoucí změna trestního zákonodárství nenastala dříve, než se změní poválečné poměry, „zejména zvrácené právní nazírání celých vrstev obyvatelstva, zaviňující nynější úžasný vzrůst zločinnosti“.²⁵⁴ Vlastních příprav osnovy trestního zákona se prof. Storch nezúčastnil, ale přihlásil se do komise pro trestní proces. Zemřel však 21. prosince 1924, dříve než měla

---

²⁵⁰ KALLAB, J.: *První poprava v republice*. In: Lidové noviny, roč. 31, č. 14, Brno, 10. ledna 1923 ráno, s. 1.

²⁵¹ Ibidem, s. 1.

²⁵² Ibidem, s. 1.

²⁵³ STORCH, F.: *Trest smrti v osnově českoslov. zákona trestního z r. 1921*. In: Právník, roč. LXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1922, s. 161–168, 193–200.

²⁵⁴ Ibidem, s. 161.

tato komise příležitost zpracovat materiál připravený komisí pro trestní právo hmotné. Podle prof. Jaroslava Kallaba to byla nenahraditelná ztráta, neboť právě prof. František Storch by podle něj byl nejpovolanější k tomu, aby v trestním procesu dal „jak záruku účinného boje proti zločinnosti, tak záruku účinné ochrany občanské svobody proti přesile státní moci“.²⁵⁵

3.4. Úřadovna pro péči o mládež u okresního soudu pro přestupky v Praze a „Purkyňova společnost pro studium duše a nervstva“

Ve druhé polovině roku 1918 byla Českou zemskou komisí pro péči o mládež založena Úřadovna pro péči o mládež u okresního soudu pro přestupky v Praze.²⁵⁶

Dne 18. října 1919 byla v Praze z podnětu prof. Antonína Heverocha (*19. I. 1869 – †2. III. 1927) založena Purkyňova společnost pro studium duše a nervstva za účelem vědecky pěstovat psychiatrii, psychologii, neurologii a vědy s nimi související: kriminologii, paedologii a duševní jevy hromadné.²⁵⁷ Prof. Jan Evangelista Purkyně je považován za nejvýznamnějšího českého přírodovědce nejen své doby,²⁵⁸ ale i vůbec.²⁵⁹

V roce 1919 došlo k pronikavé změně trestního rejstříku jak následkem amnestie presidenta republiky ze dne 21. října 1919, tak i následkem zákona o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění.²⁶⁰ Podle nařízení vlády k tomuto zákonu, podle

---

²⁵⁵ KALLAB: *František Storch zemřel*. In: Lidové noviny, roč. 32, č. 641, 23. prosince 1924 ráno, s. 4.

²⁵⁶ *Zemský pomocný spolek pro soudní péči o mládež v Čechách*. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. VI., č. 1–2, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1930, s. 56.

²⁵⁷ *Purkyňova společnost pro studium duše a nervstva*. In: Právník, roč. LVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1919, s. 343.

²⁵⁸ VANĚČEK, V.: *Kapitoly o právních dějinách Karlovy university*. Praha: Nákladem Spolku čsl. právníků »Všehrd«, 1934, s. 77.

²⁵⁹ HERMANN, T.: *Vědecká činnost Jana Evangelisty Purkyně a její mnohostranný přínos*. In: Živa, roč. LIX. (XCVII.), č. 5, Praha, Academia, 2011, s. 202.

²⁶⁰ Zákon o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění č. 562/1919 Sb. z. a n., ze dne 17. října 1919.

kterého bylo u každého státního zastupitelství nutné vést místo dřívějšího jednotného a přehledného trestního rejstříku tři skupiny trestního rejstříku,²⁶¹ nastala nová obsáhlá úprava předpisů o úřadech vedoucích záznamy o trestech, která působila nemalé obtíže.²⁶²

Doplnění sítě státních policejních úřadů umožnil *Zákon, jímž se vláda zmocňuje zřizovati státní policejní úřady č. 165/1920 Sb. z. a n., ze dne 16. března 1920*, který zmocňoval vládu zřizovat státní policejní úřady v místech, kde jich bylo třeba (§ 1). I nadále se rozlišovalo mezi policejními ředitelstvími a policejními komisařstvími a poněkud výjimečné postavení a funkci mělo policejní ředitelství v Praze, při kterém se v roce 1929 ustavila Všeobecná kriminální ústředna pro evidenci a stíhání takových zločinců, kteří se svou kriminální činností neomezovali jen na určité území.²⁶³

Dne 22. února 1921 zemřel prof. Josef Prušák, který byl v té době hlavním představitelem pozitivistického směru české trestněprávní vědy,²⁶⁴ a prof. Jaroslav Kallab mu v nekrologu napsal: „Význam Prušákův pro vývoj české vědy trestního práva spočívá v tom, že byl u nás prvním a nejdůslednějším zastancem směru pozitivistického.“²⁶⁵

V roce 1922 vyšlo druhé, přepracované a doplněné vydání učebnice prof. Vladimíra Slavíka *Soudní lékařství pro mediky a právníky*,²⁶⁶ které přihlíželo i k nově vydaným československým nařízením souvisejícím s oblastí soudního lékařství. Nejlépe

---

²⁶¹ § 11 Nařízení vlády republiky Československé, jímž se provádí zákon o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění č. 598/1919 Sb. z. a n., ze dne 11. listopadu 1919.

²⁶² FIŠERA, J.: *Reforma trestního rejstříku*. In: Právník, roč. LXI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1922, s. 90.

²⁶³ HLEDÍKOVÁ, Z. – JANÁK, J.: *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, s. 416.

²⁶⁴ KALLAB, J.: *Prof. Dr. Josef Prušák*. In: Právník, roč. LX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1921, s. 100.

²⁶⁵ KALLAB, J.: † *Prof. Dr. Josef Prušák*. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. IV., č. 1–2, Brno: Právnická Jednota Moravská v Brně – Česká Akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1921, s. 53.

²⁶⁶ SLAVÍK, V.: *Soudní lékařství pro mediky a právníky*. Druhé, nově upravené vydání. Praha: Bursík & Kohout, 1922, 418 s.

vydařené části učebnice byly části thanatologické (otravy, násilné smrti, vražda dítěte, náhlé úmrtí), v nichž bylo vidět velké odborné zkušenosti prof. Slavíka.²⁶⁷

3.5. Zákon na ochranu republiky z roku 1923

Další impuls pro novelizaci trestního zákonodárství²⁶⁸ přinesl 5. ledna 1923 atentát na ministra financí dr. Aloise Rašína, na jehož následky ministr financí 18. února 1923 zemřel. Ihned po atentátu se v politických kruzích začalo uvažovat o vydání zákona na ochranu republiky, který byl nakonec 19. března 1923 schválen (s účinností od 8. dubna 1923).²⁶⁹ Atentát na ministra financí Rašína nebyl podle prof. Augusta Miříčky podnětem k vydání zákona na ochranu republiky „jediným, spíše toliko vnějším a časově posledním“.²⁷⁰ Prof. Jaroslav Kallab zaujal v této věci už 8. ledna 1923²⁷¹ originální kriminálně-politické stanovisko a upozornil, že ti, kdo volali po novém zákoně, který by republiku lépe chránil, zapomínali, že ochrana státu a jeho orgánů byla v platném trestním právu vymezena tak široce, jako snad v žádném cizím trestním právu. Trestní zákoník z roku 1803 totiž vznikl v absolutistické monarchii i z nervozity vyvolané Velkou francouzskou revolucí.²⁷² Hlubší důvod, proč se prof. Jaroslav Kallab vyslovil proti zvláštnímu zákonu na ochranu republiky, spočíval v obavě, že „jakmile pozornost politiků i veřejnosti se obrátí na vydání nového zákona, vybije se všechna energie právě tímto směrem, a vznikne jak u politiků tak i u veřejnosti nebezpečná iluze, že vše bude zachráněno, jakmile jen nový zákon vyjde ve Sbírce zákonů a nařízení“.²⁷³ Obával se, aby

---

²⁶⁷ KALMUS: *Prof. Dr. Vladimír Slavík: Soudní lékařství pro mediky a právníky*. In: *Právník*, roč. LXII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1923, s. 113.

²⁶⁸ Zákon o zákonné ochraně Československé republiky č. 449/1919 Sb. z. a n., ze dne 23. července 1919.

²⁶⁹ Zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. z. a n., ze dne 19. března 1923.

²⁷⁰ MIŘIČKA, A.: *Poznámky k zákonu na ochranu republiky*. In: *Právník*, roč. LXII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1923, s. 167–168.

²⁷¹ KALLAB, J.: *Zákon na obranu republiky*. In: *Lidové noviny*, roč. 31, č. 10, Brno, 8. ledna 1923 ráno, s. 1.

²⁷² *Ibidem*, s. 1.

²⁷³ *Ibidem*, s. 1.

energie vynaložená na vyhotovení tohoto zákona pak nechyběla tam, kde půjde o jeho provádění.²⁷⁴ Osnova zákona na ochranu republiky byla podle prof. Kallaba specifická tím, že neměla název vystihující její skutečný obsah, a ten, kdo by neznal název této osnovy, by v ní těžko viděl zvláštní zákon na ochranu republiky a mnohem spíše by se domníval, že jde o „novelu k platným oběma trestním zákoníkům, novelu vydanou ve snaze unifikovati právo trestní, pokud jde o ochranu právních statků změnou státního zřízení vzniklých nebo podstatně změněných“.²⁷⁵ Vážnější však bylo, že osnova zákona na ochranu republiky, nesoucí v sobě stopy nervozity, která se politiků zmocnila po útoku na ministra Aloise Rašína,²⁷⁶ převzala – v poněkud podivné formě – myšlenku osnovy připravovaného československého trestního zákona, podle které členové vlády a zákonodárných sborů měli požívat stejné ochrany jako veřejní úředníci. Osnova zákona na ochranu republiky však přehlédla, že v budoucím trestním zákoně měla být tato vyšší ochrana ústavních činitelů vyvážena jejich vyšší odpovědností (např. trestnost zneužití úřední moci, úplatkářství), a o této vyšší odpovědnosti ústavních činitelů se vůbec nezmínila.²⁷⁷

Zákonem na ochranu republiky z roku 1923, zavádějícím některé nové, dosud neznámé skutkové podstaty trestných činů, se mladá republika chtěla bránit proti extrémismu zprava i zleva.

* * *

Hlavním účelem *Zákona o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech křivého obvinění, utržení a urážek na cti č. 124/1924 Sb. z. a n., ze dne 30. května 1924*, mělo být dosažení zvýšené ochrany cti odnětím tiskových urážek

---

²⁷⁴ KALLAB, J.: *Občanská svoboda a ochrana republiky*. In: Lidové noviny, roč. 31, č. 44, Brno, 26. ledna 1923 ráno, s. 1.

²⁷⁵ KALLAB, J.: *Zákon na ochranu republiky*. In: Lidové noviny, roč. 31, č. 78, Brno, 14. února 1923 ráno, s. 1.

²⁷⁶ Viz MIŘIČKA, A.: *Poznámky k zákonu na ochranu republiky*. In: Právník, roč. LXII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1923, s. 167–168.

²⁷⁷ KALLAB, J.: *Zákon na ochranu republiky*. In: Lidové noviny, roč. 31, č. 78, Brno, 14. února 1923 ráno, s. 1.

porotním soudům a jejich nahrazením – pokud šlo o tiskové urážky – druhou formou laických soudů, soudy kmetskými.²⁷⁸

V prvních letech Československé republiky byly vydány i tyto zákony a nařízení s trestněprávním obsahem:

- *Zákon, jímž se pozměňuje vojenský trestní zákon a řád č. 9/1918 Sb. z. a n., ze dne 2. listopadu 1918;*
- *Zákon o padělání peněz a cenných papírů č. 269/1919 Sb. z. a n., ze dne 22. května 1919;*
- *Zákon, jímž se zřizují trestní sborové soudy I. stolice č. 451/1919 Sb. z. a n., ze dne 28. července 1919;*
- *Zákon, kterým se mění některá ustanovení vojenského trestního zákona č. 556/1919 Sb. z. a n., ze dne 14. října 1919;*
- *Zákon o lidových soudech pro trestání válečné lichvy (soudech lichevních) č. 567 Sb. z. a n., ze dne 17. října 1919;*
- *Zákon o trestání válečné lichvy č. 568/1919 Sb. z. a n., ze dne 17. října 1919;*
- *Zákon, kterým se mění některá ustanovení trestního řádu z 23. května 1873, č. 119 ř. z. a zákona čl. XXXIII. z roku 1896 č. 1/1920 Sb. z. a n., ze dne 18. prosince 1919;*
- *Zákon, jímž se stanoví poměr trestů v území různého práva č. 284/1920 Sb. z. a n., ze dne 15. dubna 1920;*
- *Zákon o trestních pracovních oddílech, částečném vyloučení podmíněného odsouzení a obmezeném odkladu a přerušení trestu při trestných činech pro válečnou lichvu a podloudný vývoz č. 129/1921 Sb. z. a n., ze dne 18. března 1921;*
- *Nařízení vlády republiky Československé o evidenci soudních provinilců a sbírání dat pro účely kriminální statistiky č. 198/1922 Sb. z. a n., ze dne 14. července 1922;*
- *Zákon o potírání pohlavních nemocí č. 241/1922 Sb. z. a n., ze dne 11. července 1922;*
- *Smlouva mezi republikou Československou a říší Německou o vydávání zločinců a jiné právní pomoci ve věcech trestních č. 230/1923 Sb. z. a n., ze dne 8. května 1922;*

---

²⁷⁸ MIŘIČKA, A.: *O urážkách spáchaných tiskem podle zákona z 30. května 1924, čís. 124. Sb. z. a n. Zároveň příspěvek k otázce zákonodárné techniky.* In: *Právní obzor*, roč. IX., Bratislava: Právnická Jednota na Slovensku v Bratislave, 1926, s. 1–2.

- *Zákon, kterým se mění ustanovení trestních řádů o tom, kdo má právo býti posluchačem veřejného hlavního líčení č. 73/1924 Sb. z. a n., ze dne 18. března 1924;*
- *Zákon, jímž se mění zákon ze dne 17. října 1919, č. 562 Sb. z. a n., o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění č. 134/1924 Sb. z. a n., ze dne 6. června 1924;*
- *Zákon o úplatkářství a proti porušování úředního tajemství č. 178/1924 Sb. z. a n., ze dne 3. července 1924.*

3.6. Mezinárodní společnost pro právo trestní a Československá společnost pro právo trestní

Činnost mezinárodních kriminalistických organizací, která byla I. světovou válkou ochromena, zaznamenala po jejím skončení nebývalý rozkvět.

V březnu 1924 se v Paříži ustavila na podnět tamní právnické fakulty Mezinárodní společnost pro právo trestní (L'Association Internationale de Droit Pénal – AIDP),²⁷⁹ která měla svou první ustavující valnou schůzi v Paříži 28. března 1924.²⁸⁰ Mezinárodní společnost pro právo trestní převzala úkoly dřívějšího Mezinárodního kriminalistického sdružení (L'Union Internationale de Droit Pénal).²⁸¹

Ustavující valná schůze Československé společnosti pro právo trestní (odbočky AIDP) se konala 14. prosince 1924 v Karolinu v Praze.²⁸² Z pověření zakladatelů schůzi zahájil proslovem prof. August Miříčka, který nastínil vznik společnosti, ke které se do té doby přihlásilo přes 450 členů. Po zprávě prof. Alberta Miloty o cílech společnosti byly

---

²⁷⁹ *Československá společnost pro právo trestní.* In: Právník, roč. LXIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1924, s. 494.

²⁸⁰ *Zprávy MST.* In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. I., č. 1., Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1925, s. 13.

²⁸¹ Jehož členem byl i prof. Alois Zucker. Viz Liste des membres. In: *Bulletin de l'Union Internationale de Droit Pénal.* Huitième volume. Berlin: J. Guttentag, Verlagsbuchhandlung, 1900, s. 22.

²⁸² *Zprávy ČST.* In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. I., č. 1., Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1925, s. 3

na této schůzi schváleny stanovy a zvolen výbor společnosti, do kterého byl zvolen i prof. Jaroslav Kallab. Za předsedu společnosti byl zvolen prof. August Miříčka, za místopředsedy Vilém Herrnritt (*10. VIII. 1862) a advokát dr. Antonín Schauer (*8. I. 1864 – †19. XI. 1940).²⁸³

Československá společnost pro právo trestní byla později nejpočetnější národní odbočkou Mezinárodní společnosti pro právo trestní – podle seznamu otištěného v Revue internationale de droit pénal měla 543 členů (druhé místo patřilo francouzské skupině se 387 členy, třetí místo polské skupině se 110 členy).²⁸⁴ Koncem roku 1926 měla Československá společnost pro právo trestní 595 členů.²⁸⁵

3.7. Kriminologický ústav právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Výnosem ministerstva spravedlnosti ze dne 19. ledna 1924 č. 58764/23 byly u zemského trestního soudu v Praze pro obvod celé Československé republiky zřízeny kriminalistické muzeum a kriminální archiv s úkolem sbírat (soustředit) z celé republiky materiál, jehož vědecké zpracování a využití k vyučovacím účelům mělo být jedním z úkolů v budoucnu zřízeného kriminologického ústavu právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.²⁸⁶

Kriminologický ústav právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze zřídilo výnosem z 22. února 1926 č.j. 19.706/26-IV ministerstvo školství a národní osvěty v dohodě s ministerstvem vnitra a ministerstvem spravedlnosti a pověřilo prof. Augusta Miříčku jeho vedením.²⁸⁷ Účelem tohoto ústavu mělo být pěstovat teoreticky i prakticky

---

²⁸³ *Československá společnost pro trestní právo*. In: Právník, roč. LXIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1925, s. 40.

²⁸⁴ *Československá společnost pro právo trestní*. In: Právník, roč. LXIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1925, s. 263.

²⁸⁵ *Československá společnost pro právo trestní*. In: Právník, roč. LXVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1927, s. 327.

²⁸⁶ *Kriminalistické muzeum a kriminální archiv u zemského trestního soudu v Praze*. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. I., č. 1., Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1925, s. 21.

²⁸⁷ *Kriminologický ústav Karlovy university*. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnická

pomocné vědní obory trestního práva, které „sice nenáleží k vlastní oblasti vědy trestněprávní, přes to však mají důležitý význam pro trestní soudnictví a ve kterých tudíž praktický kriminalista musí býti dostatečně orientován, má-li úkolu svému plně dostáti“.²⁸⁸ Kriminologický ústav měl k uvedenému cíli směřovat především tím, že měl v každém studijním roce pořádat kriminalistický kurz skládající se z cyklu přednášek různých odborníků.

Kriminalistický kurz kriminologického ústavu Univerzity Karlovy v Praze byl za velké účasti praktických právníků slavnostně zahájen 18. října 1926 v porotní síni zemského trestního soudu v Praze.²⁸⁹ Od studijního roku 1926/1927 kriminologický ústav pořádal studenty i praktickými právníky hojně navštěvované kriminalistické kurzy, ve kterých po úvodních přednáškách prof. Augusta Miříčky „O významu pomocných věd trestního práva“ přednášeli různí praktičtí kriminalisté i teoretikové o těchto jednotlivých (pomocných) vědních disciplínách.²⁹⁰

Při úvahách o reformě trestního práva byla čím dál tím častěji připomínána nutnost kriminologického školení trestních soudců a jiných osob trestního soudnictví, protože stoupenci reformy trestního práva si byli dobře vědomi, že „zdar reformních snah závisí v přední řadě na zdatnosti a průpravě osob, které budou nové trestní právo uváděti v život“.²⁹¹

3.8. Osnova trestního zákona o zločinech a přečinech z roku 1926

V červenci 1924 byly na poradě komise pro reformu československého trestního zákona zhruba skončeny práce na zvláštní části trestního zákona a přistouplilo se k revizi jeho

---

Jednota v Praze, 1926, s. 557.

²⁸⁸ Ibidem, s. 557.

²⁸⁹ *Kriminalistický kurs*. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1926, s. 623.

²⁹⁰ *Kriminalistické kursy*. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. VI., č. 1–2, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1930, s. 61.

²⁹¹ *Kriminologické vzdělání orgánů trestního soudnictví*. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1926, s. 335.

obecné části z roku 1921.²⁹² V červnu 1925 komise skončila své porady a v létě bylo vypracováno odůvodnění návrhu trestního zákona a provedena jeho konečná redakce.²⁹³

Přepřpracovaná osnova obecné části československého trestního zákona z roku 1921 byla doplněna o zvláštní část a spolu s obšírným odůvodněním vydána nákladem ministerstva spravedlnosti v roce 1926 tiskem.²⁹⁴ Nové znění obecné části trestního zákona z roku 1926 bylo s obecnou částí trestního zákona z roku 1921 v podstatě totožné, avšak přihlíželo k drobnějším podnětům a námitkám k ní. K revidované obecné části trestního zákona byla připojena část zvláštní, která obsahovala výpočet jednotlivých trestných činů a způsob jejich potrestání. Tato zvláštní část byla pro širší veřejnost úplnou novinkou, která v 207 paragrafech seskupovala látku upravenou dosud jak platným trestním zákonem, tak nepřehlednou řadou zvláštních zákonů.²⁹⁵ Osnova trestního zákona o zločinech a přečinech z roku 1926 měla devatenáct hlav a 342 §§.

Po téměř roce, co ministerstvo spravedlnosti uveřejnilo text elaborátu *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového*, byl počet publikací, které se tímto elaborátem podrobně zabývaly, velmi skromný a politici ho nechali v podstatě bez nepovšimnutí.²⁹⁶ Osnova československého trestního zákona z roku 1926 byla uveřejněna i v německém a francouzském překladu,²⁹⁷ čímž se zpřístupnila zahraniční kritice. Svou originalitou a bohatstvím reformních návrhů

---

²⁹² *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy.* Vydala komise pro reformu československého trestního zákona. Praha: Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1926, s. 6.

²⁹³ Ibidem, s. 7.

²⁹⁴ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy. II. Odůvodnění osnov.* Vydala komise pro reformu československého trestního zákona. Praha: Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1926, 94 + 215 s.

²⁹⁵ *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového.* In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1926, s. 238–239.

²⁹⁶ KALLAB, J.: *Budoucí československý trestní zákoník.* In: Lidové noviny, roč. 35, č. 130, Brno, 13. března 1927, s. 2.

²⁹⁷ *Osnova československého trestního zákona.* In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1928, s. 102.

vzbudila v zahraničních odborných kruzích zaslouženou pozornost. Například 7. dubna 1927 měl v Praze přednášku o boji proti zločinu v československé osnově trestního zákona z roku 1926 frankfurtský prof. Berthold Freudenthal (*23. VIII. 1872 – †13. VII. 1929),²⁹⁸ propagátor amerických penologických principů v Německu, který závěrem své přednášky upozornil na zajímavý jev, že v tehdejší době bylo v oboru trestního práva v mnoha státech nápadně velké množství zákonodárných návrhů, ale skoro nikde se tyto osnovy nestávaly zákony. Československá republika si podle mínění přednášejícího nemohla nic lepšího přát, než aby se její „znamenitá a svérázná osnova“²⁹⁹ stala trestním zákonem co nejdříve.

V roce 1928 ministerstvo spravedlnosti zamýšlelo odevzdat osnovu československého trestního zákona z roku 1926 k parlamentnímu projednávání.³⁰⁰

3.9. Zákon o zahlazení odsouzení z roku 1928

Úpravu poplatků soudních znalců chemiků v trestním řízení přineslo *Vládní nařízení, kterým se upravují poplatky soudních znalců chemiků v trestním řízení č. 153/1927 Sb. z. a n., ze dne 13. října 1927.*³⁰¹

Rok 1928 přinesl důležitý *Zákon o zahlazení odsouzení č. 111/1928 Sb. z. a n., ze dne 14. června 1928,*³⁰² který nahradil *Zákon o odčinění odsouzení č. 108/1918 ř. z., daný dne 21. března 1918.* Nový zákon o zahlazení odsouzení vznikl v Československé republice především z potřeby právní unifikace (odstranění disparity), protože institut zahlazení odsouzení, zavedený v Rakousku v posledních měsících monarchie, byl

---

²⁹⁸ *O zločinu a boji proti němu v československé osnově trestního zákona.* In: Právník, roč. LXVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1927, s. 230.

²⁹⁹ *Ibidem*, s. 231.

³⁰⁰ KALLAB, J.: *Budoucí trestní zákoník československý.* In: Lidové noviny, roč. 36, č. 394, Brno, 5. srpna 1928 ráno, s. 1.

³⁰¹ *Viz Poplatky soudních znalců chemiků v trestním řízení.* In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1928, s. 40.

³⁰² *Viz Odčinění odsouzení, udělení milosti a podmíněné propuštění v r. 1927 a odvolání podmíněného odsouzení osob, jimž zkušební doba počala r. 1922.* In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 156–157.

neznámý jak právu uherskému, tak i právu platnému poté na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Nový zákon o zahlázení odsouzení z roku 1928 sice navazoval na svého předchůdce, obsahoval však několik podstatných změn, z nichž nejdůležitější byla, že podle nového zákona bylo možné zahladit i některá odsouzení, u kterých to podle starého zákona možné nebylo.

Československá společnost pro právo trestní konala v zimním období roku 1928 schůze dvě, 28. listopadu a 5. prosince 1928.³⁰³

*Zákon, kterým se mění a doplňují trestní zákony a trestní řády č. 31/1929 Sb. z. a n., ze dne 21. března 1929, zvýšil peněžité částky rozhodné pro posouzení, zdali soudně trestný čin byl zločin, přečin nebo přestupek, či pro trestní sazbu (§ 1) zpravidla na desetinásobek.*³⁰⁴ Důsledkem zdesetinásobení cenových hranic rozhodných pro kvalifikaci trestných činů proti majetku jako zločinů vzrostla v roce 1929 trestní agenda u okresních soudů mnohem více, než klesla u soudů sborových. Celkový stav agendy byl zhruba o 10% vyšší než v roce 1928 (větší intenzita trestního stíhání, ale i vzrůst zločinnosti).³⁰⁵

V roce 1929 byla za předsednictví prof. Augusta Miřičky vypracována osnova nového československého trestního řádu³⁰⁶ a návrh uvozovacího zákona k němu ministerstvo unifikační rozeslalo.³⁰⁷ Proti osnově trestního řádu, která v roce 1929 vyšla i tiskem, nebylo v odborných kruzích a tisku závažnějších námitek.

3.10. Statistika zločinnosti v Československé republice v letech 1926–1937

---

³⁰³ *Schůze Československé společnosti pro právo trestní.* In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1928, s. 704.

³⁰⁴ *Viz Změna některých ustanovení trestních zákonů a trestních řádů.* In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 222.

³⁰⁵ *Zločinnost roku 1929.* In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1931, s. 583.

³⁰⁶ *Ottův slovník naučný nové doby.* Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Dílu IV. svazek 1. Praha: Novina, 1936, s. 281.

³⁰⁷ DRBOHLAV, K.: *Věcná příslušnost trestních soudů podle návrhu uvozovacího zákona k unifikovanému řádu trestnímu.* In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 233.

Podle statistických dat sice v Československé republice nastal od konce I. světové války do roku 1926 pomalý a stálý pokles zločinnosti, ale tato zločinnost se stávala – stejně jako společenský život vůbec – složitější.³⁰⁸ Za rok 1926 byl celkový náklad na věznice 21 984 594 Kč.³⁰⁹ V roce 1927 došlo, po postupném poklesu v předcházejících letech, opět k mírnému vzestupu trestní agendy jak u sborových soudů I. stolice, soudů okresních, tak i u státních zastupitelství. Úměrně tomu přibýlo odsouzených osob,³¹⁰ a velmi výrazně stoupl obsazení trestnic a zejména soudních věznic.³¹¹ V roce 1928, stejně jako v roce 1927, měla trestní agenda mírně vzestupnou tendenci – ale valný rozdíl v údajích za rok 1927 a 1928 nebyl. To nasvědčovalo tomu, že se zločinnost – po hlubokých změnách za války a po válce – začala ustalovat.³¹²

Celkový počet odsouzených osob v Československé republice mezi lety 1923–1930 stoupal, mezi lety 1930–1932 se udržoval na přibližně stejné úrovni.³¹³ Podle zpráv Státního úřadu statistického bylo v roce 1932 pravoplatně odsouzeno 245 034 osob, v roce 1933 258 821 osob, v roce 1934 265 113 osob³¹⁴ a v roce 1935 262 062 osob.³¹⁵ Výsledky podmíněného odsouzení byly v roce 1933 daleko příznivější než

---

³⁰⁸ *Vzrůst zločinnosti a trest smrti.* In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1926, s. 334.

³⁰⁹ *Trestní statistika za rok 1926.* In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1928, s. 168.

³¹⁰ *Trestní statistiku za rok 1927.* In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 253.

³¹¹ *Ibidem*, s. 254.

³¹² *Trestní statistika za rok 1928.* In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 70.

³¹³ V. S.: *Zločinnost v Československu v letech 1923–1932.* In: Právník, roč. LXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1936, s. 78; viz také *Trestní statistika za rok 1932.* In: Právník, roč. LXXIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1934, s. 564.

³¹⁴ *Z československé trestní statistiky.* In: Právník, roč. LXXVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1937, s. 259.

³¹⁵ V. S.: *Z československé trestní statistiky za rok 1935.* In: Právník, roč. LXXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1938, s. 134.

v předešlých letech, což patrně bylo důsledkem opatrnějšího užívání tohoto institutu.³¹⁶

V roce 1935 se československé trestní soudy zabývaly celkem 737 088 trestními věcmi, v roce 1936 699 833 trestními věcmi. V roce 1935 bylo souzeno 401 136 osob, v roce 1936 399 190 osob, z kterých bylo odsouzeno 64.2%.³¹⁷ V roce 1936 bylo amnestováno 1918 osob odsouzených občanskými soudy, z toho 1 787 na základě všeobecné amnestie ze dne 14. prosince 1935.³¹⁸

V roce 1937 se československé soudy zabývaly celkem 649 579 trestními věcmi, souzeno bylo 369 099 osob, z kterých bylo odsouzeno 64.2%, stejně jako v roce předcházejícím.³¹⁹ V roce 1937 bylo amnestováno 935 osob odsouzených občanskými soudy, z toho 672 na základě všeobecné amnestie ze dne 6. března 1937.³²⁰

3.11. X. mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství v Praze v roce 1930

Ve dnech 25.–30. srpna 1930 se v Praze v budově poslanecké sněmovny konal X. mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství,³²¹ který se stal „vědeckou manifestací, důstojnou svých předchůdců“. ³²² Tento sjezd připravila Mezinárodní komise pro trestní právo a vězeňství (Commission internationale pénale et pénitentiaire)³²³ a konal se, na

---

³¹⁶ *Podmínečné odsouzení a propuštění v Československu*. In: Právník, roč. LXXIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1935, s. 287.

³¹⁷ *Z trestní statistiky*. In: Právník, roč. LXXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1938, s. 458.

³¹⁸ *Statistika zahlázení odsouzení, udělení milosti, podmíněného odsouzení a propuštění*. In: Právník, roč. LXXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1938, s. 199.

³¹⁹ *Z trestní statistiky*. In: Právník, roč. LXXVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1939, s. 363.

³²⁰ *Z trestní statistiky*. In: Právník, roč. LXXVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1939, s. 454.

³²¹ OLŠAR, E.: *X. mezinárodní kongres pro trestní právo a vězeňství 1930*. In: Všeherd, roč. XII., č. 1, Praha: Všeherd, 1930, s. 25.

³²² *Desátý mezinárodní kongres pro trestní právo a vězeňství*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1930, s. 366.

³²³ *X. mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství 1930*. In: Věstník Československé

pozvání československé vlády, za předsednictví prof. Augusta Miříčky a pod čestným předsednictvím ministra spravedlnosti dr. Alfréda Meissnera. Prof. August Miříčka byl až do skončení sjezdu současně i předsedou komise.³²⁴ Na sjezd přišlo přes 500 účastníků, z velké většiny cizinců, z nichž nejčetněji byli zastoupeni Američané a Angličané,³²⁵ a za domácí pronesli sjezdové projevy vedle prof. Augusta Miříčky a ministra spravedlnosti dr. Alfréda Meissnera například i ministr zahraničí dr. Edvard Beneš (*28. V. 1884 – †3. IX. 1948) a první prezident nejvyššího soudu dr. August Popelka (*25. IV. 1854 – †22. V. 1938).³²⁶ Při příležitosti konání pražského sjezdu vydalo ministerstvo spravedlnosti reprezentační monografii o československém vězeňství.³²⁷

Prof. August Miříčka se pro rok 1930/1931 stal rektorem Univerzity Karlovy

---

společnosti pro právo trestní, roč. VI., č. 3–4, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1930, s. 65.

³²⁴ *Mezinárodní kriminalistický kongres*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 467.

³²⁵ SOLNARĚ: *Desátý mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství*. In: Sborník věd právních a státních, roč. XXX., Praha: Bursík & Kohout, 1930, s. 329.

³²⁶ Ibidem, s. 331; viz také *Mezinárodní vězeňský sjezd v Praze 1930*. In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 63–64; *Mezinárodní kriminalistický kongres v Praze v srpnu 1930*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 102–103; *Desátý Mezinárodní kongres pro trestní právo a vězeňství v Praze*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 436; *Účast ciziny na desátém mezinárodním kongresu pro trestní právo a vězeňství*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 471; *Usnesení desátého mezinárodního sjezdu pro trestní právo a vězeňství*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 498–504; SOLNARĚ, V.: *Desátý mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 505–509; *Přednášky o vězeňství*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 567; *Cizí posudky o mezinárodním sjezdu pro trestní právo a vězeňství*. In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1931, s. 104; SOLNARĚ: *Actes du congrès pénal et pénitentiaire international de Prague août 1930*. In: Právník, roč. LXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1932, s. 27–28.

³²⁷ *Vězeňství v Československé republice*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1930, 80 s.

v Praze,³²⁸ jeho rektorská instalace se uskutečnila 2. prosince 1930 a nový rektor na ní proslovil přednášku „O úkolech trestního zákonodárce“.³²⁹

3.12. Doc. Jarmila Veselá a kriminální biologie

V roce 1928 vyšla monografie dr. Jarmily Veselé *Význam pohnutky a smýšlení pro třídění trestných činů a trestů*³³⁰ věnovaná filozoficky zbarvené multidisciplinární otázce významu pohnutky pachatele trestního činu pro trestní právo.³³¹

Dne 4. prosince 1930 měla doc. Jarmila Veselá v Právnické Jednotě v Praze přednášku „O významu kriminální biologie pro vědu i praxi trestněprávní“.³³² Kriminální biologie, vnímající zločince jako jednotný žijící psychofyzický celek, si všímá příčin trestného činu tak, jak působí na osobnost zločince. Zločin je kriminální biologii vnímán jako aktualizace celé duševně-tělesné potenciality osobnosti pod vlivem prostředí, pokud se aktuální zážitek stane motivem trestného činu.³³³ A právě jaký význam má kriminální biologie pro trestní právo a řízení, souvisí podle doc. Jarmily

---

³²⁸ *Universitní volby*. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1930, s. 334.

³²⁹ Viz MIŘIČKA, A.: *O úkolech trestního zákonodárce. Předneseno při instalaci autora jako rektora Karlovy university dne 2. prosince 1930*. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. VII., č. 1., Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1931, s. 1–13.

³³⁰ VESELÁ, J.: *Význam pohnutky a smýšlení pro třídění trestných činů a trestů*. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních, 1928, 83 s.

³³¹ Viz KALLAB: *JUDr. Jarmila Veselá: Význam pohnutky a smýšlení pro třídění trestných činů a trestů*. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. XI., Brno: Právnická Jednota Moravská v Brně, 1928, s. 269–271; MIŘIČKA: *Dr. Jarmila Veselá: Význam pohnutky a smýšlení pro třídění trestných činů a trestů*. In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1928, s. 382–391.

³³² KUBEŠ, V.: *Zpráva o schůzích Právnické jednoty v Praze*. In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1931, s. 38.

³³³ VESELÁ, J.: *Význam kriminální biologie*. In: Právník, roč. LXXI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1932, s. 425.

Veselé s otázkou, jak a jestli vůbec je trestním soudnictvím požadováno důkladné vyšetření osobnosti pachatele: „Znalost osobnosti zločince má význam jak pro zjištění a posouzení viny a nebezpečnosti, tak i pro rozhodnutí o trestu a zabezpečovacím opatření, a v nemalé míře i pro péči postpenitenciární.“³³⁴

Podle vzoru některých států, zejména Belgie a Německa, chystalo ministerstvo spravedlnosti po roce 1930 ³³⁵ kriminálně biologický výzkum zločinců v československých trestnicích.³³⁶

3.13. Zákon o trestním soudnictví nad mládeží a Zákon o státním vězení z roku 1931

Dne 24. března 1930 se v Karolinu v Praze konala ustavující valná schůze Zemského pomocného spolku pro soudní péči o mládež v Čechách,³³⁷ jehož hlavním úkolem bylo „soustřediti, vybudovati a účelně organisovati péči o mládež trestně provinilou neb ohroženou v Čechách“.³³⁸

V roce 1931 byl konečně přijat *Zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb. z. a n., ze dne 11. března 1931*, který pro československé zákonodárství znamenal velký pokrok, protože uskutečňoval ideje, k nimž se v pohledu na kriminální mládež a sociální péči o ní propracovala novodobá trestněprávní věda. Právní stav, který Československá republika v oblasti trestního soudnictví nad mládeží zdědila, nebyl nijak uspokojující, protože rakouské trestní právo neznalo zvláštní režim trestního soudnictví nad mládeží. Pro delikventní mládež – až na několik výjimek – v podstatě platily stejné

---

³³⁴ Ibidem, s. 441.

³³⁵ KAFKA, F.: *O psychobiologickém výzkumu v kriminologii*. Praha: Sociální ústav ČSR, 1933, s. 22.

³³⁶ SOLNAŘ: *MUDr. František Kafka: O psychobiologickém výzkumu v kriminologii*. In: *Právník*, roč. LXXII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1933, s. 517.

³³⁷ *Zemský pomocný spolek pro soudní péči o mládež v Čechách*. In: *Věstník Československé společnosti pro právo trestní*, roč. VI., č. 1–2, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1930, s. 56.

³³⁸ *Zemský pomocný spolek pro soudní péči o mládež v Čechách*. In: *Právník*, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 208.

zásady jako pro ostatní delikventy. Proto všichni, kdo se v té době jakýmkoli způsobem podíleli na trestním soudnictví nad mládeží nebo měli zájem o osud mladistvých provinilců, uvítali, že se zákonem konečně „podařilo tento důležitý výsek státního konání spravedlnosti, podle příkladu četných jiných států, postavit na pevný podklad moderních zásad“.³³⁹ Zákon o trestním soudnictví nad mládeží nahradil zastaralé normy platného trestního práva a vyplnil citelnou mezeru československého zákonodárství, neboť Československá republika byla do té doby jedním z malého počtu kulturních evropských států, kde trestní právo mládeže nebylo upraveno přiměřeně novodobým požadavkům. Oproti obecnému trestnímu řádu kladl nový zákon důraz na zjednodušení a zrychlení trestního řízení nad mládeží a zároveň zajištění hlavního účelu řízení, kterým mělo být výchovné působení. Zákon o trestním soudnictví nad mládeží byl pak dokonce označen za „jednu z nejpozoruhodnějších československých zákonodárných prací po stránce obsahové i formální“.³⁴⁰

Zákon o státním vězení č. 123/1931 Sb. z. a n., ze dne 16. července 1931, vypočítal trestné činy, které měly být vždy pokládány za zvláště zavržitelné (§ 1), a vyplnil mezeru, která „zejména v oblasti práva dříve rakouského stávala se po vydání zákona na ochranu republiky dosti citelnou“.³⁴¹

Prováděcí nařízení k zákonu o trestním soudnictví nad mládeží bylo vydáno jako *Vládní nařízení, kterým se provádí zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 195/1931 Sb. z. a n., ze dne 11. prosince 1931*, tedy více než dva měsíce poté, co zákon nabyl účinnosti.³⁴² Změna některých zákonných ustanovení v oboru trestního soudnictví byla provedena *Zákonem, kterým se prodlužuje účinnost a mění některá zákonná ustanovení*

---

³³⁹ *Zákon o trestním soudnictví nad mládeží. Uspořádali univ. profesor JUDr. Aug. Miřička a JUDr. Otto Scholz, vrchní odborový rada ministerstva spravedlnosti.* In: Sborník věd právních a státních, roč. XXXII., Praha: Bursík & Kohout, 1932, s. 262.

³⁴⁰ *Zákon o trestním soudnictví nad mládeží.* In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1931, s. 231.

³⁴¹ *Zákon o státním vězení.* In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1931, s. 487.

³⁴² *Prováděcí nařízení k zákonu o trestním soudnictví nad mládeží.* In: Právník, roč. LXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1932, s. 40.

v oboru trestního soudnictví č. 209/1931 Sb. z. a n., ze dne 18. prosince 1931.³⁴³

3.14. Změny trestního práva v letech 1934–1935

Když zákonodárce *Zákonem o trestním stíhání presidenta republiky a členů vlády podle §§ 34, 67 a 79 ústavní listiny č. 36/1934 Sb. z. a n., ze dne 21. února 1934*, upravil zvláštní způsob trestní odpovědnosti předmětných osob, jakési trestní právo sui generis, charakterizované odchylnou kompetencí, pokládal aplikaci hmotněprávních předpisů obecného trestního práva za tak samozřejmou, že se o tom nepovažoval za nutné výslovně zmínit.³⁴⁴

Vzhledem ke skutečnosti, že právní ochrana státu nebyla závislá jen na právních předpisech hmotných, ale stejnou měrou i na předpisech procesních, byl přijat *Zákon o vrchních soudech jako soudech státních č. 68/1935 Sb. z. a n., ze dne 4. dubna 1935*, znamenající zásadní změnu organizace státních soudů, povoláných rozhodovat o nejtěžších deliktech proti zákonu na ochranu republiky č. 50/1923 Sb..³⁴⁵ Zatímco kompetenční normy zákona o státním soudě č. 51/1923 Sb. byly vlastně jen modifikovány, složení státního soudu bylo novým zákonem č. 68/1935 Sb. změněno od základu,³⁴⁶ což se odrazilo i v bezvýhradném zrušení celého starého zákona o státním soudě č. 51/1923 Sb. (§ 17).

Zákon o hospodářském vyzvědačství č. 71/1935 Sb. z. a n., ze dne 9. dubna 1935, upravil skutkovou podstatu zločinu a přečinu hospodářského vyzvědačství (§ 2), a postavil tak po bok vyzvědačství vojenského, upraveného zákonem na ochranu republiky, činnost v tehdejší podnikání smutně proslulou, průmyslovou a hospodářskou špionáž.³⁴⁷

---

³⁴³ *Změna některých zákonných ustanovení v oboru trestního soudnictví*. In: Právník, roč. LXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1932, s. 39.

³⁴⁴ SOLNAŘ, V.: *Zákon č. 36/34 a obecné zásady trestního práva*. In: Právník, roč. LXXIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1934, s. 461.

³⁴⁵ KEPERT, J.: *Pro lepší ochranu státu*. In: Všehrd, roč. XVI., č. 10, Praha, 1935, s. 385.

³⁴⁶ Ibidem, s. 389.

³⁴⁷ Ibidem, s. 385.

3.15. Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně (1928–1942)

Dne 1. dubna 1928 byl při právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně zřízen ústav pro trestní právo,³⁴⁸ který byl „pro nedostatek místa“ umístěn v kabinetě ředitele ústavu prof. Jaroslava Kallaba.³⁴⁹

Dne 20. října 1933 byly na téže právnické fakultě slavnostně zahájeny přednášky o kriminalistice.³⁵⁰ V rámci úvodního přednáškového večera promluvil i prof. Jaroslav Kallab, který podal „stručný nástin těch nauk, jež obyčejně bývají shrnovány pod názvem kriminologie, vylíčil jasně a výstižně obrodu, kterou prodělalo trestní právo v posledních desetiletích, aby na konec věnoval zvláštní zřetel onomu málo známému výseku kriminologie, jež se zabývá kriminální technologií a kriminalistikou“.³⁵¹

Dne 5. prosince 1934 se v auditoriu maximu právnické fakulty Masarykovy university v Brně konala slavnostní promoce dr. Josefa Keperta (*12. XI. 1911 – †2. I. 1939), který proslavil přednášku „Delikty davu“.³⁵² Tato slavnostní promoce nového doktora práv se konala za přítomnosti zástupce presidenta republiky, promotorem dr. Josefa Keperta byl prof. Jaroslav Kallab³⁵³ a byla jak první slavnostní promoci, na kterou se dostavil osobně zástupce presidenta republiky, tak i první slavnostní promoci v novém auditoriu maximu, kdežto v pořadí slavnostních promoci právnických byla promoci druhou.³⁵⁴

V roce 1935 vyšla vynikající učebnice trestního práva hmotného³⁵⁵ od prof.

---

³⁴⁸ E. O.: *Z ústavu pro právo trestní při právnické fakultě Masarykovy university v Brně*. In: *Právník*, roč. LXVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1929, s. 380.

³⁴⁹ *Ibidem*, s. 381.

³⁵⁰ *Přednášky o kriminalistice na Masarykově universitě*. In: *Právník*, roč. LXXII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1933, s. 616.

³⁵¹ OLŠAR: *Slavnostní zahájení přednášek o kriminalistice na právnické fakultě v Brně*. In: *Všehrd*, roč. XV., č. 3, Praha, 1933, s. 108.

³⁵² Viz KEPERT, J. O.: *Delikty davu*. In: *Všehrd*, roč. XVI., č. 5, Praha, 1935, s. 193–203.

³⁵³ r.: *Z právnických fakult*. In: *Všehrd*, roč. XVI., č. 3, Praha, 1934, s. 120.

³⁵⁴ vr.: *Slavnostní promoce*. In: *Všehrd*, roč. XVI., č. 4, Praha, 1935, s. 172–173.

³⁵⁵ KALLAB, J.: *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, 337 s.

Jaroslava Kallaba.³⁵⁶

Poté, co dr. Josef Kepert na sebe nejdříve upozornil „řadou pozoruhodných článků“, ³⁵⁷ vychází tomuto 26letému asistentovi právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v roce 1938 monografie *Analogie v trestním právu*,³⁵⁸ která byla zároveň jeho docentským habilitačním spisem. Dr. Josef Kepert byl nejnadanějším žákem ³⁵⁹ prof. Jaroslava Kallaba a podle prof. Vladimíra Solnaře v něm české kriminalistice vyrůstal „pracovník nad jiné nadaný a slibný“.³⁶⁰ Dr. Josef Kepert zemřel ve věku 27 let, těsně poté, co 10. prosince 1938 na právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně obhájil veniam docendi z trestního práva a řízení se zvláštním zřetelem k vojenskému trestnímu právu,³⁶¹ přičemž osud mu ani nedopřál, aby se dožil doručení výnosu ministerstva školství o potvrzení habilitace, který mu došel právě v den jeho pohřbu.

Nejhlubší – a de facto summa summarum nejvýraznější a nejoriginálnější – český trestní právník všech dob prof. Jaroslav Kallab zemřel 10. února 1942 v Brně.³⁶²

3.16. Osnova trestního zákona z roku 1937

Další pokrok ohledně příprav československého trestního zákona nastal až ve dnech od 17. do 28. února 1936, kdy na ministerstvu spravedlnosti za předsednictví ministra spravedlnosti dr. Ivana Dérera (*2. III. 1884 – †10. III. 1973) probíhaly porady

---

³⁵⁶ Viz SOLNAŘ: *Prof. Dr. Jaroslav Kallab: Trestní právo hmotné*. In: Právník, roč. LXXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1936, s. 50–55.

³⁵⁷ KALLAB: *Dr. Josef Kepert: Analogie v trestním právu*. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. XXII., Brno: Právnická Jednota Moravská v Brně, 1939, s. 52.

³⁵⁸ KEPERT, J.: *Analogie v trestním právu*. Praha: Orbis, 1938, 204 s.

³⁵⁹ Viz WEYR, F.: *Paměti (2). Za republiky (1918–1938)*. Brno: Atlantis, 2001, s. 79.

³⁶⁰ SOLNAŘ: *JUDr. Josef Kepert: Analogie v trestním právu*. Právník, roč. LXXVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1939, s. 53.

³⁶¹ Ča.: *In memoriam Doc. Dr. Josef Kepert (* 12. listopadu 1911 – † 2. ledna 1939)*. In: Všehrd, roč. XX., č. 1, Praha, 1939, s. 16.

³⁶² Viz JABLONICKÝ, T.: *Jaroslav Kallab – právník a filozof (rekonstrukce modelu myšlení)*. In: Právník, roč. 150, č. 9, Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011, s. 910–930.

o upraveném návrhu obecné části osnovy československého trestního zákona.³⁶³ Tato nová osnova trestního zákona, za jejíž základ byly použity přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového z roku 1926, byla začátkem dubna 1937 vydána tiskem,³⁶⁴ předložena do meziministerského připomínkového řízení³⁶⁵ a rozeslána k posouzení některým odborníkům a odborným organizacím a institucím spadajícím do zájmů ministerstva spravedlnosti.³⁶⁶

Hlavním cílem přepracované osnovy trestního zákona z roku 1937 bylo sjednocení trestního práva platného v českých zemích (z roku 1852) a na Slovensku (z roku 1878), sjednocení rozptýlených trestněprávních norem a sloučení různých novel a vedlejších zákonů. Osnova měla 25 hlav a 426 paragrafů a byl do ní zapracován i zákon o přestupcích. V obecné části osnovy byla shrnuta obecná ustanovení o zločinech, přečinech a přestupcích (tripartice trestných činů), v části zvláštní pak byly přestupky zařazeny přímo do těch kapitol, s nimiž souvisely směřujíc proti stejnému právnímu statku. *Zákon o trestním soudnictví nad mládeží č. 48/1931 Sb. z. a n., ze dne 11. března 1931*, do ní zapracován nebyl.³⁶⁷

Do diskuse o novém trestním zákoně z roku 1937 se zapojili odborníci z teoretické oblasti i praxe. Osnova trestního zákona z roku 1926 byla důsledně vybudována na zásadě odpovědnosti za vinu hájenou subjektivní teorií. Nová osnova trestního zákona z roku 1937 se od subjektivního směru odklonila,³⁶⁸ odmítla provést zásadu odpovědnosti za vinu do důsledků a v některých otázkách se stavěla za

---

³⁶³ *Příprava čsl. trestního zákoníku*. In: Právník, roč. LXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1936, s. 215.

³⁶⁴ K.: *Nová osnova čsl. trestního zákona*. In: Právník, roč. LXXVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1937, s. 257.

³⁶⁵ KEPERT, J.: *Nová osnova trestního zákona*. In: Všehrd, roč. XVIII., č. 9–10, Praha, 1937, s. 386.

³⁶⁶ K.: *Nová osnova čsl. trestního zákona*. In: Právník, roč. LXXVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1937, s. 257.

³⁶⁷ Ibidem, s. 257–258.

³⁶⁸ KEPERT, J.: *Nová osnova trestního zákona*. In: Všehrd, roč. XVIII., č. 9–10, Praha, 1937, s. 388.

stanovisko zásady odpovědnosti za výsledek, prosazovanou teorií objektivní.³⁶⁹ Osnova trestního zákona z roku 1937 chtěla v otázce trestnosti pokusu ponechat absolutně nezpůsobilý pokus beztrestným³⁷⁰ a vrátila se k tradiční bipartici forem trestné viny (úmysl a nedbalost).³⁷¹

Osnova trestního zákona z roku 1937 představovala, v kontinuitě s osnovou trestního zákona z roku 1926, významný pokus o reformu a modernizaci československého trestního práva a spolu s osnovou trestního řádu z roku 1929 mohly představovat významný milník v dějinách československého trestního zákonodárství.

3.17. Vojenské trestní právo na Univerzitě Karlově v Praze

*Zákon o vojenském polním trestním řízení č. 115/1937 Sb. z. a n., ze dne 8. června 1937,*³⁷² znamenal, podrobnostmi svých ustanovení, po formální stránce návrat k původní úpravě vojenského trestního řádu. Po vnější stránce se zase nový zákon přibližoval systematické původního vojenského trestního řádu tak dokonale, že byl do něho nejen vřazen jako jeho XXVII. hlava, ale i čísla svých paragrafů odpovídal původnímu číslování.³⁷³

V roce 1937 současně rozšířil učitelský sbor právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze svou habilitací plukovník justiční služby doc. Josef Lepšík (*25. XI. 1888), čímž byl na fakultě opět zastoupen obor osiřelý od doby, kdy před desetiletími tehdejší docent vojenského trestního práva a řízení August Miříčka opustil – pro plné věnování se dráze univerzitního pedagoga trestního práva – řady vojenských soudců. Bylo příznačné, že Josef Lepšík, dlouholetý člen nejvyššího vojenského soudu a známý odborník svého oboru,³⁷⁴ vyplnil tuto mezeru právě v době, kdy byla brannost státu

---

³⁶⁹ MIŘIČKA, A.: *Pokus nezpůsobilý a formy viny v osnově trestního zákona z r. 1937*. In: *Právník*, roč. LXXVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1937, s. 389.

³⁷⁰ *Ibidem*, s. 390.

³⁷¹ *Ibidem*, s. 396.

³⁷² Viz LEPŠÍK, J.: *O vojenském polním trestním řízení*. In: *Právník*, roč. LXXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1938, s. 147–164.

³⁷³ KEPERT, J.: *Vojenské polní trestní řízení*. In: *Všehrd*, roč. XIX., č. 4, Praha, 1938, s. 127.

³⁷⁴ Viz LEPŠÍK, J.: *O vojenských trestních zákonech*. Praha: Nákladem vlastním, 1927, 225

a s ní spojená vojenská trestní jurisdikce opět v popředí veřejných zájmů.³⁷⁵ Zahajovací přednášky nově habilitovaného docenta, konané 3. listopadu 1937, se kromě zmíněného prof. Augusta Miříčky,³⁷⁶ pedagogů a posluchačů právnické fakulty zúčastnila i generalita a celý sbor justičních důstojníků pražské posádky, čímž byla dokumentována vděčnost armády právnické fakultě.³⁷⁷

4. Trestní právo v letech II. světové války

4.1. Trestní právo v Protektorátu Čechy a Morava

V roce 1938 začala Německá říše zvyšovat politické napětí v Evropě a už se zcela neskryvaně připravovala k vojenské agresi. České země byly následně od října 1938 zčásti a od 15. března 1939 úplně v rukou Německé říše jako země okupované.³⁷⁸ Ovládnutí českých zemí nacistickou Německou říší nabylo oficiálně podobu Protektorátu Čechy a Morava a v procesu okupace sehrávalo od samého počátku rozhodující roli právě německé trestní právo.

Nařízením vrchního velitele německé armády Walthera von Brauchitsche (*4. X. 1881 – †18. X. 1948) z 15. března 1939 o používání trestního práva na území Čech a Moravy bylo obecné německé trestní právo zavedeno i pro některé trestné činy spáchané na území Čech a Moravy, ať byly spáchány kýmkoliv. Německými vojenskými

---

s.; LEPŠÍK, J. – BENEŠ, J.: *Vojenské trestní zákony Československé republiky*. Praha: Nákladem vlastním, 1931, 1184 s.; LEPŠÍK, J.: *Vojenská podřízenost a její trestní ochrana*. Praha: Nákladem vlastním, 1934, 211 s.

³⁷⁵ KEPERT: *Vojenské trestní právo na Karlově universitě*. In: Všeherd, roč. XIX., č. 3, Praha, 1937, s. 108.

³⁷⁶ Viz MIŘIČKA, A.: *Vojenské trestní právo na pražské universitě*. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. XIV., č. 1, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1938, s. 1–3.

³⁷⁷ KEPERT: *Vojenské trestní právo na Karlově universitě*. In: Všeherd, roč. XIX., č. 3, Praha, 1937, s. 109.

³⁷⁸ VOŠTA, L.: *O německé okupaci českých zemí za druhé světové války*. In: Právník, roč. LXXXVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1947, s. 65.

soudy měli být souzeni a trestáni už nejen příslušníci Německé říše.³⁷⁹

Výnos Vůdce a říšského kancléře o Protektorátu Čechy a Morava č. 75/1939 Sb. z. a n., ze dne 16. března 1939 (RGBl. I., S. 485), zasáhl oblast trestního soudnictví značnou měrou, protože stanovil, že obyvatelé Protektorátu, kteří byli příslušníky německého národa, se stali německými státními příslušníky a podle předpisů zákona o říšských občanech z 15. září 1935 (RGBl. I., S. 1146) podléhali německé soudní pravomoci (čl. 2 odst. 1).

Během okupace českých zemí v letech 1939–1945 byla stará prvorepubliková československá zákonost zlikvidována a spolu s ní i demokratické zásady existující v oblasti trestního práva. Starý systém československé soudní soustavy sice zůstal formálně zachován, vedle ní však vyrůstal ohromný komplex nacistických soudů, jejichž kompetence se velmi rychle rozšiřovala.³⁸⁰ V tomto období existoval na území Protektorátu Čechy a Morava ve velkém rozsahu trestněprávní dualismus mezi starým československým a německým (nacistickým) oktrojovaným trestním právem. Na jednom území platily dva různé právní řády, a tím i dva právní režimy.

Základní úpravu trestního práva v Protektorátu Čechy a Morava, určující zda trestní řízení mělo probíhat podle protektorátního či říšského trestního práva, představovala dvě nařízení:

- *Nařízení o německé soudní pravomoci v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. dubna 1939* (RGBl. I., S. 752);
- *Nařízení o výkonu trestní soudní pravomoci v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. dubna 1939* (RGBl. I., S. 754).

Výnosem Vůdce a říšského kancléře o Protektorátu Čechy a Morava č. 75/1939 Sb. z. a n., ze dne 16. března 1939 (RGBl. I., S. 485) (čl. 2), a *Nařízením o výkonu trestní soudní pravomoci v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. dubna 1939* (RGBl. I., S. 754) bylo

---

³⁷⁹ Viz VESELÁ, J.: *Trestní právo německé všeobecně platné na území Protektorátu Čechy-Morava*. Praha: Kompas, 1939, s. III.

³⁸⁰ LITSCH, K.: *K problematice protektorátního trestního práva. (Trestněprávní ochrana státního presidenta a vlády proti verbálním deliktům říšských občanů.)* In: *Právněhistorické studie*, č. 16, Praha, Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1971, s. 199.

u nás – v rozsahu vymezeném v §§ 1, 15 uvedeného nařízení – zavedeno německé trestní právo, a to především pro německé státní příslušníky.

V nové úpravě trestního soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava byla provedena zásada, že vykonávat trestní jurisdikci nad německými státními příslušníky byly povolány zásadně německé soudy zřízené v Protektorátu.³⁸¹ Německé trestní soudy v Protektorátu byly příslušné především pro trestné činy německých státních příslušníků. Podle nových trestněprávních norem podléhalo v Protektorátu trestněprávní jednání všech německých státních příslušníků obecným hmotným a procesním předpisům německého říšského trestního práva (zejména německému trestnímu zákoníku)³⁸² a německé soudní jurisdikci. Trestné činy osob, které nebyly německými státními příslušníky se měly trestat podle protektorátního trestního práva a před protektorátními soudy, avšak některé trestní zákony Německé říše měly na území Protektorátu platit také pro osoby, které německými státními příslušníky nebyly, a zároveň tyto osoby podřizovat trestní pravomoci německých soudů v Protektorátu zřízených. Novum vzniklého stavu, souběžného působení dvou právních systémů na jediném území (destrukce zásady personality), bylo i v tom, že trestní zákon určený státní příslušností tu vyloučil užití druhého zákona platného v oblasti místa trestného činu.³⁸³ Pro osoby, které nebyly německými státními příslušníky, platilo v Protektorátu i množství vedlejších trestních zákonů a nařízeních, jejichž platnost byla na území Protektorátu v následujícím období postupně zaváděna.

* * *

Dne 1. ledna 1940 byla nepozorovaně provedena pronikavá reforma organizace trestních soudů tím, že nebyla nadále prodloužena účinnost ustanovení §§ 6–7 *Zákona č. 471/1921 Sb. z. a n., ze dne 22. prosince 1921, o samosoudcích u sborových soudů první*

---

³⁸¹ MIŘIČKA, A. – SOLNAŘ, V.: *Nová úprava trestního soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Melantrich, 1939, s. 12.

³⁸² Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871.

³⁸³ SOLNAŘ, V.: *Trestní právo německé a protektorátní. (Srovnávací nástin k 90letému jubileu trestního zákona z 27. V. 1852.)* In: *Právník*, roč. LXXXI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1942, s. 93.

stolice s trestní pravomocí, kdežto dosavadní dočasné zmenšení počtu členů senátů krajských a vrchních soudů na tři členy bylo *Vládním nařízením o změně některých ustanovení trestního zákona a trestního řádu č. 306/1939 Sb. z. a n., ze dne 9. listopadu 1939*, stanoveno jako definitivní.³⁸⁴ Dne 15. března 1940 se nová organizace německých trestních soudů stala účinnou i pro německé trestní soudy v Protektorátu Čechy a Morava.³⁸⁵

Nová úprava extradice platná od 15. května 1940 se opřela o nařízení říšských ministrů spravedlnosti, zahraničních věcí a vnitra z 18. dubna 1940 o zavedení německého vydávacího práva v Protektorátu Čechy a Morava (RGBl. I., S. 680) a o společné opatření říšského ministra spravedlnosti a říšského protektora z 28. května 1940 (Deutsche Justiz s. 625).³⁸⁶

Podle trestních ustanovení *Vládního nařízení o právním postavení židů ve veřejném životě č. 136/1940 Sb. z. a n., ze dne 4. července 1939*, se přestupky tohoto nařízení, jakož i prováděcích předpisů a příkazů a zákazů na základě nich vydaných, trestaly – bez újmy soudního stíhání – okresním úřadem se zřetelem na míru zavinění pokutou do 100 000 K nebo vězením do šesti měsíců (§ 30). Pro přestupek podle tohoto nařízení byl potrestán také ten, kdo o skutečnostech rozhodných pro posouzení, zda on sám či někdo jiný byl žid, učinil vědomě nesprávné údaje, aby mařil účinky tohoto nařízení (§ 31).

Během trvání Protektorátu byly ve veřejném životě prováděny rozsáhlé čistky, při kterých byly důsledně uplatňovány nacistické rasistické zákony. Mnoho pro režim nepohodlných lidí bylo zatýkáno, vězněno a někteří byli i deportováni do koncentračních táborů, kde je čekalo utrpení a nakonec i smrt.

Působnost porot byla v Československé republice postupně oklešťována, nejprve ve věcech politických (zákonem na ochranu republiky č. 50/1923 Sb.; zákonem o vrchních soudech jako soudech státních č. 68/1935 Sb.), pak tiskových (zákonem

---

³⁸⁴ *Samosoudcové u trestních soudů*. In: Právník, roč. LXXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1940, s. 63.

³⁸⁵ *Nová organizace německých trestních soudů*. In: Právník, roč. LXXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1940, s. 111.

³⁸⁶ KRONBERGER: *Extradiční a rekvisiční styk ve věcech trestních s cizinou*. In: Právník, roč. LXXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1940, s. 308.

o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech krivého obvinění, utrhaní a urážek na cti č. 124/1924 Sb.), u deliktů majetkových (vládním nařízením o změně některých ustanovení trestního zákona a trestního řádu č. 306/1939 Sb.), a v roce 1940 byla *Vládním nařízením, jímž se mění a doplňují trestní řád a předpisy o složení trestních soudů č. 396/1940 Sb. z. a n., ze dne 29. srpna 1940*, jejich působnost do konce roku 1941 úplně zastavena (čl. II.).³⁸⁷ Do konce roku 1941 příslušelo konat hlavní přelíčení pro přečiny a zločiny, uvedené v § 1 zákona č. 124/1924 Sb., ve znění § 39 zákona č. 108/1933 Sb., třem soudcům bez účasti kmetů (čl. III.). Místo porotních soudů rozhodovali do konce roku 1941 krajské soudy podle ustanovení pro ně platných. Odchytky platily, pokud šlo o čin, na který zákon stanovil trest smrti nebo doživotní trest na svobodě, nebo o čin, jehož se obviněný dopustil před dovršením 20. roku svého života: hlavní přelíčení se tu konalo před čtyřmi soudci, z nichž jeden předsedal, a hájení obžalovaného (obhájcem) bylo povinné (čl. II.).³⁸⁸

Podle vzoru říšského *Zákona proti zákeřným útokům na stát a stranu a na ochranu uniforem z 20. prosince 1934* (RGBl. I., S. 1269), který se vztahoval i na německé státní příslušníky Protektorátu, bylo vydáno *Vládní nařízení o tom, jak se trestají zákeřnické útoky proti hlavě autonomní správy nebo proti členům vlády Protektorátu Čechy a Morava č. 142/1941 Sb. z. a n., ze dne 10. října 1940*, stanovující, že ten, kdo „učiní o hlavě autonomní správy nebo o členech vlády Protektorátu Čechy a Morava, o jejich příkazech nebo o zařízeních jimi vytvořených veřejně nenávislné, štvavé nebo o nízkém smýšlení svědčící výroky, které jsou s to, aby podryly důvěru národa v uvedené představitele autonomní správy Protektorátu Čechy a Morava, bude potrestán pro přečin vězením do pěti let“ (§ 1 odst. 1).

Všeobecným opatřením říšského ministra spravedlnosti z 6. prosince 1940 (Deutsche Justiz s. 1389), které bylo uveřejněno ve Věstníku říšského protektora č. 9 z 22. února 1941, byly v Protektorátu Čechy a Morava zavedeny německé trestní rejstříky. Trestní rejstříky vedly státní zastupitelství u německých zemských soudů

---

³⁸⁷ SOLNAŘ, V.: *Zastavení působnosti porot. (Poznámky k vlád. nařízením č. 396/1940 Sb.)* In: Právník, roč. LXXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1941, s. 11.

³⁸⁸ Viz také SOLNAŘ, V.: *Trestní soudy výlučně příslušné.* In: Právník, roč. LXXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1940, s. 425.

v Praze a v Brně podle *Zákona o zahlazení odsouzení z 9. dubna 1920* (RGBl. S. 507)³⁸⁹ a podle nařízení o trestních rejstřících z 17. února 1934 (RGBl. I., S. 140) a správních předpisů k nim vydaných.³⁹⁰

Vládní nařízení o myslivosti č. 127/1941 Sb. z. a n., ze dne 31. března 1941, mělo velmi zajímavá trestní ustanovení (§§ 60–69), jejichž účelem bylo přizpůsobit protektorátní trestní právo německému trestnímu právu, zejména v tom směru, aby trestné činy dotýkající se myslivosti nebyly podle protektorátního práva posuzovány mírněji než podle německého práva. Podle prof. Vladimíra Solnaře byla užitečnost této asimilace zřejmá vzhledem k tomu, že tato ustanovení německého trestního zákona, z části tehdy nedávno pozměněná, byla „technicky mnohem dokonalejší a pokročilejší než ustanovení trestního zákona našeho“,³⁹¹ a proto nepopřel, že tato nová úprava – posuzována odděleně od ostatního trestního práva – znamenala „rozhodný pokrok proti stavu dřívějšímu“.³⁹²

Rozsah trestní pravomoci německých soudů v Protektorátu Čechy a Morava byl nově upraven a rozšířen druhým nařízením říšského ministra spravedlnosti z 5. května 1941 (RGBl. I., S. 248) k doplnění nařízení o výkonu trestní soudní pravomoci v Protektorátu Čechy a Morava, které nabylo účinnosti 19. května 1941.³⁹³

Vládním nařízením, kterým se vydávají další předpisy o židech a židovských míšencích č. 85/1942 Sb. z. a n., ze dne 7. března 1942, byla do protektorátního práva ohledně protektorátních příslušníků v základních rysech přijata říšská úprava podle *Zákona na ochranu německé krve a německé cti z 15. září 1935* (RGBl. I., S. 1146) a prvního prováděcího nařízení z 14. listopadu 1935 (RGBl. I., S. 1334). Říšská úprava

---

³⁸⁹ Ostatní ustanovení tohoto zákona platila v Protektorátě pro německé soudy už podle *Nařízení o výkonu trestní soudní pravomoci v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. dubna 1939* (RGBl. I., S. 754).

³⁹⁰ *Německé trestní rejstříky*. In: Právník, roč. LXXX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1941, s. 167.

³⁹¹ SOLNAŘ, V.: *Soudní delikty podle vlád. nař. o myslivosti*. In: Právník, roč. LXXX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1941, s. 393.

³⁹² *Ibidem*, s. 408.

³⁹³ *Rozsah trestní pravomoci německých soudů*. In: Právník, roč. LXXX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1941, s. 327.

platila na protektorátním území už podle třetího nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti z 5. července 1941 (RGBl. I., S. 384), jehož účinnost byla vztažena zpět k 16. březnu 1939. Tímto nařízením byly odstraněny různé komplikace, které vznikly v důsledku toho, že na protektorátním území platily už tzv. norimberské zákony³⁹⁴ pro příslušníky německého národa podle čl. 2 *Výnosu Vůdce a říšského kancléře o Protektorátu Čechy a Morava č. 75/1939 Sb. z. a n., ze dne 16. března 1939* (RGBl. I, S. 485).³⁹⁵

Okupanti neustále usilovali o co největší přiblížení a přizpůsobení předpisů protektorátního trestního práva právu říšskému, výsledkem čehož bylo i *Vládní nařízení, jímž se protektorátní trestní právo přizpůsobuje právu říšskému č. 143/1942 Sb. z. a n., ze dne 16. dubna 1942*.

Zjednodušení německého trestního soudnictví bylo provedeno nařízením říšského ministra spravedlnosti z 13. srpna 1942 (RGBl. I., S. 508), jež bylo vydáno na základě *Výnosu Vůdce o zjednodušení soudnictví z 21. března 1942* (RGBl. I., S. 139), a platilo také v Protektorátu Čechy a Morava pro německé justiční úřady.³⁹⁶

Německý zákonodárce přizpůsobil už po roce 1933 některá ustanovení německého trestního řádu (1877) novým názorům.³⁹⁷ Podstatnou změnou bylo například odstranění zákazu reformationis in peius (zákaz změny postavení k horšímu, v neprospěch obviněného), které bylo provedeno zákonem z 28. června 1935 (RGBl. I., S. 844).³⁹⁸ Zjednodušením německého trestního řízení, které ovlivnila II. světová válka, byly pak dány mnohé rozdíly mezi trestním řízením před soudy Protektorátu a soudy německými.³⁹⁹ Od vypuknutí II. světové války docházelo v říšských hmotněprávních

---

³⁹⁴ Tj. *Zákon o říšském občanství z 15. září 1935* (RGBl. I., S. 1146) a *Zákon na ochranu německé krve a německé cti z 15. září 1935* (RGBl. I., S. 1146).

³⁹⁵ EYSSELT, E.: *Trestní předpisy v úpravě rasové otázky*. In: *Právník*, roč. LXXXI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1942, s. 139–140.

³⁹⁶ *Pronikavé zjednodušení německého trestního soudnictví*. In: *Právník*, roč. LXXXI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1942, s. 219.

³⁹⁷ SOLNARĚ, V.: *Asimilace trestních řádů platných na území Velkoněmecké říše*. In: *Právník*, roč. LXXXII., Praha: Právnická jednota v Praze, 1943, s. 240.

³⁹⁸ *Ibidem*, s. 248.

³⁹⁹ *Ibidem*, s. 250.

předpisech také ke vzniku nových trestněprávních skutkových podstat.⁴⁰⁰

V roce 1942 byl nově upraven výkon práva milosti. *Vládní nařízení o výkonu práva milosti č. 389/1942 Sb. z. a n., ze dne 4. listopadu 1942*, které se vztahovalo pouze na trestné činy náležející do příslušnosti protektorátního trestního soudnictví, vyhrazovalo státnímu presidentovi právo udílet amnestii, rozhodovat o výkonu práva milosti u trestů smrti, u trestů příslušníků vládního vojska a u jiných trestů, jestliže státní president vyslovil výhradu všeobecně nebo v jednotlivém případě (§ 2).

Nová úprava říšského trestního práva mládeže, platná pro německé justiční úřady také v Protektorátu, byla provedena nařízením o zjednodušení a sjednocení trestního práva mládeže z 6. listopadu 1943 (RGI. I., S. 635), a hlavní změna dosavadního stavu spočívala v dalším uvolnění věkových hranic trestní odpovědnosti. Pachatel, který byl v době trestného činu alespoň 12 let starý, mohl být trestně odpovědným jako mladistvý, pokud ochrana lidu vyžadovala pro závažnost provinění jeho potrestání podle trestního práva.⁴⁰¹

Nařízením ministra spravedlnosti ke zjednodušení protektorátního trestního soudnictví (První nařízení k provedení totálního válečného nasazení v oboru trestního soudnictví Protektorátu Čechy a Morava) č. 184/1944 Sb. z. a n., ze dne 26. srpna 1944, došlo podle říšského vzoru ke zjednodušení a zrychlení protektorátního trestního soudnictví, a to například úsporou sil při obsazení trestních soudů, úsporou sil při zřizování obhájců, uvolněním stíhacích povinností, omezením a zjednodušením přípravného vyšetřování, zjednodušením obžalovacího řízení či zjednodušením a urychlením hlavního přelíčení.

Z dalších protektorátních trestněprávních nařízeních možno uvést:

- *Vládní nařízení, jímž se mění zákon o podmíněném odsouzení a o podmíněném propuštění č. 212/1941 Sb. z. a n., ze dne 15. května 1941;*
- *Vládní nařízení, jímž se doplňují předpisy o evidenci soudních provinilců a sbírání dat pro účely kriminální statistiky č. 214/1941 Sb. z. a n., ze dne 15. května 1941;*

---

⁴⁰⁰ Viz SÝKORA, J.: *Válečné trestní právo Říše*. In: *Právník*, roč. LXXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1941, s. 50–55.

⁴⁰¹ *Nová úprava trestního práva mládeže*. In: *Právník*, roč. LXXXII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1943, s. 336.

- *Vládní nařízení o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém č. 393/1941 Sb. z. a n., ze dne 23. října 1941;*
- *Vládní nařízení o trestněprávní ochraně sbírky zimních předmětů pro frontu č. 1/1942 Sb. z. a n., ze dne 2. ledna 1942;*
- *Vládní nařízení o preventivním potírání zločinnosti č. 89/1942 Sb. z. a n., ze dne 9. března 1942;*
- *Vládní nařízení o povolování odkladu a přerušení trestu z důvodů válečného hospodářství č. 130/1942 Sb. z. a n., ze dne 4. dubna 1942;*
- *Vládní nařízení, jímž se doplňují a mění předpisy o soudních peněžitých trestech a o nákladech trestního soudního řízení č. 222/1943 Sb. z. a n., ze dne 12. července 1943.*

V roce 1944 bylo v časopise Právník publikováno znění osnovy vládního nařízení o lékařském usmrcení (eutanazii), podle kterého mohl svéprávný příslušník Protektorátu Čechy a Morava žádat o lékařské usmrcení, pokud byl nemocný těžkou, nevléčitelnou chorobou, která činila jeho život strastiplným (§ 1). O takové žádosti o lékařské usmrcení měl rozhodovat ministr vnitra na základě posudku lékařského sboru, zřízeného při ministerstvu vnitra, bez udání důvodů (§ 2).⁴⁰²

Trestní právo v období nacistické okupace během II. světové války prožilo mnoho změn, což je ale pochopitelné vzhledem k jeho tehdejší povaze a funkci. Odrazilo se to však na jeho značné komplikovanosti, a na některých místech až nepřehlednosti.

5. Trestní právo v letech 1945–1948

5.1. Trestní právo v letech 1945–1948

V poválečných letech 1945–1948 se na originální prvorepublikové snahy o unifikaci či novou kodifikaci československého trestního práva navázat nepodařilo a dualita trestněprávních předpisů platných v českých zemích a na Slovensku zůstala zachována.

V první fázi vývoje, bezprostředně po II. světové válce (1945–1948), byl

---

⁴⁰² HOETZEL: *Euthanasie*. In: Právník, roč. LXXXIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1944, s. 66.

v popředí trestního zákonodárství úkol pomáhat likvidovat pozůstatky dědictví nacistického režimu a jeho představitelů. V tomto období bylo trestní právo zaměřeno především na postihování trestné činnosti okupantů a jejich přísluhovačů.

V druhé fázi, po roce 1948, trestní právo pomáhalo politické moci plnit úkol likvidování pozůstatků dědictví „vykořisťovatelů“ a bylo zaměřeno i „proti odporu buržoazie proti počátkům budování socialismu“⁴⁰³ v Československu.

* * *

Při poválečných soudních represích bylo hlavním úkolem trestního práva jak stanovení kategorií osob, které měly být veřejně stíhány a potrestány (nacističtí zločinci, zrádci a jejich pomáhači), tak vymezení okruhu stíhaných trestných činů a v neposlední řadě šlo o trestněprávní formy, nástroje a mechanismy soudních postihů. Kromě soudních postihů probíhaly v poválečném veřejném životě a společnosti samozřejmě i různé mimosoudní postihy osob podezřelých z činů spáchaných v době nacistické okupace.

V období po II. světové válce měli pro obnovení československého právního řádu a uskutečnění následných změn v oblasti trestního práva základní význam retribuční dekrety prezidenta republiky obsahující trestněprávní ustanovení.

Základem trestněprávní očisty od událostí období okupace se po roce 1945 v Československu stal *Dekret presidenta republiky o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech č. 16/1945 Sb. z. a n., ze dne 19. června 1945*. Tento tzv. velký retribuční dekret je svým významem jedním z nejdůležitějších dekretů presidenta Edvarda Beneše (*28. V. 1884 – †3. IX. 1948). V době platnosti tohoto dekretu bylo podáno 130 114 trestních oznámení pro provinění v době okupace, 713 osob bylo odsouzeno k trestu smrti, 741 osob k doživotnímu vězení a celkem 19 888 osob k trestům dočasného odnětí svobody.⁴⁰⁴ Tento retribuční dekret se ale v některých případech stal bohužel i nástrojem politické či osobní pomsty.

Pojem retribuice (z lat. re- + tribuere) označující odplatu (trest) se po II. světové válce používal v souvislosti s trestáním válečných zločinů a domácí kolaborace a z

---

⁴⁰³ SOLNAŘ, V.: *Represe a výchova ve vývoji čs. trestního práva*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 449.

⁴⁰⁴ *Československé dějiny v datech*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986, s. 477.

formálního hlediska je třeba uvést, že retribuce byla chápána jako „výjimečné opatření, platnost jednotlivých norem byla omezena na určité období, přičemž však zároveň vzhledem ke smyslu retribuce byla všude stanovena zásada retroaktivity“.⁴⁰⁵

Mezi důležité dekrety prezidenta republiky s trestněprávním obsahem patřily:

- *Dekret prezidenta republiky o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech č. 16/1945 Sb. z. a n., ze dne 19. června 1945;*
- *Dekret prezidenta republiky o přísném trestání drancování č. 38/1945 Sb. z. a n., ze dne 31. července 1945;*
- *Dekret prezidenta republiky o správě soudních věznic a trestních ústavů č. 112/1945 Sb. z. a n., ze dne 26. října 1945;*
- *Dekret prezidenta republiky o přechodné úpravě vojenského trestního řádu č. 119/1945 Sb. z. a n., ze dne 27. října 1945;*
- *Dekret prezidenta republiky o přechodné úpravě vojenského polního trestního řízení č. 120/1945 Sb. z. a n., ze dne 27. října 1945;*
- *Dekret prezidenta republiky o trestání některých provinění proti národní cti č. 138/1945 Sb. z. a n., ze dne 27. října 1945.*

Se zavedením systému retribučních dekretů prezidenta republiky a na něj navazujícím retribučním soudnictvím úzce souvisely dekrety prezidenta republiky upravující znárodnění a konfiskaci majetku (zejména dekrety č. 5/1945 Sb., č. 12/1945 Sb., č. 28/1945 Sb., č. 100/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb.). Znárodnující dekrety prezidenta republiky byly reakcí na rozsáhlé zásahy německých okupačních orgánů do vlastnictví (držby) pozemkového majetku českého obyvatelstva. Zavedením těchto dekretů vznikly speciální právní předpisy, jimiž politická moc prováděla znárodnění a konfiskaci průmyslových podniků a pozemkovou reformu v zemědělství. Současně s nimi byly přijímány příslušné trestněprávní normy poskytující ochranu jak provádění těchto ekonomických zásahů, tak i novému druhu vlastnictví. Cílem příslušných trestněprávních norem znárodnovacích dekretů prezidenta republiky byla ochrana

---

⁴⁰⁵ MATES, P.: *K některým otázkám vývoje trestního práva v zemích střední a jihovýchodní Evropy v letech 1944–1960*. In: *Právněhistorické studie*, č. 26, Praha, Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1984, s. 187.

provádění procesu znárodnování, ochrana znárodnovaných a znárodněných podniků přecházejících do státního vlastnictví, a ochrana státního vlastnictví vůbec.

Po II. světové válce obnovila 15. října svoji činnost Československá společnost pro právo trestní valnou schůzí, na které mimo jiné prof. Vladimír Solnař vzpomínal na zesnulé členy společnosti.⁴⁰⁶

Podle *Zákona o porotních soudech č. 232/1946 Sb. z. a n., ze dne 10. prosince 1946*, náležely k příslušnosti porotních soudů, pokud zákon nestanovil jinak, zločiny a přečiny, které podle své povahy a podle okolností, za nichž byly spáchány, svědčily o pachatelově snaze vykonat vliv na uspořádání veřejných věcí, jakož i zločiny, za které zákon stanovil trest smrti nebo trest na svobodě delší než pět let (§ 1 odst. 1). Soudit o zločinech krádeže, zpronevěry (zpronevěry v úřadě), podvodu (s výjimkou křivého svědectví), podvodného úpadku a poškození cizích věřitelů, příslušelo sborovému soudu první stolice i v těch případech, kdy na ně zákon stanovil trest na svobodě delší než pět let (§ 1 odst. 2).

Zákon o trestní ochraně provádění dvouletého hospodářského plánu č. 27/1947 Sb. z. a n., ze dne 13. února 1947, zabezpečoval trestní ochranu nerušenému plnění úkolů stanovených dvouletým hospodářským plánem (§ 1) a ten, kdo se dopustil jednání nebo opominutí ohrožujícího uskutečnění dvouletého hospodářského plánu nebo jeho jmenovitého úkolu v úmyslu, aby je zmařil nebo ztížil, byl potrestán pro zločin těžkým žalářem od šesti měsíců do pěti let; bylo-li však tím v některém úseku uskutečnění tohoto plánu zmařeno nebo ztíženo, byl potrestán těžkým žalářem od pěti do deseti let (§ 2 odst. 1).

6. Trestní právo v letech 1948–1968

6.1. Trestní právo po politickém převratu roku 1948

Na počátku roku 1948 byla výsledkem snah komunistů na cestě k mocenskému monopolu nejprve destabilizace demokratických politických poměrů. V únoru 1948, po necelých třech letech poválečného demokratického vývoje, došlo v Československu k

---

⁴⁰⁶ *Československá společnost pro právo trestní*. In: Právník, roč. LXXXVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1947, s. 278.

politickému převratu a podlomení základů demokratického právního státu. Nastal vývoj, během něhož byly komunistickou stranou – v souladu s kontextem osobitých objektivních společenských podmínek našeho státu – budovány politické a ekonomické základy socialismu. Během tohoto procesu změn mocenské a ekonomické sféry docházelo nutně k příslušným analogickým změnám i v právní sféře, která mocenské a ekonomické změny nejen odrážela, ale zároveň i zajišťovala. Nastala změna funkce trestního práva ve společnosti, protože tato funkce byla přizpůsobena novému politicko-sociálnímu vývoji a souvisela s utvářením trestní politiky státu.

Politický převrat roku 1948 proběhl v Československu cestou, po níž se komunistická moc už nemohla obejít bez mocenských nástrojů, které jí měly sloužit k eliminaci či likvidaci sil stojících na opačné straně politického spektra. Dosažení nových cílů komunistického totalitního režimu umožňovalo v následujících letech právě trestní právo a trestní represe a z hlediska celkového hodnocení je možné – v tomto smyslu – konstatovat, že úkoly, které byly na tehdejší trestní právo z pozic politické moci kladeny, byly úspěšně splněny. Nastalo období perzekuce a likvidace nejprve odpůrců komunistického totalitního režimu a pak i jeho původních představitelů. Někteří z těch, kteří ještě na začátku vystupovali ve vykonstruovaných politických soudních procesech na straně prokurátorů, vyšetřovatelů či ideologů, se později sami stali obětí dalších obdobných procesů. Mlýn soudních represí, který pomáhali roztočit, semlel pak i je.

Nejzřetelnějším znakem komunistické trestněprávní represe po únoru 1948 se staly právě politické soudní procesy, jejichž hlavní vlna proběhla v letech 1948–1955. Častokrát byly už dopředu rozhodnuty, následně zinscenovány, a v některých případech lze hovořit přímo o justičních vraždách. Výsledky obviněných, případně i svědků, byly v některých případech těchto politických soudních procesů vedeny tak brutálně, že obvinění byli vystavováni takovému psychickému a fyzickému násilí, následkem kterého se přiznávali i k trestným činům, kterých se nikdy nedopustili a za které jim následně hrozil i trest smrti. Prostřednictvím trestního práva docházelo k promyšlené perzekuci a likvidaci politických oponentů komunistického totalitního režimu.

* * *

Únor 1948 znamenal zásadní změnu nejen v československé justici, která byla – v dobové terminologii – „očistěna od nejreakčnějších živlů a dala se novou cestou, kterou

měla nastoupiti již v r. 1945 a které se zrádně vyhnula“,⁴⁰⁷ ale podle doc. Viktora Knappa (*18. XII. 1913 – †29. VI. 1996) také v učitelském sboru právnických fakult, umožňující – podle vzoru sovětské právní vědy – v široké míře uplatnit marxistické vzdělávání posluchačů práv.⁴⁰⁸

Rok 1948 přinesl celou řadu zákonů s trestněprávním obsahem:

- *Zákon o výkonu trestů postihujících majetek, uložených trestními soudy č. 23/1948 Sb. z. a n., ze dne 3. února 1948;*
- *Zákon jímž se obnovuje účinnost retribučního dekretu a nařízení o lidovém soudnictví a mění některá jejich ustanovení č. 33/1948 Sb. z. a n., ze dne 25. března 1948;*
- *Zákon o trestní ochraně proti požárům č. 40/1948 Sb. z. a n., ze dne 25. března 1948;*
- *Zákon jímž se mění trestní zákony a trestní řády č. 88/1948 Sb. z. a n., ze dne 15. dubna 1948;*
- *Zákon na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948 Sb., ze dne 6. října 1948;*
- *Zákon o státním soudu č. 232/1948 Sb., ze dne 6. října 1948;*
- *Zákon o národní bezpečnosti č. 286/1948 Sb., ze dne 21. prosince 1948;*
- *Zákon o zlidovění soudnictví č. 319/1948 Sb., ze dne 22. prosince 1948.*

Zákon na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948 Sb., ze dne 6. října 1948, znovuzavedl do československého trestního práva zločin velezrady. Za zločin velezrady (§ 1), jakož i za zločiny vyzvědačství (§ 5), vyzvědačství proti spojenci (§ 6), válečné škůdnictví (§ 10), válečná zrada (§ 11), útoky na život ústavních činitelů (§ 14) a tělesné poškození ústavních činitelů (§ 15) mohl být viník potrestán smrtí. Nový zákon, v poměru k *Zákonu na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. z. a n., ze dne 19. března 1923,* podstatně zvýšil trestní sazby některých skutkových podstat, rozšířil možnost ukládání

---

⁴⁰⁷ ROKŮSEK, F.: *Otázka veřejného zájmu při povolování podmíněných odkladů trestu.* In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 255.

⁴⁰⁸ KNAPP, V.: *Význam sovětské právní vědy pro vývoj socialistické právní vědy a marxistického právního myšlení v Československu.* In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 815.

trestů postihujících majetek, nově zavedl trest ztráty státního občanství (§ 53), zákazu pobytu (§ 56) a v určitých případech připouštěl ztrátu živnostenského oprávnění a oprávnění vykonávat povolání (§ 51).⁴⁰⁹

Nutným doplněním zákona na ochranu lidově demokratické republiky, který svěřoval souzení některých činů podle něho trestných státnímu soudu, byl *Zákon o státním soudu č. 232/1948 Sb., ze dne 6. října 1948*. Státnímu soudu například náleželo konat trestní řízení a rozhodovat, podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky, o zločinech, stanovil-li na ně zákon trest smrti nebo trest na svobodě delší než deset let (§ 17 odst. 1).

Zákon o národní bezpečnosti č. 149/1947 Sb. z. a n., ze dne 11. července 1947, byl po únorovém převratu nahrazen *Zákonem o národní bezpečnosti č. 286/1948 Sb., ze dne 21. prosince 1948*. Přijetím tohoto tzv. zjednodušeného zákona o Sboru národní bezpečnosti došlo k přijetí zásad nové organizace Sboru národní bezpečnosti.

Zákon o zlidovění soudnictví č. 319/1948 Sb., ze dne 22. prosince 1948, přinesl podstatné změny v organizaci trestních soudů a v úpravě řízení před nimi.⁴¹⁰

Od února 1948 tedy v Československu docházelo k přijímání nových trestněprávních předpisů zaměřených na ochranu politických a ekonomických základů nového zřízení, ale komunistická moc zároveň – v zájmu svých mocenských cílů – využívala i některé starší (prvorepublikové) trestněprávní předpisy, jejichž původní podobu měnila a doplňovala obsahem nových trestních norem. Tam, kde byla stará trestněprávní úprava ponechána, byla podstatnými novelami a judikaturou upravena tak, aby i ona odpovídala požadavkům nových poměrů. Mimo jiné opět došlo k rozsáhlému znárodnění klíčového průmyslu, což mělo vytvořit předpoklady k budování socialistického hospodářství.

Když po únoru 1948 byla otázka politické moci vyřešena ve prospěch komunistické strany, padlo u ní rozhodnutí přestavět – podle socialistických principů – celý právní systém, přestavět celé trestní právo a vytvořit „*trestní právo socialistického*

---

⁴⁰⁹ Viz RŮŽEK, A.: *Rok 1948 v trestním právu*. In: Právník, roč. LXXXVIII., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1949, s. 227.

⁴¹⁰ ŠIMÁK, J.: *Zlidovění soudnictví v řízení trestním*. In: Právník, roč. LXXXVIII., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1949, s. 22.

typu“.⁴¹¹

6.2. Trestní kodexy z roku 1950

Když se po únoru 1948 v Československu nastoupila cesta „od kapitalismu k socialismu“, vedení KSČ se rozhodlo uskutečnit zásadní reformu československého trestního práva formou kodifikace trestních zákonů. Vznikl požadavek a následně úkol vypracovat nové trestní kodexy – odpovídající nově změněným politicko-společenským poměrům. Definitivně se přerušila kontinuita s předválečnou československou právní vědou a kulturou a vývoj československého trestního práva směřoval k ovlivňování právní kulturou jinou, kulturou sovětskou. Komunisté začali československý právní řád budovat podle sovětského vzoru a při vypracování nových trestních kodexů využili zkušenosti sovětské trestněprávní vědy, a to po stránce jak formální, tak i obsahové.

V lednu 1950 vyšel český překlad Vyšinského monografie *Theorie soudních důkazů v sovětském právu*,⁴¹² která měla mít zásadní význam jak pro československou procesní teorii a její poměr k procesní praxi, tak i pro československou právní vědu vůbec. Tato monografie měla totiž představovat „vzorný příklad marxistické právně-theoretické monografie“⁴¹³ a svými závěry měla ukazovat novou cestu československé právní vědě.⁴¹⁴

Vliv sovětského trestního práva se projevil jak v řešení podstatných obecných trestněprávních otázek, tak i v některých konkrétních ustanoveních nových trestních kodexů, které se pro socialistické trestní právo staly v budoucím vývoji charakteristické. V souvislosti s vlivem sovětského trestního práva na vývoj trestního práva nejen v Československu, ale i v jiných zemích střední a jihovýchodní Evropy po roce 1945 je

---

⁴¹¹ RŮŽEK, A. – NEZKUSIL, J.: *Charakteristické rysy československého socialistického trestního práva v průběhu jeho historického vývoje*. In: MALÝ, K. (ed.): *Vznik a vývoj socialistického práva*. II. část. Praha: Univerzita Karlova, 1976, s. 225.

⁴¹² VYŠINSKIJ, A. J.: *Theorie soudních důkazů v sovětském právu*. Praha – Brno: Mír, 1950, 346 s.

⁴¹³ BOURA: *Vyšinského Theorie soudních důkazů*. In: *Právník*, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 261.

⁴¹⁴ *Ibidem*, s. 262.

možné diferencovat uplatnění celkem tří variant: „v některých zemích byly přijaty zcela nové zákoníky (Československo, Bulharsko, Jugoslávie), jinde byla novelizována obecná část trestního zákona (Maďarsko, v prvních letech Jugoslávie) a konečně v ostatních byly zachovány staré normy, jež byly postupně doplňovány a měněny (Polsko, NDR, Rumunsko). Přes tyto odlišnosti existovaly v těchto hlavních trestněprávních normách rysy shodné, typické pro socialistické trestní právo.“⁴¹⁵

V kontextu snah komunistické strany o zásadní změnu československého trestního práva přinesl rok 1950 do vývoje zásadní zlom a výsledkem tzv. právníké dvouletky bylo vypracování těchto čtyř nových trestních zákonů, které významně změnilu podobu československého trestního práva:

- *Trestní zákon č. 86/1950 Sb., ze dne 12. července 1950;*
- *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 87/1950 Sb., ze dne 12. července 1950;*
- *Trestní zákon správní č. 88/1950 Sb., ze dne 12. července 1950;*
- *Zákon o trestním řízení správním (trestní řád správní) č. 89/1950 Sb., ze dne 12. července 1950.*

Autoři těchto čtyř trestních zákonů navázali na prvorepublikové snahy o unifikaci trestního práva pro území celé Československé republiky. Nové československé trestní kodexy nahradily starší samostatné trestněprávní předpisy, a odstranily tak dualismus recipovaného, původně rakouského a uherského trestního práva hmotného i procesního. Kodifikační práce na všech čtyřech nových trestních zákonech se nesly v společném duchu úsilí o uplatnění požadavku třídnosti a komplexnosti trestněprávní úpravy a jejich vydání se považovalo za významný politický čin.

V květnu 1950 vláda nejprve schválila osnovy trestního zákona a trestního zákona správního.⁴¹⁶ Ministr spravedlnosti dr. Štefan Rais (*8. VIII. 1909 – †25. IV. 1975)

---

⁴¹⁵ MATES, P.: *K některým otázkám vývoje trestního práva v zemích střední a jihovýchodní Evropy v letech 1944–1960*. In: Právněhistorické studie, č. 26, Praha, Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1984, s. 195.

⁴¹⁶ PETRŽELKA, K.: *K současným kodifikačním úkolům*. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 138.

při projednávání nového trestního zákona a trestního řádu na 46. schůzi Národního shromáždění 11. července 1950 ve svém projevu pronesl: „Znalost sovětských zákonů a sovětské teorie byla nezbytným a základním předpokladem pro formulaci našich nových trestních zákonů a bez ní by nám nebylo možné v tak krátké době dokončit osnovy, které nyní projednává Národní shromáždění.“⁴¹⁷ Staré trestní kodexy byly podle ministra spravedlnosti Ráje pak „spravedlivě uloženy tam, kam po zásluze již dávno patřily – do historických archivů. Na jejich místo nastoupily nové kodexy, nové nejen svým novým původem, stylem a jazykem, ale hlavně a především svým duchem, trestní zákoníky lidově demokratického státu, mohutné pilíře nového, socialistického právního řádu.“⁴¹⁸

Obecná část nového trestního zákona č. 86/1950 Sb. reflektovala novou povahu a účel trestního práva. Účelem trestního zákona bylo chránit „lidově demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujících lidí a jednotlivce a vychovávat k dodržování pravidel socialistického soužití“ (§ 1). Prostředky trestního zákona k dosažení tohoto účelu byly pohružka tresty, ukládání a výkon trestů a ochranná opatření.

V novém trestním zákoně zákonodárce opustil rozdělení trestných činů na zločiny, přečiny a přestupky a zavedl pro soudně postihnutelné delikty jednotné pojmenování „trestný čin“ (§ 2). Tím, že zmizela uvedená tripartice trestných činů, mělo zmizet i označení „zločinec“, a osoba, která spáchala trestný čin, se už zásadně měla nazývat „viníkem“, čímž mělo být zdůrazněno, že nestačí pouhé způsobení trestného následku, nýbrž že nový trestní zákoník je důsledně vybudován na zásadě odpovědnosti za vinu.⁴¹⁹ Buržoazní trestněprávní věda údajně neobjasňovala podstatu trestného činu (!),⁴²⁰ a proto měl nový trestní zákon, na rozdíl od minulého, vyzdvihnout materiální hledisko trestného činu a zdůraznit, že základem trestní odpovědnosti je vina

---

⁴¹⁷ RAIS, Š.: *Ve jménu republiky za socialismus za mír*. Praha: Orbis, 1950, s. 29.

⁴¹⁸ RAIS, Š.: *Ostrá zbraň v boji za vítězství socialismu*. In: *Právník*, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 289.

⁴¹⁹ POLÁČEK, F.: *Trestný čin*. In: *Právník*, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 62.

⁴²⁰ *Ibidem*, s. 63.

a společenská nebezpečnost činu.⁴²¹ Toto materiální pojetí trestného činu bylo do československého trestního práva převzato ze sovětského trestního práva, do této doby ho československé trestní právo neznalo.⁴²² Podle nového trestního zákona bylo trestním činem „jen takové pro společnost nebezpečné jednání, jehož výsledek uvedený v zákoně pachatel zavinil“ (§ 2).

Trestní zákon č. 86/1950 Sb. postavil vedle sebe spolupachatelství (§ 6) a pomoc (§ 7),⁴²³ což umožnilo takové dobové právní interpretace, jejichž výsledkem byla například taková ideologická konstrukce: „V době zostřeného třídního boje odpor vykořisťovatelských živlů proti budovatelskému úsilí pracujícího lidu a snaha zmařit nebo brzdit rozvoj k socialismu a obnovit kapitalismus vede reakci k tomu, aby k uskutečnění těchto cílů spojovala svoje síly. Dosáhnout těchto cílů znamená zničit základy lidově demokratické společnosti, zničit, rozvrátit nebo aspoň podvracet společenské vztahy, které jsou výrazem hospodářské základny naší lidové demokracie. Jde o cíle, které uskutečnit – na rozdíl od krádeže jednotlivé věci – není v moci jedince. P r o t o s e r e a k c e z a t ě m i t o c í l i s d r u ž u j e a o r g a n i s u j e.“⁴²⁴ Slovník znění některých důležitých skutkových podstat trestního zákona umožňoval velmi vágní interpretaci.

Trestní zákon č. 86/1950 Sb. vzhledem k svému „třídnímu zaměření a období vzniku“⁴²⁵ zvýraznil represivní prvky a nově stanovil účel trestu. Jednalo se o kombinaci potrestání pachatele (zneškodnění nepřátele pracujícího lidu), zabránění mu v další trestné činnosti (ochrana společnosti), jeho převýchovy a současně výchovného

---

⁴²¹ PETRŽELKA, K.: *K současným kodifikačním úkolům*. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 143.

⁴²² RŮŽEK, A. – NEZKUSIL, J.: *Charakteristické rysy československého socialistického trestního práva v průběhu jeho historického vývoje*. In: MALÝ, K. (ed.): *Vznik a vývoj socialistického práva*. II. část. Praha: Univerzita Karlova, 1976, s. 227.

⁴²³ Viz SOLNAR, V.: *Spolupachatelství a pomoc v novém trestním zákoně*. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právníkový ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 97.

⁴²⁴ POLÁČEK, F.: *Účastenství ve formě spolupachatelství a pomoci*. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právníkový ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 302.

⁴²⁵ SOLNAR, V.: *Represe a výchova ve vývoji čs. trestního práva*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 450.

působení na společnost. Trestní zákon stanovil (§ 17): „Účelem trestu je: a) zneškodnit nepřátele pracujícího lidu, b) zabránit pachateli v dalším páčání trestných činů a vychovávat ho k tomu, aby dodržoval pravidla socialistického soužití, c) působit výchovně na ostatní členy společnosti.“ Výkonem trestu nesměla být podle trestního zákona ponížena lidská důstojnost. Toto ustanovení však ostře kontrastovalo s praxí československého soudnictví a vězeňství v období první poloviny 50. let, ve kterém se státní bezpečnost, jako výkonný orgán aparátu komunistické strany, vymkla jakékoli kontrole a v československém soudnictví a vězeňství de facto realizovala stalinský teror.⁴²⁶

Nové trestní právo mělo být vhodným nástrojem „v boji za zvýšení ostražitosti a bdělosti pracujících proti třídnímu nepříteli“⁴²⁷ a podle doc. Viktora Knappa byl základní kvalitativní rozdíl mezi novým trestním zákonem a trestním zákonem minulým v tom, že nový trestní zákon už nebyl „nástrojem vládnoucí menšiny k potlačování většiny národa, nýbrž právě naopak nástrojem vládnoucí většiny, t. j. pracujícího lidu v čele s dělnickou třídou, instrumentem, který chrání lidovou demokracii proti kontrarevoluci a který konec konců chrání socialistické vlastnictví jako základ našich výrobních poměrů“.⁴²⁸ Významným úsekem nového trestního práva měla být trestní ochrana nejen socialistického vlastnictví, ale i kultové svobody.⁴²⁹

Tak jak trestní zákon č. 86/1950 Sb. opustil původní rakouskou právní koncepci z roku 1803 (1852) a přiklonil se ke sovětské právní kultuře, tak i trestní řád č. 87/1950 Sb. nahradil starou právní úpravu trestního řízení založenou ještě na zásadách Glaserova trestního řádu z roku 1873.

Účelem nového trestního řádu bylo „upravit řízení v oboru trestního soudnictví tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona potrestáni“ (§

---

⁴²⁶ Viz JABLONICKÝ, J.: *Podoby násilia*. Bratislava: Kalligram, 2000, 224 s.

⁴²⁷ PETRŽELKA, K.: *K současným kodifikačním úkolům*. In: *Právník*, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 143.

⁴²⁸ KNAPP, V.: *Trestní ochrana socialistického vlastnictví*. In: *Právník*, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 307.

⁴²⁹ TUREČEK, J.: *Trestní ochrana kultové svobody*. In: *Právník*, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 313.

1).

Důvod pro snahu vybudovat od základu nový trestní řád byl v dobové ideologické interpretaci prezentován tak, že „v lidové demokracii má právo jako celek a tudíž i trestní právo procesní právě opačný úkol, nežli má právo za kapitalismu. Kdežto za kapitalismu právo slouží kupevnění a posílení moci buržoasie, má právo v lidově demokratickém státě za úkol pomáhati pracujícím lidu na jeho cestě k socialismu. Je proto samozřejmé, že tento úkol nemůže splniti kodex, který vyšel z vůle vládnoucí buržoasie, nýbrž jedině kodex, který si dá pracující lid jako novou zbraň k úspěšnému vedení boje se zbytky dřívějších vykořisťovatelských tříd.“⁴³⁰

Trestní řád č. 87/1950 Sb. byl produktem prvního období budování socialismu v Československu do roku 1950 a měl odrážet pokrokové úsilí o zlidovění soudnictví, o urychlení trestního řízení a o prosazení jediné zákonnosti na celém území státu.⁴³¹

Nová trestněprávní úprava podstatně změnila s trestním procesem i postavení prokurátora v něm. Nový trestní řád vymezil funkci prokurátora „od základu odlišně a vytvořil tak prokurátora úplného typu“,⁴³² s tím, že tento „nový typ prokurátora“ měl „zabezpečit budovanie socialistickej spoločnosti, nerušené nažívanie spoluobčanov a môže tak splniť všetky úkoly uložené mu naším ľudovo-demokratickým sriadením na jeho ceste k socialismu“.⁴³³ Socialistická prokuratura měla být „výrazně novým typem státního orgánu“ a měla mít „diametrálně odlišné poslání než prokuratura, resp. jinak označený orgán podobného druhu v kapitalistickém světě, odlišné metody práce a právní prostředky i odlišnou organizační výstavbu“.⁴³⁴ Základní poučky o činnosti prokuratury socialistického typu a její organizační výstavbě

---

⁴³⁰ ROKŮSEK, F.: *Nový trestní řád*. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 327–328.

⁴³¹ MANČAL, J. – TIBITANZL, K.: *Nový trestní řád*. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 217.

⁴³² ONDREJKO, J.: *Funkcia prokurátora podľa nového trestného poriadku*. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 458.

⁴³³ Ibidem, s. 459.

⁴³⁴ PROCHÁZKA, J.: *Základní principy činnosti československé prokuratury*. In: Socialistická zákonnost, roč. XXIV., č. 10, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1976, s. 577.

formulované Vladimírem Iljičem Leninem (*22. IV. 1870 – †21. I. 1924) a dále rozvíjené sovětskou trestnou praxí měly být ideologicky směrodatné i pro činnost československé prokuratury.⁴³⁵

Při kodifikaci nového trestního řádu byla jednou ze závažných otázek i otázka obhajoby.⁴³⁶ Bylo třeba provést ustanovení ústavy, které obviněnému sice zajišťovalo právo obhajoby, ovšem pouze při zhodnocení výsledků sovětské právní vědy.⁴³⁷

Trestní zákon správní č. 88/1950 Sb. a trestní řád správní č. 89/1950 Sb. unifikovaly, zpřehlednily a zjednodušily správné trestání. Trestní zákon správní č. 88/1950 Sb., doplňující trestní zákon č. 86/1950 Sb., řešil ukládání trestů za přestupky, tj. činy méně společensky nebezpečné, jako činy trestné. Poměr tohoto zákona k trestnímu zákonu byl vyjádřen tak, že se podle trestního zákona správního stíhaly jako přestupky jen činy, které nebyly trestné podle trestního zákona soudního (§ 2).

I v oblasti trestního práva správního byla ovšem pocítována ideologická nutnost postavit právo na „nový hospodářský a třídní základ, zbavit ho vykořisťovatelského charakteru, dát mu novou socialistickou náplň a učinit z něj nástroj revoluce“.⁴³⁸

* * *

Vládním nařízením o trestní pravomoci místních národních výborů č. 78/1951 Sb., ze dne 9. října 1951, byla nově vymezena pravomoc místních národních výborů při stíhání přestupků a rámcově upraven postup při výkonu této trestní pravomoci.⁴³⁹

Dne 17. března 1952 se v Slovanském domě v Praze konala celostátní konference

---

⁴³⁵ Ibidem, s. 578.

⁴³⁶ DOLENSKÝ, A.: *Obviněný a jeho obhajoba*. In: Právník, roč. XC., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1951, s. 25.

⁴³⁷ Ibidem, s. 27; viz také JÜTTNER, A.: *Socialistický obhájce*. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 515–517.

⁴³⁸ KRÍŽKOVSKÝ, L.: *Trestní zákon správní*. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 386.

⁴³⁹ ŠIMÁK, J.: *Trestní pravomoc místních národních výborů*. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 317.

krajských a okresních prokurátorů a předsedů krajských a okresních soudů.⁴⁴⁰

Když ministerstvo spravedlnosti zvláštním výnosem z 14. října 1952 č. 8860/52-II/5 doporučilo soudům, aby nepoužívaly dědičně biologické zkoušky jako důkazního prostředku, vyvolalo toto opatření diskusi, ve které se poukázalo i na to, že tento důkazní prostředek slouží ke zjištění materiální pravdy a že se „opírá o ověřené, vědecké poznatky moderní biologie, které byly sice politicky zneužity nacismem, které však nemohou být proto úplně odmítány, pokud byly objektivně zjištěny“.⁴⁴¹

V roce 1952 byl trestní řád č. 87/1950 Sb. doplněn přijetím *Ústavního zákona o soudech a prokuratuře č. 64/1952 Sb., ze dne 30. října 1952*, a navazujících zákonů (*Zákon o prokuratuře č. 65/1952 Sb., ze dne 30. října 1952*; *Zákon o organizaci soudů č. 66/1952 Sb., ze dne 30. října 1952*) a nakonec odpovídajícím způsobem změněn a doplněn souvisejícím *Zákonem, kterým se mění a doplňuje trestní řád č. 67/1952 Sb., ze dne 30. října 1952*. Úplné znění trestního řádu č. 87/1950 Sb. bylo po příslušných změnách a doplněních publikováno *Vyhláškou ministra spravedlnosti o úplném znění trestního řádu č. 1/1953 Sb., ze dne 31. prosince 1952*.

Dne 1. ledna 1953 tak nabyl účinnost soubor nových zákonů, jimiž se uskutečnily významné změny v organizační struktuře důležitých článků státního aparátu a vytvořily se další předpoklady plnění funkcí lidově demokratického státu.⁴⁴²

Ústavní zákon o soudech a prokuratuře č. 64/1952 Sb. a zákon o prokuratuře č. 65/1952 Sb. měly dovršit výstavbu československé socialistické prokuratury. Prokuratura se těmito zákony stala od 1. ledna 1953 samostatným resortem, centrálně řízeným orgánem, nezávislým na místních orgánech a vybudovaným na monokratickém principu.⁴⁴³ Zákon o prokuratuře č. 65/1952 Sb. vznikl ve společenské atmosféře, ve

---

⁴⁴⁰ ZLATNÝ, V.: *Celoštátní konference krajských a okresních prokurátorů a předsedů krajských a okresních soudů*. In: *Právník*, roč. XCI., Praha: Právníkový ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 251.

⁴⁴¹ BOURA, F.: *Krevní a dědičně biologická zkouška v důkazním řízení*. In: *Právník*, roč. XCII., Praha: Právníkový ústav ministerstva spravedlnosti, 1953, s. 460.

⁴⁴² ŠPAČEK, V.: *O nové prokuratuře a organizaci soudů*. In: *Právník*, roč. XCI., Praha: Právníkový ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 590.

⁴⁴³ KRUPAUER, J.: *Třicet let socialistické prokuratury v ČSSR*. In: *Právník*, roč. CXXII.,

kteřé byl státní zástupce první „buržoazní“ československé republiky ideologicky vnímán jako mluvčí kapitalistů, „nenáviděný pracujícím lidem“.⁴⁴⁴ Podobně byl zákon na ochranu republiky z roku 1923, který byl odhlasován v prvorepublikovém československém parlamentě „ovládaném buržoazií“, zpětně ideologicky interpretován jako začátek „otevřeného a ostrého pronásledování nejuvědomější části dělnické třídy – komunistické strany“⁴⁴⁵ a historický dokument „teroru, kterého používala buržoasie proti dělnické třídě a její vůdkyni – komunistické straně“.⁴⁴⁶

Zákon, kterým se měnil a doplňoval trestní řád č. 67/1952 Sb. podstatně zjednodušil trestní řízení a současně dotvořil předpoklady pro zásadní úpravu organizace justice, k níž došlo od 1. ledna 1953.⁴⁴⁷

Rozhodnutí presidenta republiky Antonína Zápotockého (*19. XII. 1884 – †13. XI. 1957) a vlády z 4. května 1953 o amnestii nebylo všemi soudy a prokurátory aplikováno jednotně, protože při aplikaci některých jeho ustanovení vznikly na straně soudů i prokurátorů četné problémy.⁴⁴⁸

Zákon, kterým se mění a doplňují některá ustanovení trestního práva správního č. 102/1953 Sb., ze dne 22. prosince 1953 se snažil přinést prohloubení výchovného účinku trestů ukládaných za přestupky (§ 1) zdůrazněním výchovných prvků v trestním právu správním.⁴⁴⁹

Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1983, s. 1069.

⁴⁴⁴ FIERLINGER, Z.: *Prohloubit metody prokurátorské práce – naléhavý úkol naší prokuratury*. In: Právník, roč. XCII., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1953, s. 430.

⁴⁴⁵ HOUSER, J.: *K dějinám teroristického zákona na ochranu republiky*. In: Právník, roč. XCII., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1953, s. 499.

⁴⁴⁶ Ibidem, s. 512.

⁴⁴⁷ TIBITANZL, K.: *Významné prohloubení demokratizace soudnictví*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 81.

⁴⁴⁸ TOLAR, J.: *Několik poznámek k praktickému provádění amnestie z 4. 5. 1953*. In: Socialistická zákonnost, roč. I., Praha, Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1953, s. 71.

⁴⁴⁹ SOLNAŘ, V.: *Represe a výchova ve vývoji čs. trestního práva*. In: Právník, roč. XCIX.,

* * *

Po smrti Josifa Vissarionoviče Stalina (*18. XII. 1878 – †5. III. 1953) a československého prezidenta Klementa Gottwalda (*23. XI. 1896 – †14. III. 1953) se sice hlavní vlna politických soudních procesů skončila, avšak rozkroucená mašinérie se setrvačností ještě dokončovala rozpracované případy. V letech 1954–1955 klesl počet odsouzených v politických procesech z 6 626 v roce 1953 na 4 496 v roce 1954 a 3 428 v roce 1955.⁴⁵⁰

Smrt Stalina a následné odsouzení jeho kultu osobnosti sice na československou trestněprávní vědu mělo nesporně pozitivní vliv, avšak jen velmi postupně a pomalu. Politicko-společenské uvolnění, které nastalo po nástupu Nikity Sergejeviče Chruščova (*15. IV. 1894 – †11. IX. 1971) do funkce prvního tajemníka ÚV KSSS (1953–1964) a později i do funkce premiéra SSSR (1958–1964), se odrazilo i ve státech sovětského bloku, a do Československa přineslo uvolnění trestněprávní oblasti a zmírnění trestních represí. Období československého trestního práva první poloviny 50. let pak bylo postupně podrobováno kritické reflexi, odsuzováno a označováno jako období právního nihilizmu. V souvislosti s postupnou reflexí nezákonností soudních procesů v 50. letech se začaly po roce 1953 projevovat snahy o dílčí korekce a novelizace jak trestního zákona, tak i trestního řádu.

V období 50. let plnilo trestní právo v československé společnosti ideologickou úlohu „nástroje třídního boje“ a vzhledem k této jeho povaze ho můžeme označit komunistickým trestním právem. V některých případech uplatňování trestního práva tohoto období nelze vůbec hovořit o uplatňování práva, i když trestní řízení probíhalo podle platných trestněprávních předpisů. V těchto případech šlo spíše o zneužívání trestního práva státní moci pro mocenské politické cíle komunistické strany, které se projevovalo zasahováním do výkonu soudní moci. Trestní právo, jako nástroj politického boje a perzekuce, po formální stránce sice splňovalo podmínky na označení práva, ve své podstatě však postrádalo povahu spravedlnosti, a proto bylo de facto neprávem.

Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 451.

⁴⁵⁰ KAPLAN, K.: *Československo v letech 1953–1966. 3. část – Společenská krize a kořeny reformy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, s. 20.

6.3. Trestněprávní věda v první polovině 50. let

Představitelé trestněprávní vědy první poloviny 50. let viděli mezi buržoazní kriminalistikou a kriminalistikou sovětskou, případně zemí lidových demokracií, zásadní rozdíl. Buržoazní kriminalistika měla být – v kapitalistických státech – „jedním z nástrojů krvavého teroru namířeného proti pracujícím, proti odborářským pracovníkům, proti funkcionářům komunistických stran a vůbec proti všem pokrokovým občanům a bojovníkům za světový mír“.⁴⁵¹ Naproti tomu sovětské kriminalistice měla připadnout úloha, aby „vedena jedinou skutečně vědeckou methodou poznání – materialistickou dialektikou – na základě nejnovějších poznatků všech vědních oborů pomáhala vyšetřujícím orgánům a soudu při odhalování nepřátel socialistické společnosti a v boji se zločinností, která je důsledkem vlivu kapitalistického obklíčení a přežitků kapitalismu ve vědomí lidí“.⁴⁵² Pokles kriminality v socialistické společnosti se pak i později ideologicky interpretoval v tom smyslu, že „úzce souvisí zejména s tím, do jaké míry se v období budování socialismu odstraňují ty základní kořeny kriminality, které rodily zločinnost za kapitalismu“.⁴⁵³

V roce 1953 se do rukou právnické veřejnosti dostalo první souborné zpracování trestního zákona z roku 1950 – komentář k trestnímu zákonu,⁴⁵⁴ o kterém Boris Vybíral a Jiří Nezkusil soudí, že byl „nesporně dosud nejvýznamnější prací v oboru československého socialistického trestního práva, která u nás byla vydána. Je průkopnickým dílem naší mladé socialistické vědy trestního práva, je cennou pomůckou pro praktickou práci orgánů našeho lidového trestního soudnictví.“⁴⁵⁵

---

⁴⁵¹ KRAUS, F.: A. I. VINBERG: *Hlavní zásady sovětské kriminalistické expertisy*. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 468.

⁴⁵² Ibidem, s. 468–469.

⁴⁵³ VIESKA, J.: *K otázkám třídních vztahů a boje proti kriminalitě v období nastávajícího dovršení socialistické výstavby republiky*. In: Socialistická zákonnost, roč. VI., Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1958, s. 91.

⁴⁵⁴ *Trestní zákon. Komentář k zákonu ze dne 12. července 1950, č. 86 Sb.* Praha: Orbis, 1953, 596 s.

⁴⁵⁵ VYBÍRAL, B. – NEZKUSIL, J.: *Nad prvním komentářem k našemu trestnímu zákonu*. In: Právník, roč. XCIII., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1954, s. 313.

Ve dnech 5. a 12. února 1954 se za předsednictví dr. Josefa Urválka konalo třetí zasedání sekce vědeckých pracovníků v oboru trestního práva při Právnickém ústavu ministerstva spravedlnosti v Praze, na kterém byla projednána řada teoretických, pro praxi značně důležitých otázek, a to na základě materiálu „Sporné otázky viny a zavinění“, který připravil Adolf Dolenský (*1920 – †1998) a materiálu „Ukládání vedlejších trestů při trestných činech spáchaných z nedbalosti“, který připravil Gustav Přenosil.⁴⁵⁶ Otázka zavinění byla v té době jednou z těch základních otázek obecné části trestního práva, okolo které se rozvinula poměrně široká diskuse.⁴⁵⁷

Další významnou otázkou tehdejšího československého trestního práva byla problematika ochrany socialistického vlastnictví,⁴⁵⁸ jak ji prezentoval i dr. Boris Vybíral: „Potřeby ekonomické základny a zájmy pracujícího lidu nesporně vyžadují, aby majetku masových organizací jako zvláštní formě socialistického vlastnictví byla poskytnuta zvláštní intenzivní trestní ochrana.“⁴⁵⁹

V roce 1954 vyšla v českém překladu učebnice *Sovětské trestní právo – obecná část*,⁴⁶⁰ kterou pod hlavní redakcí prof. V. M. Čchikvadzeho vypracoval kolektiv pracovníků Všesvazového institutu právních věd ministerstva spravedlnosti SSSR. Tato učebnice se stala první učebnicí obecné části sovětského trestního práva zpřístupněnou i československým pracovníkům justice.⁴⁶¹ O povaze a kvalitě učebnice nejlépe vypovídá

---

⁴⁵⁶ PŘENOSIL, G.: *K časovým problémům trestního práva*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. II., Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1954, s. 134.

⁴⁵⁷ TIBITANZL, K.: *Poznámky k diskusi o zavinění v trestním právu*. In: *Právník*, roč. XCIII., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1954, s. 410; viz také SOLNAŘ, V.: *Poznámky k diskusi o zavinění v trestním právu*. In: *Právník*, roč. XCIII., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1954, s. 625–629; VEVERKA, M.: *K definici viny*. In: *Právník*, roč. XCIV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1955, s. 117–118.

⁴⁵⁸ VYBÍRAL, B.: *Několik návrhů k zlepšení právní úpravy některých ustanovení trestního zákona*. In: *Právník*, roč. XCIII., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1954, s. 434.

⁴⁵⁹ *Ibidem*, s. 441.

⁴⁶⁰ *Sovětské trestní právo. Obecná část*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, 452 s.

⁴⁶¹ FILIPOVSKÝ – KEPÁK – TIBITANZL: *Několik poznámek k učebnici sovětského trestního*

fakt, že v jejím třetím oddílu „Nauka o trestném činu“, šesté hlavě „Subjektivní stránka skutkové podstaty trestného činu“ (s. 192–223), obsahující – pro pochopení celé trestněprávní problematiky – pravděpodobně nejzajímavější a nejdůležitější materii, obsahoval její text o více než 30 stranách celkem 15 poznámek pod čarou, z nichž 7 se odvolává na V. I. Lenina, 5 na J. V. Stalina a 1 na A. J. Vyšinského.⁴⁶²

Ve dnech 25.–26. dubna 1955 uspořádala VII. sekce ČSAV v Praze pracovní poradou z trestního práva, které se zúčastnilo přes 50 pracovníků teorie i praxe z ČSAV, kateder trestního práva pražské i bratislavské právnické fakulty, ministerstva spravedlnosti, generální prokuratury, nejvyššího soudu i jiných obecných a vojenských soudů. Program porady tvořil úvodní referát prof. Vladimíra Solnaře „O stavu vědy trestního práva“, dále referáty dr. Vladimíra Janouška „Několik poznámek k problematice kontrarevolučních trestných činů“, dr. Karla Tibitanzla „O přínosu akademika Vyšinského k theorii viny a kausalit v trestním právu“, a dr. Borise Vybírala „O pokusu trestného činu“.⁴⁶³

Dne 14. prosince 1955 se na zasedání rozšířené fakultní rady, za předsednictví děkana právnické fakulty prof. F. Boury a za účasti rektora Univerzity Karlovy v Praze prof. Miroslava Katětova (*17. III. 1918 – †15. XII. 1995), konala úspěšná veřejná obhajoba kandidátské práce dr. Borise Vybírala „O objektu trestného činu“.⁴⁶⁴ Podle dr. Borise Vybírala, který se problematice objektu trestného činu věnoval už několik let,⁴⁶⁵ právě objekt trestného činu „má a musí mít rozhodující význam pro právnickou

---

práva (obecná část). In: Právník, roč. XCIV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1955, s. 560.

⁴⁶² K Vyšinského koncepci trestné viny viz také TIBITANZL, K.: *Některé otázky viny a kausalit v judikatuře československých soudů*. In: Právník, roč. XCV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1956, s. 125–139.

⁴⁶³ TIBITANZL, K.: *Pracovní porada ČSAV z trestního práva*. In: Právník, roč. XCIV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1955, s. 476–477.

⁴⁶⁴ A. K.: *Zpráva o veřejné obhajobě kandidátské disertační práce »O objektu trestného činu«*) na právnické fakultě v Praze*. In: Právník, roč. XCV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1956, s. 279.

⁴⁶⁵ VYBÍRAL, B.: *O objektu trestného činu*. Praha: Orbis, 1953, 49 s., viz také NEZKUSIL, J.: *Dr. Boris Vybíral: O objektu trestného činu*. In: Socialistická zákonnost, roč. I., Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1953, s. 75–79.

konstrukci skutkových podstat trestných činů“.⁴⁶⁶ Když pak v roce 1956 vyšla Vybíralova práce i monograficky,⁴⁶⁷ prof. Vladimír Solnař ji hodnotil jako významné obohacení československé „dosud chudé socialistické literatury trestního práva“,⁴⁶⁸ v níž dr. Vybíral prokázal „způsobilost k samostatné vědecké práci a učinil i s hlediska socialistické vědy trestního práva jako celku důležitý krok k řešení základní otázky tohoto oboru, neboť jeho práce převyšuje dosud vše, co bylo o tomto problému napsáno“.⁴⁶⁹ Navzdory tehdejšímu velmi pozitivnímu hodnocení a přijetí této Vybíralovy práce je autorův dobový rozbor problematiky objektu trestného činu z dnešního pohledu už jen velmi málo použitelný.

Dne 8. listopadu 1956 se na zasedání rozšířené fakultní rady právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze za předsednictví proděkana fakulty prof. Františka Štajgra a přítomnosti prof. Vladimíra Solnaře konala úspěšná veřejná obhajoba kandidátské práce odborného asistenta právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě dr. Vojtecha Hataly (*17. IV. 1930 – †21. XI. 1985)⁴⁷⁰ „Obzvlášť přitěžující okolnosti v československém trestním práve“.⁴⁷¹

---

⁴⁶⁶ VYBÍRAL, B.: *Několik návrhů k zlepšení právní úpravy některých ustanovení trestního zákona*. In: Právník, roč. XCIII., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1954, s. 443; k problematice objektu trestného činu viz také MAŇKOVSKIJ, B. S.: *K otázce objektu trestného činu v socialistickém trestním právu*. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 418–426.

⁴⁶⁷ VYBÍRAL, B.: *Pojem a význam objektu trestného činu v československém socialistickém trestním právu*. In: Rozpravy Československé akademie věd, roč. LXVI., řada SV, sešit 1, Praha, Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, 160 s.

⁴⁶⁸ SOLNAŘ, V.: *Dr. Boris Vybíral, Pojem a význam objektu trestného činu v československém socialistickém trestním právu*. In: Právník, roč. XCV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1956, s. 370.

⁴⁶⁹ Ibidem, s. 370–371.

⁴⁷⁰ Viz JABLONICKÝ, T.: *Kriminologické návraty k prof. Vojtechovi Hatalovi (17. 4. 1930 – 21. 11. 1985)*. In: Právny obzor, roč. XCIII., č. 3, Bratislava: Ústav štátu a práva SAV, 2010, s. 193–201.

⁴⁷¹ A. D.: *Zpráva o veřejné obhajobě kandidátské disertace »Obzvlášť přitěžující okolnosti v československém trestním práve« na právnické fakultě v Praze*. In: Právník, roč. XCVI.,

6.4. Změny trestního práva v roce 1956

Po XX. sjezdu KSSS v únoru 1956 byly otázky socialistické zákonnosti postaveny více do popředí a na popud ÚV KSČ byly urychleny práce jak na novelizaci trestního zákona, tak i na novém trestním řádu.⁴⁷² Z podnětu ÚV KSČ vypracovala širší komise, v které byly zastoupeny kromě ministerstva spravedlnosti i jiné resorty, některé soudy, prokuratury a vědecké instituce, osnovu novely trestního zákona.⁴⁷³ V souvislosti s připravovanou novelizací trestního řádu byla opět zdůrazněna nutnost „důsledně využít výsledků sovětské právní vědy a zkušeností sovětské justiční praxe“,⁴⁷⁴ a vzhledem k tomu, že od doby právnícké dvouletky čerpala československá legislativa ze zákonodárství sovětského, i novela k trestnímu zákonu a nový trestní řád z roku 1956 měly být vypracovány na základě „pečlivého studia a rozboru příslušných norem sovětských“.⁴⁷⁵

Nejdůležitějšími zásadami připravované novelizace trestního zákona mělo být „významné posílení výchovného působení socialistického trestního práva“,⁴⁷⁶ „podstatné upevnění zásad socialistické zákonnosti“,⁴⁷⁷ „prohloubení socialistického humanismu“⁴⁷⁸ a „úsilí o zajištění účinné ochrany společenských vztahů v našem lidově demokratickém státě“.⁴⁷⁹

Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 465, 468.

⁴⁷² VYBÍRAL, B.: *K některým otázkám socialistické zákonnosti v československém trestním právu*. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 17.

⁴⁷³ VIESKA, J.: *O novelisaci trestního zákona*. In: Socialistická zákonnost, roč. IV., Praha, Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1956, s. 391.

⁴⁷⁴ POLÁŠEK, Z.: *Obžalovací zásada v trestním procesu*. In: Právník, roč. XCIV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1955, s. 622.

⁴⁷⁵ TIBITANZL, K.: *Velký úspěch sovětského trestního zákonodárství*. In: Právník, roč. XCVIII., Praha: Ústav práva ČSAV, 1959, s. 434.

⁴⁷⁶ VYBÍRAL, B.: *K některým otázkám socialistické zákonnosti v československém trestním právu*. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 17.

⁴⁷⁷ Ibidem, s. 19.

⁴⁷⁸ Ibidem, s. 20.

⁴⁷⁹ Ibidem, s. 21.

Československá trestněprávní věda věnovala v této době pozornost jak rozpracování a objasnění některých závažných aktuálních otázek výkladu trestního zákona, tak i kritice některých projevů právního nihilismu, které v minulosti vedly k porušování socialistické zákonnosti.⁴⁸⁰ Nejevidentnější případy nezákonností v 50. letech vedly k požadavku novelizovat jak trestní zákon, tak trestní řád, a následné nejdůležitější změny trestního práva v roce 1956 představovaly:

- *Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb. č. 63/1956 Sb., ze dne 19. prosince 1956;*
- *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 64/1956 Sb., ze dne 19. prosince 1956;*
- *Zákon o prokuratuře č. 65/1956 Sb., ze dne 19. prosince 1956;*
- *Zákon, kterým se mění a doplňuje zákon o organizaci soudů č. 66/1956 Sb., ze dne 19. prosince 1956.*

Reformní novela trestního zákona č. 63/1956 Sb. měla význam pro poměr represe a prevence – omezila represivní prvky (charakter) trestního zákona.⁴⁸¹ Novela napravila některé nejevidentnější nedostatky trestního zákona č. 86/1950 Sb., zejména v oblasti ukládání trestů měl soud víc přihlížet ke způsobu provedení trestného činu a jeho následkům, zohledňovat míru zavinění pachatele a možnosti jeho nápravy. U více skutkových podstat trestných činů došlo ke snížení trestních sazeb. Tam, kde zvláštní část trestního zákona stanovovala trest smrti jako trest jediný, novela ho vyloučila a stanovila vedle něho též trest odnětí svobody na pětadvacet let (Čl. II.). Tam, kde trestní zákon stanovoval trest odnětí svobody na doživotí, jej novela zrušila a místo něho stanovila trest odnětí svobody na pětadvacet let (Čl. I.).

V červnu 1956 konaná II. celostátní konference KSČ, ve snaze odstranit některé nedostatky trestního řádu č. 87/1950 Sb. a poskytnout lepší podklad pro plnění výchovné úlohy bezpečnostních, prokurátorských a soudních orgánů,⁴⁸² stanovila úkol

---

⁴⁸⁰ VYBÍRAL, B.: *Za správné chápání nových trestních zákonů*. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 564, 565.

⁴⁸¹ SOLNAŘ, V.: *Represe a výchova ve vývoji čs. trestního práva*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 452, 454.

⁴⁸² MANČAL, J. – TIBITANZL, K.: *Nový trestní řád*. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav

trestní řád přepracovat. Ve snaze o upevnění socialistického zákonodárství se konference usnesla pro vypracování takového trestního řádu, který měl důsledně zakotvit presumpci nevinu,⁴⁸³ protože starý trestní řád ji výslovně neprohlásil.

Trestní řád č. 64/1956 Sb. souhrnně zakotvil základní principy socialistického trestního zřízení,⁴⁸⁴ zavedl do československého trestního procesu některé nové instituty, některé jiné zase zpřesnil. Právě jím se mělo součástí československého právního řádu stát zákonodárné dílo „mimořádného významu a zcela nové koncepce“.⁴⁸⁵

Nový trestní řád, na rozdíl od řádu předcházejícího, daleko výrazněji rozlišil jednotlivá stadia trestního řízení, ohraničená určitými, po formální stránce přesně stanovenými úkoly orgánů činných v trestním řízení.⁴⁸⁶ Podle nového trestního řádu bylo jedinou formou přípravného řízení vyšetřování (§§ 172–195). Nejvýznamnějším z nových institutů trestního řízení bylo předběžné projednání obžaloby (§§ 196–208), jímž se zahajovalo řízení před soudem.⁴⁸⁷ Nově zavedený institut předběžného projednání obžaloby měl být – jako jeden z významných prostředků rozvinutí demokratických principů československého trestního procesu – jak „účinným prostředkem prověrky práce všech orgánů činných v trestním řízení a významným nástrojem urychlení a celkového zkvalitnění řízení před soudem“,⁴⁸⁸ tak i „zárukou, že občané nebudou hmotně ani morálně poškozováni bezdůvodným stavěním před soud“.⁴⁸⁹ Institut předběžného projednání obžaloby byl v určitých případech obligatorní (§ 196 odst. 1), v jiných jen fakultativní (§ 196 odst. 2). Původní stav trestního řízení, vytvořený trestním řádem z roku 1950 a vyznačující se strohou a rámcovou úpravou

---

práva ČSAV, 1957, s. 217.

⁴⁸³ LACHOUT, V.: *Některé otázky dalšího vývoje trestního procesu*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 292, 296.

⁴⁸⁴ Ibidem, s. 293.

⁴⁸⁵ MANČAL, J. – TIBITANZL, K.: *Nový trestní řád*. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 217.

⁴⁸⁶ Ibidem, s. 226.

⁴⁸⁷ Ibidem, s. 228.

⁴⁸⁸ TIBITANZL, K.: *Předběžné projednání obžaloby*. In: Právník, roč. XCVIII., Praha: Ústav práva ČSAV, 1959, s. 155.

⁴⁸⁹ Ibidem, s. 155.

přípravného řízení, byl tedy trestním řádem č. 64/1956 Sb. změněn tak, že jeho podrobnější úprava přípravného řízení a zavedení institutu předběžného projednání obžaloby měly více přispět k zjišťování objektivní pravdy a poskytnout občanům více záruk pro uplatňování práva na obhajobu.⁴⁹⁰

Usnesením II. celostátní konference KSC z června 1956 bylo uloženo novelizovat ještě v roce 1956 i zákon o prokuratuře. Splněním tohoto úkolu byl zákon o prokuratuře č. 65/1956 Sb., při vypracování kterého bylo využito zkušeností získaných za platnosti starého zákona o prokuratuře č. 65/1952 Sb., z něhož některá ustanovení byla do nového zákona převzata nezměněna a řada dalších byla převzata ve znění zpřesněném.⁴⁹¹ Nový zákon o prokuratuře se lišil od starého nejen svým obsahem, ale i svou novou systematikou, která ho činila jasnějším a přehlednějším.⁴⁹² Nová úprava prokurátorského dozoru měla vytvořit reálné předpoklady pro odstranění závad, které se do té doby při jeho výkonu vyskytovaly.⁴⁹³ Nově byly vymezeny jednotlivé úseky prokurátorského dozoru (§§ 9–23) a stanoveny prostředky, jimiž měl prokurátor v těchto úsecích na zjištěnou nezákonnost reagovat.⁴⁹⁴ Novým zákonem o prokuratuře byla prokuratura dobudována jako jednotný, přísně centralizovaný a monokraticky řízený orgán generálního prokurátora, v jehož rukách byla soustředěna veškerá prokurátorská moc. Jakékoliv výjimky v tomto směru, které ve starém zákoně existovaly, pokud šlo o postavení vojenské složky prokuratury, byly novým zákonem odstraněny.⁴⁹⁵ Význam prokuratury byl v novém zákoně zdůrazněn i ustanovením, podle kterého se

---

⁴⁹⁰ HLADIL, V.: *K některým otázkám právní úpravy předsoudního stadia trestního řízení*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXIV., č. 9, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1976, s. 523.

⁴⁹¹ PLUNDR, O.: *Nová úprava prokurátorského dozoru*. In: *Právník*, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 236–237.

⁴⁹² PIPEK, J.: *Nový zákon o prokuratuře*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. V., Praha, Právníkový ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1957, s. 6.

⁴⁹³ PLUNDR, O.: *Nová úprava prokurátorského dozoru*. In: *Právník*, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 246.

⁴⁹⁴ *Ibidem*, s. 237.

⁴⁹⁵ PIPEK, J.: *Nový zákon o prokuratuře*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. V., Praha, Právníkový ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1957, s. 7.

generální prokurátor účastnil s poradním hlasem zasedání vlády a sboru pověřenců (§ 6).

Zákon, kterým se mění a doplňuje zákon o organizaci soudů č. 66/1956 Sb., ze dne 19. prosince 1956, změnil a doplnil zákon o organizaci soudů č. 66/1952 Sb..

* * *

*Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon správní č. 88/1950 Sb. č. 14/1957 Sb., ze dne 6. března 1957, novelizoval trestní zákon správní č. 88/1950 Sb., s kterým souviselo i přijetí *Zákona o kárném (disciplinárním) stíhání rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví č. 24/1957 Sb., ze dne 18. dubna 1957*, s cílem trestat i drobnou kriminalitu. Podle tohoto zákona drobné rozkrádání a jiné úmyslné poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, pokud se ho dopustil na majetku spravovaném podnikem, úřadem, ústavem nebo jinou organizací socialistického sektoru jejich zaměstnanec, se stíhalo jako kárné (disciplinární) provinění, zejména týkal-li se takový čin věcí, k nimž měl zaměstnanec při výkonu své práce přístup (§ 1).*

V letech 1950–1957 se ustanovení o rejstříku trestů upravovala už pětkrát (nařízeními č. 117/1950 Sb., č. 100/1951 Sb., č. 39/1953 Sb., č. 103/1953 Sb. a č. 51/1957 Sb.), a proto *Nařízení ministrů spravedlnosti, vnitra a národní obrany o rejstříku trestů č. 51/1957 Sb., ze dne 23. srpna 1957*, směřovalo k tomu, aby evidence odsouzených lépe pomáhala v boji proti opakování trestné činnosti, a jeho úprava se týkala hlavně: 1. resortního začlenění rejstříku trestů, 2. obsahu zápisů, 3. obsahu výpisů, 4. vydávání opisů rejstříku trestů.⁴⁹⁶

Zákon o umělém přerušení těhotenství č. 68/1957 Sb., ze dne 19. prosince 1957, upravil trestnost protiprávního umělého přerušení těhotenství (§§ 4–6).

* * *

V roce 1958 vyšel nový komentář k trestnímu zákonu,⁴⁹⁷ který byl v mnoha směrech

---

⁴⁹⁶ MÜLLER, Z.: *Význam nové úpravy vedení rejstříku trestů*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. VI., Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1958, s. 43.

⁴⁹⁷ GLOGAR, R. a kol.: *Trestní zákon. Komentář*. Praha: Orbis, 1958, 816 s.

dokonalejší než jeho předchůdce z roku 1953.⁴⁹⁸

V roce 1959 vyšla prof. Vladimíru Solnařovi monografie *Účastenství v československém socialistickém trestním právu*,⁴⁹⁹ ve které prokázal schopnost juristického rozboru vysoké odborné úrovně i předmětného institutu.⁵⁰⁰

Ze skutečnosti, že československá trestní politika (boj státu s trestnou činností) byla nedílnou součástí celkové domácí politiky, vyplývalo, že cíle trestní politiky byly obecně totožné s cíli celkové politiky, jejíž hlavní náplní tehdy bylo „dovršit socialistickou výstavbu naší vlasti“.⁵⁰¹

6.5.7 univerzitních obhajob s trestněprávní tematikou v letech 1958–1961

Dne 18. prosince 1958 se na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konala na veřejném zasedání vědecké rady úspěšná obhajoba kandidátské práce odborného asistenta katedry trestního práva dr. Jiřího Nezkusila „Studie o pokusu v československém trestním právu“.⁵⁰² Tato kandidátská práce, jako první větší práce autora, vyšla i tiskem⁵⁰³ a vzhledem ke skutečnosti, že problematika pokusu patří k nejobtížnějším otázkám obecné části trestního práva, dotýkajících se samého základu trestního práva, prof. Vladimír Solnař na její adresu uvedl: „Zásluha autorova je v tom, že

---

⁴⁹⁸ VYBÍRAL, B.: *Nad novým komentářem k trestnímu zákonu*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 572.

⁴⁹⁹ SOLNAŘ, V.: *Účastenství v československém socialistickém trestním právu*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1959, 167 s.

⁵⁰⁰ Viz VYBÍRAL, B.: *Nad novou knihou o účastenství v československém socialistickém trestním právu*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 775–783.

⁵⁰¹ VIESKA, J.: *K funkci trestů v naší trestní politice*. In: Právník, roč. XCVII., Praha: Ústav práva ČSAV, 1958, s. 819.

⁵⁰² CÍSAŘOVÁ: *Zpráva o obhajobě kandidátské disertační práce Dr. Jiřího Nezkusila „Studie o pokusu v československém trestním právu“*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 176, 181.

⁵⁰³ NEZKUSIL, J.: *Studie o pokusu v československém trestním právu*. In: Acta Universitatis Carolinae, Iuridica, č. 1, Praha, Universita Karlova, 1959, 122 s.

se v československé socialistické nauce poprvé pokusil o souhrnné řešení nejvýznamnějších otázek tohoto úseku.⁵⁰⁴

Dne 18. ledna 1960 se na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konala úspěšná obhajoba kandidátské práce odborného asistenta katedry trestního práva právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze dr. Oty Novotného (*31. V. 1928) „O výměře trestu“,⁵⁰⁵ která vyšla i tiskem.⁵⁰⁶

Dne 26. května 1960 se před komisí vědecké rady právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze konala úspěšná obhajoba kandidátské práce odborného asistenta katedry dějin státu a práva dr. Karla Malého „Trestní ochrana feudálního státu, společenského řádu a vlastnictví v českém právu zemském v 15.–16. století“.⁵⁰⁷

Dne 13. června 1960 se na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konala úspěšná obhajoba kandidátské práce vědeckého pracovníka Ústavu práva ČSAV dr. Jana Tolara „Úhrnný a dodatkový trest v čs. socialistickém trestním právu“.⁵⁰⁸

Dne 12. prosince 1960 se na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konala úspěšná obhajoba kandidátské práce dr. Jána Pješčaka „Význam vyšetřovatelských

---

⁵⁰⁴ SOLNARĚ, V.: *Dr. Jiří Nezkusil: Studie o pokusu v československém trestním právu*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 264.

⁵⁰⁵ Viz CÍSAŘOVÁ, D.: *Dvě obhajoby z trestního práva*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 862, 865.

⁵⁰⁶ NOVOTNÝ, O.: *O výměře trestu*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960, 130 s.; viz k tomu VYBÍRAL, B.: *Nad novou publikací o vyměřování trestu v čs. socialistickém trestním právu*. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 935–947.

⁵⁰⁷ URFUS, V.: *Kandidátská obhajoba z dějin trestního práva*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 866.

⁵⁰⁸ A. D.: *Obhajoba kandidátské disertační práce dr. Jana Tolara „Úhrnný a dodatkový trest v čs. socialistickém trestním právu“ na právnické fakultě Karlovy university v Praze*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 868, 870; viz také TOLAR, J.: *Trest úhrnný a souhrnný*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, 252 s.; RŮŽEK, A.: *Nová monografie z oboru československého trestního práva*. In: Právník, roč. CIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1964, s. 103–104.

verzií pre zistenie objektívnej pravdy v prípravnom konaní“.⁵⁰⁹

Dne 29. května 1961 se na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konala úspěšná obhajoba kandidátské práce odborného asistenta katedry trestního práva dr. Antonína Růžka „Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech“.⁵¹⁰

Dne 16. června 1961 se na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konala úspěšná obhajoba kandidátské práce pracovníka ústavu práva ČSAV dr. Gustava Přenosila „Způsoby rozkrádání podle československého trestního práva“.⁵¹¹

Uvedený přehled uvádíme i proto, že některé ze zmíněných postav v následujících desetiletích podstatným způsobem ovlivňovaly povahu a úroveň české trestněprávní vědy a její univerzitní výuku.

6.6. Trestní kodexy z roku 1961

Po přijetí *Ústavního zákona č. 100/1960 Sb., ze dne 11. července 1960 – Ústavy Československé socialistické republiky*, se ve snaze o komplexní rekonstrukci celých právních odvětví přistoupilo k vydání nových trestních kodexů:

- *Trestní zákon č. 140/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961;*
- *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 141/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961.*

V červnu 1961 přijatý *Zákon o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku č. 60/1961 Sb., ze dne 28. června 1961*, nejdříve nahradil a zrušil dosavadní

---

⁵⁰⁹ A. D.: *Zpráva o obhajobě kandidátské disertační práce Dr. J. Pješčaka „Význam vyšetřovatelských verzí pre zistenie objektívnej pravdy v prípravnom konaní“ na právnické fakultě KU*. In: *Právník*, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 179, 181.

⁵¹⁰ J. P.: *Zprávy o obhajobách kandidátských disertačních prací*. In: *Právník*, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 725, 727; viz RŮŽEK, A.: *Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1958, 163 s.

⁵¹¹ KUDLÍK, A.: *Zprávy o obhajobách kandidátských disertačních prací*. In: *Právník*, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 729, 731.

trestní zákon správní č. 88/1950 Sb. a trestní řád správní č. 89/1950 Sb..

Kodifikace trestního práva v roce 1961 byla vyvolána především potřebou odstranit nejevidentnější nedostatky předchozí kodifikace z roku 1950. Trestní zákon z roku 1950 vznikl v takové politicko-společenské atmosféře, v jaké vznikl, během následného politicko-společenského vývoje budování socialismu v Československu byl mnohokrát novelizován (nejpodstatněji v roce 1956) a v roce 1961 se konečně pod vlivem kvalitativních politicko-společenských změn přistoupilo k přijetí nového trestního zákona.

Na vypracování osnov trestních kodexů z roku 1961 se podílel poměrně široký okruh pracovníků justice, příbráni byli i představitelé teorie⁵¹² a tito opět významně přihlíželi ke zkušenostem praxe a právní vědy sovětské.⁵¹³

Trestní zákon č. 140/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961, odrážel demokratizační změny, k nimž v československé společnosti došlo⁵¹⁴ a v souladu s těmito změnami byl zcela nově formulován účel nového trestního zákona,⁵¹⁵ kterým bylo „chránit společenské a státní zřízení Československé socialistické republiky, socialistické vlastnictví, práva a oprávněné zájmy občanů a vychovávat k řádnému plnění občanských povinností a k zachování pravidel socialistického soužití“ (§ 1).

Trestní zákon č. 140/1961 Sb. výrazně prohloubil materiální pojetí trestného činu jako činu nebezpečného pro společnost a trestným činem už mělo být jenom takové konání, kterého nebezpečnost pro společnost dosahovala určitý stupeň závažnosti.⁵¹⁶ Trestný čin byl v § 3 odst. 1 definován svým materiálním znakem (nebezpečnost pro společnost) a požadavkem zákonnosti: „Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně.“ V § 3 odst. 2 nový trestní zákon zúžil

---

⁵¹² PŘENOSIL, G. – TOLAR, J.: *Nad novými trestními kodexy*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 112.

⁵¹³ Ibidem, s. 113.

⁵¹⁴ NOVOTNÝ, O.: *Otázky účelu trestu v novém trestním zákoně*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 254.

⁵¹⁵ PŘENOSIL, G. – TOLAR, J.: *Nad novými trestními kodexy*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 105.

⁵¹⁶ Viz VIESKA, J.: *K niektorým významným otázkam zdokonalenia trestného zákona*. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 434.

trestní odpovědnost za činy, které pro společnost nebyly příliš nebezpečné: „Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.“⁵¹⁷ Podle § 3 odst. 3 byl trestným činem jen čin zaviněný: „K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“

Budování socialismu v Československé socialistické republice změnilo i společenské vztahy chráněné trestním zákonem a měnilo tak i význam a hodnotu různých činů. Nebezpečnost činu pro společnost byla v „třídním pojetí“ historickou kategorií.⁵¹⁸

Podle požadavku trestněprávní teorie zpřesnil nový trestní zákon ustanovení o pokusu trestného činu (§ 8) a vedle toho zavedl obecnou trestnost přípravy k trestnému činu (§ 7).⁵¹⁹

V nových trestních kodexech, zejména v ustanoveních o trestech, se projevila stoupající tendence výchovného poslání československého trestního soudnictví.⁵²⁰ Nový trestní zákon prohloubil výchovnou úlohu trestního práva a do popředí stavěl výchovné cíle trestu.⁵²¹ Dalekosáhlou změnou trestního práva hmotného bylo nové pojetí systému trestů, byla odstraněna kategorizace trestů na hlavní a vedlejší a převážné většině trestných činů byly ve zvláštní části trestního zákona stanoveny sankce alternativní.⁵²² Důležitý byl požadavek diferenciací pachatelů trestných činů,⁵²³ předpokládající, že

---

⁵¹⁷ Viz PŘENOSIL, G. – TOLAR, J.: *Nad novými trestními kodexy*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 89.

⁵¹⁸ TIBITANZL, K.: *Některé otázky ukládání soudních trestů*. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 818.

⁵¹⁹ PŘENOSIL, G. – TOLAR, J.: *Nad novými trestními kodexy*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 107.

⁵²⁰ Ibidem, s. 91.

⁵²¹ NOVOTNÝ, O.: *Otázky účelu trestu v novém trestním zákoně*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 255.

⁵²² PŘENOSIL, G. – TOLAR, J.: *Nad novými trestními kodexy*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 92.

⁵²³ NOVOTNÝ, O.: *Otázky účelu trestu v novém trestním zákoně*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 255.

„v každé trestní věci budou beze zbytku objasněny příčiny vzniku daných trestných činů“.⁵²⁴

Nový trestní zákon přinesl propracovaný systém trestných činů proti socialistické ekonomice⁵²⁵ a zavedl podstatné změny u trestných činů proti majetku v socialistickém vlastnictví (§§ 132–139). Nový trestní zákon sice upravil trestněprávní ochranu některých společenských zájmů socialistického státu a socialistického společenského řádu v mnoha směrech odlišným způsobem a z jiných hledisek, než jak je upravoval trestní zákon z roku 1950 či jeho novela z roku 1956,⁵²⁶ avšak trestní právo si stále uchovávalo zřejmou represivní podobu, přičemž velmi zjevné byly právě disproporce mezi silnou ochranou majetku v socialistickém vlastnictví a slabou ochranou majetku občanů.

Systematika obecné části nového trestního zákona vycházela v podstatě z dosavadní koncepce. Systematika části zvláštní přinesla změny větší, avšak opět byla zachována základní koncepce postupu od trestných činů, které směřovaly proti základním, celospolečenským zájmům, k trestným činům, které zasahovaly převážně zájem jednotlivce.⁵²⁷

Vývoj, jímž procházely ozbrojené síly, ozbrojené sbory, stejně jako celá československá společnost, se zrcadlil v tom, že nový trestní zákon z roku 1961 přinesl řadu významných změn i v rámci vojenských trestných činů (§§ 273–295).⁵²⁸ Tyto úpravy daly podnět ke vzniku publikace *Obrana státu v právním řádu ČSSR*,⁵²⁹ která – jako první publikace tohoto druhu v československé vojenské a právní literatuře –

---

⁵²⁴ Ibidem, s. 257.

⁵²⁵ PŘENOSIL, G. – TOLAR, J.: *Nad novými trestními kodexy*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 96.

⁵²⁶ BURDA, A.: *Posuzování některých trestných činů proti majetku v socialistickém vlastnictví podle nového trestního zákona ve srovnání s dosavadní judikaturou*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 170.

⁵²⁷ PŘENOSIL, G. – TOLAR, J.: *Nad novými trestními kodexy*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 107–108.

⁵²⁸ TIBITANZL, K.: *Nová úprava vojenských trestných činů*. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 161.

⁵²⁹ *Obrana státu v právním řádu ČSSR*. Praha: Naše vojsko, 1962, 416 s.

poskytla komplexní pohled na platné právní normy v oblasti obrany.⁵³⁰

Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 141/1961 Sb., ze dne 29. listopadu 1961, vycházel také z právní úpravy mnohokrát novelizovaného trestního řádu z roku 1956, avšak výrazně odrážel snahu aby se díky němu nemohly opakovat nejevidentnější nezákonnosti z první poloviny 50. let.

Účelem nového trestního řádu bylo „upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni“ (§ 1).

Od vydání trestního řádu č. 141/1961 Sb. se jednotlivými zásadami trestního řízení zabývala československá trestněprávní věda i monograficky a vytvořila poměrně ucelený soubor prací k této problematice.⁵³¹

6.7. K problematice zkoumání příčin a podmínek kriminality v letech 1961–1965

V dubnu 1962 se na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konala rozšířená schůze katedry trestního práva věnovaná aktuálním otázkám zkoumání příčin kriminality za účasti zástupců katedry trestního práva Univerzity Komenského v Bratislavě, Ústavu státu a práva ČSAV, ministerstva spravedlnosti, ministerstva vnitra, Generální prokuratury, Nejvyššího soudu a dalších hostů.⁵³² V úvodním referátu předneseném vedoucím katedry trestního práva prof. Vladimírem Solnařem o hodnocení dosavadních výsledků zkoumání příčin kriminality, přednášející nastínil problematiku jejich metod a zdůraznil, že „správné metodické zásady zkoumání příčin zločinnosti by se měly stát složkou vyučování trestnímu právu, měly by být vodítkem pracovníkům praxe, jak při zjišťování příčin trestného činu v konkrétním případě, což

---

⁵³⁰ Viz DOLENSKÝ – PJEŠČÁK: *Obrana státu v právním řádu ČSSR*. In: *Právník*, roč. CIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1964, s. 772–774.

⁵³¹ CÍSAŘOVÁ, D.: *Vybrané teoretické problémy československého socialistického trestního řízení*. Praha: Academia, 1984, s. 46.

⁵³² KUDLÍK, A.: *Zpráva z pracovní porady „O metodách zkoumání příčin zločinnosti“*. In: *Právník*, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 688.

nový trestní řád orgánům činným v trestním řízení ukládá“.⁵³³ V diskusi dále doc. Vojtech Hatala poznamenal, že boj proti kriminalitě není možné zúžit jen na jakési „deliktoplodné“ stavy a situace, respektive jen na recidivisty, ale je jej třeba chápat „v celé jeho šíři: *prevence* jen v »deliktoplodných« stavech a *prevence* recidivy je již příliš pozdní. Plná šíře boje proti kriminalitě a jeho úspěch vůbec spočívá ve všemožném odstraňování materiálních (resp. tzv. objektivních) pramenů kriminality a v tom, že *prevence* v boji proti kriminalitě se má stát trvalou součástí všeobecné morální výchovy mládeže i dospělých.“⁵³⁴

Významu rozlišování mezi příčinami a podmínkami kriminality⁵³⁵ byla v Československu v letech 1961–1965 (tedy už před půl stoletím!)⁵³⁶ – v souvislosti s bojem proti kriminalitě – věnována mimořádná pozornost a bylo všeobecně akceptováno, že otázky zkoumání příčin kriminality a její *prevence* vystupovaly v tehdejší „etapě vývoje všech socialistických států výrazně do popředí“.⁵³⁷ Prof. Ladislav Schubert například považoval za hlavní příčinu kriminality „vykořisťovatelský systém“, bez jehož odstranění nebylo možné úspěšně čelit protispolečenským činům.⁵³⁸ Pomoc trestněprávní vědy v boji proti kriminalitě se podle prof. Schuberta měla projevit především omezením scholastické polemiky o „příčinách a podmínkách“ kriminality, pokud příslušné názory nebyly „seriózně podloženy zjištěnými a vyhodnocenými fakty“.⁵³⁹

Československé trestní zákonodárství první poloviny 60. let tak bylo pod vlivem těchto vědeckých diskusí „přímo prolnuto myšlenkou, aby byly v trestním řízení náležitě

---

⁵³³ Ibidem, s. 688.

⁵³⁴ Ibidem, s. 696.

⁵³⁵ Viz VEVERKA, M.: *Přežitky a kriminalita*. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 794–810.

⁵³⁶ Viz RŮŽEK, A.: *Zjišťování a odstraňování příčin trestných činů a připravovaný nový trestní řád*. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 697–703.

⁵³⁷ KUDLÍK, A.: *Ještě k pojetí příčin kriminality a její prevence*. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 141.

⁵³⁸ SCHUBERT, L.: *K metodě výzkumu příčin protispolečenských činů*. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 42.

⁵³⁹ Ibidem, s. 56.

odhaleny příčiny, které k trestné činnosti vedly, včetně právě individuálních příčin tkvících v osobě pachatele“.⁵⁴⁰ Hlubší vysvětlení existence trestných činů a jejich pachatelů bylo důležitým úkolem nejen trestního práva ale i soudní psychiatrie,⁵⁴¹ což reflektovalo i druhé vydání učebnice *Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře*⁵⁴² manželů Knoblochových.⁵⁴³

6.8. Doc. Boris Vybíral

Dne 5. prosince 1962 zemřel po vleklé a těžké srdeční chorobě ve věku 35 let doc. Boris Vybíral, který patřil k „nové generaci vědeckých pracovníků a byl jedním z nejlepších představitelů marxistické vědy státu a práva“.⁵⁴⁴ Jeho vědecká tvorba je zachycena i v jeho dvou monografiích o objektu trestného činu,⁵⁴⁵ a v době, kdy jej zastihla nemoc a smrt pracoval na obsáhlé monografii o recidivě, která měla zahrnout i právně sociologickou oblast tematiky.⁵⁴⁶

Vzhledem k tomu, že se následně již neplánujeme věnovat této postavě české trestněprávní vědy, uvedeme aspoň směr, kterým se Vybíralovy úvahy o recidivě

---

⁵⁴⁰ NEZKUSIL, J. – KNOBLOCH, F.: *Psychiatrie a boj se zločinností*. In: Právník, roč. CIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1965, s. 719.

⁵⁴¹ Ibidem, s. 718.

⁵⁴² KNOBLOCH, F. – KNOBLOCHOVÁ, J.: *Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře*. II. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Orbis, 1965, 412 s.

⁵⁴³ Viz RŮŽEK, A.: *F. Knobloch – J. Knoblochová: Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře, II. vydání, Praha, Orbis 1965*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 555–557.

⁵⁴⁴ *Za Borisem Vybíralem*. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 57.

⁵⁴⁵ VYBÍRAL, B.: *O objektu trestného činu*. Praha: Orbis, 1953, 49 s.; VYBÍRAL, B.: *Pojem a význam objektu trestného činu v československém socialistickém trestním právu*. In: Rozpravy Československé akademie věd, roč. LXVI., řada SV, sešit 1, Praha, Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, 160 s.

⁵⁴⁶ *Za Borisem Vybíralem*. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 58.

ubíraly. Kritický rozbor úpravy recidivy v platném československém trestním právu vyústil u dr. Vybírala v řadu návrhů *de lege ferenda*, jejichž uskutečnění mělo přispět jak k zesílení účinnosti boje proti recidivní kriminalitě, tak i k odstranění nebezpečí, že se v konkrétních případech soudní praxe bude k posuzování recidivy přistupovat mechanicky.⁵⁴⁷ Boris Vybíral považoval za nutné recidivu hodnotit v každém případě jak „*přísně individuálně se zřetelem na povahu dřívějšího odsouzení a všechny okolnosti s ním souvisící*“,⁵⁴⁸ tak „*v souvislosti s celkovým třídním a osobním profilem pachatele trestného činu*“.⁵⁴⁹

6.9. Vědecké diskuse o trestněprávní problematice (1962–1965)

V prosinci 1962 se v Praze konala za široké účasti praktiků, psychiatrů, vědeckých pracovníků vysokých škol a vědeckých ústavů celostátní konference o problematice obtížně vychovatelné mládeže,⁵⁵⁰ a diskutovalo se na ní i o problémech týkajících se vnitřních (psychických) příčin a vnějších podmínek, které vyvolávaly nebo napomáhaly vzniku juvenilní delikvence.

Dne 28. dubna 1963 uspořádala redakční rada časopisu *Právník* na svém zasedání diskusi o aktuálních otázkách upevňování socialistické zákonnosti v oboru trestního práva a řízení, na kterou pozvala pracovníky justice, právní vědy, prokuratury, vnitra a advokacie.⁵⁵¹ Diskutovalo se na ní například o nedostacích trestního řádu z roku 1950, porušování zákonnosti, politických procesech v době kultu osobnosti,

---

⁵⁴⁷ VYBÍRAL, B.: *K právní úpravě recidivy v čs. trestním právu*. In: *Právník*, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 274.

⁵⁴⁸ VYBÍRAL, B.: *Otázky recidivy ve Sbírce rozhodnutí československých soudů*. In: *Právník*, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 573.

⁵⁴⁹ *Ibidem*, s. 575.

⁵⁵⁰ ŠVANCAR, Z. – OSMANČÍK, O.: *K významným opatřením ke zlepšení výchovy obtížně vychovatelné mládeže*. In: *Právník*, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 508.

⁵⁵¹ G. P.: *O zákonnosti v trestním právu a řízení*. In: *Právník*, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 583.

novém trestním řádu z roku 1961 a odstraňování pozůstatků kultu osobnosti.⁵⁵² Zdeněk Jičínský v diskusi o příčinách nezákonností v období kultu osobnosti poukázal například na to, že je nelze shledávat jenom ve vadách trestních zákonů z roku 1950, ale že je „třeba vidět a brát v úvahu i otázku celkového úpadku práva“.⁵⁵³ V souvislosti s porušováním zákonnosti v 50. letech se pak v diskusi rozebírala i problematika právního nihilismu.⁵⁵⁴

Ve dnech 17.–18. června 1963 se konalo ustavující zasedání sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti v Praze, na kterém kromě nutných organizačních otázek a volby předsednictva projednala sekce i tři důležité referáty věnované významným otázkám teorie trestního práva.⁵⁵⁵

Dne 28. dubna 1964 uspořádala redakční rada časopisu Právník na svém zasedání diskusi o problémech přípravného řízení a výkonu trestu ve spojitosti s chystanou novelizací trestního řádu a přípravou zákona o nápravných zařízeních, na kterou pozvala pracovníky právní teorie i praxe.⁵⁵⁶ V diskusi vystoupil kromě prof. Vladimíra Solnaře, vzpomínajícího na své zkušenosti z období výkonu funkce vyšetřujícího soudce,⁵⁵⁷ i dr. Oto Novotný s tím, že podle něj je „nesmírně obtížné a snad téměř nemožné vytvořit naprosto dokonalý vězeňský systém, který by nám stoprocentně zajistil, že odsouzený vyjde z výkonu trestu alespoň tak narušený jako v době, kdy tam přišel“.⁵⁵⁸ Oto Novotný dále poukázal na velikou možnost získání škodlivých návyků u odsouzených ve vězení, nesnadnost řešení tohoto složitého problému dotýkajícího se „přímo podstaty trestu odnětí svobody“⁵⁵⁹ a nastínil řešení

---

⁵⁵² Ibidem, s. 585.

⁵⁵³ Ibidem, s. 594.

⁵⁵⁴ Ibidem, s. 597.

⁵⁵⁵ *Zpráva o ustavujícím zasedání sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti v Praze*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XI., Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1963, s. 447.

⁵⁵⁶ *K otázkám přípravného řízení trestního a výkonu trestu*. In: *Právník*, roč. CIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1964, s. 919.

⁵⁵⁷ Ibidem, s. 925.

⁵⁵⁸ Ibidem, s. 930.

⁵⁵⁹ Ibidem, s. 930.

směřující k důkladnější diferenciaci mezi odsouzenými.

Dne 23. června 1964 uspořádala redakční rada časopisu Právník na svém rozšířeném zasedání za účasti pracovníků právní teorie i praxe diskusi o aktuálních otázkách prokurátorského dozoru (např. o postavení prokuratury v socialistickém státě).⁵⁶⁰

Ve dnech 6.–7. října 1964⁵⁶¹ projednalo III. plenární zasedání sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti v Praze materiál „K některým otázkám účasti společenských organizací v trestním řízení“, který vypracoval kolektiv členů sekce pod vedením doc. Antonína Růžka (*8. únor 1916).⁵⁶²

Na dny 25.–26. března 1965 svolala Vědecko-metodická rada pro základy marxisticko-leninské výchovy při ÚV Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí do Mostu seminář o kriminalitě mládeže, který se stal širokým fórem výměny zkušeností a poznatků týkajících se dané problematiky, získaných na základě jak praktické činnosti, tak i výzkumné práce.⁵⁶³

6.10. Změny trestního práva v roce 1965

Předsednictvo ÚV KSČ dospělo k závěru, že jeho stranická politika pozbývá vážnosti a trestné zákony chránící socialistickou společnost před kriminalitou se začínají interpretovat liberálněji. V červnu 1965 se pak Národní shromáždění usneslo na této sérii pěti zákonů, které se významně dotkly trestního práva:

---

⁵⁶⁰ *K aktuálním otázkám prokurátorského dozoru.* In: Právník, roč. CIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1965, s. 154.

⁵⁶¹ LMA: *Sdělení o III. plenárním zasedání sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti v Praze.* In: Socialistická zákonnost, roč. XII., č. 9, Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1964, s. 60.

⁵⁶² M. L.: *K některým otázkám účasti společenských organizací v trestním řízení. (Sdělení o výsledku zasedání III. pléna sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti ve dnech 6. a 7. října 1964.)* In: Socialistická zákonnost, roč. XII., č. 10, Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1964, s. 41.

⁵⁶³ OSMANČÍK, O.: *Seminář o kriminalitě mládeže.* In: Socialistická zákonnost, roč. XIII., č. 6, Praha, Tiskové oddělení ministerstva spravedlnosti v Praze, 1965, s. 38.

- *Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb. č. 56/1965 Sb., ze dne 17. června 1965;*
- *Zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 57/1965 Sb., ze dne 17. června 1965;*
- *Zákon, kterým se upravuje postih provinění a přestupků osob opětovně se dopouštějících výtržnictví, násilností a příživnictví č. 58/1965 Sb., ze dne 17. června 1965;*
- *Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 59/1965 Sb., ze dne 17. června 1965;*
- *Zákon o prokuratuře č. 60/1965 Sb., ze dne 17. června 1965.*

Zákon č. 56/1965 Sb. novelizoval některá ustanovení obecné i zvláštní části trestního zákona. Změny nastaly zejména v obecné části, v ustanoveních o trestu odnětí svobody, jeho ukládání a výkonu, a to se zvláštním zřetelem na výkon trestu odnětí svobody u mladistvých.⁵⁶⁴

V zákoně č. 57/1965 Sb., který změnil a doplnil trestní řád z roku 1961, byla významná úprava postupu prokurátora, vyšetřovatele a vyhledávacího orgánu před vlastním zahájením trestního stíhání při objasňování přijatých oznámení o trestných činech a ostatních podnětů k trestnímu stíhání (§§ 158–159).⁵⁶⁵ Zákon přinesl určité kvalitativní změny, které prohloubily demokratické zásady československého trestního práva procesního. Novela trestního řádu „v zájmu zvýšení účinnosti boje proti kriminalitě, vyžadujícího důsledné a rychlé odhalování trestných činů a postižení jejich pachatelů za současného zvýšení záruk zákonnosti celého trestního řízení a posílení práv na obhajobu“,⁵⁶⁶ změnila ustanovení trestního řádu o přípravném řízení a uzákonila dvě formy přípravného řízení – vyšetřování (§§ 161–167) a vyhledávání (§§ 168–170). Novela trestního řádu přenesla kompetenci k vydávání tzv. konečných rozhodnutí v přípravném řízení – usnesení o zastavení (§ 172) nebo přerušení (§ 173)

---

⁵⁶⁴ BURDA, A. a kol.: *Novela trestního řádu a novela trestního zákona. Komentář.* Praha: Orbis, 1967, s. 5.

⁵⁶⁵ RŮŽEK, A.: *Novela k trestnímu řádu.* In: *Právník*, roč. CIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1965, s. 808.

⁵⁶⁶ BURDA, A. a kol.: *Novela trestního řádu a novela trestního zákona. Komentář.* Praha: Orbis, 1967, s. 5.

trestního stíhání a o postoupení věci jinému orgánu než soudu (§ 171) – z prokurátora na vyšetřovatele nebo vyhledávací orgán.⁵⁶⁷

I vydáním komentáře⁵⁶⁸ se uvítalo, že o výkonu trestu odnětí svobody byl přijat samostatný *Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 59/1965 Sb., ze dne 17. června 1965.*⁵⁶⁹ Podle tohoto zákona se trest odnětí svobody vykonával ve třech nápravně výchovných skupinách, přičemž diferenciací odsouzených sledovala cíl, aby „méně narušení odsouzení vykonávali trest odděleně od více narušených odsouzených a aby v nápravně výchovné činnosti u odsouzených, u nichž to vyžaduje vyšší stupeň nebo povaha jejich narušení, se uplatňovaly účinnější prostředky k jejich nápravě“ (§ 5 odst. 2).

K účinnějšímu boji proti zločinnosti mělo přispět i zvýšení úrovně vyšetřování – především zvýšením odborné kvalifikace vyšetřovatelů, pro které bylo novým zákonem o prokuratuře č. 60/1965 Sb. stanoveno „úplné vysokoškolské právnické vzdělání“ (§ 37 odst. 1 písm. b).⁵⁷⁰

Cílem úprav trestního řízení v těchto letech bylo „upravit v trestním procesu jednotlivé úkony a stadia řízení tak, aby bylo zajištěno dodržování socialistické zákonnosti“.⁵⁷¹

6.11. Trestní právo a kriminologie v letech 1965–1968

Dne 10. listopadu 1965 se na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze – za účasti zástupců příslušných resortů, zejména vedoucích jejich statistických oddělení,

---

⁵⁶⁷ ŠTĚPÁN, J.: *Stížnost obviněného a poškozeného proti konečným rozhodnutím v přípravném řízení.* In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 743.

⁵⁶⁸ REGENT, M. – TOLAR, J.: *Zákon o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář.* Praha: Orbis, 1966, 410 s.

⁵⁶⁹ TOLAR, J.: *K úpravě výkonu trestu odnětí svobody.* In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 22.

⁵⁷⁰ RŮŽEK, A.: *Novela k trestnímu řádu.* In: Právník, roč. CIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1965, s. 806.

⁵⁷¹ LACHOUT, V.: *K úpravě stížnosti pro porušení zákona v trestním řízení.* In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 355.

pracovníků teorie a praxe, zástupců kateder trestního práva (kabinetu pro kriminologii), občanského práva, obecné teorie státu a práva a sociologie práva a politiky – diskutovalo o návrhu na sjednocení a zkvalitnění statistiky orgánů ministerstva spravedlnosti a generální prokuratury, jenž se měl realizovat v roce 1966.⁵⁷² V této diskusi se prof. Vladimír Solnař vyjádřil k možnostem statistického zjišťování příčin zločinnosti skepticky, protože podle jeho názoru má své meze a pro zjišťování příčin zločinnosti se lépe hodí „různé způsoby výběrového šetření“.⁵⁷³

Na rozšířené schůzi katedry trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a kriminologické skupiny při nově vzniklém kabinetu pro kriminologii se za účasti dalších pracovníků teoretických i praktických pracovišť (např. psychiatrické kliniky a ústavu soudního lékařství UK, VÚK při GP, analytické skupiny MV pracovníků nápravných zařízení, ministerstva spravedlnosti) projednávaly otázky ustavení, organizace a činnosti tohoto kabinetu a jeho spolupráce s dalšími pracovišti.⁵⁷⁴ Při vzniku kriminologického kabinetu se vycházelo z toho, že problematika příčin zločinnosti a její prevence, vyučována do té doby v rámci kursu trestního práva hmotného, by měla být – vzhledem k jejímu významu – vyčleněna a podávána ve formě samostatného kursu kriminologie.⁵⁷⁵

Dne 20. května 1966 se kriminologická skupina kabinetu pro kriminologii při katedře trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze sešla, aby projednala elaborát Výzkumného ústavu kriminologického při Generální prokuratuře věnovaný otázce zločinnosti mládeže. Problematika kriminality mládeže tehdy představovala téma, na kterou se odůvodněně obracela pozornost československých i zahraničních kriminologů.⁵⁷⁶

---

⁵⁷² KUDLÍK, A.: *K problematice trestní statistiky*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 380.

⁵⁷³ Ibidem, s. 383.

⁵⁷⁴ NEZKUSIL, J. – KUDLÍK, A.: *Z kabinetu pro kriminologii PF UK*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 384.

⁵⁷⁵ Ibidem, s. 385.

⁵⁷⁶ DOLENSKÝ, A.: *Z činnosti kabinetu pro kriminologii při katedře trestního práva právnické fakulty KU v Praze*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 766.

Kriminologie a její vědecké využití či pěstování bylo v Československu v těchto letech předmětem značné pozornosti,⁵⁷⁷ k čemuž nesporně přispěla i aktivita Výzkumného ústavu kriminologického při Generální prokuratuře. V roce 1967 byl pak založen i Výzkumný ústav penologický SNV ČSR, který se měl zabývat nejrozsáhlejším úsekem penologie – penitenciární problematikou. Tento ústav se však ani v dalších letech nepodařilo dostatečně kádrově vybudovat.⁵⁷⁸

* * *

V souvislosti s rehabilitací neprávem odsouzených osob k trestu smrti během politických soudních procesů v 50. letech se v československém trestním právu druhé poloviny 70. let opět vynořila otázka trestu smrti.⁵⁷⁹ Zkušenosti z 50. let jednoznačně prokázaly, že největším „nedostatkem trestu smrti je jeho *nenapravitelnost*“.⁵⁸⁰

---

⁵⁷⁷ Viz VEVERKA, M.: *Polemicky o kriminologii*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 140–144; OSMANČÍK, O.: *Několik poznámek k otázkám kriminologie*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 144–149; DOJČÁK, P.: *K teoreticko – metodologickým problémům kriminologie*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 150–158; KVASNIČKA, V.: *Některé metodické a technické zkušenosti z kriminologického výzkumu*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 263–267; KVASNIČKA, V.: *Několik poznámek k pojetí kriminologie*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 639–644; KUDLÍK, A. – NEZKUSIL, J.: *Rozvoj kriminologické vědy a základní koncepční problémy čs. socialistické kriminologie*. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 525–536; KUDLÍK, A. – NEZKUSIL, J.: *Systém kriminologie a otázky jejího vědeckého pěstování a výuky*. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 608–618.

⁵⁷⁸ ČEPELÁK, J. – VÝBORNÝ, S.: *Aktuální otázky penologického výzkumu*. In: Právník, roč. CXII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1973, s. 791.

⁵⁷⁹ Viz I. B.: *K problematice trestu smrti*. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 485–486.

⁵⁸⁰ NOVOTNÝ, O.: *Trest smrti a platné trestní právo*. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 522–523.

V tehdejší československém trestním zákonodárství se trest smrti už považoval za výjimečné opatření. Podle platného trestního zákona č. 140/1961 Sb. byl trest smrti výjimečným trestem, co bylo vyjádřeno i tím, že nefiguroval mezi ostatními tresty a ustanovení o něm bylo vyčleněno z ustanovení o druzích trestů (§§ 27–28) a zařazeno zcela samostatně (§§ 29–30). V těchto letech se v oblasti postihu trestem smrti vytvořila nová situace, pro kterou bylo charakteristické, že se trest smrti uplatňoval výlučně vůči pachatelům vraždy.⁵⁸¹ Doc. Oto Novotný v souvislosti s problematikou trestu smrti tehdy navrhoval, že pokud by „u nás v příštích letech nedošlo ke zrušení trestu smrti či k vytvoření faktického stavu, kdy trest smrti nebude ukládán či vykonáván, zasloužily by si zevrubného zkoumání i další otázky: okruh trestných činů, u nichž možno připustit trest smrti, velikost soudního senátu, který o jeho ukládání rozhoduje, způsob jeho výkonu aj.“⁵⁸²

V roce 1967 vyšla doc. Otou Novotnému penologická monografie *O trestu a vězeňství*,⁵⁸³ pojednávající o smyslu, funkcích a účincích trestu v tehdejší společnosti,⁵⁸⁴ která patří k tomu nejlepšímu, co bylo u nás k dané problematice napsáno.

* * *

Zvyšování požadavků na úroveň trestního řízení, zejména z hlediska zjišťování a hlubšího poznání skutečného stavu věci, rozšiřovalo i množství případů, kdy orgány trestního řízení potřebovaly pomoc znalce. Docházelo ke zdůraznění významu znaleckých posudků, a tím i ke zdůraznění významu postavení a funkce soudních znalců v trestním řízení.⁵⁸⁵

---

⁵⁸¹ Ibidem, s. 521.

⁵⁸² Ibidem, s. 524.

⁵⁸³ NOVOTNÝ, O.: *O trestu a vězeňství*. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1967, 250 s.

⁵⁸⁴ Viz SOLNAR, V.: *Oto Novotný: O trestu a vězeňství*. In: Právník, roč. CVII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1968, s. 162–165.

⁵⁸⁵ BOČEK, O.: *Soudně psychiatrická expertíza v trestním řízení*. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 619.

Jednou z neustále diskutovaných zásad trestního řízení byla zásada presumpce neviny, která byla v Československu v těchto letech předmětem živého vědeckého zájmu.⁵⁸⁶

Značná časopisecká a knižní produkce byla věnována problematice kriminality mládeže⁵⁸⁷ a i v dalších letech se o stavu trestnosti mladé generace hovořilo a psalo ve značné míře.⁵⁸⁸

Období jistého společenského uvolnění a intelektuálního rozkvětu se samozřejmě odrazilo v určitém, i když jenom částečném a dočasném odideologování československé trestněprávní vědy, kriminologie i trestního práva samotného. Účelem monografie Alfreda Jüttnera *O kriminologii a kriminalitě*⁵⁸⁹ bylo podat stručnou informaci o dějinách kriminologie, o jejích dvou hlavních směrech, o významnějších kriminologických teoriích,⁵⁹⁰ přičemž část monografie o kriminalitě v ČSSR obsahovala některé původní a zajímavé postřehy.⁵⁹¹

* * *

Ve dnech 14.–15. prosince 1967 pořádala sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti v Praze své VIII. plenární zasedání.⁵⁹²

---

⁵⁸⁶ RŮŽEK, A.: *Několik poznámek k zásadě presumpce neviny*. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 443; LACHOUT, V.: *K pojetí presumpce neviny*. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 943.

⁵⁸⁷ LACHOUT, V.: *O kriminalitě mládeže*. In: Právník, roč. CVII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1968, s. 569.

⁵⁸⁸ BĚLOHLÁVEK, Z.: *Protispolečenská činnost mládeže – její vývoj a současný stav v Jihomoravském kraji*. In: Právník, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1969, s. 629.

⁵⁸⁹ JÜTTNER, A.: *O kriminologii a kriminalitě*. Praha: Orbis, 1968, 214 s.

⁵⁹⁰ NEZKUSIL, J.: *Alfréd Jüttner, O kriminologii a kriminalitě*. Orbis, Praha 1968. In: Socialistická zákonost, roč. XVII., č. 7, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1969, s. 435.

⁵⁹¹ Ibidem, s. 439.

⁵⁹² MOTEJL, O.: *Sekce trestního práva zasedala...* In: Socialistická zákonost, roč. XVI., č.

Demokratizační proces v československé společnosti otevřel v trestním právu široký prostor pro úvahy de lege ferenda a nové tvůrčí možnosti. Práce sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti, která se dosud mohla vlastně věnovat jen interpretaci platných právních norem, se mohla nově zaměřit i na kritický rozbor nedostatků trestního práva a na hledání způsobů jejich odstraňování. Důkazem této nové orientace bylo i IX. plenární zasedání sekce trestního práva, konané ve dnech 28.–30. května 1968 na Tálech (Středoslovenský kraj), které se věnovalo koncepčním otázkám trestního procesu se zvláštním zaměřením na problematiku přípravného řízení.⁵⁹³

* * *

Zaměstnanci Výzkumného ústavu kriminologického při Generální prokuratuře předložili své náměty k demokratizaci a zdokonalení společenského a veřejného života v republice.⁵⁹⁴ Tyto náměty se týkaly například kompetencí resortu ministerstva vnitra, u kterého byla v průběhu minulých let soustředěna obrovská moc: „Šlo to až tak daleko, že dokonce složka státní bezpečnosti ministerstva vnitra stála nad všemi státními orgány i nad nejvyššími orgány strany. Jen za tohoto stavu bylo možné nezákonné pronásledování nepohodlných občanů až po inscenace známých procesů.“⁵⁹⁵ Náměty se dále týkaly otázek platného trestního práva, které bylo „poznámenáno přeceňováním trestní represe a iluzí, podle níž je v zájmu účinné ochrany společnosti užívat těch nejširších formulací podmínek trestní odpovědnosti i některých skutkových podstat“.⁵⁹⁶

Dosavadní metody práce bezpečnostního, prokurátorského a soudního aparátu byly podrobovány silné a oprávněné kritice. Případy hrubých zásahů tehdejší komunistické moci do občanských práv, k nimž docházelo v letech 1948–1955 vycházely

---

3–4, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1968, s. 248.

⁵⁹³ MACH, L.: *IX. plenární zasedání sekce trestního práva PÚMS*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XVI., č. 8, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1968, s. 496.

⁵⁹⁴ *Memorandum Výzkumného ústavu kriminologického k rozpracování akčního programu KSČ*. In: *Právník*, roč. CVII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1968, s. 833.

⁵⁹⁵ *Ibidem*, s. 833.

⁵⁹⁶ *Ibidem*, s. 834.

na povrch a mobilizovaly i širší veřejnost k požadavkům na provedení důsledných revizí nezákonných soudních procesů a rehabilitaci neprávem postižených osob. Rozhořčení nad těmito křivdami a spravedlivá snaha rehabilitovat neprávem odsouzené osoby byly „ve své podstatě určitou retrospektivou, bilancováním minulosti, hodnocením společenských souvislostí i hledáním odpovědnosti za to, co se během 20 let událo, a co způsobilo tak hlubokou retardaci politického, ale i kulturního a právního vývoje“.⁵⁹⁷

Po odhalení hrubých nezákonností na úseku trestního soudnictví koncem 40. let a v 50. letech, při kterých nebyly ojedinělé případy, kdy nevinní lidé byli odsouzeni k nejtěžším trestům, nebo dokonce i k trestu smrti, vznikla snaha uskutečnit nápravu křivd nezákonných odsouzení a o soudní rehabilitaci.

Cílem *Zákona o soudní rehabilitaci č. 82/1968 Sb., ze dne 25. června 1968*, se stala rehabilitace osob postižených hrubou nezákonností let 50. a následujících jako jeden ze základních pilířů ozdravení československých právních poměrů a obnovení důvěry obyvatelstva v socialistickou zákonnost.⁵⁹⁸

Účelem tohoto zákona, představujícího *lex specialis* měnící případně rušící některé zásady všeobecně platných právních předpisů, bylo „umožnit rychlé přezkoumání případů osob protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit přímo ze zákona některé nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a vyvodit ze zjištěných nezákonností důsledky proti osobám, které se na nich podílely“ (§ 1).

Zákon o soudní rehabilitaci zaujal mezi zákony z roku 1968 „místo velmi významné. Jeho závažnost a cíle, které sleduje, odůvodňují mimořádný zájem, se kterým veřejnost sledovala přípravu zákona a se kterým sleduje nyní i jeho uvádění v život.“⁵⁹⁹

---

⁵⁹⁷ MACH, L.: *K aktuálním otázkám trestního procesu*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XVI., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1968, s. 325.

⁵⁹⁸ KOUKOLÍK, J.: *Společenská obhajoba v rehabilitačním řízení*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XVII., č. 3, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1969, s. 172.

⁵⁹⁹ RŮŽEK, A.: *Zákon o soudní rehabilitaci*. In: *Právník*, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1969, s. 107.

7. Trestní právo v období normalizace (1968–1989)

7.1. Trestní právo v letech 1968–1969

Dne 21. srpna 1968 došlo k okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy a nastalo u nás obnovení prosovětského komunistického totalitního režimu. Následující období je charakteristické „všeobecnou stagnací, polit. strnulostí, potlačováním sebemenších opozičních projevů a okázalou servilitou vůči SSSR“.⁶⁰⁰ Tzv. normalizace zmrazila reformní a demokratizační proces i v oblasti trestního práva a trestněprávní vědě se nejen nevyhnula, ale krutě ji postihla. Během normalizace postihl československou trestněprávní vědu tzv. reálný socialismus. Podobu a povahu trestního práva v tomto období určovala povaha politických nominantů a atmosféra politických událostí, názory nestranných právních vědců neměli oficiálně relevantní váhu.

Během normalizace, v 70. a 80. letech, došlo v československé trestněprávní vědě k stagnaci, či dokonce degeneraci rozborů a řešení závažných otázek a problémů trestního práva hmotného. Hlubší filosofický rozbor trestněprávních nebo kriminologických problémů byl naprosto výjimečný⁶⁰¹ a mohl vzniknout – tak jako ve většině případů podobné povahy – jenom mimo hlavní proud. Trestněprávní vědci v oficiální struktuře se místo odhalování hlubších filozofických rozměrů trestního práva uchýlili raději jenom k pozitivistickému řešení odborných problémů. Analýza obsahu většiny publikovaných prací z oboru trestního práva či kriminologie tohoto období by odhalila jejich poměrně malinký význam, případně bezvýznamnost pro celkový vývoj československého trestního práva.

V období normalizace byly v praxi československého trestního práva opět uplatňovány prvky a zásady nekorespondující s pojetím demokratického trestního řízení.

* * *

---

⁶⁰⁰ TOMEŠ, J.: *Slovník k politickým dějinám Československa 1918 – 1992*. Praha: Nakladatelství Budka, 1994, s. 111.

⁶⁰¹ Viz HATALA, V.: *Kriminologické štúdie. Výber z diela 1973 – 1985*. Bratislava: Kalligram, 2011, 392 s.

Ve dnech 17.–18. prosince 1968 se konalo X. plenární zasedání sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti, v jehož programu byly některé aktuální otázky trestního práva hmotného.⁶⁰²

Dne 20. února 1969 vznikla sekce sociální patologie Čs. sociologické společnosti, což svědčilo jak o růstu sociálně patologických jevů, tak i o stále větší pozornosti, která se těmto jevům věnovala. Sociálně patologické jevy (např. kriminalita, alkoholismus, narkomanie a toxikomanie, prostituce, velká rozvodovost a její negativní důsledky při výchově dětí) se tehdy stávaly závažnými politicko-společenskými problémy.⁶⁰³ Na ustavující schůzi sekce sociální patologie bylo zvoleno její předsednictvo a předsedou byl zvolen dr. Otakar Osmančík (†21. XI. 2012). První seminář sekce se konal 5. června 1969 na téma „Současný stav kriminologického a penologického bádání v oblasti sociální patologie“.⁶⁰⁴

Ve dnech 23.–25. dubna 1969 se v Praze konalo kolokvium Mezinárodní společnosti pro právo trestní. Bylo pořádáno Ústavem státu a práva za přispění Jednoty čs. právníků, a zabývalo se otázkou „Úloha soudu při určování a aplikaci trestu“.⁶⁰⁵ Organizační práce pro přípravu kolokvia konala československá skupina Mezinárodní společnosti pro právo trestní pod vedením prof. Vladimíra Solnaře, jehož předběžný generální referát byl také podkladem práce kolokvia.⁶⁰⁶

V československé kriminologii se začala věnovat značná pozornost problematice společenského právního vědomí, především objasnění jeho významu, úlohy a vlivu na chování občanů při dodržování práva.⁶⁰⁷ Ve Výzkumném ústavu kriminologickém při

---

⁶⁰² -LMA-: *Informace o X. plenárním zasedání sekce trestního práva PÚMS*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XVII., č. 3, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1969, s. 181.

⁶⁰³ TOMIN, M.: *Založení sekce sociální patologie Čs. sociologické společnosti*. In: *Právník*, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1969, s. 915–916.

⁶⁰⁴ *Ibidem*, s. 916.

⁶⁰⁵ A. D.: *Zpráva o kolokviu Mezinárodní společnosti pro trestní právo v Praze*. In: *Právník*, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1969, s. 758.

⁶⁰⁶ *Ibidem*, s. 758.

⁶⁰⁷ VOJNA, P.: *Veřejné mínění o účinnosti trestního práva*. In: *Právník*, roč. CXXV., Praha:

Generální prokuratuře byl výzkum právního vědomí započat už v roce 1969, kdy byl uskutečněn výzkum zaměřený na zkoumání postojů československých občanů k problematice trestu smrti a v následujících letech byl výzkum orientován i na řadu dalších problémů.⁶⁰⁸

Forenzní psychologie se začala v Československu rychle teoreticky rozvíjet a účinně uplatňovat v určitých oblastech společenské praxe, zvláště v soudnictví. V květnu 1969 se ve Špindlerově Mlýně konala celostátní soudně psychiatrická konference.⁶⁰⁹

Ve dnech 15.–16. října 1969 se v Praze konalo XI. plenární zasedání pléna sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti v Praze. Po rozdělení bývalého Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti ČSSR na právnické ústavy ministerstev spravedlnosti České a Slovenské socialistické republiky, k němuž došlo v rámci nového uspořádání státu koncem roku 1968, to byla první významnější akce, kterou uspořádala sekce trestního práva českého ústavu.⁶¹⁰

Ve dnech 17.–22. listopadu 1969 se v Budapešti konala pracovní porada kriminologů evropských socialistických zemí a zabývala se strukturou kriminality v socialistické společnosti.⁶¹¹ Na této poradě, kterou organizoval Ústav pro právní a politické vědy Maďarské akademie věd, tvořili českoslovenští účastníci nejpočetnější zahraniční skupinu.⁶¹²

* * *

Ústav státu a práva ČSAV, 1986, s. 378.

⁶⁰⁸ TOMIN, M.: *Právní vědomí a reakce na delinkventní chování*. In: Právník, roč. CXIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1975, s. 158.

⁶⁰⁹ NEUMANN, J. – CHODURA, I.: *K problematice forenzní psychologie*. In: Socialistická zákonnost, roč. XVIII., č. 1, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1970, s. 60.

⁶¹⁰ MACH, L.: *Zpráva o XI. plenárním zasedání sekce trestního práva PÚMS*. In: Socialistická zákonnost, roč. XVII., č. 11–12, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1969, s. 743.

⁶¹¹ KVASNIČKA, V. – NOVOTNÝ, O. – PŘENOSIL, G.: *Pracovní porada kriminologů socialistických zemí*. In: Právník, roč. CIX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1970, s. 630.

⁶¹² Ibidem, s. 630.

Po událostech v srpnu 1968, kdy se Československo stalo satelitem SSSR, se mnozí českoslovenští státní občané rozhodli pod vlivem změněných politicko-společenských poměrů emigrovat do zahraničí. Dne 27. května 1969 vyhlásil prezident republiky Ludvík Svoboda (*25. XI. 1895 – †20. IX. 1979) rozhodnutí o amnestii č. 52/1969 Sb. pro všechny československé občany, „kteří bez povolení opustili území Československé socialistické republiky nebo bez povolení československých úřadů zůstali v cizině“, pokud se do 15. září 1969 vrátí na území republiky (Čl. IV.). To souviselo s § 109 trestního zákona č. 140/1961 Sb., upravujícího trestný čin opuštění republiky. V tomto období se však do Československa vrátilo jen několik stovek lidí a v cizině jich zůstalo kolem 70 000, čímž se amnestie presidenta minula účinkem a po roce 1969 došlo k širokému okruhu různých trestních postihů s tím spojených.

Dne 22. srpna 1969 přijalo předsednictvo Federálního shromáždění *Zákonné opatření předsednictva Federálního shromáždění o některých přechodných opatřeních nutných ku pevnění a ochraně veřejného pořádku č. 99/1969 Sb., ze dne 22. srpna 1969* (tzv. pendrekový zákon), který legalizoval krvavé zásahy proti demonstrantům při prvním výročí okupace v srpnu 1968.

V prosinci 1969 se přistoupilo ke komplexní novelizaci trestních zákonů:

- *Zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 60/1965 Sb., o prokuratuře č. 147/1969 Sb., ze dne 18. prosince 1969;*
- *Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb. č. 148/1969 Sb., ze dne 18. prosince 1969;*
- *Zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) č. 149/1969 Sb., ze dne 18. prosince 1969;*
- *Zákon o přečinech č. 150/1969 Sb., ze dne 18. prosince 1969.*

Zákon o přečinech č. 150/1969 Sb. prolomil jednotnou kategorizaci soudních deliktů a v československém trestním zákonodárství jím vznikly dvě kategorie (bipartice) trestního jednání – trestný čin a přečin.

Zákon o přečinech dále zrušil zákon o místních lidových soudech č. 38/1961 Sb. a ty části zákona o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, které upravovaly projednávání provinění národními výbory. Zákon o přečinech měl – spolu s dalšími uvedenými novými předpisy – dalekosáhlý význam i proto, že jeho účinností zanikly místní lidové soudy, které od poloviny roku 1961 představovaly po

institucionální stránce hlavní prostředek zajišťující boj společnosti s drobnou kriminalitou.⁶¹³

7.2. Novela zákona o soudní rehabilitaci

Význam zákona o soudní rehabilitaci č. 82/1968 Sb. byl v roce 1970 výrazně oslaben *Zákonem, kterým se mění a doplňuje zákon č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci č. 70/1970 Sb., ze dne 8. července 1970*, protože mnohé jeho původní paragrafy byly zrušeny nebo zásadně přeformulovány.

Federální shromáždění ČSSR projednalo a schválilo novelizaci zákona o soudní rehabilitaci dne 8. července 1970 a provedená rozprava o jeho návrhu ozřejmuje hlavní myšlenky a politické aspekty této novelizace. Změna politického kurzu – po „vyjasnění politické atmosféry a po některých kádrových změnách ve vedení prokuratury a justičního resortu“⁶¹⁴ – byla evidentní: „Návrh na novelizaci zákona č. 82/1968 Sb. dokumentuje, že náš socialistický stát a jeho vedoucí síla, Komunistická strana Československa, Národní fronta, trvají na důsledném dokončení rehabilitací a patřičné nápravě v případech, kdy došlo k nezákonnému odsouzení osob, které se ve skutečnosti nedopustily trestného činu. Předložený návrh však současně dokumentuje, že náš stát a jeho vedoucí síla v žádném případě nepřipustí, aby se toto úsilí mohlo zneužít i k očištění takových osob, které byly odsouzeny právem podle tehdy platných zákonů.“⁶¹⁵

Koncepce původního zákona o soudní rehabilitaci z roku 1968 byla – podle nového politického kurzu – kodifikována v rozporu s některými platnými zásadami trestního řádu, k čemuž měly napomoci „pravicově oportunistické a antisocialistické síly za aktivního využívání hromadných informačních prostředků, které se snažily ve vědomí lidí zafixovat představu, že všechny osoby stíhané za protistátní činnost po r. 1948 byly

---

⁶¹³ MACH, L.: *Poznámky k zákonu o přečinech*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XVIII., č. 3, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1970, s. 163.

⁶¹⁴ –om–: *Z rozpravy ve Federálním shromáždění ČSSR k novelizaci zákona o soudní rehabilitaci*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XVIII., č. 7–8, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1970, s. 401.

⁶¹⁵ *Ibidem*, s. 401.

odsouzeny nezákonně a že taková nezákonnost trvala až do r. 1968“.⁶¹⁶ Novelizace zákona o soudní rehabilitaci byla pak veřejnosti prezentována jako snaha o „správný výklad a praktické používání zákona odstraňujícího křivdy, ke kterým došlo, ovšem odstraňování křivd v souladu se zásadami socialistické zákonnosti“.⁶¹⁷

* * *

Rozhodnutím ministra spravedlnosti ČSR Jana Němce z 2. února 1971 byla při legislativním odboru ustavena sekce pro obor trestního práva, která měla za úkol formou rozborů, studií a diskusí zpracovávat jednotlivé otázky nebo okruh otázek, které podle perspektivních plánů vyžadovaly legislativní řešení, a přijímat závěry obsahující návrhy na další postup.⁶¹⁸

Usneseními PÚV KSČ z 8. října 1971 a vlády ČSSR z 27. října 1971 č. 300 byla ke zvýšení účinnosti boje proti kriminalitě přijata významná opatření.⁶¹⁹ Usnesení vlády ČSSR, přijaté 27. října 1971, po projednání zprávy o stavu kriminality a činnosti orgánů trestního řízení, stanovilo úkol zpracovat návrh úprav trestních předpisů, které měly zabezpečit zvýšení účinnosti trestního postihu pachatelů protispolečenských jednání.⁶²⁰ Klíčovými problémy kriminality tehdy byla trestná činnost mladistvých, hospodářská trestná činnost, trestná činnost recidivistů a trestná činnost páchaná pod vlivem alkoholu.⁶²¹

---

⁶¹⁶ Ibidem, s. 402.

⁶¹⁷ Ibidem, s. 403.

⁶¹⁸ HLADIL, V.: *Ze zasedání legislativní sekce pro obor trestního práva*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XIX., č. 10, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1971, s. 589.

⁶¹⁹ ROLENC, O.: *K některým otázkám boje proti hospodářské kriminalitě*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXII., č. 4, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1974, s. 185.

⁶²⁰ BAROCH, M. – HLADIL, V.: *Příprava nových právních úprav v oblasti trestních předpisů*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XX., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1972, s. 358.

⁶²¹ ROLENC, O.: *K některým otázkám boje proti hospodářské kriminalitě*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXII., č. 4, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1974, s. 185.

* * *

Ve dnech 10.–13. května 1971 se ve Špindlerově Mlýně konala celostátní soudně psychiatrická konference uspořádaná soudně psychiatrickou sekcí Purkyňovy lékařské společnosti.⁶²²

Ve dnech 14.–17. prosince 1971 se v Praze konalo III. mezinárodní symposium socialistických zemí o kriminalitě mládeže, které organizoval Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR. Symposia se zúčastnilo 229 registrovaných účastníků, z toho 158 z ČSSR a 71 z ostatních evropských socialistických zemí. Hlavní československý referát přednesl ředitel ústavu dr. Oldřich Suchý.⁶²³

Ve dnech 27.–29. září 1972 se v Kováčové u Zvolena konala vědecká konference o účelu, tvorbě a aplikaci trestní politiky socialistického státu.⁶²⁴

Ve dnech 11.–13. října 1972 se v Praze konal II. Československý kongres soudního lékařství, který uspořádaly Československá lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně a Československá společnost soudního lékařství.⁶²⁵ Tohoto soudně lékařského kongresu s mezinárodní účastí se zúčastnilo více než 180 soudních lékařů, soudců, prokurátorů a pracovníků bezpečnosti ze 14 států.⁶²⁶

7.3. Změny trestního práva v roce 1973

Změny trestněprávních předpisů v roce 1973, které měly při snaze zefektivnit v ČSSR boj proti kriminalitě odpovídat tehdejšímu politickému a ekonomickému podmínkám

---

⁶²² M. M.: *Z celostátní soudně psychiatrické konference*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XIX., č. 7–8, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1971, s. 476.

⁶²³ SUCHÝ, O.: *III. mezinárodní symposium socialistických zemí o kriminalitě mládeže*. In: *Právník*, roč. CXI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1972, s. 887.

⁶²⁴ PŘENOSIL, G. – KARABEC, Z.: *Úspěšná konference o trestní politice*. In: *Právník*, roč. CXII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1973, s. 82.

⁶²⁵ MITLÖHNER, M.: *Z II. Československého kongresu soudního lékařství s mezinárodní účastí*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXI., č. 2, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 116.

⁶²⁶ *Ibidem*, s. 117.

socialistické společnosti,⁶²⁷ představovaly:

- *Zákon o ochranném dohledu č. 44/1973 Sb., ze dne 25. dubna 1973;*
- *Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 45/1973 Sb., ze dne 25. dubna 1973;*
- *Zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech č. 46/1973 Sb., ze dne 25. dubna 1973;*
- *Zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody č. 47/1973 Sb., ze dne 25. dubna 1973;*
- *Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní řád č. 48/1973 Sb., ze dne 25. dubna 1973.*

Zákon o ochranném dohledu č. 44/1973 Sb. byl v oblasti trestního práva jedním z nových předpisů a upravoval ochranný dohled jako ochranné opatření, jehož účelem bylo „přispět k dalšímu posílení ochrany společnosti před protispolečenskou činností osob zvláště narušených, jakož i k dovršení nápravy odsouzeného“ (§ 1).

Nejvýznamnější změnou v obecné části trestního zákona byla novelizace ustanovení § 29 o výjimečném trestu.⁶²⁸ Podle stavu před novelou č. 45/1973 Sb. znal trestní zákon vedle trestů uvedených v § 27 jediný výjimečný trest – trest smrti, který byl v tehdejší soudní praxi ukládán v podstatě pouze za trestný čin vraždy (§ 219), za který bylo jinak možné pachatele potrestat i trestem odnětí svobody na deset až patnáct let. Podle stavu po novele mohl soud místo trestu smrti uložit trest odnětí svobody nad patnáct až do dvaceti pěti let, jestliže považoval „takový trest ke splnění účelu trestu za dostatečný“ (§ 29 odst. 3). Touto novelou trestního zákona byly provedeny změny a doplnění „v otázkách, které bylo třeba urychleně upravit, ať již vzhledem k potřebám praxe v zájmu dostatečné ochrany společnosti a jejích zájmů v dané etapě nebo i v důsledku mezinárodních závazků ČSSR“.⁶²⁹

Novela č. 47/1973 Sb. zákona o výkonu trestu odnětí svobody (v pořadí třetí

---

⁶²⁷ SUCHÝ, O.: *Teorie legislativy a tvorba socialistického trestního práva*. In: Právník, roč. CXIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1974, s. 661.

⁶²⁸ JESTŘÁB, M.: *Novela trestního zákona*. In: Socialistická zákonost, roč. XXI., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 322.

⁶²⁹ EYSSELT, E.: *K trestnému činu vraždy*. In: Socialistická zákonost, roč. XXII., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1974, s. 323.

přímá novela) vycházela z několikaletých zkušeností získaných při aplikaci tohoto zákona, které ukazovaly, že je nutné „na jedné straně v některých směrech posílit donucovací složku nápravně výchovné činnosti, a to zejména vůči recidivistům a osobám práce se štítícím (příčemž ovšem je nutno zachovávat správnou relaci mezi jednotlivými složkami nápravně výchovné činnosti), a na druhé straně prohloubit výchovné působení a připustit určité zmírnění režimu výkonu trestu u prvotrestaných osob (zejména u pachatelů nedbalostních deliktů)“.⁶³⁰

Základním účelem novely č. 48/1973 Sb., která měnila a doplňovala trestní řád, bylo zjednodušení, zhospodárnění a urychlení trestního řízení ve všech jeho stádiích a v podstatě šlo „o vytvoření předpokladů pro dosažení takového stavu, aby pachatelé trestných činů a přečinů byli postihováni co nejrychleji“.⁶³¹

* * *

Ve dnech 11.–12. června 1973 se konalo zasedání legislativní sekce ministerstva spravedlnosti ČSR pro obor trestního práva.⁶³²

V polovině roku 1973 se ve Špindlerově Mlýně konala tradiční celostátní soudně psychiatrická konference uspořádaná Českou psychiatrickou společností, na které si více než 120 psychiatrů, psychologů, soudců, prokurátorů a pracovníků Veřejné bezpečnosti vyslechlo přes 30 referátů a sdělení tematicky členěných do tří skupin: 1. soudně psychiatrická problematika opuštěného dítěte, 2. afekt, agresivita a agrese, 3. volná témata.⁶³³

---

⁶³⁰ TOLAR, J.: *K novele zákona o výkonu trestu odnětí svobody*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXI., č. 7, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 412.

⁶³¹ HORÁK, M.: *K některým otázkám novely trestního řádu v řízení před soudy*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXI., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 341.

⁶³² HLADIL, V. – HORÁK, M.: *Ze zasedání legislativní sekce pro obor trestního práva*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXI., č. 9, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 552.

⁶³³ MITLÖHNER, M.: *Celostátní soudně psychiatrická konference 1973*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXII., č. 1, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1974, s. 49.

Ve dnech 22.–23. listopadu 1973⁶³⁴ uspořádala Generální prokuratura ČSSR spolu s Výzkumným ústavem kriminologickým při Generální prokuratuře ČSSR vědeckou konferenci o právním vědomí,⁶³⁵ věnovanou úloze právního vědomí zejména z hlediska aktuálních problémů boje s kriminalitou a jinými protispolečenskými jevy.⁶³⁶

Za příčiny kriminality jako masového společenského jevu v socialistické společnosti považoval v polovině 70. let dr. Gustav Přenosil „v nejobecnější poloze vliv kapitalistické společnosti a přežitky minulosti ve vědomí lidí“. ⁶³⁷ Podrobnější ideologické „zdůvodnění“ příčin kriminality v Československu 60. let nacházíme ze stejného období (poloviny 70. let) u Jana Berana: „*Hlavním článkem příčinného řetězu zločinnosti v Československu v letech šedesátých byly vlivy buržoazní propagandy, antikomunistické ideologie, přežitků ve vědomí lidí a s nimi souvisící deformované chápání procesů probíhajících jak v socialistické společnosti, tak v buržoazním kapitalistickém světě, některými jednotlivci i skupinami československé veřejnosti (zejména z řad inteligence a mládeže).*“⁶³⁸

Ve dnech 5.–7. září 1974 se v Praze konal druhý mezinárodní seminář srovnávací kriminologie, ⁶³⁹ pořádaný Výzkumným ústavem kriminologickým při Generální prokuratuře ČSSR v součinnosti s Mezinárodním střediskem srovnávací kriminologie (Centre international de criminologie comparée) při francouzské Montrealské univerzitě (Université de Montréal), kterého se zúčastnilo 89 delegátů, z toho 70 ze zemí

---

⁶³⁴ *Konference o právním vědomí.* In: Socialistická zákonnost, roč. XXII., č. 2, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1974, s. 84.

⁶³⁵ Viz NEZKUSIL, J. (ed.): *Vědecká konference o právním vědomí.* Praha: Výzkumný ústav kriminologický při GP ČSSR, 1974, 206 s.

⁶³⁶ PŘENOSIL, G.: *Vědecká konference o právním vědomí.* In: Právník, roč. CXIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1974, s. 240.

⁶³⁷ PŘENOSIL, G.: *Právní vědomí a příčiny kriminality.* In: Právník, roč. CXIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1974, s. 175.

⁶³⁸ BERAN, J.: „*Příčiny příčin*“ *zločinnosti za socialismu.* In: Právník, roč. CXIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1975, s. 903.

⁶³⁹ SUCHÝ, O.: *Druhý mezinárodní seminář srovnávací kriminologie v ČSSR.* In: Socialistická zákonnost, roč. XXIII., č. 5, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1975, s. 295.

socialistických a 19 ze zemí kapitalistických.⁶⁴⁰

Ve dnech 12.–13. listopadu 1974 se v Brně konal XV. celostátní vědecký sjezd soudního lékařství, jehož pořadatelem byla z pověření Československé lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně Katedra soudního lékařství LF UJEP v Brně spolu se soudně lékařským oddělením Fakultní nemocnice KÚNZ v Brně.⁶⁴¹

Dne 29. listopadu 1974 se konalo zasedání legislativní sekce ministerstva spravedlnosti ČSR pro obor trestního práva, na jehož programu byly referáty připravené pracovníky legislativního odboru ministerstva spravedlnosti ČSR.⁶⁴²

Ve dnech 28.–30. dubna 1975 se ve Špindlerově Mlýně opět konala tradiční celostátní soudně psychiatrická konference uspořádaná Českou psychiatrickou společností a více než 100 psychiatrů, psychologů, soudců, prokurátorů a pracovníků Veřejné bezpečnosti si zde tentokrát vyslechlo přes 30 referátů a sdělení povětšinou z tematického okruhu styčných hledisek psychiatrie a práva, ochranného léčení a hodnocení osoby pachatele trestného činu.⁶⁴³

Dne 27. listopadu 1975 uspořádal v Praze Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR pro vybrané odborníky z oblasti teorie a praxe vědecký seminář o kriminologické prognostice.⁶⁴⁴

I v druhé polovině 70. let směřovalo v československém trestním právu zkoumání k poznání příčin zločinnosti s cílem kriminalitu omezovat a postupně

---

⁶⁴⁰ SUCHÝ, O. – TOMIN, M. – ŠVANCAR, Z.: *Druhý mezinárodní regionální seminář srovnávací kriminologie v ČSSR*. In: *Právník*, roč. CXIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1975, s. 306.

⁶⁴¹ MITLÖHNER, M.: *XV. celostátní vědecký sjezd soudního lékařství*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXIII., č. 2, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1975, s. 107.

⁶⁴² HLADIL, V.: *Ze zasedání legislativní sekce pro trestní právo*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXIII., č. 5, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1975, s. 292.

⁶⁴³ MITLÖHNER, M.: *Z celostátní soudně psychiatrické konference 1975*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXIII., č. 7, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1975, s. 436.

⁶⁴⁴ ZAPLETAL, J.: *Seminář o kriminologické prognostice*. In: *Socialistická zákonnost*, roč. XXIV., č. 3, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1976, s. 168; KARABEC, Z. – ZAPLETAL, J.: *Vědecký seminář o kriminologické prognostice*. In: *Právník*, roč. CXV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1976, s. 569.

likvidovat, přičemž důležitým úkolem zde byl popis časově i místně souvisejících kriminálních jevů – kriminografie.⁶⁴⁵

7.4. Prof. Vladimír Solnař

V roce 1976 zemřel prof. Vladimír Solnař, vynikající znalec trestního práva a ve svém právním odvětví uznávaná autorita nejen doma, ale i v zahraničí.⁶⁴⁶ Prof. Solnař působil celý svůj život pedagogicky na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde téměř 20 let vykonával funkci vedoucího katedry trestního práva. Prof. Solnař byl velmi vzdělaný, velmi pracovitý a ovládal několik cizích jazyků, což mu umožňovalo udržovat kontakty i se západním vědeckým světem. Prof. Solnař vykonával dlouhá léta funkci vicepresidenta Mezinárodní společnosti pro trestní právo, publikoval články i v zahraničních časopisech, účastnil se mezinárodních kongresů a o trestněprávních otázkách mnohokrát přednášel i na zahraničních univerzitách a vědeckých institucích.

Výsledkem bohaté vědecké činnosti prof. Vladimíra Solnaře je mimořádně rozsáhlé vědecké dílo. Z mnoha jeho publikovaných monografií není možné nezmínit monografii *Základy trestní odpovědnosti*⁶⁴⁷ obsahující ucelený výklad hmotněprávní problematiky trestní odpovědnosti. Prof. Solnař sehrál v české trestněprávní vědě 20. století důležitou úlohu a podle prof. Antonína Růžka, který se v roce 1970 stal jako nástupce prof. Vladimíra Solnaře vedoucím katedry trestního práva na Právnické fakultě

---

⁶⁴⁵ ZAPLETAL, J.: *Kriminografie a některé charakteristiky zločinnosti*. In: Právník, roč. CXV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1976, s. 331.

⁶⁴⁶ Viz *K šedesátinám člena-korespondenta ČSAV Vladimíra Solnaře*. In: Právník, roč. XCVIII., Praha: Ústav práva ČSAV, 1959, s. 732–733; *Prof. Dr. Vladimír Solnař – sedmdesátníkem*. In: Právník, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1969, s. 817–819; *Prof. dr. Vladimír Solnař – pětasedmdesátníkem*. In: Právník, roč. CXIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1974, s. 1087; *Za profesorem Solnařem. Projev proděkana právnické fakulty Univerzity Karlovy prof. JUDr. Antonína Růžka, CSc., při rozloučení s členem korespondentem ČSAV prof. JUDr. Vladimírem Solnařem, DrSc.* In: Právník, roč. CXV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1976, s. 545–547; *K nedožitým osmdesátinám profesora Vladimíra Solnaře*. In: Právník, roč. CXVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1979, s. 981.

⁶⁴⁷ SOLNAŘ, V.: *Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Academia, 1972, 367 s.

Univerzity Karlovy v Praze,⁶⁴⁸ byl právě prof. Vladimír Solnař po roce 1948 ten, kdo měl „největší zásluhu na konstituování socialistické nauky trestního práva v Československu“.⁶⁴⁹

Krátce po smrti prof. Solnaře byla v roce 1976 z iniciativy tehdejšího prvního náměstka ministra vnitra jeho pozůstalostní knihovna odkoupena, přičemž v době převzetí obsahovala 1326 knižních svazků z oblasti právních věd.⁶⁵⁰

7.5. Trestní právo v letech 1979–1989

V roce 1979 vydal doc. Karel Malý monografii věnovanou dějinám českého trestního práva v 15.–16. století,⁶⁵¹ jejíž nesporná zásluha spočívala především v tom, že byla „prvním uceleným a systematicky uspořádaným dílem, které je tomuto období feudalismu z hlediska trestního práva u nás věnováno“.⁶⁵²

Dne 22. října 1980 uspořádalo oddělení občanského a trestního práva Ústavu státu a práva ČSAV pracovní konferenci „K základním otázkám občanských práv v trestním a občanském právu“.⁶⁵³

Když Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR dovršil

---

⁶⁴⁸ K životnímu jubileu prof. Antonína Růžka. In: Právník, roč. CXX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1981, s. 375.

⁶⁴⁹ Za profesorem Solnařem. Projev proděkana právnické fakulty Univerzity Karlovy prof. JUDr. Antonína Růžka, CSc., při rozloučení s členem korespondentem ČSAV prof. JUDr. Vladimírem Solnařem, DrSc. In: Právník, roč. CXV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1976, s. 545.

⁶⁵⁰ BÍLÁ, J. a kol.: *Bibliografický soupis pozůstalostní knihovny prof. JUDr. Vladimíra Solnaře*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001, s. 3.

⁶⁵¹ MALÝ, K.: *Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století*. Praha: Univerzita Karlova, 1979, 262 s.

⁶⁵² PIPEK, J. – CÍSAŘOVÁ, D.: *Karel Malý, Trestní právo v Čechách v 15.–16. stol., Univerzita Karlova, Praha 1979, 262 s.* In: Právník, roč. CXX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1981, s. 93.

⁶⁵³ VLČEK, M.: *Trestní politika, právní postavení a právní jistota občana*. In: Právník, roč. CXX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1981, s. 160

dvacet let své činnosti, uspořádal k tomuto jubileu 19. listopadu 1980 v Praze za účasti představitelů generálních prokuratur ČSSR, ČSR a SSR, členů vědecké rady ústavu, Rady pro koordinaci kriminologických výzkumů, zástupců partnerských institucí a pracovníků Výzkumného ústavu kriminologického při Generální prokuratuře ČSSR teoreticko-ideologický seminář. V hlavním referátu „20 let Výzkumného ústavu kriminologického při GP ČSSR – hodnocení a perspektivy“ podal ředitel ústavu doc. Jiří Nezkusil bilanci dvacetileté práce ústavu a nastínil perspektivy jeho další činnosti.⁶⁵⁴

Ve dnech 23.–24. září 1981 pořádala v Praze Československá národní skupina Mezinárodní společnosti pro právo trestní spolu s dalšími vědeckými institucemi kolokvium na téma diferenciacie trestní odpovědnosti.⁶⁵⁵ Na tomto kolokviu s mezinárodní účastí byli mezi 122 československými účastníky představitelé trestněprávní nauky, kriminologie, kriminalistiky a penologie z vědeckých pracovišť celé ČSSR⁶⁵⁶ a podle prof. Dagmar Císařové představovalo toto kolokvium v oblasti československého trestního práva nesporně „nejdůležitější událost posledních let“.⁶⁵⁷

Ve dnech 6.–7. července 1982 se na Vysoké škole SNB v Holešově konal historickoprávní seminář věnovaný 35. výročí vydání prvního zákona o Sboru národní bezpečnosti.⁶⁵⁸

* * *

Dne 17. listopadu 1989 se v Praze v 16.00 h. konala řádně ohlášená a povolená studentská manifestace, která byla brutálním zásahem příslušníků Pohotovostního

---

⁶⁵⁴ KARABEC, Z. – ZAPLETAL, J.: *Dvacet let Výzkumného ústavu kriminologického při GP ČSSR*. In: *Právník*, roč. CXX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1981, s. 398; viz ZAPLETAL, J. (ed.): *Dvacet let Výzkumného ústavu kriminologického při Generální prokuratuře ČSSR*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1981, 116 s.

⁶⁵⁵ CÍSAŘOVÁ, D. – ŽILA, J.: *Kolokvium k otázkám diferenciacie trestní odpovědnosti*. In: *Právník*, roč. CXXI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1982, s. 451.

⁶⁵⁶ *Ibidem*, s. 451.

⁶⁵⁷ *Ibidem*, s. 454.

⁶⁵⁸ MATES, P.: *Seminář k 35. výročí zákona o SNB*. In: *Právník*, roč. CXXI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1982, s. 1134.

pluku Veřejné bezpečnosti potlačena. Začala se sametová revoluce a spolu s ní i nová etapa vývoje československého trestního práva...

Závěr

V závěru své práce se mohu jen kontinuálně vrátit k myšlenkám prezentovaným v úvodu. Jedním z *de lege ferenda* řešení pro současné a budoucí trestní právo je návrat ke zdravým kořenům a k zakladatelům české trestněprávní vědy. Přestože si nejsem zcela jist, zda jsem oprávněn k takovému konstatování, domnívám se, že k hodnotovým kritériím, která pro trestní právo a trestněprávní vědu nastavily osobnosti české právní vědy, jako například prof. Jaroslav Kallab či prof. August Miřička, se bude trestní právo přibližovat jen z povzdálí a jen velmi pomalu. Na druhou stranu právě jejich vědecká díla, v první řadě díla zmíněného prof. Kallaba, mohou být měřítkem úrovně současného i budoucího trestního práva v tom smyslu, že bude záležet na tom, jak se s nimi současná a budoucí trestněprávní věda vyrovná a jak se k nim postaví.

Úlohou právních historiků by – v tomto smyslu – mělo být věnovat se takovým tématům, jejichž význam je pro současné právo méně zpochybnitelný. Od pozitivních právníků nemohou právní historici očekávat, že se budou řídit jejich radami, pokud jim tyto rady nebudou poskytnuty v aktuální a srozumitelné podobě.

Doufám, že se současné a budoucí trestněprávní vědě podaří nechat se inspirovat výkony, které už byly – v mnoha pozitivních směrech – na jejím poli podány.

Svoji práci považuji nejen za výsledek svého studia ale i za příspěvek k objasnění složitých otázek dějin českého a československého trestního práva. Každý seriózní vědecký badatel musí dospět do bodu, kdy začne selektovat a redukovat materii, která je předmětem jeho výzkumu. Výsledky bádání v oblasti právních dějin by měly takovou nesnadnou cestu zkrátit těm, kteří se rozhodnou obohatit a inspirovat minulostí. Doufám, že uvedený přehled dějin českého a československého trestního práva (1848 – 1989) k takové cestě směřoval. Pro mne poznání vrcholných výkonů nejvýznamnějších představitelů české trestněprávní vědy obohacením a inspirací nepochybně bylo.

Abstrakt

Dějiny trestního práva v českých zemích v letech 1848 až 1989

Tomáš Jablonický

Disertační práce je věnována novějším dějinám českého a československého trestního práva a systematicky se zabývá všemi jeho důležitými etapami a mezníky. V chronologickém sledu jsou v práci mapovány nejen nejdůležitější přijaté trestní zákony či pokusy o zákonodárné přijetí vypracovaných osnov trestních zákonů. Na pozadí vývoje trestního zákonodárství je v práci zachycen i příběh právní vědy, která dokázala svou váhou někdy více, někdy méně ovlivňovat skutečnou povahu trestního práva. Spolu s vývojem trestněprávní vědy jsou v práci zachyceny i osudy některých klíčových postav českého trestního práva, kriminologie či kriminalistiky.

Disertační práce nesleduje jenom dějiny přijímání trestních zákonů, ale paralelně se v možné míře snaží zachytit i profily některých velkých českých právníků, kteří byli v pozdějším období sledovaného vývoje postaveni před úlohu postavit základy české a československé trestněprávní vědy. Práce také mapuje zakládání různých výzkumných ústavů a institucí, které s trestním právem úzce souvisely. V nemalé míře je v práci věnován prostor i vědeckým konferencím, seminářům a diskusím k trestněprávním problémům.

Autor práce se opřel o hlubší a důkladnější výzkum nejen příslušných trestních zákonů, ale i relevantní právníckou časopiseckou a dobovou monografickou literaturu, čímž se pokusil odhalit síly ovlivňující podobu trestního práva ve sledovaných časových úsecích. S dějinami trestního práva je spojené poznání, že trestní právo je politicky velmi citlivé právní odvětví a tato vzájemná propojenost trestního práva a politiky je v práci dokumentována řadou příkladů.

Systematika práce je rozčleněna do 7 částí podle jistých ohraničených historických etap politicko-spoločenského vývoje.

V prvním období rakousko-uherské monarchie bylo české trestní právo ještě úzce spojeno s trestním právem rakouským, avšak v průběhu a ke konci tohoto období

už česká trestněprávní věda vystupuje celkem originálně a autonomně.

Druhé sledované období trestního práva bylo ovlivněno událostmi I. světové války a směřovalo k založení samostatného státu Čechů a Slováků v roce 1918.

Období první Československé republiky bylo z hlediska právní vědy nesporně nejzajímavějším a nejhodnotnějším obdobím trestního práva na našem území. Práce to dokumentuje na řadě sledovaných událostí tohoto období, díky kterým je československá právní věda let 1918–1939 dodnes zdrojem nesmírné inspirace.

Čtvrté sledované období trestního práva je poznačeno nacistickou okupací českých zemí, kdy v Protektorátu Čechy a Morava existovala dualita mezi domácím československým a německým oktrojovaným trestním právem.

V následných letech 1945–1948 se trestní právo pak v první řadě muselo vyrovnávat s dědictvím II. světové války.

Šesté sledované období, kdy po politickém převratu roku 1948 docházelo v Československu pod vlivem monopolu moci komunistické strany k politickým soudním procesům, jejichž výsledkem bylo množství nezákonností a nespravedlivě odsouzených, představuje otřesnou kapitolu dějin československého trestního práva. Práce si všímá, prostřednictvím jakých trestněprávních předpisů a mocenských mechanismů k daným událostem docházelo. Následně je zaznamenám demokratizační proces směřující k pražskému jaru 1968, který přinesl i do československého trestního práva a kriminologie uvolnění, zkulturnění a humánnost.

V posledním sledovaném období, tzv. normalizaci, se československé trestní právo opět přiklonilo k sovětskému vzoru a jeho praxe i trestněprávní věda ustrnula a degenerovala.

Práce *Dějiny trestního práva v českých zemích v letech 1848 až 1989* usiluje o systematický, přehledný a objektivní pohled na vývoj českého a československého trestního práva zkoumaného období, který dosud nebyl komplexně zpracován.

Klíčová slova: Československo, dějiny, politika, právní věda, trest, trest smrti, trestní právo, trestní zákon, vězeňství, zločinnost.

Abstract

A History of Criminal Law in the Czech Lands in 1848–1989

by Tomáš Jablonický

The dissertation is dedicated to more recent history of Czech and Czechoslovakian criminal law and deals systematically with all of its important periods and milestones. This work traces back not only the most significant adopted criminal laws and legislative attempts to adopt draft bills of criminal laws in a chronological sequence, but also presents a story of jurisprudence on the background of the development of criminal legislation, which was, sometimes more, sometimes less, influencing the real character of criminal law. Along with the development of criminal jurisprudence, this work records the fate of some key figures of Czech criminal law, criminology or criminalistics.

The dissertation does not only follow the history of adoption of criminal laws, but also aims to record the profiles of several Czech jurists, who were given the task to build the fundamentals of Czech and Czechoslovakian criminal jurisprudence in later years of the studied period of time. The dissertation also maps the establishment of various research institutes and institutions related to the field of criminal law. The work dedicates some space to scientific conferences, seminars and discussions on criminal law issues.

The author of the work relies on a deeper and thorough research of not only the criminal legislation, but also on relevant law periodicals and monographic literature, by which he aims to unveil the forces exerting influence on the shape of criminal law in the presented periods of time. The history of criminal law elicits knowledge that criminal law has been a politically sensitive branch of law, mutually interconnected with the realm of politics, as has been documented by numerous examples.

The dissertation is divided into seven parts according to delineated historical periods of socio-political developments.

In the first period of the Austro-Hungarian monarchy, the Czech criminal law was closely connected with the criminal law of Austria. Nevertheless, at the end of this period, Czech criminal law and jurisprudence develop fairly originally and autonomously.

The second period of criminal law was influenced by the events of the First World War and headed towards the foundation of an independent state of Czechs and Slovaks in 1918.

The time of the first Czechoslovak Republic was the most interesting and valuable period in our history in respect to the development of criminal law jurisprudence. The dissertation documents this fact on a number of events, due to which the Czech jurisprudence of 1918–1939 has since been a continuing source of great inspiration.

The fourth period of criminal law is marked by the Nazi occupation of Czech lands. In the Protectorate of Bohemia and Moravia existed a duality between Czechoslovakian and forced German criminal laws.

In the next years of 1945–1948, criminal law had to cope with the aftermath of the Second World War.

The sixth period represents the shocking chapter in the history of Czechoslovakian criminal law, when political trials were conducted following the 1948 coup d'état in Czechoslovakia, under the monopoly of power of the Communist Party. The result of this atrocious period in the history of Czechoslovakian criminal law was a significant number of unlawfully and unjustly convicted and punished people. The work observes the criminal law statutes and power mechanisms that facilitated these events. Subsequently, the work records the democratization process leading towards the Prague Spring of 1968, which brought release, cultivation and humanity into Czechoslovakian criminal law and criminology.

In the last researched period, the time of so-called normalisation, Czechoslovakian criminal law inclined yet again towards the example and practice of the Soviet Union. Czechoslovakian criminal jurisprudence also stagnated and degenerated.

The dissertation *A History Of Criminal Law in the Czech Lands in 1848–1989* makes efforts for a systematic, transparent, and objective view on the development of Czech and Czechoslovakian criminal law in the selected period of time, which has not yet been complexly researched.

Key words: Czechoslovakia, history, politics, jurisprudence, penalty, death penalty, criminal law, criminal code, prisons, criminality.

Seznam použité literatury

- A. D.: Obhajoba kandidátské disertační práce dr. Jana Tolara „Úhrnný a dodatkový trest v čs. socialistickém trestním právu“ na právnické fakultě Karlovy university v Praze. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 868–870.
- A. D.: Zpráva o kolokviu Mezinárodní společnosti pro trestní právo v Praze. In: Právník, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1969, s. 758–759.
- A. D.: Zpráva o obhajobě kandidátské disertační práce Dr. J. Pješčaka „Význam vyšetrovatel'ských verzíí pre zistenie objektívnej pravdy v prípravnom konaní“ na právnické fakultě KU. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 179–181.
- A. D.: Zpráva o veřejné obhajobě kandidátské disertace »Obzvlášť přitřažující okolnosti v československom trestnom práve« na právnické fakultě v Praze. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 465–468.
- A. K.: Zpráva o veřejné obhajobě kandidátské disertační práce »O objektu trestného činu«*) na právnické fakultě v Praze. In: Právník, roč. XCV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1956, s. 279–288.
- A. M.: Dvorní rada prof. dr. Alois Zucker. In: Právník, roč. XLV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1906, s. 685–691.
- ANONYMUS: Dei delitti e delle pene. Livorno: Marco Coltellini, 1764.
- BAROCH, M. – HLADIL, V.: Příprava nových právních úprav v oblasti trestních předpisů. In: Socialistická zákonnost, roč. XX., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1972, s. 358–362.
- BECCARIA, C.: O zločinech a trestech. Praha: Bursík & Kohout, 1893, 125 s.
- BERAN, J.: „Příčiny příčin“ zločinnosti za socialismu. In: Právník, roč. CXIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1975, s. 900–922.
- BĚLOHLÁVEK, Z.: Protispolečenská činnost mládeže – její vývoj a současný stav v Jihomoravském kraji. In: Právník, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1969, s. 629–644.
- BÍLÁ, J. a kol.: Bibliografický soupis pozůstalostní knihovny prof. JUDr. Vladimíra Solnaře. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001, 205 s.
- BOČEK, O.: Soudně psychiatrická expertíza v trestním řízení. In: Právník, roč. CVI., Praha:

- Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 619–631.
- BOUČEK, V.: Pokus o výklad na §. 87. trest. zák. In: Právník, roč. XXXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1898, s. 717–726.
- BOURA: Vyšinského Theorie soudních důkazů. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 261–268.
- BOURA, F.: Krevní a dědičně biologická zkouška v důkazním řízení. In: Právník, roč. XCII., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1953, s. 460–469.
- Bulletin de l'Union Internationale de Droit Pénal. Huitième volume. Berlin: J. Guttentag, Verlagsbuchhandlung, 1900, 421 s.
- BURDA, A.: Posuzování některých trestných činů proti majetku v socialistickém vlastnictví podle nového trestního zákona ve srovnání s dosavadní judikaturou. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 170–185.
- BURDA, A. a kol.: Novela trestního řádu a novela trestního zákona. Komentář. Praha: Orbis, 1967, 259 s.
- Cesare Lombroso. In: Právník, roč. XLVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1909, s. 805–807.
- Cizí posudky o mezinárodním sjezdu pro trestní právo a vězeňství. In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1931, s. 104.
- CÍSAŘOVÁ: Zpráva o obhajobě kandidátské disertační práce Dr. Jiřího Nezkusila „Studie o pokusu v československém trestním právu“. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 176–181.
- CÍSAŘOVÁ, D.: Dvě obhajoby z trestního práva. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 859–865.
- CÍSAŘOVÁ, D.: Vybrané teoretické problémy československého socialistického trestního řízení. Praha: Academia, 1984, 161 s.
- CÍSAŘOVÁ, D. – ŽILA, J.: Kolokvium k otázkám diferenciacie trestní odpovědnosti. In: Právník, roč. CXXI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1982, s. 451–454.
- Ča.: In memoriam Doc. Dr. Josef Kepert (* 12. listopadu 1911 – † 2. ledna 1939). In: Všehrd, roč. XX., č. 1, Praha, 1939, s. 16.
- ČADEK, J.: Některé otázky z řízení trestního. In: Právník, roč. XXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1892, s. 793–798, 829–832.
- ČEPELÁK, J. – VÝBORNÝ, S.: Aktuální otázky penologického výzkumu. In: Právník, roč. CXII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1973, s. 791–793.

- ČERNÝ, A.: Několik kritických poznámek ku textové úpravě osnovy nového trestního zákona. In: Právník, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 35–39, 115–119, 151–157.
- ČEŘOVSKÝ: § 129. I. b. tr. z. Příspěvek k naléhavé reformě trestního zákona. In: Právník, roč. LVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1919, s. 166–169, 200–202.
- Československá společnost pro právo trestní. In: Právník, roč. LXIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1924, s. 494–496.
- Československá společnost pro právo trestní. In: Právník, roč. LXIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1925, s. 263.
- Československá společnost pro právo trestní. In: Právník, roč. LXVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1927, s. 327.
- Československá společnost pro právo trestní. In: Právník, roč. LXXXVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1947, s. 278–280.
- Československá společnost pro trestní právo. In: Právník, roč. LXIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1925, s. 40.
- Československé dějiny v datech. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986, 714 s.
- ČUHEL, F. X.: Příspěvky k theorii trestního práva. In: Právník, roč. XXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1888, s. 181–188, 217–223.
- Daktyloskopie. In: Právník, roč. L., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1911, s. 879–880.
- Denník. In: Právník, roč. XXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1891, s. 546–548.
- Denník. In: Právník, roč. XXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1892, s. 681–684.
- Desátý mezinárodní kongres pro trestní právo a vězeňství. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 366–367.
- Desátý Mezinárodní kongres pro trestní právo a vězeňství v Praze. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 436.
- Dějiny práva v zemích českých. Přehled dle přednášek soukr. doc. Dra Kaprasa. Praha: Vydání „Všehrdu“, 1908, 118 s.
- DOJČÁK, P.: K teoreticko – metodologickým problémům kriminologie. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 150–158.
- DOLENSKÝ, A.: Obviněný a jeho obhajoba. In: Právník, roč. XC., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1951, s. 25–35.
- DOLENSKÝ, A.: Z činnosti kabinetu pro kriminologii při katedře trestního práva právnické fakulty KU v Praze. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV,

- 1966, s. 766–768.
- DOLENSKÝ – PJEŠČAK: Obrana státu v právním řádu ČSSR. In: Právník, roč. CIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1964, s. 772–774.
- Dr. Julius Glaser †. In: Právník, roč. XXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1886, s. 34–35.
- DRBOHLAV: Jaké jsou formy trestné viny dle osnovy nového zákona trestního? In: Právník, roč. LXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1922, s. 97–107, 140–148.
- DRBOHLAV, K.: Věcná příslušnost trestních soudů podle návrhu uvozovacího zákona k unifikovanému řádu trestnímu. In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 233–240, 257–267, 321–330.
- E. O.: Z ústavu pro právo trestní při právnické fakultě Masarykovy university v Brně. In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 380–384.
- EYSSELT, E.: K trestnému činu vraždy. In: Socialistická zákonnost, roč. XXII., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1974, s. 323–330.
- EYSSELT, E.: Nezpůsobilý pokus o trestný čin. In: Právník, roč. LXXXIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1944, s. 323–339.
- EYSSELT, E.: Trestní předpisy v úpravě rasové otázky. In: Právník, roč. LXXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1942, s. 139–146, 164–171.
- FIERLINGER, Z.: Prohloubit metody prokurátorské práce – naléhavý úkol naší prokuratury. In: Právník, roč. XCII., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1953, s. 423–430.
- FILIPOVSKÝ – KEPÁK – TIBITANZL: Několik poznámek k učebnici sovětského trestního práva (obecná část). In: Právník, roč. XCIV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1955, s. 560–569.
- FIŠERA, J.: Reforma trestního rejstříku. In: Právník, roč. LXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1922, s. 90–91.
- FLIEDER, K.: O pravomoci vyšetřujícího soudce a poradní komory vůči návrhům státního zástupitelství na zavedení přípravného vyšetřování. In: Právník, roč. XLIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1905, s. 603–616.
- František Liszt. In: Právník, roč. LVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1919, s. 298–299.
- G. P.: O zákonnosti v trestním právu a řízení. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 583–599.

- GLOGAR, R. a kol.: Trestní zákon. Komentář. Praha: Orbis, 1958, 816 s.
- HATALA, V.: Kriminologické štúdie. Výber z diela 1973 – 1985. Bratislava: Kalligram, 2011, 392 s.
- HAVLÍČEK, J.: Vědomé jednání podle obojího trestního práva platného v čsl. republice a vědomá vina podle Přípravných osnov trestního zákona a zákona přestupkového. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1930, s. 601–609, 633–638, 665–692, 697–711.
- HELLER, J.: Neznalost zákona, omyl pak aberratio v právu trestním. In: Právník, roč. X., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1871, s. 195–200.
- HERMANN, T.: Vědecká činnost Jana Evangelisty Purkyně a její mnohostranný přínos. In: Živa, roč. LIX. (XCVII.), č. 5, Praha, Academia, 2011, s. 202–205.
- HLADIL, V.: K některým otázkám právní úpravy předsoudního stadia trestního řízení. In: Socialistická zákonost, roč. XXIV., č. 9, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1976, s. 523–527.
- HLADIL, V.: Ze zasedání legislativní sekce pro obor trestního práva. In: Socialistická zákonost, roč. XIX., č. 10, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1971, s. 589–592.
- HLADIL, V.: Ze zasedání legislativní sekce pro trestní právo. In: Socialistická zákonost, roč. XXIII., č. 5, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1975, s. 292–295.
- HLADIL, V. – HORÁK, M.: Ze zasedání legislativní sekce pro obor trestního práva. In: Socialistická zákonost, roč. XXI., č. 9, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 552–557.
- HLEDÍKOVÁ, Z. – JANÁK, J.: Dějiny správy v českých zemích do roku 1945. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, 519 s.
- HOETZEL: Euthanasie. In: Právník, roč. LXXXIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1944, s. 66–67.
- HORÁK, M.: K některým otázkám novely trestního řádu v řízení před soudy. In: Socialistická zákonost, roč. XXI., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 341–353.
- HOUSER, J.: K dějinám teroristického zákona na ochranu republiky. In: Právník, roč. XCII., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1953, s. 499–512.
- I. B.: K problematice trestu smrti. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 485–486.

- J. P.: Zprávy o obhajobách kandidátských disertačních prací. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 725–727.
- JABLONICKÝ, J.: Podoby násilia. Bratislava: Kalligram, 2000, 224 s.
- JABLONICKÝ, T.: Jaroslav Kallab – právník a filozof (rekonstrukce modelu myšlení). In: Právník, roč. 150, č. 9, Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011, s. 910–930.
- JABLONICKÝ, T.: Kriminologické návraty k prof. Vojtechovi Hatalovi (17. 4. 1930 – 21. 11. 1985). In: Právní obzor, roč. XCIII., č. 3, Bratislava: Ústav štátu a práva SAV, 2010, s. 193–201.
- JABLONICKÝ, T.: Profesor August Miříčka. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Právnícká fakulta, 2013, 124 s.
- JESTŘÁB, M.: Novela trestního zákona. In: Socialistická zákonnost, roč. XXI., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 321–328.
- JIČINSKÝ, K.: O reformě trestního zákona. In: Právník, roč. III., Praha: Nakladatel a vydavatel JUDr. Ant. Fink, 1864, s. 181–188, 217–224, 258–263, 289–295, 329–333, 365–371.
- JOACHIM: Zpráva o valné hromadě Právnícké Jednoty konané dne 4. května 1922. In: Právník, roč. LXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1922, s. 398–402.
- JOKLÍK, F.: K reformě trestního práva v Rakousku. In: Právník, roč. XXXIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1894, s. 517–522.
- JÜTTNER, A.: O kriminologii a kriminalitě. Praha: Orbis, 1968, 214 s.
- JÜTTNER, A.: Socialistický obhájce. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 515–517.
- K aktuálním otázkám prokurátorského dozoru. In: Právník, roč. CIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1965, s. 154–173.
- K nedožitým osmdesátinám profesora Vladimíra Solnaře. In: Právník, roč. CXVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1979, s. 981.
- K otázkám přípravného řízení trestního a výkonu trestu. In: Právník, roč. CIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1964, s. 919–937.
- K šedesátinám člena-korespondenta ČSAV Vladimíra Solnaře. In: Právník, roč. XCVIII., Praha: Ústav práva ČSAV, 1959, s. 732–733.
- K životnímu jubileu prof. Antonína Růžka. In: Právník, roč. CXX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1981, s. 375–376.
- K.: Nová osnova čl. trestního zákona. In: Právník, roč. LXXVI., Praha: Právnícká Jednota

- v Praze, 1937, s. 257–258.
- KAFKA, F.: O psychobiologickém výzkumu v kriminologii. Praha: Sociální ústav ČSR, 1933, 40 s.
- KAFKOVÁ, A.: Cesta ke vzniku generálního ředitelství VS ČR 1865 – 1965. In: Historická penologie, č. 1/2010, Praha: Kabinet dokumentace a historie Vězeňské služby ČR, 2010, 9–26.
- KALISTA, Z.: Stručné dějiny československé. Praha: Vyšehrad, 1992, 410 s.
- KALLAB: Dr. Josef Kepert: Analogie v trestním právu. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. XXII., Brno: Právnická Jednota Moravská v Brně, 1939, s. 52–57.
- KALLAB: František Storch zemřel. In: Lidové noviny, roč. 32, č. 641, 23. prosince 1924 ráno, s. 4.
- KALLAB: JUDr. Jarmila Veselá: Význam pohnutky a smýšlení pro třídění trestných činů a trestů. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. XI., Brno: Právnická Jednota Moravská v Brně, 1928, s. 269–271.
- KALLAB: Prof. Dr. Josef Prušák. In: Právník, roč. LX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1921, s. 97–100.
- KALLAB, J.: Boj proti zločinnosti. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 291, Brno: 13. června 1921 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Budoucí československý trestní zákoník. In: Lidové noviny, roč. 35, č. 130, Brno, 13. března 1927, s. 2.
- KALLAB, J.: Budoucí trestní zákoník československý. In: Lidové noviny, roč. 36, č. 394, Brno, 5. srpna 1928 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Československý trestní zákoník. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 257, Brno, 25. května 1921 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: O trestu smrti. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. VI., č. 4–5, Brno: Právnická Jednota Moravská v Brně – Česká Akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1923, s. 113–126.
- KALLAB, J.: Občanská svoboda a ochrana republiky. In: Lidové noviny, roč. 31, č. 44, Brno, 26. ledna 1923 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Ochrana společnosti trestním právem. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 553, Brno, 5. listopadu 1921 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Osnova trestního zákoníku. In: Lidové noviny, roč. 34, č. 167, Brno, 1. dubna 1926 ráno, s. 1.

- KALLAB, J.: Opravné prostředky proti výroku o započtení vyšetřovací vazby do trestu. In: Právník, roč. LI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1912, s. 881–891.
- KALLAB, J.: Prof. dr. František Storch. In: Právník, roč. LX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1921, s. 33–41.
- KALLAB, J.: Prof. Dr. Josef Prušák. In: Právník, roč. LX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1921, s. 97–100.
- KALLAB, J.: Profesor dr. August Miřička sedmdesátníkem. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. XVII., Brno: Právnícká Jednota Moravská v Brně, 1934, s. 131–133.
- KALLAB, J.: První poprava v republice. In: Lidové noviny, roč. 31, č. 14, Brno, 10. ledna 1923 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Rakouské právo trestní. Díl všeobecný. Napsal professor Dr. Josef Prušák. In: Právník, roč. LI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1912, s. 35–39.
- KALLAB, J.: Reforma trestního zákona. In: Lidové noviny, roč. 28, č. 367, Brno, 27. července 1920 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Trestní právo a právní filosofie na universitě pražské v posledních padesáti letech. In: »Všehrd« 1868 – 1918. Památník spolku českých právníků Všehrd. Praha: vydáno péčí redakčního sboru – nákladem spolku / knihovny »Všehrd«, 1918, s. 114–120.
- KALLAB, J.: Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní. Praha: Melantrich, 1935, 337 s.
- KALLAB, J.: Trestní system osnovy trestního zákonníku. In: Právník, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 81–91, 121–131, 161–174.
- KALLAB, J.: Tresty v novém trestním zákoně. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 334, Brno: 7. července 1921 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Zabezpečovací opatření v budoucím trestním zákoníku. In: Lidové noviny, roč. 29, č. 423, Brno, 25. srpna 1921 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Zákon na obranu republiky. In: Lidové noviny, roč. 31, č. 10, Brno, 8. ledna 1923 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Zákon na ochranu republiky. In: Lidové noviny, roč. 31, č. 78, Brno, 14. února 1923 ráno, s. 1.
- KALLAB, J.: Zvláštní soudy pro mladistvé v Rakousku a podmínky jejich úspěchu. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1908, s. 769–781, 847–863.
- KALLAB, J.: † Prof. Dr. Josef Prušák. In: Časopis pro právní a státní vědu, roč. IV., č. 1–2,

- Brno: Právnická Jednota Moravská v Brně – Česká Akademie pro vědy, slovesnost a umění, 1921, s. 53–54.
- KALMUS: Prof. Dr. Vladimír Slavík: Soudní lékařství pro mediky a právníky. In: Právník, roč. LXII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1923, s. 113–114.
- KAPLAN, K.: Československo v letech 1953–1966. 3. část – Společenská krize a kořeny reformy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, 146 s.
- KARABEC, Z. – ZAPLETAL, J.: Dvacet let Výzkumného ústavu kriminologického při GP ČSSR. In: Právník, roč. CXX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1981, s. 398–400.
- KARABEC, Z. – ZAPLETAL, J.: Vědecký seminář o kriminologické prognostice. In: Právník, roč. CXV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1976, s. 569–572.
- Kb., J.: Některé novoty v osnově československého trestního zákona. In: Lidové noviny, roč. 34, č. 370, Brno, 25. července 1926 ráno, s. 2.
- KEPERT: Cesare Lombroso. In: Všehrd, roč. XVIII., č. 3, Praha, 1936, s. 128.
- KEPERT: Vojenské trestní právo na Karlově universitě. In: Všehrd, roč. XIX., č. 3, Praha, 1937, s. 108–109.
- KEPERT, J.: Analogie v trestním právu. Praha: Orbis, 1938, 204 s.
- KEPERT, J.: Nová osnova trestního zákona. In: Všehrd, roč. XVIII., č. 9–10, Praha, 1937, s. 386–389.
- KEPERT, J.: Pro lepší ochranu státu. In: Všehrd, roč. XVI., č. 10, Praha, 1935, s. 385–391.
- KEPERT, J.: Vojenské polní trestní řízení. In: Všehrd, roč. XIX., č. 4, Praha, 1938, s. 126–132.
- KEPERT, J. O.: Delikty davu. In: Všehrd, roč. XVI., č. 5, Praha, 1935, s. 193–203.
- KLEE: August Miřička, Dr. iur., k. k. Oberstaatsanwaltsstellvertreter und Privatdozent in Prag. Die Formen der Strafschuld und ihre gesetzliche Regelung. Leipzig, C. L. Hirschfeld, 1903. In: Archiv für Strafrecht und Strafprozess, 51. Jahrgang, Berlin, R. v. Decker's Verlag, 1904, s. 91–93.
- KLIER, Č.: Přednáška p. dv. rady prof. dra Aloise Zuckra: „O novém uherském trestním řízení“. Zprávy o týdenních schůzích Právnické Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 3. listopadu 1896. In: Právník, roč. XXXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1896, s. 863–868.
- KLIER, Č.: Přednáška p. JUDra Augusta Miřičky, c. k. soudního adjunkta v Strakonících: „O reformě trestního řízení vojenského“. Zprávy o týdenních schůzích Právnické Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 30. dubna 1896. In: Právník, roč. XXXV.,

- Praha: Právnická Jednota v Praze, 1896, s. 434–443.
- KLIER, Č.: Přednáška pana univ. prof. dra. Aloise Zuckera: „O některých nutných opravách trestního zákona“. Zprávy o týdenních schůzích Právnické Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 31. října 1895. In: Právník, roč. XXXIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1895, s. 876–881.
- KLIMENT, J. R.: O významu svolení v trestním právu vůbec a rakouském zvláště. In: Právník, roč. XXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1886, s. 469–481.
- KNAPP, V.: Trestní ochrana socialistického vlastnictví. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 304–312.
- KNAPP, V.: Význam sovětské právní vědy pro vývoj socialistické právní vědy a marxistického právního myšlení v Československu. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 814–819.
- KNOBLOCH, F. – KNOBLOCHOVÁ, J.: Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře. II. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Orbis, 1965, 412 s.
- Kolem reformy trestního práva. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1926, s. 463–464.
- Konference o právním vědomí. In: Socialistická zákonnost, roč. XXII., č. 2, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1974, s. 84.
- KOUDELKOVÁ, J.: Naše dějiny v datech. Praha: Albatros, 1987, 474 s.
- KOUKOLÍK, J.: Společenská obhajoba v rehabilitačním řízení. In: Socialistická zákonnost, roč. XVII., č. 3, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1969, s. 172–175.
- KRAUS, F.: A. I. VINBERG: Hlavní zásady sovětské kriminalistické expertisy. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 468–470.
- Kriminalistické kursy. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. VI., č. 1–2, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1930, s. 61.
- Kriminalistické museum a kriminální archiv u zemského trestního soudu v Praze. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. I., č. 1, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1925, s. 21.
- Kriminalistický kurs. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1926, s. 623–624.
- Kriminologické vzdělání orgánů trestního soudnictví. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1926, s. 335–336.
- Kriminologický ústav Karlovy university. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnická Jednota

- v Praze, 1926, s. 557–559.
- KRONBERGER: Extradíční a rekvisiční styk ve věcech trestních s cizinou. In: Právník, roč. LXXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1940, s. 308–312.
- KRONBERGER, F.: Sjednocení přípravného vyhledávání a vyšetřování. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1926, s. 433–444, 473–479.
- KROPSBAUER, F.: Několik slov o trestání nepatrných činů trestních. In: Právník, roč. XXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1896, s. 753–756.
- KROPSBAUER, F.: Některé myšlenky o návrhu zákona trestního, pokud se týká přestupků. In: Právník, roč. XXXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1898, s. 601–612.
- KRUPAUER, J.: Třicet let socialistické prokuratury v ČSSR. In: Právník, roč. CXXII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1983, s. 1069–1073.
- KŘÍŽKOVSKÝ, L.: Trestní zákon správní. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 386–398.
- KUBEŠ, V.: Zpráva o schůzích Právnícké jednoty v Praze. In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1931, s. 37–39.
- KUDLÍK, A.: Ještě k pojetí příčin kriminality a její prevence. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 141–154.
- KUDLÍK, A.: K problematice trestní statistiky. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 380–384.
- KUDLÍK, A.: Zpráva z pracovní porady „O metodách zkoumání příčin zločinnosti“. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 688–700.
- KUDLÍK, A.: Zprávy o obhajobách kandidátských disertačních prací. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 729–731.
- KUDLÍK, A. – NEZKUSIL, J.: Rozvoj kriminologické vědy a základní koncepční problémy čs. socialistické kriminologie. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 525–536.
- KUDLÍK, A. – NEZKUSIL, J.: Systém kriminologie a otázky jejího vědeckého pěstování a výuky. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 608–618.
- KVASNIČKA, V.: Několik poznámek k pojetí kriminologie. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 639–644.
- KVASNIČKA, V.: Některé metodické a technické zkušenosti z kriminologického výzkumu. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 263–267.

- KVASNIČKA, V. – NOVOTNÝ, O. – PŘENOSIL, G.: Pracovní porada kriminologů socialistických zemí. In: Právník, roč. CIX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1970, s. 630–632.
- LACHOUT, V.: K pojetí presumpce nevinny. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 943–947.
- LACHOUT, V.: K úpravě stížnosti pro porušení zákona v trestním řízení. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 355–360.
- LACHOUT, V.: Některé otázky dalšího vývoje trestního procesu. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 292–306.
- LACHOUT, V.: O kriminalitě mládeže. In: Právník, roč. CVII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1968, s. 569–571.
- LEPŠÍK, J.: O vojenském polním trestním řízení. In: Právník, roč. LXXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1938, s. 147–164.
- LEPŠÍK, J.: O vojenských trestních zákonech. Praha: Nákladem vlastním, 1927, 225 s.
- LEPŠÍK, J.: Vojenská podřízenost a její trestní ochrana. Praha: Nákladem vlastním, 1934, 211 s.
- LEPŠÍK, J. – BENEŠ, J.: Vojenské trestní zákony Československé republiky. Praha: Nákladem vlastním, 1931, 1184 s.
- LHOTA, J. N.: O kvalifikaci trestných činů dle sumy peněžité. In: Právník, roč. I., č. 2, Praha: Tiskem a nákladem Antonína Renna, 1861, s. 65–69.
- LITSCH, K.: K problematice protektorátního trestního práva. (Trestněprávní ochrana státního presidenta a vlády proti verbálním deliktům říšských občanů.) In: Právněhistorické studie, č. 16, Praha, Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1971, s. 199–208.
- LMA: Sdělení o III. plenárním zasedání sekce trestního práva Právníckého ústavu ministerstva spravedlnosti v Praze. In: Socialistická zákonnost, roč. XII., č. 9, Praha, Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1964, s. 60.
- LMA–: Informace o X. plenárním zasedání sekce trestního práva PÚMS. In: Socialistická zákonnost, roč. XVII., č. 3, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1969, s. 181–183.
- LOHSING, E.: Dr. August Miřička, k. k. Oberstaatsanwaltsstellvertreter und Privatdozent in Prag, Die Formen der Strafschuld und ihre gesetzliche Regelung. In: GROSS, H. (Hrsg.): Archiv für Kriminal-Anthropologie und Kriminalistik. Band XVII., Leipzig:

- Verlag von F. C. W. Vogel, 1904, s. 378–379.
- LORENZ, M.: Die Dreiteilung der Schuldfornen und ihre Auswertung in den tschechoslowakischen Strafgesetzentwürfen von 1926. Eine dogmatisch-kritische Untersuchung. Prag: Heinr. Mercy Sohn, 1930, 174 s.
- M. L.: K některým otázkám účasti společenských organizací v trestním řízení. (Sdělení o výsledku zasedání III. pléna sekce trestního práva Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti ve dnech 6. a 7. října 1964.) In: Socialistická zákonnost, roč. XII., č. 10, Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1964, s. 41–44.
- M. M.: Z celostátní soudně psychiatrické konference. In: Socialistická zákonnost, roč. XIX., č. 7–8, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1971, s. 476–477.
- MACH, L.: IX. plenární zasedání sekce trestního práva PÚMS. In: Socialistická zákonnost, roč. XVI., č. 8, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1968, s. 496–499.
- MACH, L.: K aktuálním otázkám trestního procesu. In: Socialistická zákonnost, roč. XVI., č. 6, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1968, s. 325–329.
- MACH, L.: Poznámky k zákonu o přečinech. In: Socialistická zákonnost, roč. XVIII., č. 3, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1970, s. 163–169.
- MACH, L.: Zpráva o XI. plenárním zasedání sekce trestního práva PÚMS. In: Socialistická zákonnost, roč. XVII., č. 11–12, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1969, s. 743–744.
- MALÝ, K.: České právo v minulosti. Praha: Orac, 1995, 269 s.
- MALÝ, K.: Trestní právo v Čechách v 15. – 16. století. Praha: Univerzita Karlova, 1979, 262 s.
- MANČAL, J. – TIBITANZL, K.: Nový trestní řád. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 217–236.
- MAŇKOVSKIJ, B. S.: K otázce objektu trestného činu v socialistickém trestním právu. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 418–426.
- MATES, P.: K některým otázkám vývoje trestního práva v zemích střední a jihovýchodní Evropy v letech 1944–1960. In: Právněhistorické studie, č. 26, Praha, Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1984, s. 183–210.
- MATES, P.: Seminář k 35. výročí zákona o SNB. In: Právník, roč. CXXI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1982, s. 1134–1135.
- Memorandum Výzkumného ústavu kriminologického k rozpracování akčního programu

- KŠČ. In: Právník, roč. CVII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1968, s. 833–839.
- Mezinárodní kriminalistický kongres. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 467–471.
- Mezinárodní kriminalistický kongres v Praze v srpnu 1930. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 102–103
- Mezinárodní vězeňský sjezd v Praze 1930. In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 63–64.
- MILOTA, A.: Prof. Dr. August Miříčka. (K jeho 70tým narozeninám.) III. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. IX., č. 3, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1933, s. 72–75.
- MIŘIČKA: Dr. Jarmila Veselá: Význam pohnutky a smýšlení pro třídění trestných činů a trestů. In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1928, s. 382–391.
- MIŘIČKA: Zajímavý pokus z oboru kriminalistického. In: Právník, roč. XLIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1905, s. 140–141.
- MIŘIČKA, A.: Alois Zucker. In: Čechische revue, Jahrgang I., Prag, Verlagsbuchhandlung Grosman & Svoboda, 1907, s. 226–234.
- MIŘIČKA, A.: České názvosloví v budoucím zákoně trestním. In: Právník, roč. LV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1916, s. 152–155, 281–287, 364–366, 399–402, 443–445, 523–526.
- MIŘIČKA, A.: Die Formen der Strafschuld und ihre gesetzliche Regelung. Leipzig: Verlag von C. L. Hirschfeld, 1903, 223 s.
- MIŘIČKA, A.: Hofrat Professor Dr. Alois Zucker †. In: Allgemeine österreichische Gerichts-Zeitung, Jahrgang 57, Nr. 48, 24. November 1906, Wien: Manz, 1906, s. 379–380.
- MIŘIČKA, A.: Jaký vliv měla myšlenka sociální obrany hlásaná Mezinárodním kriminalistickým sdružením na platné i připravované trestní zákony Československé republiky. (Referáty podané mezinárodnímu sjezdu M. S. T. v Bruselu.) In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. I., č. 4, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1925, s. 87–91.
- MIŘIČKA, A.: Ještě slovo o češtině zvláště právnícké. In: Právník, roč. XXXIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1894, s. 586–594.
- MIŘIČKA, A.: Lichva dle císařského nařízení ze dne 12. října 1914 ř. z. 275. In: Právník,

- roč. LIV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1915, s. 1–11, 41–60, 81–99.
- MIŘIČKA, A.: O formách trestné viny a jich úpravě zákonné. Praha: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902, 171 s.
- MIŘIČKA, A.: O příslušnosti soudů vojenských a jich kolisích se soudy obecnými podle nových vojenských řádů trestních. In: Právník, roč. LII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1913, s. 1–20, 37–51.
- MIŘIČKA, A.: O urážkách spáchaných tiskem podle zákona z 30. května 1924, čís. 124. Sb. z. a n. Zároveň příspěvek k otázce zákonodárné techniky. In: Právny obzor, roč. IX., Bratislava: Právnická Jednota na Slovensku v Bratislave, 1926, s. 1–12, 33–40.
- MIŘIČKA, A.: O úkolech trestního zákonodárce. Předneseno při instalaci autora jako rektora Karlovy university dne 2. prosince 1930. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. VII., č. 1, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1931, s. 1–13.
- MIŘIČKA, A.: Odpovědnost za výsledek v přípravné osnově trestního zákona. In: Právník, roč. L., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1911, s. 333–348, 381–392.
- MIŘIČKA, A.: Osnova československého zákona trestního. In: Právník, roč. LXI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1922, s. 1–11, 33–48, 65–71.
- MIŘIČKA, A.: Pokus nezpůsobilý a formy viny v osnově trestního zákona z r. 1937. In: Právník, roč. LXXVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1937, s. 389–407.
- MIŘIČKA, A.: Poznámky k zákonu na ochranu republiky. In: Právník, roč. LXII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1923, s. 161–169.
- MIŘIČKA, A.: Rakouské trestní právo hmotné. Část všeobecná. Všehrd, 1911, 255 s.
- MIŘIČKA, A.: Rakouské trestní právo hmotné. Část zvláštní. Všehrd, 1912, 288 s.
- MIŘIČKA, A.: Vojenské trestní právo na pražské universitě. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. XIV., č. 1, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1938, s. 1–3.
- MIŘIČKA, A. – SOLNAŘ, V.: Nová úprava trestního soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava. Praha: Melantrich, 1939, 234 s.
- MITLÖHNER, M.: XV. celostátní vědecký sjezd soudního lékařství. In: Socialistická zákonost, roč. XXIII., č. 2, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1975, s. 107–108.
- MITLÖHNER, M.: Celostátní soudně psychiatrická konference 1973. In: Socialistická zákonost, roč. XXII., č. 1, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1974, s.

49–51.

MITLÖHNER, M.: Z II. Československého kongresu soudního lékařství s mezinárodní účastí. In: *Socialistická zákonost*, roč. XXI., č. 2, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 116–117.

MITLÖHNER, M.: Z celostátní soudně psychiatrické konference 1975. In: *Socialistická zákonost*, roč. XXIII., č. 7, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1975, s. 436–438.

MORÁVEK, J.: In memoriam Josefa Slavíčka. In: *Právník*, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 685–686.

MOTEJL, O.: Sekce trestního práva zasedala... In: *Socialistická zákonost*, roč. XVI., č. 3–4, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1968, s. 248–250.

MÜLLER, Z.: Význam nové úpravy vedení rejstříku trestů. In: *Socialistická zákonost*, roč. VI., Praha, Právníký ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1958, s. 43–48.

NEUMANN, J. – CHODURA, I.: K problematice forenzní psychologie. In: *Socialistická zákonost*, roč. XVIII., č. 1, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1970, s. 60–65.

NEZKUSIL, J.: Alfréd Jüttner, O kriminologii a kriminalitě. Orbis, Praha 1968. In: *Socialistická zákonost*, roč. XVII., č. 7, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1969, s. 435–440.

NEZKUSIL, J.: Dr Boris Vybíral: O objektu trestného činu. In: *Socialistická zákonost*, roč. I., Praha, Právníký ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1953, s. 75–79.

NEZKUSIL, J.: Studie o pokusu v československém trestním právu. In: *Acta Universitatis Carolinae, Iuridica*, č. 1, Praha, Universita Karlova, 1959, 122 s.

NEZKUSIL, J. (ed.): Vědecká konference o právním vědomí. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při GP ČSSR, 1974, 206 s.

NEZKUSIL, J. – KNOBLOCH, F.: Psychiatrie a boj se zločinností. In: *Právník*, roč. CIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1965, s. 717–728.

NEZKUSIL, J. – KUDLÍK, A.: Z kabinetu pro kriminologii PF UK. In: *Právník*, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 384–387.

Několik slov o trestných činech ze zjištění a jich trestání. Ze zápisek praktického právníka. In: *Právník*, roč. IV., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1865, s. 253–258.

Německé trestní rejstříky. In: *Právník*, roč. LXXX., Praha: Právníká Jednota v Praze,

- 1941, s. 167–168.
- Nová organisace německých trestních soudů. In: Právník, roč. LXXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1940, s. 111–112.
- Nová úprava trestního práva mládeže. In: Právník, roč. LXXXII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1943, s. 336.
- NOVOTNÝ, O.: O trestu a vězeňství. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1967, 250 s.
- NOVOTNÝ, O.: O výměře trestu. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960, 130 s.
- NOVOTNÝ, O.: Otázky účelu trestu v novém trestním zákoně. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 254–265.
- NOVOTNÝ, O.: Trest smrti a platné trestní právo. In: Právník, roč. CVI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1967, s. 521–524.
- Nový názor o reformě trestního práva. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1908, s. 912–913.
- Nový trestní zákon, jehož osnova vládou byla předložena. In: Právník, roč. XLVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1909, s. 849–850.
- O cílech a problémech soudního lékařství. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1908, s. 802.
- O některých zvláštnostech kriminální statistiky. In: Právník, roč. XLI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1902, s. 626–628.
- O příčinách přibývání trestných činů. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1908, s. 836–838.
- O přípravách k novému trestnímu zákonu. In: Právník, roč. XLVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1907, s. 327.
- O reformě trestního zákonníka rakouského. In: Právník, roč. XLVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1907, s. 444.
- O trestním řízení proti mladistvým. In: Právník, roč. XLVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1908, s. 803–804.
- O včítání nezaviněné vazby vyšetřovací. In: Právník, roč. LI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1912, s. 799.
- O vlivu světové války na zločinnost. In: Právník, roč. LXVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1927, s. 200.

- O zločinu a boji proti němu v československé osnově trestního zákona. In: Právník, roč. LXVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1927, s. 230–231.
- Obrana státu v právním řádu ČSSR. Praha: Naše vojsko, 1962, 416 s.
- Odčinění odsouzení, udělení milosti a podmíněné propuštění v r. 1927 a odvolání podmíněného odsouzení osob, jimž zkušební doba počala r. 1922. In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 156–157.
- OLŠAR: Slavnostní zahájení přednášek o kriminalistice na právnické fakultě v Brně. In: Všehrd, roč. XV., č. 3, Praha, 1933, s. 108–109.
- OLŠAR, E.: X. mezinárodní kongres pro trestní právo a vězeňství 1930. In: Všehrd, roč. XII., č. 1, Praha: Všehrd, 1930, s. 25–26.
- om–: Z rozpravy ve Federálním shromáždění ČSSR k novelizaci zákona o soudní rehabilitaci. In: Socialistická zákonnost, roč. XVIII., č. 7–8, Praha, Ministerstvo spravedlnosti v Praze, 1970, s. 401–403.
- ONDREJKO, J.: Funkcia prokurátora podľa nového trestného poriadku. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 458–459.
- OSMANČÍK, O.: Několik poznámek k otázkám kriminologie. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 144–149.
- OSMANČÍK, O.: Seminář o kriminalitě mládeže. In: Socialistická zákonnost, roč. XIII., č. 6, Praha, Tiskové oddělení ministerstva spravedlnosti v Praze, 1965, s. 38–41.
- Osnova československého trestního zákona. In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1928, s. 102.
- Osnova nového zákona trestního. In: Právník, roč. VI., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1867, s. 549–554, 585–596, 621–634, 657–668, 706–714, 748–756, 788–795, 830–835, 860–868.
- Osnova trestního zákonníka. In: Právník, roč. XLVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1907, s. 295.
- Ottův slovník naučný nové doby. Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Dílu IV. svazek 1. Praha: Novina, 1936.
- PACÁK, B.: O výkonu trestu. In: Právník, roč. XI., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1872, s. 549–557, 590–599, 633–643, 705–710.
- Petice za zrušení trestu smrti v Rakousku. In: Právník, roč. VI., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1867, s. 440.
- PETRŽELKA, K.: K současným kodifikačním úkolům. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha:

- Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 137–143.
- PIPEK, J.: Nový zákon o prokuratuře. In: Socialistická zákonnost, roč. V., Praha, Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1957, s. 6–24.
- PIPEK, J. – CÍSAŘOVÁ, D.: Karel Malý, Trestní právo v Čechách v 15.–16. stol., Univerzita Karlova, Praha 1979, 262 s. In: Právník, roč. CXX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1981, s. 92–94.
- PLUNDR, O.: Nová úprava prokurátorského dozoru. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 236–246.
- Podmínečné odsouzení a propuštění v Československu. In: Právník, roč. LXXIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1935, s. 287.
- POLÁČEK, F.: Trestný čin. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 61–100.
- POLÁČEK, F.: Účastenství ve formě spolupachatelství a pomoci. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 302–308.
- POLÁŠEK, Z.: Obžalovací zásada v trestním procesu. In: Právník, roč. XCIV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1955, s. 618–622.
- Poplatky soudních znalců chemiků v trestním řízení. In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1928, s. 40.
- Porušení smluvní povinnosti činem trestným. In: Právník, roč. LIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1914, s. 634–635.
- Prof. Dr. Josef Prušák. In: Právník, roč. LX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1921, s. 65–66.
- Prof. dr. Vladimír Solnař – pětasedmdesátníkem. In: Právník, roč. CXIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1974, s. 1087.
- Prof. Dr. Vladimír Solnař – sedmdesátníkem. In: Právník, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1969, s. 817–819.
- PROCHÁZKA, J.: Základní principy činnosti československé prokuratury. In: Socialistická zákonnost, roč. XXIV., č. 10, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1976, s. 577–586.
- Pronikavé zjednodušení německého trestního soudnictví. In: Právník, roč. LXXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1942, s. 219–220.
- Protokol o hlavním líčení trestním. In: Právník, roč. XLV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1906, s. 575–576.

- Prováděcí nařízení k zákonu o trestním soudnictví nad mládeží. In: Právník, roč. LXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1932, s. 40.
- PRUŠÁK, J.: Rakouské právo trestní. Díl všeobecný. Praha: Všeherd, 1912, 249 s.
- PRUŠÁK, J.: Studie o účastenství. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních – Bursík & Kohout v Praze, 1909, 176 s.
- Přednášky o kriminalistice na Masarykově universitě. In: Právník, roč. LXXII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1933, s. 616.
- Přednášky o vězeňství. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 567.
- PŘENOSIL, G.: K časovým problémům trestního práva. In: Socialistická zákonnost, roč. II., Praha, Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1954, s. 134–140.
- PŘENOSIL, G.: Právní vědomí a příčiny kriminality. In: Právník, roč. CXIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1974, s. 175–180.
- PŘENOSIL, G.: Vědecká konference o právním vědomí. In: Právník, roč. CXIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1974, s. 240–242.
- PŘENOSIL, G. – KARABEC, Z.: Úspěšná konference o trestní politice. In: Právník, roč. CXII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1973, s. 82–86.
- PŘENOSIL, G. – TOLAR, J.: Nad novými trestními kodexy. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 88–113.
- Příprava čsl. trestního zákoníku. In: Právník, roč. LXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1936, s. 215.
- Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy. II. Odůvodnění osnov. Vydala komise pro reformu československého trestního zákona. Praha: Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1926, 94 + 215 s.
- Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1926, s. 238–239.
- PŠENIČKA, B.: Trest smrti v Rakousku. In: Právník, roč. XXXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1900, s. 529–546, 565–574.
- PURKYŇĚ, J. E.: Commentatio de examine physiologico organi visus et systematis cutanei. Vratislaviae, 1823.
- Purkyňova společnost pro studium duše a nervstva. In: Právník, roč. LVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1919, s. 343.
- r.: Z právnických fakult. In: Všeherd, roč. XVI., č. 3, Praha, 1934, s. 120.

- RAIS, Š.: Ostrá zbraň v boji za vítězství socialismu. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 289–291.
- RAIS, Š.: Ve jménu republiky za socialismus za mír. Praha: Orbis, 1950, 49 s.
- Reforma nového trestního zákona. In: Právník, roč. XLI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1902, s. 589–590.
- REGENT, M. – TOLAR, J.: Zákon o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář. Praha: Orbis, 1966, 410 s.
- Rejstřík trestní a lístky trestní. In: Právník, roč. XLIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1904, s. 186–187.
- ROKŮSEK, F.: Nový trestní řád. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 327–333.
- ROKŮSEK, F.: Otázka veřejného zájmu při povolování podmíněných odkladů trestu. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 255–258.
- ROLENC, O.: K některým otázkám boje proti hospodářské kriminalitě. In: Socialistická zákonost, roč. XXII., č. 4, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1974, s. 185–194.
- Rozsah trestní pravomoci německých soudů. In: Právník, roč. LXXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1941, s. 327.
- RŮŽEK, A.: F. Knobloch – J. Knoblochová: Soudní psychiatrie pro právníky a lékaře, II. vydání, Praha, Orbis 1965. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 555–557.
- RŮŽEK, A.: Několik poznámek k zásadě presumpce nevinny. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 443–447.
- RŮŽEK, A.: Nová monografie z oboru československého trestního práva. In: Právník, roč. CIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1964, s. 103–104.
- RŮŽEK, A.: Novela k trestnímu řádu. In: Právník, roč. CIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1965, s. 805–814.
- RŮŽEK, A.: Právní moc a vykonatelnost rozhodnutí v trestních věcech. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1958, 163 s.
- RŮŽEK, A.: Rok 1948 v trestním právu. In: Právník, roč. LXXXVIII., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1949, s. 224–230.
- RŮŽEK, A.: Zákon o soudní rehabilitaci. In: Právník, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva

- ČSAV, 1969, s. 107–116.
- RŮŽEK, A.: Zjišťování a odstraňování příčin trestných činů a připravovaný nový trestní řád. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 697–703.
- RŮŽEK, A. – NEZKUSIL, J.: Charakteristické rysy československého socialistického trestního práva v průběhu jeho historického vývoje. In: MALÝ, K. (ed.): Vznik a vývoj socialistického práva. II. část. Praha: Univerzita Karlova, 1976, s. 225–231.
- ŘEZÁČ, F. J.: Über die Seelsorgerliche Wirksamkeit in den österreichischen Detentions- und Straf-anstalten. Prag: Friedrich Rohlíček, 1854, 33 s.
- ŘEZÁČ, F. J.: Vězenství v posavadních způsobech svých. S návrhem o zdárnějším trestání a polepšování zločinců. Praha: Tisk Bedřicha Rohlíčka, 1852, 54 s.
- Samosoudcové u trestních soudů. In: Právník, roč. LXXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1940, s. 63–64.
- SCHUBERT, L.: K metodě výzkumu příčin protispolečenských činů. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 38–56.
- Schůze Československé společnosti pro právo trestní. In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1928, s. 704.
- SKŘIVAN, V.: Dílo Beccariovo: „O zločinech a trestech.“ In: Právník, roč. VIII., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1869, s. 267–271, 314–317, 343–348.
- SLAVÍČEK, J.: Úvod ve studium trestního hmotného práva vůbec a ve studium rakouského obecného zákonníka trestního ze dne 27. května 1852 zvláště, čili soubor vědomostí, kterýchž každé studium pozitivního práva trestního vůbec a nadzminěného zákonníka rakouského zvláště pro jich potřebu aneb užitečnost vyhledává. Oddělení první: Část dogmatická. Praha: Tiskem Dra. Ed. Grégra. – Nákladem spisovatelovým, 1866, 132 s.; Oddělení druhé: Část historická. Praha: 1866, 324 s.
- SLAVÍK, V.: Soudní lékařství pro mediky a právníky. Druhé, nově upravené vydání. Praha: Bursík & Kohout, 1922, 418 s.
- SOLNAŘ: Actes du congrès pénal et pénitentiaire international de Prague août 1930. In: Právník, roč. LXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1932, s. 27–28.
- SOLNAŘ: August Miřička. In: Sborník věd právních a státních, roč. XLIV.–XLVI., Praha: Bursík & Kohout, 1946, s. 191–195.
- SOLNAŘ: Desátý mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství. In: Sborník věd právních a státních, roč. XXX., Praha: Bursík & Kohout, 1930, s. 329–331.

- SOLNAŘ: JUDr. Josef Kepert: Analogie v trestním právu. Právník, roč. LXXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1939, s. 52–53.
- SOLNAŘ: MUDr. František Kafka: O psychobiologickém výzkumu v kriminologii. In: Právník, roč. LXXII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1933, s. 517.
- SOLNAŘ: Prof. Dr. Jaroslav Kallab: Trestní právo hmotné. In: Právník, roč. LXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1936, s. 50–55.
- SOLNAŘ, V.: Asimilace trestních řádů platných na území Velkoněmecké říše. In: Právník, roč. LXXXII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1943, s. 240–250.
- SOLNAŘ, V.: Desátý mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 505–509.
- SOLNAŘ, V.: Dr. Boris Vybíral, Pojem a význam objektu trestného činu v československém socialistickém trestním právu. In: Právník, roč. XCV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1956, s. 366–371.
- SOLNAŘ, V.: Dr. Jiří Nezkusil: Studie o pokusu v československém trestním právu. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 264–267.
- SOLNAŘ, V.: Osnova trestního zákona. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1926, s. 241–251, 273–282.
- SOLNAŘ, V.: Oto Novotný: O trestu a vězeňství. In: Právník, roč. CVII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1968, s. 162–165.
- SOLNAŘ, V.: Poznámky k diskusi o zavinění v trestním právu. In: Právník, roč. XCIII., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1954, s. 625–629.
- SOLNAŘ, V.: Represe a výchova ve vývoji čs. trestního práva. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 446–462.
- SOLNAŘ, V.: Soudní delikty podle vlád. nař. o myslivosti. In: Právník, roč. LXXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1941, s. 393–408.
- SOLNAŘ, V.: Spolupachatelství a pomoc v novém trestním zákoně. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 97–108.
- SOLNAŘ, V.: Trestní právo německé a protektorátní. (Srovnávací nástin k 90letému jubileu trestního zákona z 27. V. 1852.) In: Právník, roč. LXXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1942, s. 93–100, 132–137.
- SOLNAŘ, V.: Trestní soudy výlučně příslušné. In: Právník, roč. LXXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1940, s. 425–451.
- SOLNAŘ, V.: Účastenství v československém socialistickém trestním právu. Praha:

- Nakladatelství Československé akademie věd, 1959, 167 s.
- SOLNAŘ, V.: Zastavení působnosti porot. (Poznámky k vlád. nařízení č. 396/1940 Sb.) In: Právník, roč. LXXX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1941, s. 11–20.
- SOLNAŘ, V.: Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, 367 s.
- SOLNAŘ, V.: Zákon č. 36/34 a obecné zásady trestního práva. In: Právník, roč. LXXIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1934, s. 461–466.
- SOLNAŘ, V.: Zločinnost v zemích českých v létech 1914–1922 s hlediska kriminální etiologie a reformy trestního práva. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních, 1931, 138 s.
- Sovětské trestní právo. Obecná část. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, 452 s.
- Statistika vězeňská r. 1897. In: Právník, roč. XL., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1901, s. 366–367.
- Statistika zahlazení odsouzení, udělení milosti, podmíněného odsouzení a propuštění. In: Právník, roč. LXXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1938, s. 199.
- STIEBER, M.: Řízení trestní rakouské v pořádku systematickém. JUDr. František Storch. Díl I. V Praze 1887. Díl II. V Praze 1897. In: Právník, roč. XXXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1898, s. 850–854, 882–884.
- STORCH, F.: Delikty návrhové a soukromožalobné v právu rakouském. In: Právník, roč. XXXIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1895, s. 341–347, 377–384, 413–418.
- STORCH, F.: Prozatímná osnova zákona trestního z měsíce září 1909. In: Právník, roč. XLIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1910, s. 313–327, 353–373.
- STORCH, F.: Řízení trestní rakouské. Díl I. Praha: Tiskem a nákladem J. Otty, 1887, 396 s.
- STORCH, F.: Řízení trestní rakouské. Díl II. Praha: Nákladem Právnícké jednoty v Praze, 1897, 691 s.
- STORCH, F.: Trest smrti v osnově českoslov. zákona trestního z r. 1921. In: Právník, roč. LXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1922, s. 161–168, 193–200.
- SUCHÝ, O.: III. mezinárodní symposium socialistických zemí o kriminalitě mládeže. In: Právník, roč. CXI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1972, s. 887–889.
- SUCHÝ, O.: Druhý mezinárodní seminář srovnávací kriminologie v ČSSR. In: Socialistická zákonnost, roč. XXIII., č. 5, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1975, s. 295–297.
- SUCHÝ, O.: Teorie legislativy a tvorba socialistického trestního práva. In: Právník, roč.

- CXIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1974, s. 661–663.
- SUCHÝ, O. – TOMIN, M. – ŠVANCAR, Z.: Druhý mezinárodní regionální seminář srovnávací kriminologie v ČSSR. In: Právník, roč. CXIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1975, s. 306–308.
- SÝKORA, J.: Válečné trestní právo Říše. In: Právník, roč. LXXX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1941, s. 50–55.
- Šedesáté narozeniny dv. r. prof. dr. Storcha. In: Právník, roč. XLIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1910, s. 614–615.
- ŠIMÁK, J.: Trestní pravomoc místních národních výborů. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 317–318.
- ŠIMÁK, J.: Zlidovění soudnictví v řízení trestním. In: Právník, roč. LXXXVIII., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1949, s. 22–28.
- ŠPAČEK, V.: O nové prokuratuře a organizaci soudů. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 590–604.
- ŠTĚPÁN, J.: Stížnost obviněného a poškozeného proti konečným rozhodnutím v přípravném řízení. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 743–746.
- ŠTOLLA, J.: O zločinech proti životu v §§. 226.–230. osnovy trest. zákona z r. 1891 uvedených. In: Právník, roč. XXX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1891, s. 765–774.
- ŠVANCAR, Z. – OSMANČÍK, O.: K významným opatřením ke zlepšení výchovy obtížně vychovatelné mládeže. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 508–515.
- Tajný justiční rada dr. František šl. Liszt. In: Právník, roč. XLII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1903, s. 758–759.
- TIBITANZL, K.: Některé otázky ukládání soudních trestů. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 807–832.
- TIBITANZL, K.: Některé otázky viny a kausality v judikatuře československých soudů. In: Právník, roč. XCV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1956, s. 125–139.
- TIBITANZL, K.: Nová úprava vojenských trestných činů. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 160–168.
- TIBITANZL, K.: Poznámky k diskusi o zavinění v trestním právu. In: Právník, roč. XCIII., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1954, s. 409–434.

- TIBITANZL, K.: Pracovní porada ČSAV z trestního práva. In: Právník, roč. XCIV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1955, s. 476–493.
- TIBITANZL, K.: Předběžné projednání obžaloby. In: Právník, roč. XCVIII., Praha: Ústav práva ČSAV, 1959, s. 155–163.
- TIBITANZL, K.: Velký úspěch sovětského trestního zákonodárství. In: Právník, roč. XCVIII., Praha: Ústav práva ČSAV, 1959, s. 408–435.
- TIBITANZL, K.: Významné prohloubení demokratizace soudnictví. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 81–87.
- TLAMICH, Z.: Kolkování soukromých žalob trestních i následujících protokolův a rozsudků. In: Právník, roč. LIV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1915, s. 777–779.
- TOLAR, J.: K novele zákona o výkonu trestu odnětí svobody. In: Socialistická zákonnost, roč. XXI., č. 7, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1973, s. 412–416.
- TOLAR, J.: K úpravě výkonu trestu odnětí svobody. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 22–32.
- TOLAR, J.: Několik poznámek k praktickému provádění amnestie z 4. 5. 1953. In: Socialistická zákonnost, roč. I., Praha, Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1953, s. 71–75.
- TOLAR, J.: Trest úhrnný a souhrnný. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, 252 s.
- TOMEŠ, J.: Slovník k politickým dějinám Československa 1918 – 1992. Praha: Nakladatelství Budka, 1994, 280 s.
- TOMIN, M.: Právní vědomí a reakce na delinkventní chování. In: Právník, roč. CXIV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1975, s. 158–166.
- TOMIN, M.: Založení sekce sociální patologie Čs. sociologické společnosti. In: Právník, roč. CVIII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1969, s. 915–916.
- TOMSA, B.: Právní filosofie a psychologie. In: Právník, roč. LIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1914, s. 69–75.
- Trestní statistika za rok 1926. In: Právník, roč. LXVII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1928, s. 167–168.
- Trestní statistika za rok 1928. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1930, s. 70–71.
- Trestní statistika za rok 1932. In: Právník, roč. LXXIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze,

- 1934, s. 564.
- Trestní statistiku za rok 1927. In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1929, s. 253–254.
- Trestní zákon. Komentář k zákonu ze dne 12. července 1950, č. 86 Sb. Praha: Orbis, 1953, 596 s.
- TUČEK, J.: Řepy. In: České vězeňství, roč. II., č. 3, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1994, s. 83–89.
- TUREČEK, J.: Trestní ochrana kultové svobody. In: Právník, roč. LXXXIX., Praha: Jednota československých právníků v Praze, 1950, s. 312–327.
- Účast ciziny na desátém mezinárodním kongresu pro trestní právo a vězeňství. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1930, s. 471.
- UHLÍK, J.: Minulost českého vězeňství. Svatováclavská trestnice. In: České vězeňství, roč. I., č. 1, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1993, s. 16–19.
- UHLÍK, J.: Minulost českého vězeňství. Svatováclavská trestnice – pokračování. In: České vězeňství, roč. I., č. 2, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1993, s. 17–20.
- UHLÍK, J.: Mírov. In: České vězeňství, roč. II., č. 3, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1994, s. 76–83.
- UHLÍK, J.: Od Kartouz k Valdicům. In: České vězeňství, roč. IV., č. 1, Praha, Vězeňská služba České republiky, 1996, s. 41–44.
- Universitní volby. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1930, s. 334.
- URBAN, O.: Česká společnost 1848 – 1918. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1982, 691 s.
- URFUS, V.: Kandidátská obhajoba z dějin trestního práva. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 866–868.
- Urychlení trestního vyšetřování. In: Právník, roč. XLII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1903, s. 71.
- Usnesení desátého mezinárodního sjezdu pro trestní právo a vězeňství. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1930, s. 498–504
- V. S.: Z československé trestní statistiky za rok 1935. In: Právník, roč. LXXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1938, s. 134.
- V. S.: Zločinnost v Československu v letech 1923–1932. In: Právník, roč. LXXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1936, s. 78–79.
- VANĚČEK, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945. Třetí, doplněné a přepracované vydání. Praha: Orbis, 1976, 581 s.

- VANĚČEK, V.: Kapitoly o právních dějinách Karlovy university. Praha: Nákladem Spolku čsl. právníků »Všehrd«, 1934, 131 s.
- VANĚČEK, V.: Představitelé české právní vědy v letech 1882–1900. In: Právník, roč. XCII., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1953, s. 28–45.
- VESELÁ, J.: Trestní právo německé všeobecně platné na území Protektorátu Čechy-Morava. Praha: Kompas, 1939, 65 s.
- VESELÁ, J.: Význam kriminální biologie. In: Právník, roč. LXXI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1932, s. 425–448.
- VESELÁ, J.: Význam pohnutky a smýšlení pro třídění trestných činů a trestů. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních, 1928, 83 s.
- VESELÝ, Z. (ed.): Dějiny českého státu v dokumentech. Praha: Nakladatelství Epoque, 2003, 495 s.
- VEVERKA, M.: K definici viny. In: Právník, roč. XCIV., Praha: Ústav práva ČSAV, 1955, s. 117–118.
- VEVERKA, M.: Polemicky o kriminologii. In: Právník, roč. CV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1966, s. 140–144.
- VEVERKA, M.: Přežitky a kriminalita. In: Právník, roč. CI., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1962, s. 794–810.
- Vězeňství v Československé republice. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1930, 80 s.
- VIESKA, J.: K funkci trestů v naší trestní politice. In: Právník, roč. XCVII., Praha: Ústav práva ČSAV, 1958, s. 819–833.
- VIESKA, J.: K niektorým významným otázkam zdokonalenia trestného zákona. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 430–446.
- VIESKA, J.: K otázkám třídních vztahů a boje proti kriminalitě v období nastávajícího dovršení socialistické výstavby republiky. In: Socialistická zákonnost, roč. VI., Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1958, s. 85–96.
- VIESKA, J.: O novelisaci trestního zákona. In: Socialistická zákonnost, roč. IV., Praha, Právnický ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1956, s. 391–396.
- VLČEK, M.: Trestní politika, právní postavení a právní jistota občana. In: Právník, roč. CXX., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1981, s. 160–166.
- Vojenský trestní řád. In: Právník, roč. LVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1919, s. 233–234.
- VOJNA, P.: Veřejné mínění o účinnosti trestního práva. In: Právník, roč. CXXV., Praha:

- Ústav státu a práva ČSAV, 1986, s. 378–386.
- VOŠTA, L.: O německé okupaci českých zemí za druhé světové války. In: Právník, roč. LXXXVI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1947, s. 65–73.
- vr.: Slavnostní promoce. In: Všeohr, roč. XVI., č. 4, Praha, 1935, s. 172–173.
- VYBÍRAL, B.: K některým otázkám socialistické zákonnosti v československém trestním právu. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 16–37.
- VYBÍRAL, B.: K právní úpravě recidivy v čs. trestním právu. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 249–275.
- VYBÍRAL, B.: Nad novou knihou o účastenství v československém socialistickém trestním právu. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 775–783.
- VYBÍRAL, B.: Nad novou publikací o vyměřování trestu v čs. socialistickém trestním právu. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 935–947.
- VYBÍRAL, B.: Nad novým komentářem k trestnímu zákonu. In: Právník, roč. XCIX., Praha: Ústav práva ČSAV, 1960, s. 572–582.
- VYBÍRAL, B.: Několik návrhů k zlepšení právní úpravy některých ustanovení trestního zákona. In: Právník, roč. XCIII., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1954, s. 434–444.
- VYBÍRAL, B.: O objektu trestného činu. Praha: Orbis, 1953, 49 s.
- VYBÍRAL, B.: Otázky recidivy ve Sbírce rozhodnutí československých soudů. In: Právník, roč. C., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1961, s. 561–584.
- VYBÍRAL, B.: Pojem a význam objektu trestného činu v československém socialistickém trestním právu. In: Rozpravy Československé akademie věd, roč. LXVI., řada SV, sešit 1, Praha, Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, 160 s.
- VYBÍRAL, B.: Za správné chápání nových trestních zákonů. In: Právník, roč. XCVI., Praha: Ústav práva ČSAV, 1957, s. 561–565.
- VYBÍRAL, B. – NEZKUSIL, J.: Nad prvním komentářem k našemu trestnímu zákonu. In: Právník, roč. XCIII., Praha: Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, 1954, s. 290–313.
- VYŠINSKIJ, A. J.: Theorie soudních důkazů v sovětském právu. Praha – Brno: Mír, 1950, 346 s.
- VYŠÍN, R.: O rozšířené působnosti radní komory vedle osnovy trestního zákona. In: Právník, roč. XXIX., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1890, s. 73–84.
- Výsledky výkonu pravomoci trestní v Rakousku v roce 1896. In: Právník, roč. XL., Praha:

- Právnická Jednota v Praze, 1901, s. 259–260.
- Vzrůst zločinnosti a trest smrti. In: Právník, roč. LXV., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1926, s. 334–335.
- WEYR, F.: Paměti (2). Za republiky (1918–1938). Brno: Atlantis, 2001, 518 s.
- WOREL, J.: Přednáška p. dra. Josefa Prušáka: „O příčinách vzrůstu zločinné mládeže“. Zprávy o týdenních schůzích Právnické Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 3. března 1898. In: Právník, roč. XXXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1898, s. 240–242.
- WOREL, J.: Přednáška p. dvor. rady prof. dr. Zuckra: „O reformě trestního řízení přípravného či přípravného vyšetřování“. Zprávy o týdenních schůzích Právnické Jednoty v Praze. Schůze Právnické Jednoty v Českých Budějovicích ve dnech 16. a 17. června 1900. In: Právník, roč. XXXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1900, s. 710–713.
- WOREL, J.: Zprávy o týdenních schůzích Právnické Jednoty v Praze. Týdenní schůze dne 4. května 1899. In: Právník, roč. XXXVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1899, s. 494–497.
- X. mezinárodní sjezd pro trestní právo a vězeňství 1930. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. VI., č. 3–4, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1930, s. 65–116.
- Z československé trestní statistiky. In: Právník, roč. LXXVI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1937, s. 259–260.
- Z trestní statistiky. In: Právník, roč. LXXVII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1938, s. 458.
- Z trestní statistiky. In: Právník, roč. LXXVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1939, s. 363.
- Z trestní statistiky. In: Právník, roč. LXXVIII., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1939, s. 454.
- Za Borisem Vybíralem. In: Právník, roč. CII., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1963, s. 57–59.
- Za profesorem Solnařem. Projev proděkana právnické fakulty Univerzity Karlovy prof. JUDr. Antonína Růžka, CSc., při rozloučení s členem korespondentem ČSAV prof. JUDr. Vladimírem Solnařem, DrSc. In: Právník, roč. CXV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1976, s. 545–547.

- Za † Josefem Prušákem. In: Právník, roč. LX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1921, s. 91–94.
- ZAPLETAL, J.: Kriminografie a některé charakteristiky zločinnosti. In: Právník, roč. CXV., Praha: Ústav státu a práva ČSAV, 1976, s. 331–337.
- ZAPLETAL, J.: Seminář o kriminologické prognostice. In: Socialistická zákonnost, roč. XXIV., č. 3, Praha, Ministerstvo spravedlnosti ČSR v Praze, 1976, s. 168–170.
- ZAPLETAL, J. (ed.): Dvacet let Výzkumného ústavu kriminologického při Generální prokuratuře ČSSR. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1981, 116 s.
- Zatímný návrh obecné části trestního zákona. + Odůvodnění k „Zatímnému návrhu obecné části trestního zákona“ z roku 1921. Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921, 27 + 46 s.
- Zatímný návrh obecné části trestního zákona. In: Právník, roč. LX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1921, s. 320.
- Zákon o státním vězení. In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1931, s. 487–488.
- Zákon o trestním soudnictví nad mládeží. In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1931, s. 231–232.
- Zákon o trestním soudnictví nad mládeží. Uspořádali univ. profesor JUDr. Aug. Miříčka a JUDr. Otto Scholz, vrchní odborový rada ministerstva spravedlnosti. In: Sborník věd právních a státních, roč. XXXII., Praha: Bursík & Kohout, 1932, s. 262.
- Závažné změny trestního zákona a trestního řádu. In: Právník, roč. LI., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1912, s. 648–650.
- Zemský pomocný spolek pro soudní péči o mládež v Čechách. In: Právník, roč. LXIX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1930, s. 208.
- Zemský pomocný spolek pro soudní péči o mládež v Čechách. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. VI., č. 1–2, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1930, s. 56–60.
- ZLATNÝ, V.: Celoštátní konference krajských a okresných prokurátorů a předsedův krajských a okresných soudů. In: Právník, roč. XCI., Praha: Právnický ústav ministerstva spravedlnosti, 1952, s. 251–259.
- Zločinnost roku 1929. In: Právník, roč. LXX., Praha: Právnická Jednota v Praze, 1931, s. 583.

- Změna některých ustanovení trestních zákonů a trestních řádů. In: Právník, roč. LXVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1929, s. 222–224.
- Změna některých zákonných ustanovení v oboru trestního soudnictví. In: Právník, roč. LXXI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1932, s. 39–40.
- Změny trestního řádu. In: Právník, roč. XLVIII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1909, s. 479–480.
- Zpráva komise zvolené Právníckou Jednotou v Praze ku formulování opravných návrhů o policejním dohledu a donucovacích pracovnách. In: Právník, roč. XXXII., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1893, s. 745–750.
- Zpráva o ustavujícím zasedání sekce trestního práva Právníckého ústavu ministerstva spravedlnosti v Praze. In: Socialistická zákonnost, roč. XI., Praha, Právnícký ústav ministerstva spravedlnosti v Praze, 1963, s. 447–448.
- Zprávy ČST. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. I., č. 1, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1925, s. 2–13.
- Zprávy MST. In: Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. I., č. 1, Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1925, s. 13–14.
- ZUCKER: O přípravném vyhledávání. In: Právník, roč. XLI., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1902, s. 117–124.
- ZUCKER, A.: Ještě několik slov o trestání nepatrných činů trestních. In: Právník, roč. XXXV., Praha: Právnícká Jednota v Praze, 1896, s. 833–835.
- ZUCKER, A.: Některé úvahy o objektivní povaze zločinu podvodu. In: Právník, roč. V., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1866, s. 222–225.
- ZUCKER, A.: Úvahy o zločinu podvodu. In: Právník, roč. V., Praha: Nakladatel a vydavatel Dr. Ed. Grégr, 1866, s. 325–328.